

2022.

Izvješće o
održivosti

FORTENOVA
GRUPA

Što sadrži Izvješće za 2022.?

Pismo glavnog izvršnog direktora i člana Upravnog odbora	3	Kvaliteta, sigurnost i održivost proizvoda.....	72
1. Opće informacije i strateški pokazatelji		Lanac opskrbe.....	78
Korporativni pregled	7	5. Korporativno upravljanje	
Korporativna struktura.....	8	Komunikacija o ključnim pitanjima.....	87
Poslovno područje maloprodaje i veleprodaje.....	11	Usklađenost poslovanja i korporativne politike.....	88
Poslovno područje prehrane.....	13	Etički kodeks.....	89
Poslovno područje poljoprivrede.....	15	6. Financijski pokazatelji	
Rizici i neizvjesnosti 2023.....	17	Financijske potpore primljene od vlade	96
2. Strategija, upravljanje i analiza značajnosti		Taksonomija EU-a	97
Najznačajniji pomaci 2022.....	22	7. Ključni pokazatelji 2022.	
Uključivanje dionika i procjena značajnosti.....	24	8. O izradi ovog izvješća i prilozi	
3. Okolišni pokazatelji		Metodologija prikupljanja podataka i ispravljene objave	107
Klimatske promjene	30	Prilozi - ESG podaci.....	109
Energija i emisije	31	Članstva i udruženja.....	118
Voda.....	37	Nagrade i priznanja.....	120
Materijali i sirovine.....	42	Mišljenje komisije HR PSOR-a o izvještaju o održivosti Fortenova grupe za 2022. godinu.....	122
Otpad.....	45	GRI indeks sadržaj	123
Održive poljoprivredne prakse	49		
Dobrobit životinja	51		
4. Socijalni pokazatelji			
Dobrobit zaposlenika	57		
Lokalna zajednica	68		

Pismo glavnog izvršnog direktora i člana Upravnog odbora

Dubinski uvid u poslovanje i naš utjecaj na okruženje, koji smo ponudili u ovom drugom Izvješću o održivosti Fortenova grupe, upućuje na nekoliko važnih zaključaka značajnih ne samo eksternoj, nego i internoj javnosti u našoj Grupi. Uz to, želim odmah na početku naglasiti kako na ovako detaljnu redovnu godišnju analizu svih sastavnica poslovanja gledamo i kao na izvrsnu polugu za podizanje transparentnosti i osvještavanje prioriteta, posebno u svjetlu realizacije ciljeva održivosti i pozicioniranja Fortenova grupe kao odgovorne korporacije.

Financijska stabilizacija – uporište za održivost

Premda smo 2022. imali nekoliko značajnih iskoraka u okolišnim, društvenim i upravljačkim temama, moje je duboko uvjerenje da je najvažniji doprinos našoj održivosti dalo značajno poboljšanje naše financijske pozicije u prošloj godini. Tijekom 2022., u četvrtoj godini poslovanja, kompanija je postala zdrava, upola manje zadužena nego kad je 2019. osnovana. Smanjili smo i neto dug, a naša je operativna dobit od 2017. narasla za 180 milijuna eura i za 2022. iznosi preko 300 milijuna eura. Tako smo rastom operativne dobiti i prodajom imovine neosnovnih društava uspjeli smanjiti omjer duga prema EBITDA-i na samo 3,6 puta. Istodobno, u prošloj smo godini realizirali više od 5,3 milijarde eura ukupnog prihoda, a naše kompanije, zaposlenici i menadžment su u vrlo teškim uvjetima ostvarili izvrsne operativne rezultate s rekordnim brojevima u gotovo svim segmentima.

Te su činjenice s aspekta održivosti iznimno važne jer pokazuju da nam je prioritet osiguranje stabilnosti i sigurnosti – interno, svim našim zaposlenicima putem plaća i ostalih davanja te ukupnim odnosom prema njima i eksterno, redovitim odvijanjem svih naših poslovnih operacija i poštovanjem svih ugovornih, investicijskih, regulatornih i drugih obveza. A takva je odgovornost prema svim dionicima u vremenima u kojima se poslodavci suočavaju s

brojnim izazovima, između ostalog, dokaz naše vjerodostojnosti u ispunjavanju visokih standarda koje smo postavili u poslovanju. Jedan primjer takve visoke odgovornosti prema zajednici bio je projekt uvođenja eura, koji smo kao Grupa u čijem su sastavu

i dva najveća maloprodajna lanca u Hrvatskoj (Konzum i Tisak) besprijekorno realizirali, na čemu i ovdje čestitam svim našim kolegicama i kolegama koji su u njemu sudjelovali. Upravo zbog svoje veličine i dostupnosti te su dvije kompanije 15 dana bile najveće mjenjačnice u državi, a ipak, sve je proteklo bez ijednog problema.

Ponosni smo na transparentnost i otvorenost koju smo pokazali u tom procesu i na to što smo kupcima i svim partnerima prilagodbu na novu valutu učinili brzom i jednostavnom i što smo u maloprodaji, ali i ostalim kompanijama pokazali izrazitu razinu etičnosti i vjerodostojnosti

Nažalost, umjesto da ulazak u eurozonu i Schengen slavimo kao velike uspjehe koji će Hrvatskoj i poduzetnicima donijeti dugoročne koristi, kad je riječ o konverziji javnost se uglavnom bavila pogrešnim temama. Fortenova grupi, konkretno, uvođenje eura

dugoročno će donijeti pogodnosti koje će se pozitivno odraziti na operativno poslovanje, jer ćemo nakon konverzije 80 posto poslovanja ostvarivati u eurima. Dodatno, smanjit će nam se valutni rizik kod zaduženja, a upravo zbog smanjivanja ukupnih financijskih troškova poslovanja konverzija će imati velik pozitivan utjecaj na cijelu našu ekonomiju.

Četiri godine za preobrazbu

Prelazak na euro bio je tehnički iznimno zahtjevan posao u kojem je u Grupi sudjelovao jako velik broj ljudi, ali je, kao i svi drugi izvanredni i opsežni projekti koje smo tijekom godina imali, proveden bez ikakvog negativnog efekta na redovno operativno poslovanje, a još manje na naše okruženje.

Naime, otkad sam kao izvanredni povjerenik preuzeo njezino vođenje, ova kompanija cijelo vrijeme prolazi poslovnu transformaciju, a iz epizode u epizodu upravljamo vrlo zahtjevnim krizama. Nijedan od tih izazova nije bio lagan, osobito za kompaniju koja je iz nagodbe izašla s trostrukim problemom – prezaduzena te s kreditnom i vlasničkom strukturom koju je nužno trebalo konsolidirati, što je bio ogroman broj zadataka koji su zahtijevali jasan plan i efikasnu provedbu.

U četiri godine napravili smo jako puno posla - od pregovora o nagodbi, same nagodbe, refinanciranja preskupog SPFA-zaduženja, implementacije nagodbe, refinanciranja i prijenosa Mercatora, prodaje poslovnog područja zamrznute hrane, prodaje neosnovne imovine, poslovanja u pandemiji i potresu, do naposljetku uspješnog poslovanja u prošloj godini u kojoj su tempo udarali rat, inflacija i rast cijena energenata.

Tome treba dodati izazove koje smo zbog rata i sankcija imali u segmentu vlasništva Grupe. Naime, ruske banke suvlasnici Fortenova grupe već su pri osnivanju kompanije bile pod sektoralnim sankcijama, koje su tijekom 2022., nakon početka rata u Ukrajini, značajno proširene. Zbog toga nisu mogle ostvarivati vlasnička prava u Fortenova grupi, uključujući i glasanje na skupštinama, što je otežalo operativno upravljanje i ubrzalo potrebu za izlaskom Sberbanka iz vlasničke strukture. Budući da u roku koji su dozvoljavale sankcijske mjere taj izlazak iz vlasništva nije realiziran, udjel Sberbanka s početkom 2023. našao se na sankcijskoj listi.

Nemogućnost konzumiranja vlasničkih prava Sberbanka u međuvremenu su potvrdile sve pravosudne instance u Nizozemskoj i taj se udio odvojio od drugih vlasnika, a sankcioniranim osobama onemogućeno je da utječu na upravljanje i odlučivanje u Fortenova grupi. Time je znatno olakšano naše operativno poslovanje, a Grupa je dobila prostor da se usmjeri na raščišćavanje svoje

vlasničke strukture kako bi potpuno anulirala negativne utjecaje prisustva sankcionirane stranke u vlasničkoj strukturi.

Svakako bi bilo jednostavnije da smo vlasničku konsolidaciju zaključili 2022., kako je bilo u planu. Ako ništa drugo, u ovu bismo godinu ušli rasterećeniji i potpuno fokusirani na refinanciranje u kojem je ključni izazov smanjenje i dalje visokog troška financiranja. No, tu smo aktivnost preselili u prvo polugodište tekuće godine i s postojećim kreditorom HPS-om već imamo načelno utvrđene elemente novog dogovora, čime se otklanjaju sve neutemeljene sumnje u uspjeh tog procesa.

Iskoraci Grupe u temama ESG-a

Iako smo svi radili u nepredviđenim i vrlo zahtjevnim uvjetima poslovanja, a zbog vlasničkih pitanja dodatno smo cijelu godinu funkcionirali na "višim brzinama", u poslovanju ni najmanje nismo zapostavili teme iz područja održivosti. Štoviše, nakon što smo 2021. započeli proces i identificirali sedam ključnih tema koje predstavljaju naš strateški okvir za održivost, u 2022. nastavili smo postavljati sustav te uspostavili i radne grupe za održivost koje razrađuju pristup, odnosno predlažu ciljeve i inicijative te plan za implementaciju tema koje su za nas ključne. Proveli smo i niz aktivnosti i inicijativa s pozitivnim utjecajima na svim tržištima na kojima Grupa posluje.

Posebno bih izdvojio sveobuhvatni projekt izrade studije izračuna ugljičnog otiska za cijelu Grupu, u koji smo ušli s Energetskim institutom Hrvoje Požar (EIHP). Budući da je

Postizanje ugljične neutralnosti dugoročni cilj naše strategije održivosti

EIHP će izračunati emisije stakleničkih plinova iz Opsega 1, 2 i 3, što će biti temelj za definiranje kratkoročnih i dugoročnih ciljeva smanjenja emisije stakleničkih plinova i izradu strategije i akcijskog plana za smanjenje ugljičnog otiska u Fortenova grupi. Veliki smo zagovornici projekata usmjerenih na smanjenje otpada od hrane i plastike i to se očituje u brojnim aktivnostima naših kompanija. Osim projekta smanjenja količine plastike smanjenjem gramaže plastične ambalaže i upotrebom reciklirane plastike, u cijeloj Grupi pića započeo je projekt uvođenja neodvojivog čepa.

Kratki lanci dobave nisu se pokazali važnima samo u pandemiji i u geopolitičkom zaoštavanju trgovinskih odnosa, nego su i globalno

prepoznati kao jedan od važnih faktora utjecaja na klimatske promjene. Zbog našeg strateškog usmjerenja i odlične suradnje s lokalnim dobavljačima, Fortenova grupaje u odgovorima na spomenute izazove u izrazitoj je prednosti. Stoga smo nastavili, a rekao bih i pojačali, poticanje kratkih lanaca nabave putem već etabliranih projekata suradnje s lokalnim dobavljačima u svim sastavnicama naše maloprodaje. Dodatno, kada je riječ o održivoj nabavi i poticanju proizvodnje i prometa onih proizvoda koji imaju pozitivan utjecaj na zdravlje potrošača, u tijeku je priprema Kodeksa za dobavljače, a u kontekstu teme poboljšanja životnog standarda, u tijeku je analiza troškova života kao temelja za unaprjeđenje kvalitete života radnika i zajednica u kojima poslujemo.

2022. održivost definitivno zaživjela kao koncept razmišljanja i rada u Grupi te je usvojena kao relevantan kriterij na razini odlučivanja i u operativnom poslovanju.

Dodatnu potvrdu da smo potpuno pogodili s izborom tema održivosti dobili smo i na okruglim stolovima koje smo održali s dionicima na svih pet naših tržišta jer su upravo te teme istaknute kao najvažnije u utjecaju koji imamo na okruženje. Poruka je stoga jasna.

Razvojne perspektive u izazovnom okruženju

Iako su najnovijim istraživanjima donekle revidirane procjene da će globalna populacija do 2050. dosegnuti devet milijardi ljudi, uz ovaj tempo globalnog razvoja, koji ne uvažava oprez u korištenju resursima, rast će pritisak na njihovu dostupnost za našu i buduće generacije, jednako kao i na proizvodnju i trgovinu hrane potrebne za rastuće globalno stanovništvo. Rješavanju ozbiljnih posljedica tih dugoročnih prognoza ne pridonosi ni razvoj događaja u vezi sa šokovima ponude u kontekstu geopolitičkih napetosti, prvenstveno s obzirom na rat u Ukrajini, kao ni druge posljedice proizašle iz dviju velikih kriza koje su se naslonile jedna na drugu.

Perspektiva za 2023. prije nekoliko mjeseci izgledala je gore nego što je trenutačno stanje, no jako smo daleko od

normalizacije uvjeta. Uostalom, to što smo naučili funkcionirati s ozbiljnim ratom u srcu Europe ne znači da su opasnost i rizik po ljude i okolinu manji. Štoviše, iz dana u dan svjedočimo primjerima kako ratne operacije u pitanje dovode posvećenost ukupne zajednice provođenju brojnih različitih mjera smanjenja utjecaja na okoliš. Pritom je mogućnost eskalacije sukoba veća nego ikada dosada u posljednjim desetljećima.

Međutim, žilavost u odnosu na spomenute šokove (pandemija, rat pa i recentne propasti banaka u SAD-u i Švicarskoj) potvrđuje da će se globalni rast nastaviti, iako osjetno sporije. Prema prognozama, iznositi će svega oko dva posto (najsporiji tempo rasta od globalne financijske krize), no važno je da velika tržišta ne padnu u recesiju. Ujedno, premda dolazi do globalnog usporavanja inflacije, ona će cijelu godinu ostati visoko iznad prihvatljivih razina, jednako kao i cijene burzovnih roba i energenata, iako se ne očekuje povratak na vršne cijene u 2022.

Gdje su u tome Hrvatska i Fortenova grupa? Recimo, Europska komisija za Hrvatsku ne isključuje mogućnost tehničke recesije zbog slabljenja industrijske proizvodnje i trgovine na malo, ali se povjerenje potrošača i poduzeća počelo oporavljati, osobito u industriji i uslugama. Zasada recesiju izbjegavamo zahvaljujući i sredstvima iz EU-fondova kojima se podupire ekonomska aktivnost, a na smanjenje aktivnosti još nije utjecao ni rast kamatnih stopa. Ne treba zanemariti ni efekt konverzije koja je izvukla ogromne količine novca i stavila ga u funkciju, doduše uglavnom na tržištu nekretnina. Ipak, dio novca od kupoprodaje nekretnina slijeva se u realnu ekonomiju i sigurno potiče ulaganja i transakcije.

Motor hrvatskog gospodarstva, ali i Fortenova grupe s obzirom na profil naših temeljnih djelatnosti, uvijek je bila turistička sezona, od koje i ove godine očekujemo snažan doprinos potrošnji i izvozu. Rastu u 2023. trebalo bi pridonijeti i pristupanje Hrvatske šengenskom prostoru i europodručju, za koje se očekuje da će dodatno smanjiti troškove i prepreke pristupu tržištu.

Ipak, perspektivu, pa i utemeljeno prognoziranje i planiranje zamašnjaju upravo rizici u kontekstu ratnih operacija pa će operativni timovi u kompanijama morati dodatno pojačati sposobnost i brzinu prilagodbe promjenama uvjeta. No, ako je koji poslovni tim u JI Europi utreniran za rad u bilo kojim uvjetima, onda su to menadžerski tim i svi zaposlenici Fortenova grupe. Dosad smo se dokazali u toliko različitih nepredviđenih situacija koje smo prošli prije i nakon nastanka Fortenova grupe da s velikim samopouzdanjem mogu reći kako nemam bojazni za naše snalaženje u izazovnim okolnostima.

Te nam okolnosti u velikoj mjeri i nameću smjer u idućem razdoblju. Primjerice, činjenica da smo veliki potrošač energije već nas je 2022. usmjerila na projekte energetske učinkovitosti, s čime ćemo još intenzivnije nastaviti u idućem razdoblju u svim poslovnim područjima. Jednako tako, dodatno ćemo razmatrati investicije kojima se skraćuje vrijeme odnosno dužina putovanja od mjesta proizvodnje do mjesta konzumacije, što je jedna od važnih pretpostavki održivosti prehrambene industrije. Drugi važan smjer održivosti daljnji je razvoj funkcionalne hrane i daljnji fokus na razvoju linije prehrambenih proizvoda na bazi biljnih proteina, u čemu smo među prvima u Hrvatskoj. Dio rješenja koja razvijamo u području napredne analitike temeljene na umjetnoj inteligenciji i strojnom učenju imat će i održivi aspekt, makar putem inicijativa kružne ekonomije ili smanjenja količine upotrijebljenih materijala i ambalaže u pojedinim procesima.

Aktivni smo bili i u promicanju raznolikosti, ravnopravnosti i uključivosti pa smo proveli anketu o ravnopravnosti spolova unutar Fortenova grupe te donijeli Politiku raznolikosti, pravednosti i uključivosti.

Mislim isto tako da kao organizacija imamo puno pravo, ali i obvezu širiti optimizam kad je riječ o vlastitoj, ali i održivosti našeg okruženja, te i na taj način utjecati na percepciju našeg zajedničkog gospodarskog prostora kao mjesta na kojem ljudi imaju perspektivu za rad i ugodan život.

1. Opće informacije i strateški pokazatelji

Korporativni pregled

Fortenova grupa posluje na pet ključnih tržišta jugoistočne Europe na koja plasira preko 4 000 proizvoda, ima više od 100 snažnih brendova i pruža velik broj usluga. S oko 45 000 zaposlenih, 29 proizvodnih pogona te više od 2 500 maloprodajnih mjesta i distribucijskih centara, Fortenova grupa je među najvećim privatnim poslodavcima u regiji, što govori o njezinoj snazi i utjecaju koji ima na gospodarstva država u kojima posluje.

Grupa u svom sastavu ima više od 40 kompanija, a na tržištima Hrvatske, Slovenije, Bosne i Hercegovine, Srbije i Crne Gore intenzivno razvija ove ključne djelatnosti: regionalnu

43 KOMPANIJE

maloprodaju, proizvodnju pića, proizvodnju jestivih ulja, proizvodnju svježeg mesa i mesnih prerađevina, proizvodnju mlijeka i mliječnih proizvoda te poljoprivrednu proizvodnju. Putem izvoza prehrambenih proizvoda Fortenova grupa prisutna je na tržištima više od 40 zemalja svijeta.

S obzirom na velik udio maloprodajne djelatnosti i proizvodnje prehrambenih proizvoda u kategoriji robe široke potrošnje, najznačajnija su skupina korisnika proizvoda i usluga Fortenova grupe krajnji potrošači. Zbog veličine i raznolikosti tržišta i djelatnosti koje na njima obavlja, druga su ključna skupina njezinih dionika dobavljači, dok su kupci u segmentu poslovne potrošnje treća najvažnija skupina dionika Fortenova grupe.

45 000 ZAPOSLENIKA

Poljoprivredne i proizvodne kompanije plasiraju proizvode na tržištu čija se veličina procjenjuje na

20 milijuna potrošača,
a izvoze na više od
40 tržišta.

VIŠE OD 4 000 PROIZVODA

U maloprodajnoj mreži Fortenova grupe broj kupaca u prosjeku se kreće oko
1,5 milijuna dnevno.

MALOPRODAJA I VELEPRODAJA

- 16 kompanija
- 2 500 poslovnica

maloprodajni brendovi:

- Konzum
- Mercator
- Idea
- Roda
- M Tehnika
- Velpro
- Tisak
- Abrakadabra

PREHRANA

- 14 kompanija
- 29 proizvodnih pogona
- 30+ brendova
- 200+ proizvoda

POLJOPRIVREDA

- 7 kompanija
- 37 farmi
- 34 000 ha zemljišta
- 429 000 životinja

NEOSNOVNE KOMPANIJE

- 4 kompanije
- preko 30 TB podataka upotrijebljenih za IT usluge mStarta

Neosnovne kompanije pružaju usluge kompanijama unutar Fortenova grupe i vanjskim kupcima na tržištu jugoistočne Europe.

Korporativna struktura

MALOPRODAJA I VELEPRODAJA			PREHRANA			POLJOPRIVREDA	NEOSNOVNO POSLOVANJE I OSTALO
GRUPA MALOPRODAJE	DRUŠTVA ZA POSLOVANJE S KARTICAMA VJERNOSTI	MALOPRODAJA - OSTALO	GRUPA PIĆA	GRUPA ULJA	GRUPA MESA		
Konzum HR	MultiPlus Card	Mercator-H	Jamnica HR	Zvijezda HR	PIK Vrbovec HR	Belje	mStart HR
Mercator SLO	Super Kartica BIH	A007	Jamnica SLO	Zvijezda SLO	PIK Vrbovec SRB	Belje Agro-vet	mStart SRB
Mercator SRB	Super Kartica SRB	Tisak	Jamnica MAĐ	Zvijezda BIH	PIK Vrbovec BIH	Energija Gradec	Kor Broker
Konzum BIH	Super Kartica CG	Žitnjak	MG Mivela	Dijamant		PIK Vinkovci	LG Moslavina
Mercator BIH			Sarajevski kiseljak	Mercator Emba		Eko Biograd	
Mercator CG			Agrolaguna			Vinka	
M-Energija			Vinarija Novigrad			Vupik	
Mercator IP			Roto dinamic			Felix	

Izvešće o održivosti za 2022. sadrži podatke iz 42 operativna društva i Fortenova grupe d.d. sa značajnim aktivnostima i brojem zaposlenih, podijeljena u tri poslovna područja osnovnih djelatnosti - maloprodaju i veleprodaju, prehranu i poljoprivredu te segment neosnovnih djelatnosti. U nastavku se nalazi kratki opis tih poslovnih cjelina kojima pripadaju društva Fortenova grupe, kao i pregled ključnih obilježja njihova poslovanja u 2022.

Fortenova grupa	matično društvo Fortenova grupa d.d. i njezina ovisna društva (koja se u kontekstu ovog Izvješća nazivaju “operativna društva“ ili “Grupa“)
Fortenova grupa d.d. ili Holding	matrica ovisnih društava ili “Društvo“
Operativna društva	ovisna društva Fortenova grupe d.d. koja posluju u osnovnim i neosnovnim segmentima poslovanja
Privatna marka	privatna marka odnosi se na proizvode koje je proizveo ugovorni proizvođač – treća osoba i koji se prodaju pod nazivom maloprodajnog brenda. Mercator SLO, Konzum HR, Konzum BIH, Mercator BIH, Mercator SRB, Mercator CG u svojim asortimanima imaju više od 4000 proizvoda privatne marke pod više od 40 različitih naziva privatne marke

Promjene u strukturi Grupe 2022.

Društva koja su pripojena 2022.	<p>go.adriatica plus d.o.o. FORTENOVA GRUPI d.d. AISLE 36 d.o.o. FORTENOVA GRUPI d.d. AISLE 43 d.o.o. FORTENOVA GRUPI d.d. LATERE TERRAM plus d.o.o. KONZUMU plus d.o.o. PET-PROM ULAGANJA plus d.o.o. KONZUMU plus d.o.o. DB KANTUN VELEPRODAJA d.o.o. ROTO DINAMICU d.o.o. ROTO ULAGANJA plus d.o.o. KONZUMU plus d.o.o. MERCATOR-H d.o.o. KONZUMU plus d.o.o. Zvijezda RS d.o.o. Laktaši pripojena društvu Zvijezda d.o.o. Sarajevo</p>
Društva koja će biti pripojena 2023. godine	<p>Žitnjak d.o.o. M-BL d.o.o. Zvijezda d.o.o. Sarajevo Vinarija Novigrad d.o.o. Euroviba d.o.o. Beokona d.o.o., Beoslana d.o.o. Beovona d.o.o. VP FORTENOVA REAL ESTATE d.o.o. Beograd</p>
Društva u postupku likvidacije	<p>MERCATOR-MAKEDONIJA d.o.o.e.l. Jamnica Water LLC</p>
Likvidirana društva	<p>Mercator Velpro Shutnell LTD</p>

U Grupi je 2022. nastavljen proces interne reorganizacije i konsolidacije s ciljem jačanja efikasnosti osnovnih djelatnosti. U tu svrhu provedene su različite statusne promjene društava, primarno pripajanja društava unutar Grupe, što je vidljivo i na grafičkom prikazu.

Poslovna obilježja 2022.

Fortenova grupa d.d. jest matica/holding društvo svojih pridruženih društava, a niže su prikazani ključni pokazatelji poslovanja Grupe.

2022 u brojkama

broj značajnih operativnih društava i Holding uvršteni u izvještavanje o održivosti¹

43

ukupan broj kompanija u konsolidiranom financijskom izvještaju

56

vlastitih brendova

100 +

Financijski pokazatelji

milijuna eura neto prodaja	5.280,4
% promjene od 2021.	31
milijuna eura neto prihod	5.408,4
% promjene od 2021.	30
milijuna eura plaćenog poreza na dobit	-16,8
Imovina	4.602,7
Kapital	130,4
EBITDA ²	313,1

Financijski pokazatelji

E

milijuna tona CO₂e **600.365**

milijuna m³ potrošene vode **5.253**

tona otpada **87.545**

S

zaposlenih **45.237**

fluktuacija zaposlenih **24%**

G

žena u višem managementu **33 %**

¹ Popis kompanija uključenih u izvještaj nalazi se u prilogu *Skraćeni nazivi kompanija*.

² Konsolidirana EBITDA rasla je 21% u odnosu na prošlu godinu.

Poslovno područje maloprodaje i veleprodaje

Brojem i veličinom kompanija te brojem zaposlenih, Maloprodaja i veleprodaja predstavlja najveće poslovno područje u Fortenova grupi s ukupno 16 društava³. Poslujući na svim tržištima regije jugoistočne Europe, maloprodaja i veleprodaja Fortenova grupe ima najveću mrežu od preko 2 500 prodavaonica, distributivnih centara te online (internetske) prodaje i zapošljava ukupno gotovo 38 000 ljudi, što je čini maloprodajnim liderom u jadranskoj regiji. Pojedinačno, najveći broj prodajnih mjesta i zaposlenih Maloprodaja i veleprodaja Fortenova grupe ima u Hrvatskoj, a kompanije na tržištima posluju pod brendovima: Konzum, Mercator, Idea, Roda, Velpro, Tisak, Žitnjak, M-Tehnika i Abrakadabra.

Zajednička poslovna strategija

Tijekom 2022. kompanije su poslovale samostalno, u skladu sa svojim poslovnim strategijama te s vlastitim sjedištima, upravama i ključnim poslovnim funkcijama. No, kao dio iste Grupe imaju zajedničku razvojnu strategiju, a članstvo u Grupi daje im dodatnu stabilnost, otvorene mogućnosti korištenja sinergija, razmjene najboljih praksi, optimizacije procesa te poboljšanja efikasnosti poslovanja cijele regionalne mreže.

Izveštajna godina 2022. prva je puna godina poslovanja regionalne maloprodaje Fortenova grupe

Najvažniji elementi strategije razvoja maloprodaje i veleprodaje Fortenova grupe jesu operativna izvrsnost, jasna diferencijacija od konkurencije, kontinuirano poboljšanje pozicije i povećanje tržišnog udjela, fleksibilnost mikrolokacije te višekanalno iskustvo kupovine. U maloprodajnoj mreži Grupe stoga se razvija nekoliko zajedničkih strateških projekata usmjerenih na podizanje ukupne razine usluge prema kupcima kao i poslovnih performansi regionalne maloprodaje.

Prošla, 2022. godina prva je puna godina poslovanja regionalne maloprodaje Fortenova grupe, čije je formiranje počelo u travnju 2021., s potpunim preuzimanjem i konsolidacijom Mercatora u Fortenova grupu.

Zaštita kupaca i kompanija od inflacije

Najveći vanjski utjecaj na poslovanje u Poslovnom području maloprodaje i veleprodaje Fortenova grupe tijekom 2022. godine imala je snažna inflacija putem stalnog rasta ključnih troškova te je stoga i velik dio aktivnosti u ovom području u cijeloj regiji odražavao česte i intenzivne prilagodbe sustava tom utjecaju.

Provedbene aktivnosti povezane s time mogu se podijeliti na one koje su bile usmjerene na zaštitu kupaca te one koje su bile usmjerene na zaštitu kompanija.

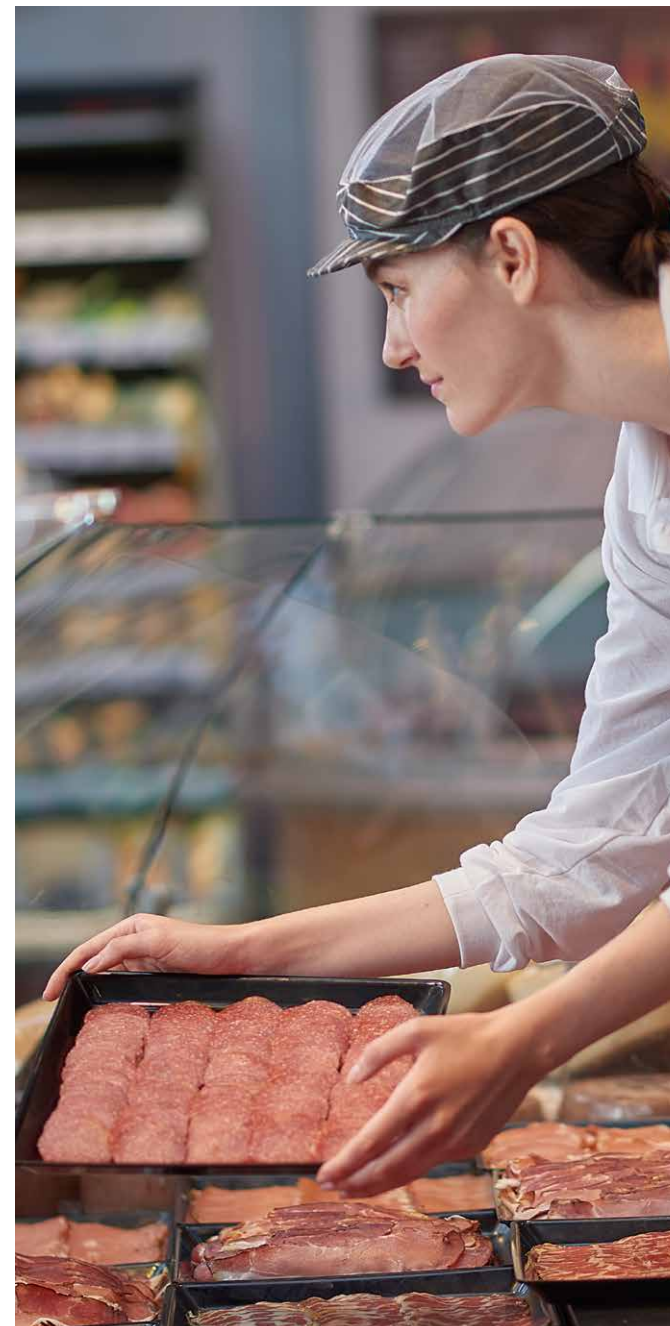
U aktivnosti zaštite kupaca ubrajaju se:

- snažan fokus na kontroli cijena proizvoda u cijeloj mreži
- dodatni razvoj privatnih marki proizvoda koje kupcima nude visoku vrijednost za novac
- tzv. "prilagodba kategorija" (engl. "category reset") kako bi se kupcima osigurao najbolji asortiman

Operativni projekti s ciljem zaštite pojedinačnih kompanija odnosno cijele Grupe povezani s povećanjem efikasnosti i smanjenjem troškova, a obuhvaćaju sljedeće:

- potpuna priprema turističke sezone,
- provedba aktivnosti koje se odnose na jačanje energetske učinkovitosti
- implementacija samonaplatnih blagajni.

Uz to, Poslovno područje maloprodaje i veleprodaje u izvještajnom je razdoblju obilježilo i nekoliko velikih projekata od kojih je dio važan za mrežu u cijeloj regiji, dok su se drugi odnosili na pojedina tržišta i maloprodajne kompanije koje na njima posluju.

³ Konzum HR, Konzum BiH, Mercator SLO, Mercator SRB, Mercator BiH, Mercator CG, Tisak, A007 te kompanije koje posluju u okviru Programa vjernosti Fortenova grupe - MultiPlusCard, Super kartica SR, Super kartica BiH, Super kartica CG.

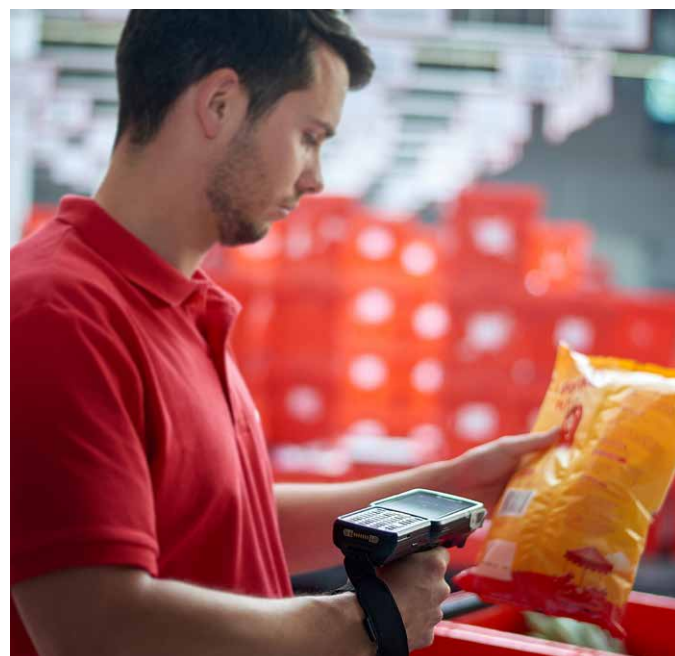
Fortenova grupa DataLab – centar napredne analitike

Od onih koja su važna za cijelu mrežu izdvajaju se rješenja koja se implementiraju u Fortenova grupa DataLabu - centru izvrsnosti za sve inicijative napredne analitike u Grupi, a temelje se na analitici velike količine podataka kojima raspolažu maloprodajne kompanije poput cijena, prodaje, prošlih promocija, sezonalnosti itd. pa sve do vanjskih izvora podataka poput vremenske prognoze ili specijalnih lokalnih događanja.

Glavni je cilj kroz naprednu analitiku i strojno učenje maksimalno iskoristiti vrijednost podataka, poboljšati korisničko iskustvo i pružiti operativnim kompanijama rješenja koja će pomoći u ostvarenju poslovnih ciljeva.

U DataLabu se paralelno radi na nekoliko tema važnih za maloprodaju, kao što su preciznije predviđanje prodaje na razini proizvoda kako bi se smanjio otpis, jedinstvena platforma voditelja

Data Lab – Centar izvrsnosti za sve inicijative napredne analitike u Grupi

kategorija za upravljanje asortimanom te kreiranje promocijskog alata koji će olakšati pokretanje atraktivnih/uspješnih promocija s preporukom optimalnog miksa proizvoda i promo cijene.

Krajem 2022. javno je predstavljeno rješenje koje je podrška donošenju odluka u domeni predviđanja potražnje u kategoriji voća i povrća i pomaže trgovinama u smanjenju otpisa te povećanju kvalitete i dostupnosti proizvoda kupcima.

Istodobno je tijekom izvještajnog razdoblja, neovisno o projektima u DataLabu, u Poslovnom području maloprodaje i veleprodaje, implementirana je i nova platforma Spryker na razini cijele regije. Ova platforma doprinosi konkurentnosti maloprodajnih kompanija Fortenova grupe centralizacijom podatka u regiji, optimizacijom procesa rada te uvodi tehničke karakteristike koje su među najnaprednijim, trenutno dostupnim, tehnologijama za online trgovinu.

Uvođenje eura u Hrvatskoj

Od projekata značajnih za pojedina tržišta, u Hrvatskoj se svakako izdvaja projekt uvođenja eura na čijoj su pripremi i implementaciji Konzum HR i Tisak, kao najveći nacionalni maloprodajni lanci u svojim kategorijama, radili tijekom cijele 2022. To je uključivalo edukaciju i pripremu zaposlenika na prodajnim mjestima, prilagodbu svih sustava i pripremu gotovinskog i kartičnog plaćanja u eurima.

Ukupni trošak konverzije u sustavu maloprodaje i veleprodaje Fortenova grupe u Hrvatskoj 2022. kreće se oko milijun eura, od čega se dvije trećine odnose na Konzum HR. Primjerice, u Konzumu HR je u cjelokupnu implementaciju projekta konverzije s kune na euro izravno i neizravno bilo uključeno oko 7 000 zaposlenika, a organizacijski i logistički vrlo zahtjevan proces vodio je projektni tim od oko 50 ljudi iz svih sektora.

Prijelaz na euro ujedno je jedan od mStartovih ključnih projekata. Vodili su projekt uvođenja eura za 50 klijenata, u 96 različitih informatičkih sustava te u njima imali 1466 aktivnosti. U realizaciji je sudjelovalo preko 140 zaposlenika mStarta iz Hrvatske i Srbije koji su zajedno radili više od 30 000 sati pa je prijelaz na euro za sve mStartove klijente prošao bez zastoja.

Organsko širenje mreže i akvizicije

U mreži je u cijeloj regiji tijekom izvještajnog razdoblja otvoreno više od 150 prodajnih mjesta od čega je gotovo 60 novih te 90 preuređenih, a u toj je investicijskoj aktivnosti prednjačio Tisak, najveći nacionalni lanac kioska u Hrvatskoj.

U maloprodajnoj mreži u cijeloj regiji 2022. otvoreno je više od 150 prodajnih mjesta od čega je gotovo 60 novih te više od 90 preuređenih

Maloprodajna mreža u Hrvatskoj proširena je s gotovo 20 Konzumovih trgovina, dok je Tisak u 2022. imao okruglih 100 otvorenja, od čega se 25 odnosilo na nova prodajna mjesta, a 75 na preuređena. Dodatno, u Hrvatskoj su se tijekom 2022. provodile aktivnosti na spajanju tvrtke Mercator H i Konzuma plus d.o.o. čime je Mercator H od 1. siječnja 2023. pripojen Konzumu HR.

Operativno spajanje kompanija Konzum BH i Mercator BiH obilježilo je i operacije maloprodaje Fortenova grupe na tržištu Bosne i Hercegovine, a pravno spajanje kompanija u jednu tvrtku koja će na tržištu poslovati pod dva brenda očekuje se tijekom 2023. Ujedno je maloprodajna mreža u Bosni i Hercegovini proširena za ukupno devet novih trgovina – osam pod brendom Konzum i jednu pod brendom Mercator te su realizirane tri renovacije velikih Konzumovih trgovina.

Mercator-S je na tržištu Srbije na gotovo 12.000 četvornih metara otvorio osam novih Idea prodavaonica i preuređio šest postojećih Idea trgovina i Roda marketa, dok je Mercator u Sloveniji imao sedam novih otvorenja.

Poslovno područje prehrane

Poslovno područje (PP) prehrane u proizvodnim jedinicama lociranim u Hrvatskoj, Sloveniji, Srbiji i BiH, generira najveći broj brendova putem kojih kompanije Fortenova grupe u nizu kategorija drže liderske pozicije na tržištima roba široke potrošnje (eng. Fast Moving Consumer Goods, FMCG) te imaju značajan utjecaj na zajednice u kojima posluju.

Ključne djelatnosti Poslovnog područja prehrane jesu proizvodnja pića, proizvodnja jestivih ulja, margarina i majoneza, proizvodnja svježeg mesa i mesnih prerađevina, proizvodnja desertnih preljeva i sirupa te distribucija pića, a tu logiku prati i grupiranje kompanija u poslovnom području. Tako Grupu pića čine Jamnica HR, Sarajevski kiseljak, Mg Mivela i Agrolaguna, u Grupi ulja su Zvijezda, Dijamant i Mercator Emba kao veliki proizvođač desertnih preljeva i sirupa, a u Grupi meso je PIK Vrbovec HR. U PP-u Prehrana je još i Roto dinamic kao najveći distributer alkoholnih i bezalkoholnih pića u Hrvatskoj.

Upravljanje troškovima u odnosu na inflatorne pritiske

I ovo su Poslovno područje u izvještajnom razdoblju obilježili inflacija i rast troškova (osobito energije), koji su imali snažan utjecaj na poslovanje i na smanjenje potrošnje uslijed nižeg raspoloživog dohotka potrošača. Ipak, snažan fokus na upravljanju troškovima kako bi se spriječio taj negativni utjecaj rezultirao je znatno nižim operativnim troškovima u usporedbi s proračunom i prethodnom, 2021. godinom, a zahvaljujući turističkoj sezoni koja je u Hrvatskoj skoro dosegla rekorde iz 2019., Poslovno područje prehrane je u 2022. u cjelini ostvarilo pozitivan učinak.

Organizacijske promjene i obljetnice

Kada je riječ o ostalim zajedničkim obilježjima tog poslovnog područja, u okviru efikasnijeg upravljanja portfeljem i kontinuiranog korištenja prednostima sinergija među operativnim kompanijama, porečka Agrolaguna, koja u sastavu Fortenova grupe posluje od 2019., postala je 2022. dio Grupe pića, dok se Mercator Emba operativno priključila Grupi ulja. Dvije su kompanije iz Prehrane 2022. obilježile velike obljetnice – Roto dinamic proslavio je 30, a Sarajevski kiseljak

čak 130 godina poslovanja, pri čemu je Roto dinamic 2022. imao i rekordnu prodajnu izvedbu te je u srpnju 2022. ostvario najveći mjesečni prihod u povijesti. Tržišne udjele u odnosu na prethodna razdoblja, a zabilježeno je nekoliko značajnih poslovnih postignuća. Sa stajališta sigurnosti zaposlenika i poboljšanja radnih uvjeta, jedno od najvećih postignuća svakako je smanjenje broja nesreća na radu, jer ih je u izvještajnom razdoblju bilo 7 posto manje nego godinu ranije.

Izvozni iskoraci

Godinu su obilježila i dva vrlo značajna izvozna iskoraka – početkom godine PIK Vrbovec HR započeo je s izvozom junećeg mesa u Japan, drugo najveće svjetsko uvozno tržište za juneće meso, i to nakon više od 10 godina truda da se zadovolje iznimno strogi japanski kriteriji obrade i proizvodnje junećeg mesa i ishodi potrebni za veterinarski certifikat. U siječnju 2022. realizirana je prva isporuka mesa namijenjena HoReCa kanalu pa su se tako PIK-ovi proizvodi našli u vrhunskim japanskim restoranima.

Istodobno je, zahvaljujući značajnom jačanju prvog međukompanijskog brenda Planet of Plants, kreiranog u

Junetina u Japan, Planet of Plants u Mađarsku

suradnji Zvijezde i PIK-a Vrbovec, proširena prisutnost te linije na inozemnim tržištima. Tako je krajem 2022. na policama multinacionalnog trgovačkog lanca Auchan u Mađarskoj započela prodaja cijele palete proizvoda iz prve hrvatske plant-based linije Planet of Plants u kojoj su proizvodi pripremljeni od namirnica 100 posto biljnog podrijetla, ne sadrže soju ni gluten, meso, mlijeko, jaja ili med, što ih čini odličnim izborom za sve planove prehrane, kao i sve one koji žele u svoju prehranu uvesti što više proizvoda biljnog podrijetla. Lepeza proizvoda u liniji koja je inicijalno obuhvaćala sedam proizvoda, u međuvremenu je narasla na 12 proizvoda.

Puniona ulja Zvijezda

Novi proizvodi i ekstenzije postojećih

Uz razvoj novih proizvoda linije Planet of Plants, tijekom 2022. većina je kompanija ovog Poslovnog područja na tržištima predstavila nove proizvode ili ekstenzije postojećih. Primjerice, u Grupi pića je lansiran ProGame, kao funkcionalni proizvod razvijen u suradnji s gejmerima i namijenjen toj ciljanoj skupini, a sadrži vitamine, minerale i prirodan izvor kofeina. Ne sadrži taurine i ima jedinstven način zaslađivanja koji se temelji na palatinozi. Grupa pića lansirala je i Toco, niskoenergetsko osvježavajuće bezalkoholno piće s prirodnim sastojcima i kombinacijama okusa voća i povrća te vitaminima koji doprinose njegovoj nutritivnoj funkcionalnosti. Grupa meso lansirala je novu liniju proizvoda *slow cook* (pulled pork, svinjska koljenica, svinjska rebarca), a Zvijezda je pustila na tržište wasabi majonezu.

Investicijske aktivnosti u 2022.

Kompanije iz Poslovnog područja prehrane najveći su nositelji investicijskog ciklusa Fortenova grupe koji je započeo krajem 2021. i ukupno je vrijedan više od 130 milijuna eura. Tako je u Grupi pića tijekom 2022. dovršeno ulaganje u najsuvremeniju aseptičnu liniju vrijednu 11,5 milijuna eura, kapaciteta 36 000 boca od 0,5l na sat, s najnaprednijom tehnologijom dizajniranom ekskluzivno za Janu. Linija koja je jedinstvena u regiji jugoistočne Europe značajno je povećala Jamniččin proizvodni kapacitet, omogućila lansiranje novih proizvoda (npr. Toco) te je poboljšala učinkovitost i omogućila manju potrošnju energije, vode i kemikalija.

U Grupi meso u tijeku je ulaganje u novu klaonicu vrijednosti 8,2 milijuna eura kojom će se udvostručiti kapacitet te značajno

Poslovno područje prehrane nositelj investicijskog ciklusa Fortenova grupe

povećati učinkovitost, a u kompaniji je 2022. završeno ulaganje u automatizaciju pakiranja narezanih proizvoda u vrijednosti 1,4 milijuna eura.

U Grupi ulja, u Dijamantu, odvija se najveća investicija Fortenova grupe, veća od 30 milijuna eura, u novi pogon za primarnu preradu suncokretovog zrna kapaciteta 1 200 t/dan, kao i novi pogon za ekstrakciju sirovog ulja kapaciteta 550t/dan. Važnost investicije u jačanje domaće proizvodnje i uloge Dijamanta kao vodećeg proizvođača ulja na regionalnom tržištu prepoznalo je i Ministarstvo privrede Republike Srbije te dodijelilo 5,4 milijuna eura poticaja radi podrške u realizaciji investicijskog projekta. Sredstva će biti dodijeljena u trima tranšama, a Dijamant se obvezao u naredne tri godine zaposliti najmanje 30 radnika. Time Fortenova grupa konkretnom investicijom doprinosi razvoju i jačanju tržišta, a novo zapošljavanje stavlja u fokus gospodarskog rasta.

Istodobno, tijekom izvještajnog razdoblja u drugoj je članici Grupe ulja, Zvijezdi, završena investicija vrijedna 2,9 milijuna eura u novu liniju kečapa te je postavljena nova linija za proizvodnju majoneze. Od manjih investicija u ovom Poslovnom području izdvajaju se investicija u novu kušaonicu u Agrolaguni te otvorenje 24. trgovine u maloprodajnom lancu Roto dinamica.

Fokus u narednom razdoblju

Uz jačanje i obranu postojećih tržišnih pozicija svih brendova, fokus Poslovnog područja prehrane u idućem je razdoblju na razvoju novih proizvoda, nastavku razvoja petogodišnje strategije te ostvarenju postavljenih ciljeva. Ključni izazovi pritom ostaju isti kao i 2022. – inflacija te nepoznanica povezana s kretanjem cijena energenata u razdoblju pripreme za novu sezonu grijanja. Dodatno, Poslovno područje prehrane i dalje će biti izloženo riziku nedostatne kvalificirane radne snage, posebice vozača C kategorije, te agresivnom rastu trgovaca diskontera, čije širenje kroz rast broja prodajnih mjesta stvara dodatni pritisak na cijene.

Poslovno područje poljoprivrede

Rat u Ukrajini doveo je do privremenog prekida lanaca dobave te globalnog rasta indeksa cijena prehrambenih proizvoda. Rast cijena energije i gnojiva poremetio je ulazne troškovne kalkulacije poljoprivrednih proizvođača, inflacijski pritisci utjecali su na potrošnju, a vrlo nepovoljni globalni klimatski uvjeti na prinose najvažnijih poljoprivrednih kultura.

Sve je to poguralo cijene hrane 2022. na dotad nezabilježene razine, a ista su četiri faktora predstavljala okvir unutar kojeg su

se tijekom prošle godine odvijali i procesi u Poslovnom području poljoprivrede u Fortenova grupi. Ključne su kompanije tog segmenta Belje plus d.o.o., Vupik plus d.o.o., PIK Vinkovci plus d.o.o., Vinka plus d.o.o. i Energija Gradec.

Klimatski utjecaji na prinose

Suša je u Hrvatskoj 2022., sa 170 litara kiše manje od godišnjeg prosjeka odnosno 42% manje količine kiše u vegetacijskom periodu u odnosu na petogodišnji prosjek, utjecala na smanjenje prinosa u gotovo svim kulturama, s najznačajnijim utjecajem na kulturu kukuruza, čiji je prinos bio 35 posto niži nego 2021. Ipak, dobra organizacija te primjena modernih agrotehničkih mjera i tehnologije sveli su negativne klimatske utjecaje na zasijane kulture na najmanju moguću mjeru. Tako su, primjerice, prinosi pšenice u žetvi u poljoprivrednim kompanijama Fortenova grupe, unatoč nedostatku vlage u proljetnom razdoblju, u prosjeku bili 7,7 tona po hektaru i u samom su svjetskom vrhu, a proizvodne rezultate iznad prosjeka Europske unije poljoprivreda Fortenova grupe ima i u drugim segmentima. Ukupan broj tovljenika 2022. je iznosio preko 410 tisuća komada, čime je i udio u ukupnoj proizvodnji u Hrvatskoj premašio 51 posto.

Konverzija kod tovljenika raste zahvaljujući kvalitetnoj proizvodnji

hrane koja je usmjerena na potrebe svake pojedine farme, kojih je u Poslovnom području poljoprivrede ukupno 37 te 1 farma ovaca u vlasništvu Agrolagune, koje su dio zaokruženog procesa proizvodnje od polja do stola. U poljoprivrednim kompanijama Fortenova grupe žitarice ostaju u sustavu jer se koriste kao sirovina za stočnu hranu, a proizvodi se i vlastito sjeme pa je, primjerice, Belje 2022. zasijalo 50 posto ukupne hrvatske proizvodnje sjemenskog kukuruza. Prošle je godine održan i isti broj junadi, pri čemu kompanije Fortenova grupe imaju više od 10 posto udjela u ukupnoj proizvodnji junadi u Hrvatskoj. Također, unatoč vrlo teškom stanju u sektoru mljekarstva, kompanije u sustavu Fortenova grupe povećale su količinsku proizvodnju u odnosu na 2021. za šest posto, a uloženo je i u novo stado mlječnih krava.

I vinogradarsku je godinu obilježila dugotrajna suša, a u vinogradima u Podunavlju i velika količina kiše u vrijeme berbe. Ipak, zahvaljujući pomnoj brizi o nasadima u svim vinogradima, prinosi i kvaliteta u okvirima su očekivanog pa je u vinogradima Belja, koji se protežu na 564 hektara, ubrano oko pet milijuna kilograma grožđa. U vinogradima Vupika na lokaciji Goldschmidt, koji se protežu na 117 hektara, ubrano je oko 1.5 milijuna kilograma grožđa, nešto manje u odnosu na prošlu godinu.

Vočnjak Borinci, Vinka

Operativna efikasnost

Premda su visoke burzovne cijene poljoprivrednih roba dovele do povijesnih rezultata ratarstva, a na rast prihoda utjecali su i svinjogojstvo, stočarstvo i proizvodnja mlijeka, tijekom 2022. Poslovno područje poljoprivrede obilježila je i snažna kontrola operativnih troškova. Primjerice, iako se samo udio troška električne energije udvostručio, a cijena gnojiva narasla je za 100 posto, troškovi proizvodnje veći su za samo 10 posto nego godinu dana ranije zahvaljujući velikoj optimizaciji u proizvodnji, ali i smanjenju troškova općih i administrativnih poslova, koji su ukupno nešto niži nego u 2021.⁴

Projekti i investicije

Tijekom izvještajnog razdoblja, u Poslovnom području poljoprivrede pripremljeno je ili pokrenuto nekoliko važnih strateških projekata. S obzirom na sve učestalije negativne klimatske učinke, za osiguranje zadovoljavajućih prinosa usjeva za potrebe stočne hrane u cijelosti je pripremljen projekt navodnjavanja još 4 000 hektara zemljišta. Od ukupno 34 000 hektara obradivih površina pod upravljanjem u poljoprivrednim kompanijama Fortenova grupe, u konačnici će ukupno preko 6 000 hektara biti uključeno u navodnjavanje. Ujedno je realiziran investicijski projekt zamjene dijela poljoprivredne mehanizacije te su krenule prve isporuke novih poljoprivrednih strojeva, a tijekom 2022. pokrenuto je i ulaganje u obnovu objekata koji su u funkciji osnovnih djelatnosti. Također, iz fondova Europske unije namijenjenih obnovljivim izvorima energije, ugovoreno je financiranje izgradnje solarne elektrane na ukupne snage 1 380 kilovata dvama objektima.

S EU fondovima ugovoreno financiranje solarnih elektrana na dvjema lokacijama

Nova tržišta za ABC sir i oznake Dokazana kvaliteta

Kao veliki izvozni adut Belja, ABC svježiji krem sir je 2022. krenuo u izvoz na Bliski istok, u Irak, a proizvod je postao dostupan i u vodećim trgovačkim lancima u Austriji i Njemačkoj. Ujedno su započele pripreme za distribuciju ABC sira na Dalekom istoku, čime će se dodatno povećati udio izvoza proizvoda čijih se više od 50 posto ukupne proizvodnje plasira na izvozna tržišta.

Dvije tvrtke iz Posavnog područja poljoprivrede Fortenova grupe – Belje i PIK Vinkovci – prošle su godine među prvima zadovoljile kriterije i za svoje proizvode dobile oznaku Ministarstva poljoprivrede “Dokazana kvaliteta Hrvatske”. Belje je oznaku dobilo za domaću rajčicu Belje, a PIK Vinkovci za domaći luk pod brendom Lipovac. Riječ je o novom nacionalnom sustavu kvalitete poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda kojim Ministarstvo poljoprivrede domaćim proizvođačima omogućuje bolju prepoznatljivost i promidžbu domaćih visokokvalitetnih proizvoda s posebnim karakteristikama.

Fokus 2023.

Kao najvažnije inicijative 2023., Poslovno područje poljoprivrede nastavit će proces optimizacije troškova u proizvodnji, pokrenuti prvu fazu investicije u sustave navodnjavanja, nastaviti s obnovom mehanizacije te investicijama u obnovljive izvore energije s ciljem postizanja što većeg postotka energetske samoodrživosti, primarno putem instalacije solarnih elektrana.

⁴ Ukupni konsolidirani troškovi proizvodnje primarnih segmenata

Rizici i neizvjesnosti 2023.

Prema procjenama analitičara⁵, glavni rizik s kojim se suočava globalno gospodarstvo 2023. jest kombinacija stagnacije gospodarske aktivnosti i visoke inflacije, što dovodi do stagflacije koja urušava poslovno povjerenje i ulaganja.

Također, uglavnom se slažu da valja biti oprezan kad je riječ o cijenama koje će nakon godine značajne volatilnosti i 2023. ostati visoke, unatoč laganom preokretu predznaka koji oslikava pozitivnije izgleda za cijene roba u nadolazećim mjesecima. Od 26 ključnih roba, njih 19 ili 73 posto – poput kositra, palminog ulja, koksnog i termo ugljena, željezne rude ili kave – u prosjeku će imati niže cijene na godišnjoj razini, dok se za rižu, šećer, kakao, olovo itd. očekuje rast. Ipak, cijene bi se 2023. i dalje trebale snižavati u odnosu na razine zabilježene u prosincu 2022.

I cijene energije ostat će iznad povijesnih prosjeka, ali s boljim osnovnim pokazateljima – poboljšanjem opskrbe, povećanom ponudom i nižim rastom potražnje – što će spriječiti povratak vršnih cijena 2023. Isto se očekuje i za cijene poljoprivrednih roba, posebno usjeva, zahvaljujući povijesno visokim razinama cijena zabilježenih 2022., potaknutih ograničenom globalnom opskrbom.

Izgledi za globalno gospodarstvo

Izgledi za globalno gospodarstvo ostaju loši te se očekuje da će globalni realni rast BDP-a usporiti s 3,1 posto 2022. na 2,0 do 2,3 posto 2023. što, ako se izuzme pandemijska godina 2020., predstavlja najsporiji tempo rasta od globalne financijske krize. Ipak, očekuje se da će inflacija u globalnom gospodarstvu 2023. usporiti, iako tu perspektivu zamagljuje višestruki rizici koji bi mogli potaknuti njezino ponovno oživljavanje u različitim stupnjevima. Postoji mogućnost dodatnih šokova ponude u kontekstu geopolitičkih napetosti, prvenstveno s obzirom na rat u Ukrajini.

Dodatno, oporavak kineskog tržišta i rast potražnje za energijom u Kini, najvećem globalnom uvozniku nafte i plina, mogao bi izazvati ponovni porast cijena energije, posebno ako i pad ekonomskih aktivnosti u SAD-u i eurozoni bude blaži od očekivanoga. Što se tiče radne snage, SAD i eurozona bilježe rekordno niske stope nezaposlenosti zbog izrazitog nedostatka kvalificiranih radnika, što ujedno predstavlja značajan pritisak na povećanje plaća, povećavajući rizik od inflatorne spirale nadnica i cijena, te porast srednjoročnih inflacijskih očekivanja.

Izgledi za Hrvatsku

Europska komisija je u zimskim ekonomskim prognozama podigla procjenu rasta hrvatskog BDP-a 2023. na 1,2 posto, a 2024. na 1,9 posto. Rast u prošloj, 2022. godini, procjenjuje na 6,3 posto, čime se svrstao među najviše u EU-u, nakon Irske, Portugala i Malte te bi visoko mjesto trebao zadržati i 2023.

Najveći doprinos visokim razinama BDP-a u prošloj godini dao je snažan rast u prvoj polovici prošle godine kojemu je glavni pokretač bila domaća potrošnja uz pozitivan doprinos izvoza, posebno u segmentu turističkih usluga. U trećem tromjesečju došlo je do pada investicija i državne potrošnje u kontekstu strožih uvjeta financiranja, poremećaja u opskrbnom lancu i rasta inflacije, dok signali u četvrtom tromjesečju ukazuju na široku stagnaciju. Komisija za Hrvatsku ne isključuje mogućnost tehničke recesije s obzirom da slabe industrijska proizvodnja i trgovina na malo, ali se povjerenje potrošača i poduzeća počelo oporavljati, osobito u industriji i uslugama.

Rastu bi 2023. trebalo pridonijeti i pristupanje Hrvatske šengenskom prostoru i euro području, za koje se očekuje da će dodatno smanjiti troškove i prepreke pristupu tržištu.

Fortenova grupa

Kao i 2022., ključni rizici za poslovanje Fortenova grupe 2023. ostaju vezani uz kretanje cijena sirovina, burzovnih roba, energije i inflacije, kao faktore koji imaju najsnažniji utjecaj na raspoložive dohotke stanovništva, potražnju, ukupne troškove poslovanja te troškove radne snage. Oscilacije cijena sirovina i proizvodnih cijena mogu imati negativan učinak na financijske rezultate, a koliko god proizvođači optimizirali troškove, planiranje je posebno izazovno jer nije moguće predvidjeti cijene inputa, i to u svim segmentima.

Uz navedeno, ključni dugoročni rizik poslovanja kontinuirano ostaje problem nedostatka radne snage, koji se intenzivira s oporavkom

gospodarskih aktivnosti te je za njegovo rješavanje nužan sistemski pristup, koji će imati i pozitivne utjecaje na poslovanje. Prisutan je i rizik gubitka tržišnog udjela zbog novih stranih konkurenata, a prisutni su i tranzicijski rizici povezani s poslovanjem koji prate društvene i ekonomske pomake prema gospodarstvu s niskim udjelom ugljika i klimatski prihvatljivijem gospodarstvu.

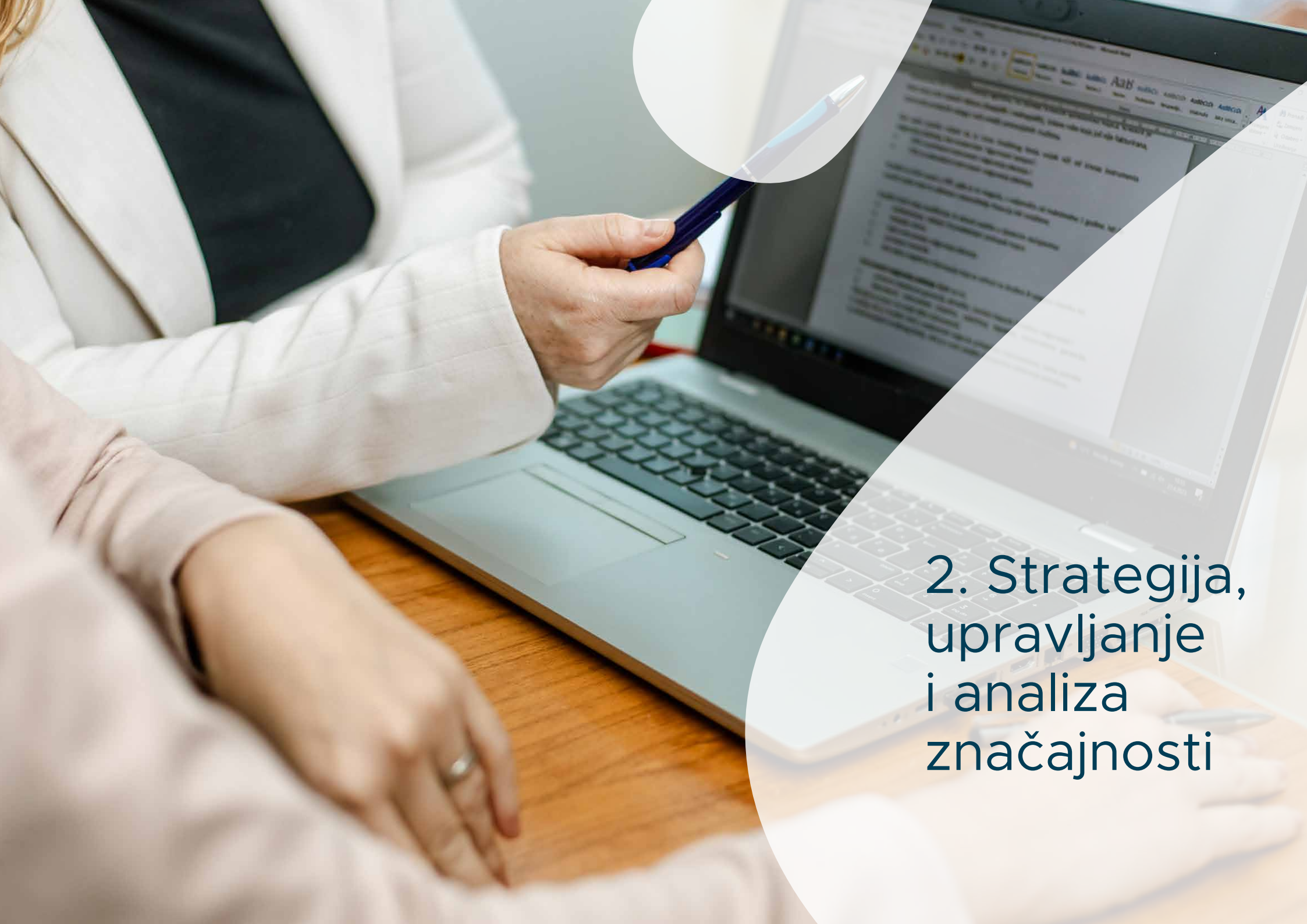
Ključni rizik poslovanja dugoročno ostaje problem nedostatka radne snage

Ujedno, unatoč ubrzanju procesa digitalizacije, a posebno kod primjene napredne analitike u poslovanju, u Fortenova grupi je još uvijek potrebno ubrzati prihvaćanje novih tehnologija kao pokretača inovacija u svim lancima vrijednosti u Grupi.

PIK Vrbovec – proizvodnja svježeg mesa, mikropakirnica

⁵ Commodity Prices Key Themes For 2023, Fitch solutions: [Commodity Prices Key Themes For 2023](#); Euromonitor International: [Economies in 2023](#).

A photograph of two business women in a meeting. One woman, wearing a white blazer, is holding a blue pen and pointing towards a laptop screen. The laptop displays a document with text and a table. The scene is set on a wooden desk. A large white circular graphic is overlaid on the right side of the image, containing the text.

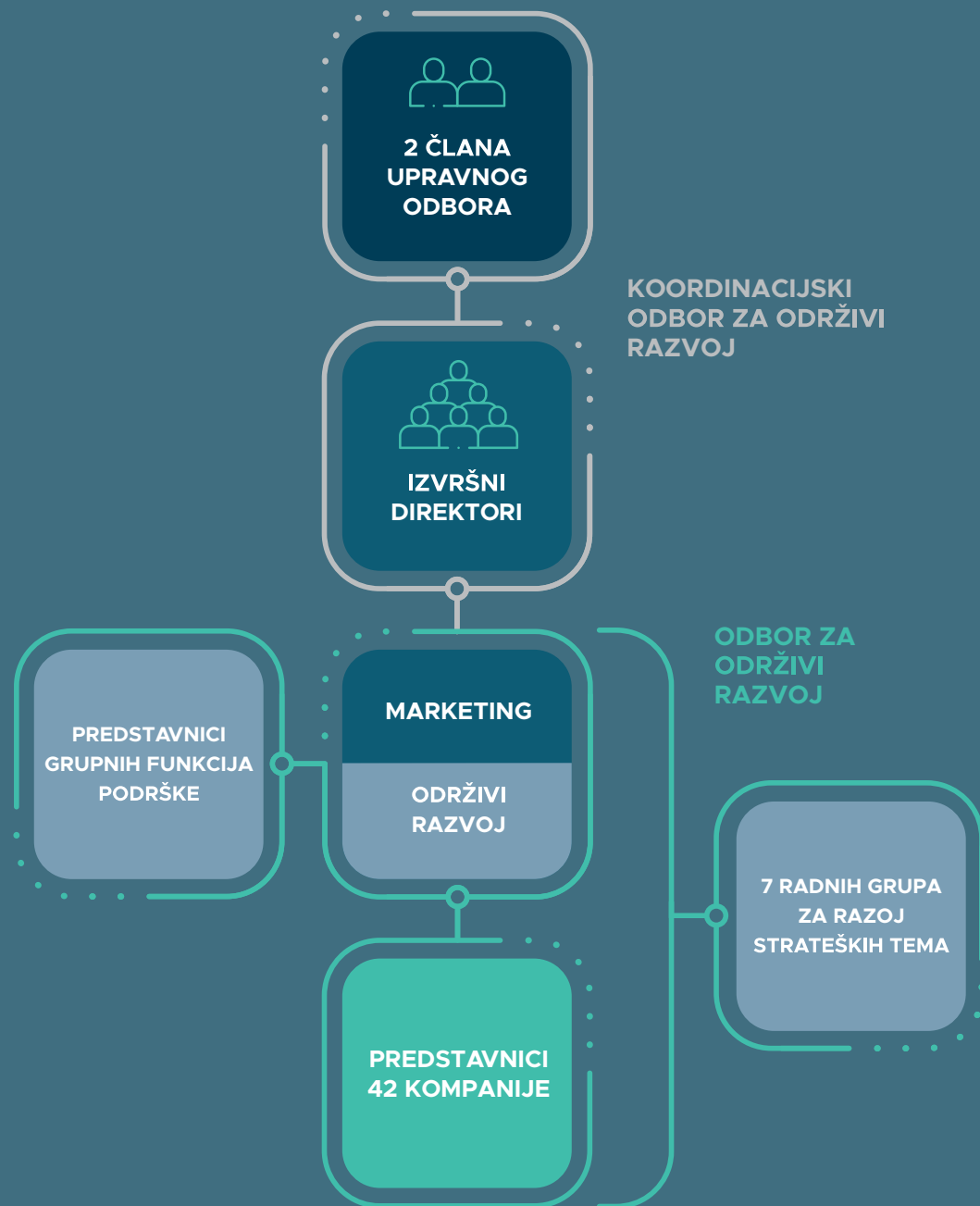
2. Strategija, upravljanje i analiza značajnosti

2. Strategija, upravljanje i analiza značajnosti

Svoje prvo izvješće o održivosti Fortenova grupa je objavila 2022. Izvješće je uključilo sve aspekte održivosti za koje su postojale baze podataka i za koje se smatralo da će koristiti svim dionicima za bolje razumijevanje kompanije. Izvješće je sadržavalo podatke iz 45 kompanija grupiranih po temeljnim djelatnostima kako bi se olakšalo praćenje. Izrada izvješća predstavljala je svojevrstan put učenja kako uspostaviti mjerenja u kompleksnom sustavu i na koji način izvješće u narednoj godini učiniti još kvalitetnijim. Put prema održivosti Fortenova grupe još je na početku, ali je u posljednjih godinu dana taj put zacrtan, a sustav se gradi s ciljem sveobuhvatnog pristupa na razini cijele Grupe.

U 2021. je uspostavljen **Odbor za održivi razvoj** u koji su imenovani predstavnici svih kompanija na svim tržištima. U Odboru se nalaze i predstavnici funkcija podrške na razini Fortenova grupe, a kao i do sada cjelokupnu koordinaciju rada Odbora vodi Marketing Grupe, s obzirom da se održivost organizacijski nalazi unutar tog područja rada. Odbor je 2022. aktivno sudjelovao na prikupljanju podataka za izvješće, ali je bio uključen i u sva ostala pitanja povezana s održivošću koja su se tijekom godine otvarala u kompanijama i na razini Grupe. Aktivno su sudjelovali i u podršci radnim grupama koje su osnovane sredinom 2022. za rad na ključnim strateškim temama koje se odnose na održivost. Postavljene strateške teme, organizacije radnih grupa i napredak ostvaren u radnim grupama nalaze se u poglavlju [Najznačajniji pomaci 2022.](#) Za sve članove Odbora organizirane su četiri radionice, po jedna za svako poslovno područje s ciljem pojašnjenja i edukacije na temu ugljičnog otiska. Također, članovi Odbora radili su zajedno s odjelima financija i na prvom izvještaju o EU taksonomiji, prije svega na definiranju ekonomskih aktivnosti svake kompanije koje će ući u izvještaj, za što su također organizirane posebne radionice. U konačnici, članove Odbora tijekom godine redovito se informiralo o novim regulatornim zahtjevima, edukacijama i temama važnima za održivost.

S jačanjem fokusa kompanije na održivi razvoj, a s ciljem izgradnje sustava i praćenja napretka u ključnim strateškim temama, 2021. uspostavljen je i **Koordinacijski odbor za održivost** čiji su članovi svi izvršni direktori Fortenova grupe, dva (2) predstavnika, odnosno člana Upravnog odbora te predstavnici grupnih funkcija podrške uključujući strategiju, usklađenost poslovanja, ljudske potencijale, financije, nabavu, itd. Tijekom 2022. Odbor se sastajao jednom mjesečno i na njemu se raspravljalo o svim ključnim temama za održivost, predstavljena je analitika postojećeg stanja i definirane su inicijative i aktivnosti za sve definirane ključne teme. Kako je gore navedeno, 2022. uspostavljene su i radne grupe za održivost koje razrađuju pristup, odnosno predlažu ciljeve i inicijative te plan za implementaciju sedam ključnih tema za održivost koje je menadžment Fortenova grupe 2021. definirao kao strateške. Svaka radna grupa ima voditelja koji na mjesečnom sastanku Koordinacijskom odboru izlaže napredak i izazove za svaku stratešku temu.

ključne teme. Kako je gore navedeno, 2022. uspostavljene su i radne grupe za održivost koje razrađuju pristup, odnosno predlažu ciljeve i inicijative te plan za implementaciju sedam ključnih tema za održivost koje je menadžment Fortenova grupe 2021. definirao kao strateške. Svaka radna grupa ima voditelja koji na mjesečnom sastanku Koordinacijskom odboru izlaže napredak i izazove za svaku stratešku temu.

S obzirom na sastav Koordinacijskog odbora, na tim se sastancima članove redovito informira i educira o novostima povezanim s održivošću. Tijekom 2022. predstavljena im je metodologija radne skupine za objavu financijskih informacija povezanih s klimatskim promjenama (engl. *Task Force on Climate Related Financial Disclosures*, TCFD), najavljene su nove direktive koje se odnose na održivost te je pojašnjen nacrt standarda EU-a za izvještavanje o održivosti.

Kad je riječ o podizanju svijesti na temu održivosti na razini cijele Grupe, 2022. svim je kompanijama kaskadno prenesen sadržaj *Dana strategije* na kojima su bili predstavljeni preliminarni rezultati analize kompanijskog pristupa održivosti. Usto, tijekom godine radnicima su se teme iz održivosti redovito predstavljale putem internih kanala, dok je kompanija eksterno sudjelovala na više konferencija i panela povezanih s održivošću u organizaciji profesionalnih udruženja i gospodarskih komora ili konferencija promotivno-komercijalnog karaktera.

Izveštaj za 2022. temelji se na standardu za izvještavanje o održivosti Globalne inicijative za izvještavanje (GRI) 2021, što omogućava i usporedbu s prošlogodišnjim rezultatima. Tijekom 2023. planira se započeti s prilagodbom prema EU standardima za izvještavanje o održivosti kako bi im se kompanija u potpunosti prilagodila do zakonskog roka 2025. i uspostavila potrebna mjerenja.

Uz GRI metodologiju, što je vidljivo i iz ključnih tema koje su definirane za put prema održivosti, kompanija se i dalje vodi UN-ovom Agendom za održivi razvoj do 2030. i 17 ciljeva održivog razvoja (engl. *Sustainable Development Goals*, SDG). U 2021. putem nekoliko krugova radionica s menadžmentom Grupe i kompanija te uz vanjsku podršku definirani su ciljevi kojima Fortenova grupa može najviše doprinijeti.

Na razini Grupe

U izvještaju se aktivnosti povezane s ovim ciljevima prikazuju numeričkim podacima i primjerima dobre prakse iz operativnih kompanija.

Na razini Grupe, izvršni su direktori odobravaju finalni materijal za izvještaj o održivosti. Izvještaj izrađuje centralni grupni tim temeljem podataka prikupljenih iz kompanija i uz pomoć organizacijskih jedinica podrške i samih djelatnosti na razini Grupe. Oni provjeravaju točnost informacija, interpretiraju podatke i određuju pristup prije nego što se materijal uputi izvršnim direktorima na komentar i odobrenje. Kad je riječ o materijalnim temama, inicijativama i utjecajima organizacije na okoliš, ljude i gospodarstvo, odluke su u domeni izvršnih direktora, koje se redovito izvještava i uključuje u proces. O temama koje su definirane kao ključne, prije odlučivanja se raspravlja na Koordinacijskom odboru. Sve grupne politike, pa tako i one koje se odnose na održivost, odobrava Upravni odbor. Upravni odbor uključen je i u odobranje odluka koje temeljem internih procedura prelaze određene financijske pragove.

Rizici i prilike povezani s okolišnim, društvenim i upravljačkim aspektima

Fortenova grupa svjesna je svog utjecaja na okoliš i zajednice u kojima posluje, kao i činjenice da promjene u okolišu i u zajednici imaju utjecaja na kompanije. U tom smislu i kod strateških tema koje su odabrane kao ključne za održivo poslovanje nastoje se prepoznati rizici i prilike u okviru kojih je moguće realizirati svoje inicijative. One su najčešće povezane s potrebnim ulaganjima, različitim regulatornim zahtjevima pojedinih tržišta, tehnologijama

i resursima s kojima se raspolaže. Uslijed geopolitičkih promjena, posebice rata u Ukrajini, rizici koji se odnose na inflaciju, povećanje cijena proizvoda i sirovina i povećanje cijena energije znatno su obilježili poslovanje, iako je pravilnom reakcijom i planiranjem utjecaj tih rizika ublažen. Upravljanje rizicima strukturirano je na razini Grupe. O rizicima se kvartalno diskutira i na sjednicama izvršnih direktora, a sama se mapa rizika ažurira minimalno jednom godišnje temeljem informacija dobivenih sa svih tržišta i iz svih kompanija. Mapa sadrži rizike povezane s ESG-om. Općenito svi rizici identificirani su kao strateški, informacijski, operativni, pravni/regulatorni, financijski i rizici od opasnosti. Za svako od tih područja identificiraju se dalje pojedini rizici, promatra se jačina njihovog utjecaja na organizaciju u cijelosti, kao i na svaki pojedini biznis. Definira se i pristup, odnosno odgovor na rizik, pri čemu se uzimaju u obzir rezultati dosadašnjeg procesa upravljanja rizikom, te ravnoteža troška i benefita za kompanije. Cilj je smanjiti mogućnost ili utjecaj rizika različitim odlukama, uvođenjem nadzora/kontrole, izradom planova i slično.

Od 2022. godine u strateškim je rizicima prepoznat tranzicijski klimatski rizik koji proizlazi iz ekonomske, okolišne i društvene tranzicije prema niskougličnom i klimatski prihvatljivom gospodarstvu. Od ostalih rizika povezanih konkretno s okolišem, s obzirom na narav poslovanja, ističe se operativni rizik koji proizlazi iz eventualnih okolišnih incidenata te rizik koji se odnosi na opasnost od promjene vremena, elementarne nepogode i sl.

14 kompanija Fortenova grupe nositeljice su ISO standarda 14000⁶ te su uvele politike, pravilnike i upute koje se odnose na okoliš, izrađuju planove te prate i kontroliraju procese

Cilj je 2023. pokrenuti i pripremu grupne politike povezane s okolišem kako bi se proces sveobuhvatno strukturirao.

⁶ Energija Gradec, Belje, PIK Vinkovci, Vupik, Agrolaguna, Dijamant, Jamnica HR, PIK Vrbovec HR, Zvijezda HR, MG Mivela, Sarajevski kiseljak, Konzum HR, Mercator SRB, Mercator SLO

Klimatske promjene već su sada očite i jasno je da će u budućnosti predstavljati još veći globalni izazov. Iz toga razloga kompanija podupire inicijative EU-a koje se odnose na Zeleni plan te Pariški sporazum i njegov cilj limitiranja globalnog zatopljenja do 1.5°C u odnosu na predindustrijske razine. Tranzicija prema nisko-ugljičnom društvu donosi tehnološke, regulatorne, vremenske, financijske i druge rizike, ali i prilike. Mnoge tehnologije još nisu u komercijalnoj upotrebi ili su financijski daleko zahtjevnije od postojećih pa ih nije moguće lako i pod prihvatljivim uvjetima primijeniti. Regulatorni rizici proizlaze i iz poslovanja na tržištima koja nisu u EU-u te zahtjevima regulative EU-a koji se odnose na izvještavanje o održivosti i očuvanje okoliša, a koji generalno donose promjene povezane s materijalima koji se upotrebljavaju, energetikom i tehnologijama te dodatno postavljaju i administrativne zahtjeve. Tu su i fizički rizici koji su možda i najuočljiviji jer promjene vremenskih obrazaca imaju direktne posljedice na proizvodnju.

U tom kontekstu bitno je napomenuti da su, osim okolišnih, prepoznati i rizici iz socijalne i upravljačke dimenzije. Rizici koji se odnose na socijalna i kadrovska pitanja zajednički su svim kompanijama i tržištima na kojima Grupa posluje, a to je nedostatak radne snage za sezonske poslove, posebice zanimanja u proizvodnji, maloprodaji i poljoprivredi. Aktivnosti na zapošljavanju traju cijele godine – od planiranja potrebnog broja radnika u sezoni do definiranja primanja te plana aktivnosti na zapošljavanju i ranog početka procesa kako bi se zaposlili kvalitetni zaposlenici i omogućila adekvatna primanja za rad u sezoni. Procesom upravljaju Ljudski potencijali Grupe. Pokrenut je projekt digitalnih platformi za zapošljavanje koji omogućuje brzi centralni uvid u proces i podatke o prijavljenim kandidatima te bolje mogućnosti razmjene informacija o kandidatima između kompanija.

Prepoznati su i rizici povezani s visokom stopom fluktuacije zaposlenika pa se sukladno mogućnostima pojedinih kompanija radi na poboljšanju ukupnih primanja zaposlenika (plaće, ostala prava), kao i ostalih uvjeta rada. Osnovna primanja zaposlenika definiraju se u dogovoru sa socijalnim partnerima u kolektivnim ugovorima. Prepoznata je i važnost sigurnosti zaštite na radu, zbog čega se primarno radi na aktivnostima za prevenciju takvih rizika. Socijalna i kadrovska pitanja jasno su definirana Etičkim kodeksom, kolektivnim ugovorima, pravilnicima o radu i ugovorima o radu. U izvještajnom razdoblju po redovitom tijeku sklopljeno je 19 kolektivnih ugovora na svim tržištima, čime je pokriveno 95 posto svih zaposlenika Grupe.

Ostale manje kompanije imaju socijalna i kadrovska pitanja definirana Etičkim kodeksom, Pravilnikom o radu i ugovorima o radu.

Smjernice za kadrovske i socijalne politike daju ljudski potencijali na razini Grupe, pri čemu se provode zajedničke politike tako da svi zaposlenici u Grupi imaju ista socijalna prava i pogodnosti, a iznosi mogu biti drugačiji zavisno od tržišta na kojem se posluje i mogućnosti pojedine kompanije. Svim pravilnicima o radu ili / i kolektivnim ugovorima propisuju se procedure i mjere za zaštitu dostojanstva radnika te sve kompanije imaju imenovane osobe za zaštitu dostojanstva zaposlenika. Prepoznajući značaj socijalnih i kadrovskih pitanja, dodatno je početkom 2023. donesena Politika raznolikosti, pravednosti i uključivosti za cijelu Grupu.

Kad je riječ o upravljačkoj dimenziji, zaštita osobnih podataka, sprječavanje sukoba interesa, sprječavanje korupcije i pranja novca te razvoj etičke kulture istaknuti su kao važna područja potencijalnih rizika, što je 2021. ublaženo donošenjem politika iz ovog područja te nastavljeno 2022. daljnjim jačanjem procesa i provedbom edukacija. U 2023. nastavlja se s razvojem politike koja se odnosi na ljudska prava, ali i dobavljački lanac kako bi se unaprijedilo interne procese.

Svi ovi rizici donose i prilike, posebice zbog veličine Fortenova grupe i sinergijskih utjecaja koje može ostvariti - od provođenja

mjera energetske učinkovitosti i upotrebe obnovljive energije, preko zajedničkih IT usluga do mogućnosti internih unaprjeđenja u proizvodnji i procesima. Dodatno, regulatorne promjene na razini EU-a dovode do toga da se kod implementacije određenih zahtjeva oni provode i na razini kompanija koje nisu u Europskoj uniji, čime se unapređuje cjelokupan pristup održivosti.

Grupa po pitanju procjene i praćenja utjecaja, odnosno izračuna financijskih implikacija i troškova klimatskih rizika, nema još izgrađen sustav. Cilj je tijekom 2023. i 2024. razviti sustav usklađen sa smjernicama radne skupine za objavu financijskih informacija povezanih s klimatskim promjenama (engl. *Task Force on Climate Related Financial Disclosures*, TCFD). U ovom trenutku taj je proces pokrenut tako da se detaljno identificiraju fizički i tranzicijski rizici i prilike za sve tri djelatnosti te će se nakon toga pokrenuti i izrada klimatskih scenarija te izračuna za ključne lokacije. Navedeno kompanija smatra potrebnim kako bi bila u mogućnosti sustavno odgovara na promjene i prepoznavati prilike povezane s ESG-om te od 2025. kvalitetno izvještavati na temelju Direktive o korporativnom izvještavanju o održivosti.

Najznačajniji pomaci 2022.

U 2022. Fortenova grupa je nastavila sa započetim procesom uspostave strateškog okvira za upravljanje održivošću. Nakon što je 2021. identificirano sedam ključnih tema koje predstavljaju strateški okvir za održivost Grupe, sredinom 2022. pokrenute su interne radne grupe za svaku od ključnih tema prikazanih na donjoj grafici, s ciljem definiranja mjerljivih inicijativa za razdoblje od 2030. do 2050. Radne grupe fokusiraju se na strateške teme i sačinjavaju ih interni eksperti sa svih tržišta i iz svih poslovnih područja: poljoprivrede, proizvodnje hrane, maloprodaje i veleprodaje te

neosnovnih djelatnosti. S obzirom na kompleksnost poslovnog modela koja proizlazi iz različitosti industrija koje Fortenova grupa obuhvaća, svim temama održivog razvoja pristupa se uzimajući u obzir specifičnosti svakog poslovnog područja.

Zaključno, važno je istaknuti da je i cjelokupni povod za ovakav pristup zapravo strategija Fortenova grupe, odobrena 2021., koja održivost ubraja u tri ključna stupa poslovanja. Prvi stup fokusira se na daljnji organski i anorganski rast vrijednosti

kompanije putem postojeće tri djelatnosti, drugi stup kao ključne alate za unaprjeđenje i jačanje vrijednosti kompanije definira digitalne inovacije i održivost, dok je treći usmjeren na upravljanje kapitalom Grupe.

Aktivnosti radnih grupa provedene 2022. na definiranju ciljeva i inicijativa koje su nositelji strateškog pristupa održivosti, tijekom 2023. trebale bi biti rezultirati akcijskim planom i od 2024. krenuti u implementaciju.

Sedam strateških tema radnih grupa

E				S		G
1	2	3	4	5	6	7
Smanjenje emisija stakleničkih plinova	Upravljanje resursima i otpadom	Održivi proizvodi i pozitivan utjecaj na zdravlje potrošača	Održiva poljoprivreda s naglaskom na održivom upravljanju vodom i zdravlju tla	Poboljšanje životnog standarda	Raznolikost, ravnopravnost i uključivost	Ugrađivanje održivosti kao relevantnog kriterija u donošenju odluka
smanjenje emisija stakleničkih plinova u vlastitoj proizvodnji i cijelom lancu vrijednosti	unaprjeđenje načina na koji upotrebljavamo resurse i gospodarimo otpadom, od hrane do ambalaže smanjenje izvorne, nerekicirane plastike u korist drugih materijala i povećano ponovno korištenje i recikliranje	unaprjeđenje kvalitete života putem kvalitete hrane – povećanje asortimana i vlastite proizvodnje zdrave hrane i funkcionalnih proizvoda, usredotočenje na sljedivost i kratke lance opskrbe, s fokusom na promicanje domaćih proizvođača	sprječavanje negativnih utjecaja na tlo i vodu usvajanjem metoda održive poljoprivrede, poput regenerativne i precizne poljoprivrede	poticanje i podržavanje poboljšanja životnog standarda na svim tržištima kako bismo pozitivno utjecali na oporavak regije u kojoj poslujemo	raznolikost zastupljenosti na svim razinama, uz postizanje rodne ravnopravnosti	definiranje strateških kriterija povezanih s ESG-om kod odlučivanja i upravljanja rezultatima, razvoj sveobuhvatnog pristupa klimatskim rizicima

Istaknuti projekti i napredak ostvaren 2022. u područjima ESG-a

U 2022. je proveden niz aktivnosti i inicijativa s pozitivnim utjecajima na svim tržištima na kojima Grupa posluje. Dalekosežni pozitivni utjecaji osjetili su se i izvan organizacije, među kupcima, klijentima, poslovnim partnerima i u lokalnoj zajednici te među zaposlenicima i drugim dionicima. Iako još ne postoji formalna

strategija održivosti, korporativna i društvena odgovornost duboko su utkane u korporativni DNK, a Grupa smatra svojom odgovornošću uzvraćati društvu i okruženju. Događaji navedeni u nastavku samo su oni najvažniji na koje su Grupa i kompanije posebno ponosni, dok su ostale aktivnosti opisane u cijelom izvješću.

- Pokrenut projekt izračuna **Opsega 1, 2 i 3** za sve kompanije Fortenova Grupe
- U planu je **akcijski plan** za postizanje klimatsku neutralnost

Smanjenje emisija stakleničkih plinova

- Projekt uvođenja **neodvojivog čepa** u Grupi u tijeku
- Konzum HR pokrenuo Projekt **Reciklopedija** s ciljem sprječavanja otpada od hrane te po peti put proglašen Naj Donatorom

Projekti usmjereni na smanjenje otpada od hrane i plastike

- U tijeku priprema **Kodeksa za dobavljače**
- Poticanje kratkih lanaca Nabave kroz projekte **Rad imamo domaće, Najbolje iz Hrvatske i Ukusi moga kraja**

Održiva nabava, proizvodi i pozitivan utjecaj na zdravlje potrošača

- Pokrenuta analiza korištenja sredstava za zaštitu od štetnika i korova
- Plan za izradu **grupne politike za dobrobit životinja**

Održiva poljoprivreda - održivo upravljanje vodom i tlom

- U tijeku je **analiza troškova života** kao bazna linija za **unaprjeđenje kvalitete života radnika i zajednica u kojima poslujemo**

Poboljšanje životnog standarda

- Provedena **anketa o ravnopravnosti spolova** unutar Fortenova Grupe
- Pripremljena **Politika različitosti, pravednosti i uključivosti**

Raznolikost, ravnopravnost i uključivost

- Pokrenut projekt **identifikacije klimatskih rizika i prilika** prema Task Force on Climate-related Financial Disclosures (TCFD)
- Pokrenut projekt **ugrađivanja kriterija održivosti u odluke o investicijama**

Upravljanje odlukama i odgovor na klimatske promjene

Uključivanje dionika i procjena značajnosti

Tijekom 2021. Fortenova grupa provela je višemjesečni projekt identifikacije i mapiranja dionika na svim tržištima i u svim kompanijama. Potom je na uzorku od 319 dionika provedena anketa povezana s temama održivosti koje su važne za kompaniju, a kako bi se dobio uvid u stavove dionika o važnosti pojedinih tema za Fortenova grupu. Ključne su skupine dionika sljedeće:

- **potrošači/kupci**
- **zaposlenici, sindikati i poslovodstvo**
- **dobavljači**
- **vjerovnici**
- **državne institucije i regulatorna tijela**
- **lokalna samouprava**
- **akademska zajednica**
- **neovisni stručnjaci i stručne udruge**
- **nevladine organizacije i mediji.**

Mapiranje dionika provodit će se svake treće godine, dok se dodatne različite aktivnosti planiraju svake godine kako bi se dobio uvid u eventualne promjene prioriteta dionika značajnih za poslovanje Grupe. Krajem 2022. i u siječnju 2023. organizirani su okrugli stolovi s predstavnicima dionika na ključnim tržištima na kojima Fortenova grupa posluje. Na ukupno 5 okruglih stolova detaljno se raspravljalo o temama iz upitnika koji su dionici popunjavali prošle godine. Cilj okruglih stolova bio je dobiti dublji uvid u teme održivosti koje su važne dionicima i za koje misle da ih Fortenova grupa treba smatrati važnima. Na ovaj je način dobiven i uvid u prioritete pojedinih tržišta i očekivanja dionika od Fortenova grupe. Na donjoj slici prikazane su teme po važnosti kako su ih isticale pojedine kategorije dionika. Najvažnije društvene teme koje su istaknuli odnose se na jačanje suradnje s lokalnom zajednicom i uključivanje dionika u zajedničke projekte i aktivnosti kako bi se postigli bolji rezultati u domeni održivosti. Istaknuta je važnost dostizanja rodne ravnopravnosti, ali i uključivosti općenito te unaprjeđenja uvjeta rada i benefita za radnike. U okolišnim temama dionici su istaknuli upravljanje otpadom, posebice ambalažom i otpadom od hrane, te dekarbonizaciju putem kratkih lanaca dobave, upotrebe proizvoda s manjim ugljičnim otiskom te konkretnije putem pošumljavanja. Dionici su naglasili i važnost dobrog korporativnog upravljanja i integracije ESG-a u strategiju.

Tematski prioriteti ključnih dionika

E	DEKARBONIZACIJA	Upravljanje otpadom	Upravljanje energijom	Voda, tlo i održiva poljoprivreda
S	DOBROBIT ZAPOSLENIKA	Suradnja sa lokalnom zajednicom i ostalim dionicima	Etička pitanja	
G	UPRAVLJANJE	Održiva nabava	Održivi, kvalitetni i sigurni proizvodi	

Tematski prioriteti ključnih dionika

Prioriteti	Dobavljači	Organizacije civilnog društva	Državne institucije	Akadska zajednica	Mediji	Sindikati	Profesionalna udruženja	Lokalna vlast
1	dekarbonizacija	upravljanje otpadom	upravljanje otpadom i smanjivanje otpada od hrane	dekarbonizacija	suradnja dionika i edukacija	radnička prava i benefiti za zaposlenike	rodna ravnopravnost	suradnja s lokalnom zajednicom
2	upravljanje otpadom, posebice kod pakiranja i otpada od hrane, te recikliranje	rodna ravnopravnost (kroz povećanje udjela žena na pozicijama i podršku ženama poduzetnicama)	zastupljenost domaćih proizvođača i kratki lanci nabave	organski otpad i reciklaža	socijalna uključenost	rodna ravnopravnost	integracija ESG prioriteta u strategiju poduzeća	upravljanje otpadom, ambalaža i sustav gospodarenja otpadom
3	poticanje rodne ravnopravnosti	suradnja i partnerstva sa dionicima zbog boljih rezultata u postizanju održivosti	kvaliteta hrane: deklaracije i smanjenje šećera, soli, masti	integracija ESG-a u strategiju poduzeća	otpad od hrane i recikliranje	uključivanje dionika	upravljanje otpadom	ulaganja u obnovljivu energiju
4	suradnja na projektima s dobavljačima npr. Kroz pošumljavanje i druge ESG aktivnosti	Odgovorno upravljanje menadžmenta	rodna ravnopravnost	suradnja s kompanijama, akademskom zajednicom zbog inovacija	dekarbonizacija	poštivanje prava radnika u dobavljačkom lancu	suradnja s dionicima	dekarbonizacija
5	energetska učinkovitost		voda	socijalna sigurnost i dobrobit radnika	energetska učinkovitost		energetska učinkovitost	voda
6			integracija ESG prioriteta u strategiju poduzeća	rodna ravnopravnost	rodna ravnopravnost		kratki lanci nabave i domaći proizvodi	rodna ravnopravnost
7				energetska učinkovitost				

Promatrane po tržištima, glavne bi teme koje su proizašle iz rasprave izgledale ovako:

	Slovenija	BiH	Crna Gora	Srbija	Hrvatska
Prioritet br. 1	dekarbonizacija	upravljanje otpadom	upravljanje otpadom	rodna ravnopravnost	socijalna uključivost, rodna ravnopravnost i općenito odnosi sa zaposlenicima
Prioritet br. 2	uključivanje ESG u strategiju, dobro upravljanje	suradnja sa zajednicom edukacija i uključivanje dionika u teme održivosti	rodna ravnopravnost	upravljanje otpadom	suradnja s lokalnom zajednicom
Prioritet br. 3	energetska učinkovitost	dekarbonizacija	energetska učinkovitost i obnovljiva energija	uključivanje dionika i suradnja sa zajednicom	dekarbonizacija s fokusom na obnovljivu energiju

Dionici u Sloveniji istaknuli su važnost ulaganja u maloprodajne objekte i logistiku s ciljem povećanja energetske učinkovitosti i smanjenja emisija (osvjetljenje, temperatura, rashladni uređaji). Istaknuli su i važnost dobrog korporativnog upravljanja te integriranja održivosti u strategiju kompanije. Dio rasprave odnosio se i na važnost socijalnog dijaloga i komunikacije s radnicima.

Na tržištima izvan EU-a vidljivi su slični fokusi. U svim trima zemljama (BiH, Crna Gora i Srbija) upravljanje otpadom prepoznato je kao prioritet. Istaknuta je važnost suradnje dobavljača na zajedničkim projektima kako bi se smanjile količine otpada i troškovi, kao i važnost uređenja sustava. U Srbiji je pohvaljen projekt reciklaže koji ima Mercator S, dok je u Crnoj Gori i BiH istaknuta važnost sprječavanja otpada od hrane te potreba oslobađanja donacija hrane od poreza. U BiH je naglašena važnost socijalnog dijaloga, ali i dekarbonizacije putem ambalaže koja je alternativa plastici, usmjerenosti na domaće proizvode i kratkih lanaca dobave.

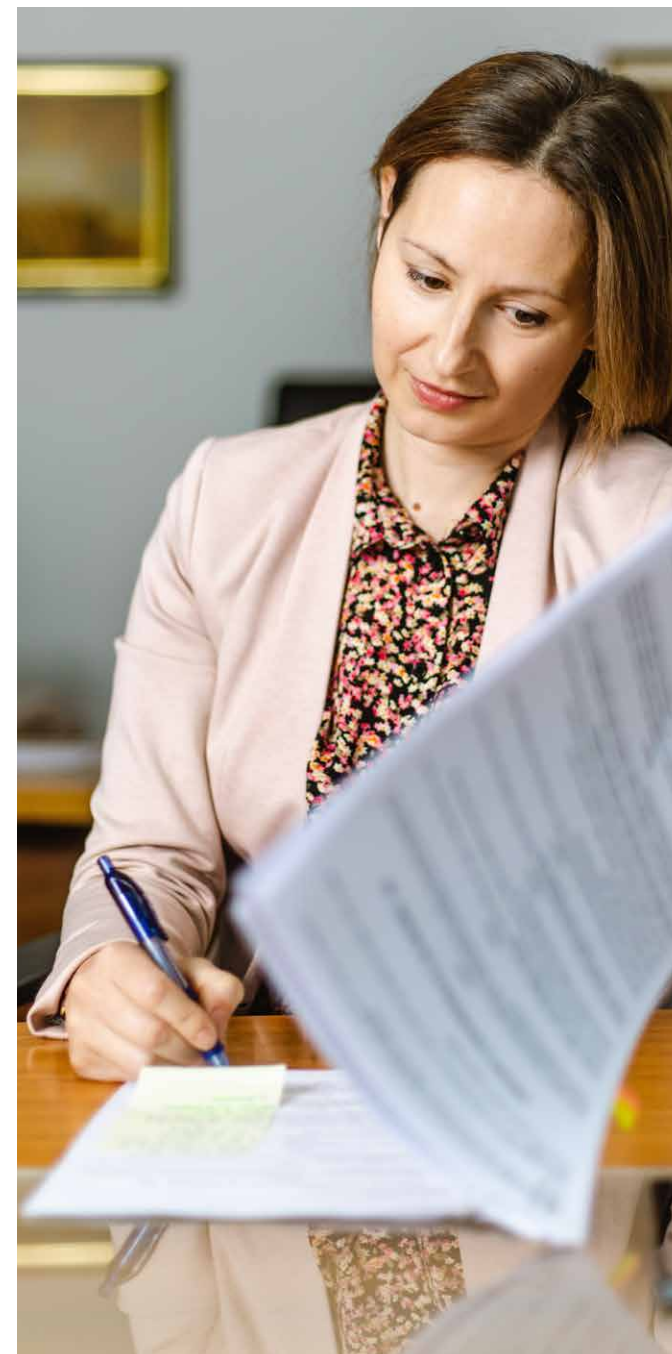
U Srbiji i Crnoj Gori tema rodne ravnopravnosti također se visoko pozicionirala, pri čemu je na tržištu Crne Gore istaknuta važnost podrške ženskom poduzetništvu kupnjom njihovih proizvoda i pomoću pri izlasku na izvozna tržišta, dok je u Srbiji veći fokus bio na manjem udjelu žena na visokim pozicijama. Na oba tržišta dionici smatraju da je potrebno raditi na jednakom

vrednovanju rada, jasnim kriterijima napredovanja i uvjetima na radnom mjestu.

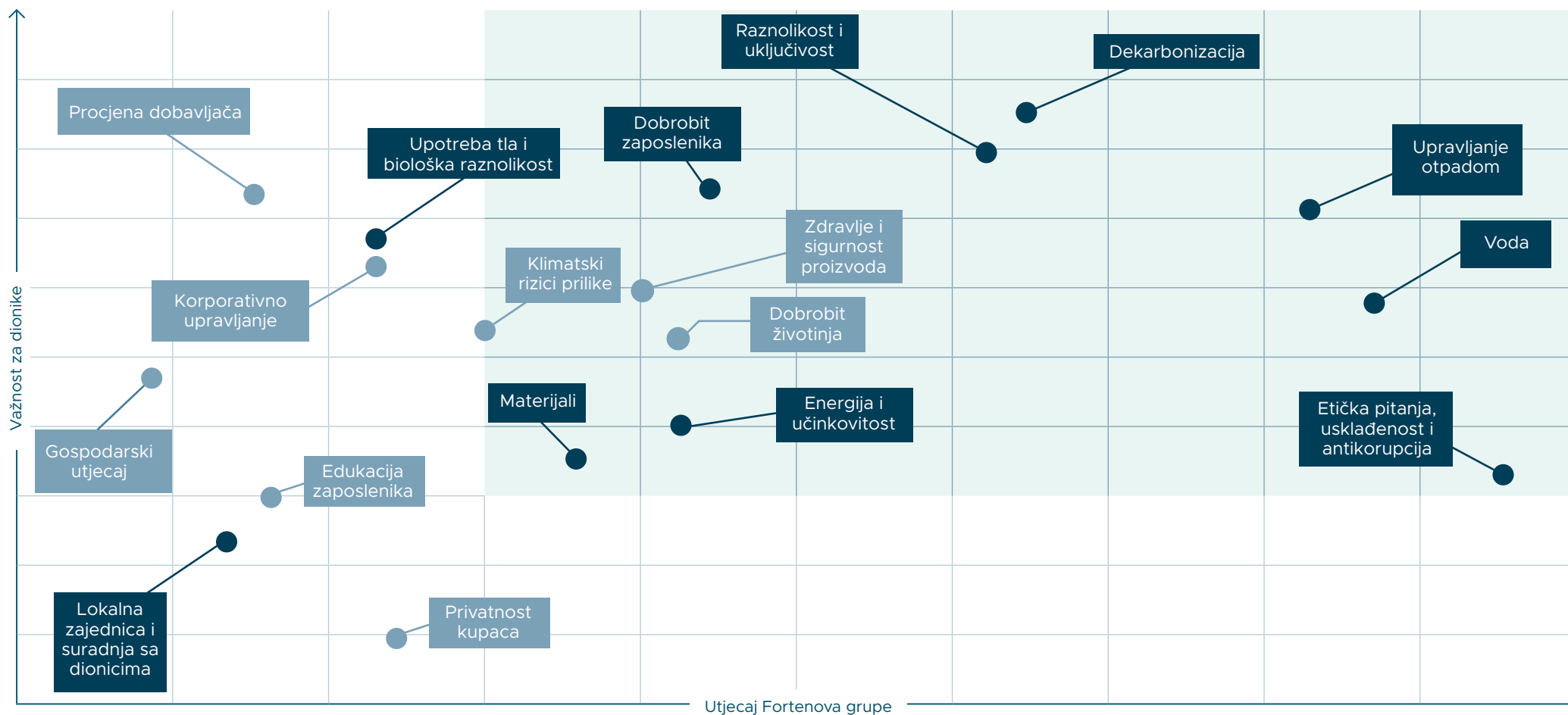
Kad je riječ o hrvatskome tržištu, dionici su naglasili važnost komunikacije i suradnje s lokalnom zajednicom te jačanja inovativnosti suradnjom s akademskom zajednicom. Prepoznata je važnost stvaranja dobrih radnih uvjeta za sve radnike te jačanja uloge žena u okviru većih mogućnosti karijernog napretka. Velik dio rasprave vodio se i na temu dekarbonizacije i energetike, posebice oko obnovljivih izvora i važnosti energetske učinkovitosti. Dionici su se složili da je važan fokus na domaćim proizvodima, provjeri kvalitete i jasnim deklaracijama te je istaknuta i važnost doprinosa smanjenju otpada od hrane. S obzirom da je Fortenova grupa važan dionik u segmentu industrije pića, istaknuta je važnost sustavnog upravljanja vodom kao resursom.

Navedena razmišljanja i zaključci potvrdili su da su u matrici značajnosti obrađene sve teme koje dionici smatraju ključnima, ali se utvrđivanje njihova prioriteta s aspekta dionika dijelom izmijenilo, zbog čega je matrica značajnosti ažurirana.

Kombinirajući zaključke menadžmenta te stavove dionika, značajne teme klasificirane su, kao i prošle godine, u kategorije fokusa – kategoriju višeg prioriteta, u gornjem desnom kvadratu i kategoriju nižeg prioriteta, u preostalom dijelu matrice.

Matrica značajnosti ESG tema

● Teme čija je značajnost ažurirana u 2022. godini temeljem Okruglih stolova

Komunikacija s dionicima

Komunikacija s dionicima odvija se kontinuirano i drugim kanalima, s ciljem izgradnje kvalitetnih partnerskih odnosa s pozitivnim utjecajem na kompaniju i zajednicu.

U prošlom izvještajnom razdoblju statusna prava zaposlenika i procesi povezani s radnim zakonodavstvom i organizacijskim promjenama obavezno su se provodila savjetovanjem između ljudskih potencijala, radničkih vijeća i sindikata. Zaposlenike kao dionike u Upravnom odboru zastupa predstavnik imenovan putem Radničkog vijeća.

Uvedeni su redovni skupovi radnika na kojima, osim menadžmenta kompanija, sudjeluje i menadžment Grupe. Ta je praksa 2022. zaživjela u proizvodnim kompanijama, dok se od 2023. uvodi i u operativne kompanije unutar Poslovnog područja maloprodaje i veleprodaje. Radnicima su na raspolaganju i drugi kanali komunikacije poput časopisa, biltena, oglasnih ploča, e-komunikacije, a posebno je važan projekt

Fortecom - interna aplikacija pokrenuta u prosincu 2022. Projekt se trenutno provodi na razini Fortenova grupe d.d., a od sredine 2023. predviđeno je njegovo širenje i na druge kompanije te se očekuje da će 2024. zaživjeti u cijeloj Fortenova grupi

Aplikacija ima obilježja intraneta i društvenih mreža, a zbog činjenice da će biti dostupna radnicima na mobilnim uređajima, prvi puta će se na svim tržištima istovremeno moći komunicirati prema svima radnicima, neovisno gdje i koji posao rade. Radnici će ujedno moći odmah dati i povratnu informaciju, zbog čega se očekuje znatan napredak u kvaliteti informiranja i dvosmjernoj komunikaciji.

Važno je spomenuti i da se tijekom godine redovito organiziraju interni skupovi u gotovo svim kompanijama. U 2022. održane su konvencije za prodajnu radnu snagu u Roto dinamici i Jamnici, skupovi za voditelje maloprodajnih objekata i poslovođe u Mercatoru SLO i Mercatoru SRB te Konzumu HR. Kao i 2021., održan je i *Food Forum* za menadžment proizvodnih kompanija. Fortenova grupa je osim *Dana strategije 2022.* održala i *Dan inovacija* s ciljem jačanja kulture inovacija u Grupi. Navedeno događanje posebice je važno i radi nagrađivanja radnika u sklopu programa **Imam ideju**. Više o projektu Imam ideju opisano je u odjeljku o [unapređenju iskustva zaposlenika](#).

U odnosima s vanjskom zajednicom, Fortenova grupa je aktivno uključena u različita **profesionalna udruženja** na svim tržištima na kojima posluje, čiji se popis nalazi u odjeljku [Članstva](#). U 2022. postala je član Udruge prerađivačke industrije i djelatnosti u tehnologiji u RH, pridružila se Institutu za razvoj društvene odgovornosti u Sloveniji te Međunarodnom institutu za klimatske aktivnosti u RH. Isto tako, aktivno je kao član sudjelovala u radu Vijeća za zaštitu okoliša i održivost Hrvatske gospodarske komore. Razmjena dobrih primjera iz prakse te sudjelovanje u kreiranju tema i inicijativa koje utječu na održivost i poslovanje općenito nastavili su se 2022. i u drugim udruženjima na različitim tržištima čiji je Fortenova grupa član od ranije.

Za **komunikaciju s potrošačima** rabe se svi kanali dostupni putem interneta, katalogi u prodajnim objektima, aplikacije, besplatne telefonske linije za potrošače te profili kompanija i brendova na društvenim mrežama. Na tržištima na kojima Grupa posluje redovno se provode istraživanja percepcije kompanija i brendova te zadovoljstva uslugom. U tim istraživanjima nastoji se, između ostalog, sagledati koliko su kupcima bitni benefiti proizvoda, porijeklo, podržavaju li ulaganja u društveno odgovorne projekte odnosno koliko su im važna i koliko utječu na lojalnost brendu ili trgovačkom lancu. Rezultati pokazuju da je održivost uglavnom prepoznata među obrazovanim populacijom viših prihoda, da potrošači percipiraju održive proizvode skupljima, a naklonjeniji su domaćim proizvodima, odnosno lokalnoj kvaliteti. Zaštita šuma, uporaba obnovljive i čiste energije te resursa koji ne zagađuju zrak i smanjenje emisije stakleničkih plinova percipiraju se kao ključne aktivnosti na koje bi se kompanije trebale fokusirati kako bi smanjile svoj utjecaj na okoliš.

U posljednjem kvartalu 2022. godine provedeno je **istraživanje o korporativnom davanju** na svih pet tržišta, kako bi se za taj segment ulaganja u zajednicu donosile kvalitetnije odluke.

Kada se usporede tržišta, ulaganja kompanija u sponzorstva i donacije potrošačima su umjereno važna. Slovenija se ističe kao tržište na kojem je ta važnost nešto veća, odnosno više ispitivana cijeni društveno odgovorne aktivnosti. Utjecaj sponzorstva i donacija na izbor trgovine u kojoj će redovno kupovati također je umjeren. Taj je utjecaj najveći u BiH, a najmanji u Crnoj Gori no postoji pozitivna korelacija. Zajedničko je svim tržištima da se najviše podržava projekte usmjerene na najranjivije skupine u društvu, djecu i mlade, a pokazuje se da što je potrošaču važnija kompanijska opredijeljenost za sponzorstva i donacije, to je lojalniji kompaniji čije proizvode kupuje ili gdje kupuje.

Zaključno, Fortenova grupa nastoji mjeriti i svoju reputaciju te su rezultati istraživanja agencije VALICON za 2022. pokazali da je Grupa povećala svoju prepoznatljivost, a pomaci su najvidljiviji u sljedećim kategorijama: povjerenje i poštovanje, kvaliteta proizvoda i usluga, reklamne kampanje te društvena odgovornost tvrtke, što je rezultiralo većom spremnošću građana na upotrebu i preporučivanje njezinih proizvoda i usluga. S obzirom da je kompanija u ovom obliku osnovana 2019., ove pomake smatramo vrlo važnima.

Sve kompanije Fortenova grupe razvijaju suradnju s akademskim i znanstvenim institucijama, školama i fakultetima koji su im bitni za daljnji razvoj poslovanja i pronalazak budućih kadrova.

Suradnja se odvija u okviru stipendiranja učenika deficitarnih zanimanja i studenata fakulteta povezanih s temeljnim djelatnostima, putem sponzorsko-donatorske podrške projektima te stručne prakse, razvoja projekata i edukacija.

3. Okolišni pokazatelji

Klimatske promjene

Globalno zatopljenje predstavlja jedan od najvećih izazova modernog društva i pri vrhu je prioriteta za održivi razvoj Fortenova grupe. S obzirom na značajan potencijal Grupe u podupiranju zelene tranzicije u jugoistočnoj Europi, dugoročna je vizija ostvariti puni dekarbonizacijski potencijal i prilike zelene tranzicije. Prema preporukama Međuvladinog panela o klimatskim promjenama (engl. Intergovernmental Panel on Climate Change, IPCC) o hitnosti poduzimanja koraka prema dekarbonizaciji, 2022. je u Fortenova grupi bila posvećena intenzivnom radu na postavljanju sustava za upravljanje emisijama - od povećanja kompetencija za izračun emisija u svim kompanijama do izrade prijedloga za nova tehnička rješenja za praćenje emisija.

S obzirom na mladu organizacijsku strukturu Grupe, za održivost, potrebe za usklađivanjem s mnogobrojnim aspektima Europskog zelenog plana te veličinu i kompleksnost poslovanja, najveći uspjeh ostvaren u 2022. cjelokupni je izračun ugljičnog otiska svih 43 kompanija Fortenova grupe u Opsegu 1 i 2 i rad na uspostavi mjerenja za Opseg 3. Izračun je ostvaren u suradnji s Energetskim institutom Hrvoje Požar, a uključivao je i ponovni izračun ugljičnog otiska za 2021., 2022. i uspostavu mjerenja Opsega 3, što bi trebalo biti završeno do sredine 2023. Taj je korak preduvjet za izradu akcijskih planova za smanjenje emisija, odnosno za postizanje ugljične neutralnosti u predstojećim desetljećima.

Održane su edukacije zaposlenika, s minimalno jednom osobom u svakoj kompaniji koja je uključena u izvještavanje o održivosti, o mjerenju stakleničkih plinova u jedinicama ekvivalenta CO₂ prema metodologiji Protokola o stakleničkim plinovima. Ove novo-usvojene kompetencije u sljedećoj će se godini moći primijeniti i specifičnije na odlučivanje o poslovnim procesima i investicijama. U 2022. pokrenuto je definiranje prijedloga za uvođenje kvantifikacije ugljičnog otiska kao kriterija održivosti za veće investicijske odluke.

U skladu s preporukama Radne skupine za objavu financijskih informacija povezanih s klimatskim promjenama (eng. *Task Force on Climate-related Financial Disclosures*, TCFD) započeta je identifikacija **klimatskih rizika i prilika**, s fokusom na fizičkim rizicima. Unutar Grupe 22 posto kompanija bilo je 2022. pogođeno ekstremnim vremenskim uvjetima. Nekoliko kompanija bilo je subjektom manjih do srednjih negativnih posljedica. Olujno nevrijeme uzrokovalo je oštećenja u četirima poslovnica Poslovnog

sistema Mercator i na krovu objekta u Belju. Poplave su zabilježene na dvama prodajnim mjestima Tiska na hrvatskom priobalju. Preostale štete nastale su u poljoprivredi, gdje je 2022. proglašena elementarna nepogoda zbog suše, a štete su uzrokovale i tuča i mraz. Anketom o fizičkim klimatskim rizicima Grupe 2022. procijenjeno je da je u posljednja dva desetljeća 44 posto kompanija unutar Grupe doživjelo neki oblik štete uzrokovane ekstremnim vremenskim uvjetima, a 22 posto kompanija uvrstilo je taj tip štete u svoje planove za kontinuitet poslovanja. U istom je razdoblju 28 posto kompanija Grupe primijetilo povećanje učestalosti ekstremnih vremenskih prilika. Izrađena je analiza učestalosti isplata osiguranja za štete nastale na usjevima i nasadima u Poslovnom području poljoprivrede od 2014. do 2022., kao i opseg svih poslovnica Grupe koje su u riziku od podizanja razine mora.

Kompanije Grupe nisu dio europskog sustava za trgovanje emisijama stakleničkih plinova (engl. *EU Emissions Trading System*, EU ETS). No, kompanije Grupe identificirale su 2022. ključna sredstva za rad, opremu i tehnologije pred istekom roka trajanja kojima se koriste za svoje poslovanje, a koji imaju visok energetska intenzitet i visok ugljični otisak, poput komercijalnih hladnjaka u maloprodajnim kompanijama i opreme za poljoprivrednu mehanizaciju. To je jedan od podataka prikupljenih za daljnju procjenu rizika od nabave i daljnje upotrebe ključnih tehnologija za poslovanje s visokim ugljičnim otiskom.

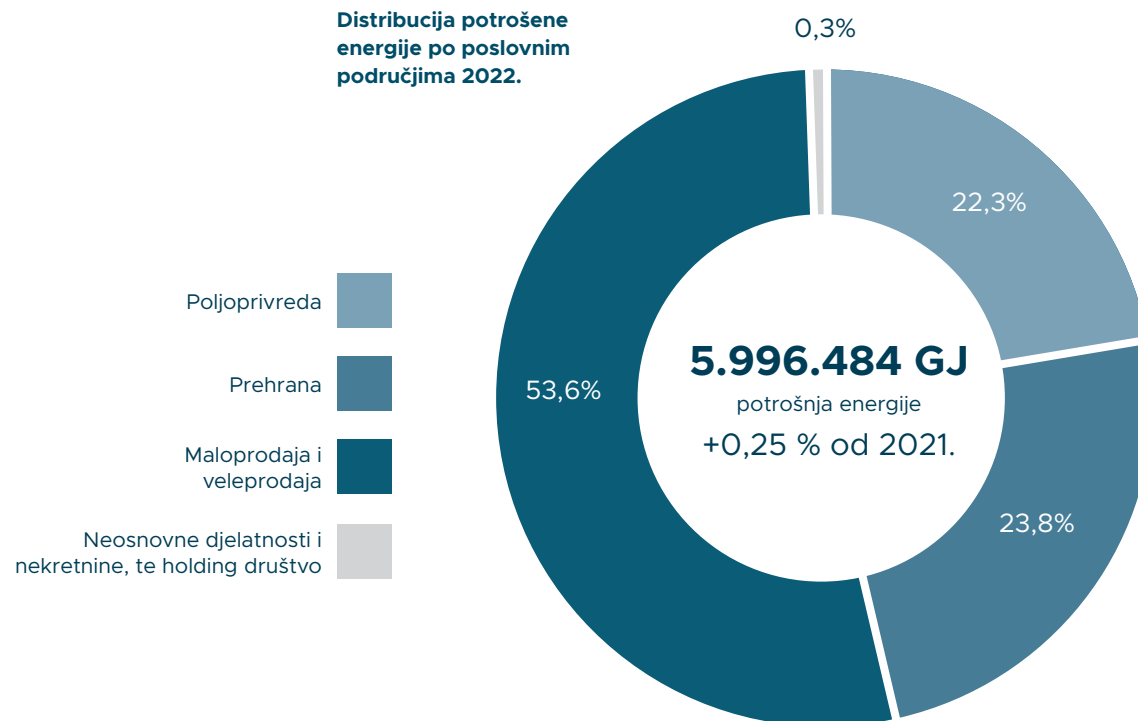
Za dubinsku analizu potrebni su precizniji podaci zbog čega se nastavlja s analizom 2023., kako bi se s većom sigurnošću utvrdili klimatski rizici i prilike.

Decarbonizacija poslovanja, odnosno tranzicija na niskougljično gospodarstvo, uvelike određuje buduće strateške inicijative kompanije. Već je istaknut projekt izračuna ugljičnog otiska Grupe temeljem kojeg će se dalje razviti akcijski planovi za smanjenje emisija i jasne inicijative za sve kompanije. Polazeći od toga da je polovina emisija Grupe zapravo iz maloprodajnih aktivnosti, u tim nastojanjima važne rezultate može donijeti upravljanje energetskom učinkovitošću. U proizvodnim procesima uvelike se ovisi o električnoj energiji pa prelazak na obnovljive izvore energije (bilo ulaganjem u proizvodnju vlastite ili kupnjom takve energije) može dalje doprinijeti ovim ciljevima. Kompanija ujedno planira tijekom narednih nekoliko godina pokrenuti i verifikaciju emisija stakleničkih plinova s organizacijom *Science Based Targets initiative* (SBTi) – inicijativom za smanjenje emisije stakleničkih plinova uz pomoć znanstveno utemeljenih ciljeva. Kad je riječ o širim okolišnim pitanjima, namjera je postaviti precizne i mjerljive opće ciljeve za Grupu i specifične pojedinačne ciljeve za poslovna područja i operativna društva – u odnosu na sve materijalno značajne teme obuhvaćene ovim izvješćem. Tako će se osigurati porast pozitivnih utjecaja uz istovremeno smanjenje onih negativnih te doprinijeti odabranim ciljevima održivog razvoja.

Energija i emisije

Odgovorno i održivo upravljanje energijom glavna je okosnica zelene tranzicije i značajan aspekt poslovanja u pogledu upravljanja troškovima energije. Osim energetske učinkovitosti kao prve postaje putovanja prema održivosti, Grupa je usmjerena na istraživanje mogućnosti za brzo povećanje upotrebe obnovljive energije. U 2022. Grupa nije upotrebljavala obnovljivu električnu energiju proizvedenu unutar kompanija, a ali u pripremi je projekt kojim će se u idućim godinama povećati udio solarne energije. Ponosni smo na ostvarenu suradnju u okviru koje je sedam kompanija Grupe – Zvijezda, Mercator H, Jamnica HR, Konzum HR, Vupik, PIK Vinkovci i Belje – odobrilo financiranje projekta **PVMax**, kojim se ostvaruje mogućnost upotrebe solarne energije u Grupi u kapacitetu od oko 30 MW. Projekt uključuje stvaranje mikromreže s mogućnosti razmjene energije između kompanija Grupe te trgovanje energijom, spremanje energije i upotrebu solarne energije sukladno cijenama energije na tržištu i ostale aktivnosti koje doprinose konkurentnoj i održivoj proizvodnji električne energije.

Distribucija potrošene energije po poslovnim područjima 2022.

Potrošnja energije

Potrošnja energije u kompanijama Grupe 2022. iznosila je 5.996.484 GJ što je povećanje od 0,25% u odnosu na prethodnu godinu, kada je potrošnja energije bila 5.981.558 GJ. I dalje je Poslovno područje maloprodaje i veleprodaje najintenzivniji sektor s potrošnjom od 54 posto ukupne energije Grupe, odnosno 3.216.410 GJ. U potrošnji energije oduzeta je prodana energija od 324.446 GJ prema smjernicama za GRI objavu 302-1. Ukupna

prodana energija Grupe ujedno je i ukupna prodana energija Energije Gradec te iznosi 324.446 GJ.

Korištena obnovljiva goriva, uključujući krutu biomasu i bioplin, čine 36 posto od ukupne energije energenata upotrijebljenih za proizvodnju energije u Grupi. Energiji Gradec proizvodi 23 posto obnovljive energije koja se koristi unutar grupe, a preostalih

13 posto obnovljive energije koristi u poslovnom području prehrane. U Dijamantu SRB 85 posto topline se proizvodi iz otpadnih ljuski suncokretovih sjemenki, biološkom materijalu koji je nastao proizvodnjom ulja. Preostala neobnovljiva goriva upotrijebljena u izvještajnom razdoblju jesu: ugljen, dizelsko gorivo, motorni benzin, prirodni plin, lož ulje i ukapljeni naftni plin.

Ukupna potrošnja energenata i energije u Fortenova grupi

Potrošnja goriva u GJ	Poljoprivreda	Prehrana	Maloprodaja i veleprodaja	Neosnovne djelatnosti i nekretnine, te holding društvo	Ukupno
Potrošnja energenata					
neobnovljiva goriva	380.427	724.107	740.853	6.528	1.851.915
biomasa	780.799	274.174	4.228	0	1.059.201
Potrošnja energije⁷					
električna energija	155.936	428.774	2.297.770	8.882	2.891.362
toplinska energija ⁸	19.451	1.161	173.362	33	194.007
Ukupno	1.336.613	1.28.216	3.216.213	15.443	5.996.485
udjeli (%)	22,3	23,8	53,6	0,3	100
Prodana energija	324.446 ⁹	0	0	0	324.446

Napomena: Fortenova grupa ne kupuje niti prodaje energiju hlađenja odnosno tzv. daljinsko hlađenje pri kojem je proizvodnja rashladne energije izvan lokacije kompanija Grupe.

⁷ Potrošnja energije izračunata kao kupljena i proizvedena energija, umanjena za prodanu energiju prema smjernicama GRI-ja za objavu 302-1.

⁸ Energija za proizvodnju pare uključena je u toplinsku energiju. Podatak o tome koliko je energije potrošeno na paru nije iskazan zasebno.

⁹ Prodana energija kompanije Energije Gradec.

Udjeli potrošene energije prema poslovnim područjima

	Poljoprivreda	Prehrana	Maloprodaja i veleprodaja	Neosnovne djelatnosti i nekretnine, te holding društvo
udio potrošene energije po poslovnim područjima u ukupnoj potrošnji energije Grupe 2022.	22,3	23,8	53,6	0,3

Poslovna područja poljoprivrede i neosnovnih kompanija uključujući holding društvo ne bilježe promjene u potrošnji energije, dok se energija povećala za 2 postotna boda u Poslovnom području prehrane i smanjila za 11 postotnih bodova u maloprodajnim i veleprodajnim kompanijama. Dio ove fluktuacije uzrokovan je premještanjem Agrolagune iz Posavnog područja poljoprivrede u Poslovno

područje prehrane, a tvrtke Mercatora EMBA iz Posavnog područja maloprodaje u Poslovno područje prehrane.

Zbog poboljšano procesa mjerenja energije, ove godine prvi puta objavujemo energetska intenzitet na razini grupe i to u odnosu na 1000 eura neto prodaje.

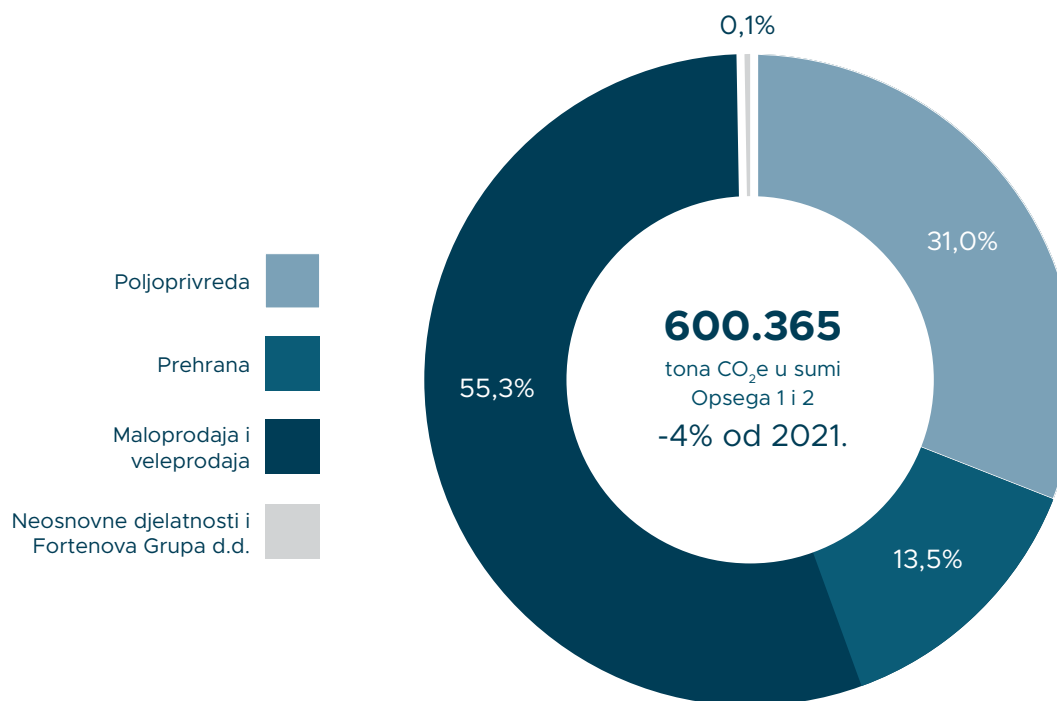
	2021.	2022.
Omjer energetska intenziteta u MJ/ 1000 EUR neto prodaje	1,63	1,66

Emisije stakleničkih plinova

U izvještajnoj godini 2022. uspostavljen je sustav za prikupljanje podataka o emisijama stakleničkih plinova (engl. *Greenhouse Gas*, GHG) u suradnji s Energetskim institutom Hrvoje Požar. Naime, Fortenova grupa d.d. je u listopadu 2022. potpisala ugovor o suradnji na izradi studije izračuna ugljikovog otiska Fortenova grupe d.d. i njezinih operativnih kompanija s Energetskim institutom Hrvoje Požar. Riječ je o projektu koji će se odvijati u nekoliko faza – od izračuna emisija i prikaza rezultata u skladu s protokolom o GHG-u i normom ISO 14064-1 do pripreme akcijskog plana za smanjenje emisija stakleničkih plinova i analize uvjeta za postizanje ugljične neutralnosti.

Najveće poboljšanje u odnosu na 2021. ostvareno je kod praćenja fugitivnih emisija te emisija specifičnih za poljoprivrednu proizvodnju. Ujedno, održane su edukacije za sve operativne kompanije o izračunu emisija GHG-a. Najznačajniji pomak u praćenju GHG emisija jest proširenje izračuna emisija na Opseg 3. Preliminarni izračun emisija obuhvaćao je emisije u pet od ukupno devet kategorija u Opsegu 3 koje proizlaze iz kupljenih materijala i usluga, ulaznog i izlaznog prijevoza, otpada, prijevoza zaposlenika i posjetitelja, te kapitalnim dobrima, a prema trenutnim podacima iznosi 313.318,9 tCO₂. Dodatne provjere potpunosti i točnosti uključenih aspekata poslovanja u izračun emisija u Opsegu 3 provesti će se sljedeće godine kako bi osigurali veću sigurnost u postavljene pretpostavke i procjene. Ostale kategorije emisija očekuju se finalizirati do kraja sljedeće godine.

Količina emisija stakleničkih plinova u Opsegu 1, 2 i 3 u 2022. u tonama CO₂ ekvivalenta

	Fortenova Grupa 2021 ¹⁰	Fortenova Grupa 2022.	Promjena od 2021. (%)
Opseg 1	317.613	308.046	-3,0%
Opseg 2	307.355	292.319	-4,9%
Opseg 1+2	624.969	600.365	-3,9%

¹⁰ Podaci objavljeni 2022.

Tipovi emisija stakleničkih plinova 2022.

Opsezi	Emisije CO ₂ e	Ukupno (tone)
Opseg 1	izravne emisije iz nepokretnih izvora izgaranja	60.060
	izravne emisije iz pokretnih izvora izgaranja	58.920
	izravne emisije iz procesa	0
	izravne fugalne emisije	187.048
	izravne emisije/uklanjanja iz LULUCF-a	2.018
Opseg 2	neizravne emisije iz potrošnje električne energije	276.220
	neizravne emisije iz potrošnje toplinske i rashladne energije	16.099

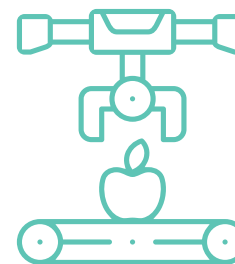
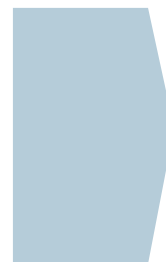
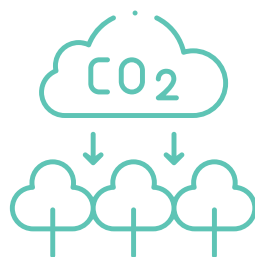
Distribucija ispuštenih emisija stakleničkih plinova prema poslovnim područjima 2022.

	Poljoprivreda	Prehrana	Maloprodaja i Veleprodaja	Neosnovne kompanije i Fortenova grupa d.d.	Ukupno
Opseg 1	179.355	44.707	83.496	488	308.046
Opseg 2	7.017	36.145	248.806	351	292.319
Opseg 1+2	186.372	80.853	332.302	839	600.365
Postotni udio u Opsegu 1+2 (%)	31,0	13,5	55,3	0,1	100

Omjer intenziteta emisija stakleničkih plinova (GHG emisija) u tonama CO ₂ e po EUR net prodaje	2021.	2022.
U Opsegu 1 i 2	0,15	0,11
U Opsegu 1	0,08	0,06
U Opsegu 2	0,08	0,06

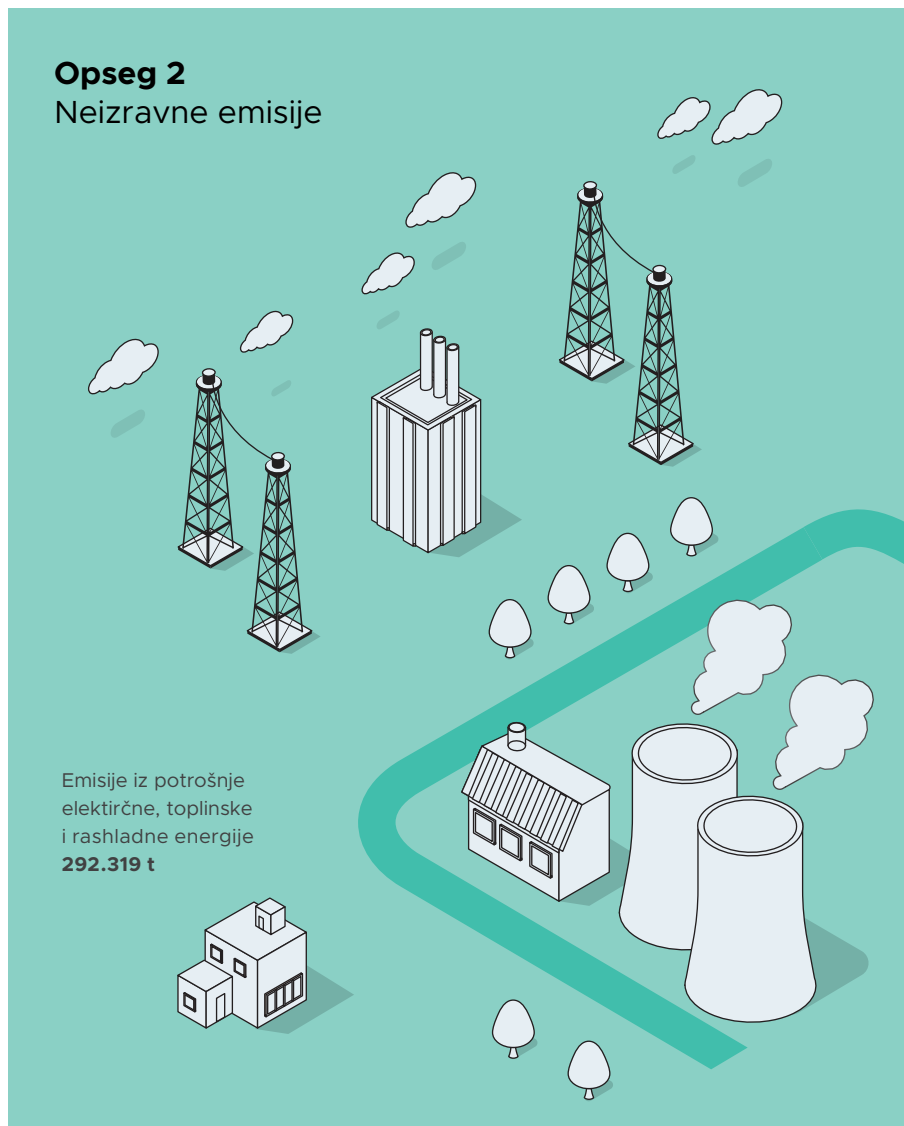
Idući koraci za smanjenje emisija GHG-a

U 2023. započet će izrada akcijskih planova s ciljem smanjivanja emisija stakleničkih plinova. U sljedećem razdoblju očekuje se i detaljniji pregled opreme, sredstava rada i tehnologija koje značajno doprinose smanjenju ukupnih emisija Grupe. smanjenju ukupnih emisija Grupe.

Opseg 2 Neizravne emisije

Emisije iz potrošnje
električne, toplinske
i rashladne energije
292.319 t

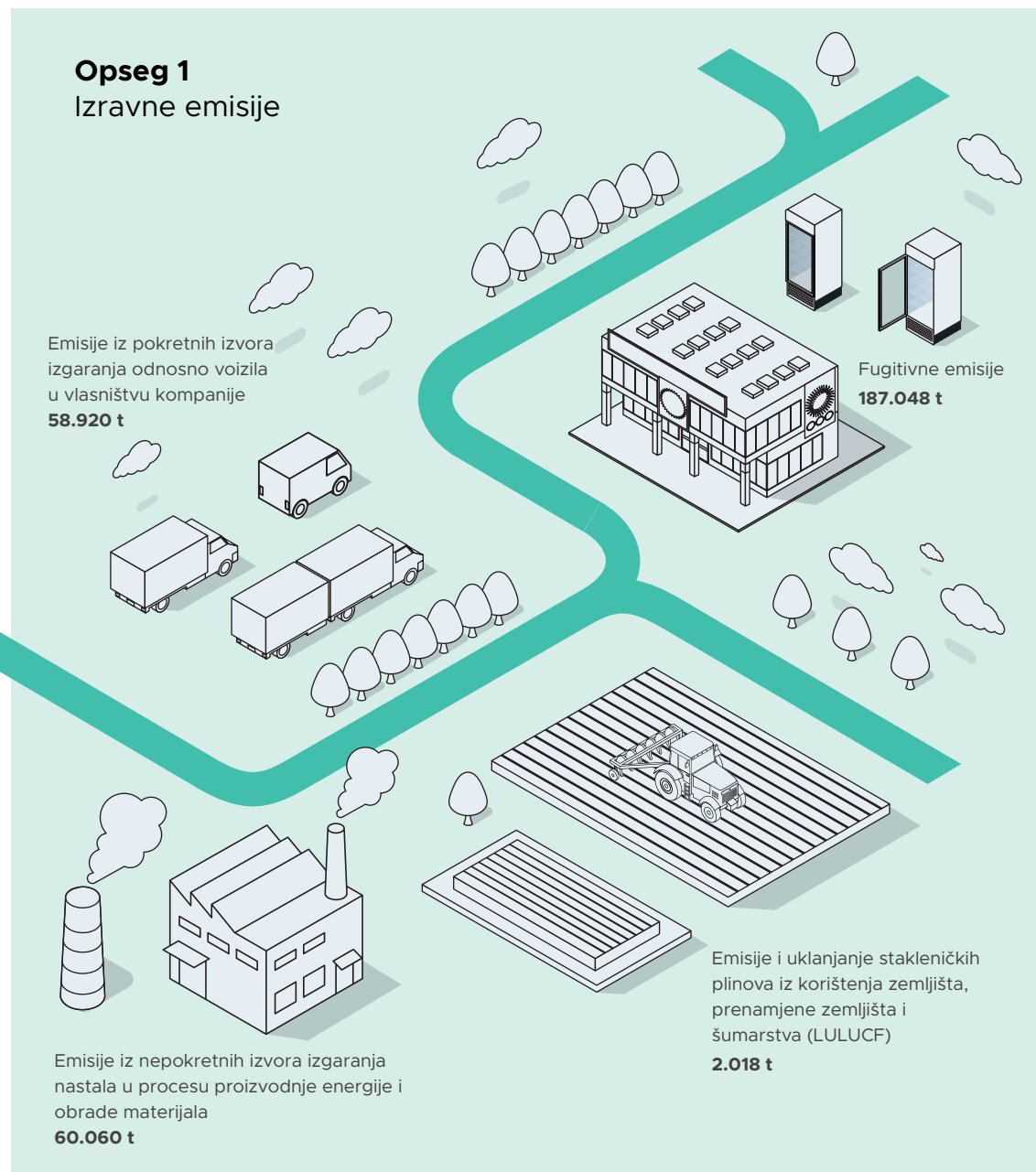
Opseg 1 Izravne emisije

Emisije iz pokretnih izvora
izgaranja odnosno vozila
u vlasništvu kompanije
58.920 t

Emisije iz nepokretnih izvora izgaranja
nastala u procesu proizvodnje energije i
obrade materijala
60.060 t

Fugitivne emisije
187.048 t

Emisije i uklanjanje stakleničkih
plinova iz korištenja zemljišta,
prenamjene zemljišta i
šumarstva (LULUCF)
2.018 t

Voda

Voda je dragocjen resurs. Iako je regija poslovanja Grupe bogata vodom i to velikom količinom pitke vode, odgovornost je svih racionalno upotrebljavati vodu kako bi se budućim generacijama osigurao pristup osnovnom elementu za održavanje života. To podrazumijeva posebnu pažnju u očuvanju zaliha pitke vode i zdravlja vodenih tijela s kojima postoji interakcija, bez obzira na relativnu financijsku vrijednost vode u trenutačnom okruženju Grupe i tržišnim uvjetima. Pristup upravljanju vodom u Fortenova grupi sastoji se od načela za održivu upotrebu vode unutar proizvodnih pogona te uvažava društvene i okolišne ciljeve održivog razvoja na lokalnoj, nacionalnoj i globalnoj razini. Od četiriju poslovnih područja Grupe, voda je prepoznata kao značajna tema u poljoprivrednim i proizvodnim kompanijama. Praksa upravljanja vodom opisana u sljedećim poglavljima prilagođena je operativnim društvima shodno tipu poslovanja i stupnju zakonskih propisa koji se odnose na specifične poslovne aktivnosti.

Pristup upravljanju vodom u **Grupi pića** definiran je ulogom vode kao sirovine. Stoga je održivost poslovnog modela usko povezana s kontinuitetom i očuvanjem vodnih izvora te predstavlja veliku odgovornost, ali i potencijal za zaštitu vode kao nacionalnog dobra. U Grupi pića upravljanje vodom ima najviši prioritet, a stručna ekspertiza, pored kondicioniranja i kontrole kvalitete vode, uključuje ekspertizu za upravljanje vrelima i za maksimizaciju efikasnosti procesa crpljenja i upotrebe vode. Upravljanje rizikom od prekomjernog crpljenja vode potrebno je pomnije procijeniti vodeći se načelom predostrožnosti. U pristupu upravljanja vodom za piće Fortenova grupe važna je suradnja s lokalnom zajednicom na područjima na kojima se zahvaća vodu, jer je to ključ socijalne održivosti u usklađivanju pristupa vodi s potrebama zajednice.

Pristup upravljanju vodom u **prehrambenim kompanijama**, grupama ulja i mesa, usmjeren je na optimizaciju procesa proizvodnje s ciljem smanjenja potrošnje vode te kontrole efluenta radi zaštite vodnih prijemnika i ekosustava u kojima se nalaze.

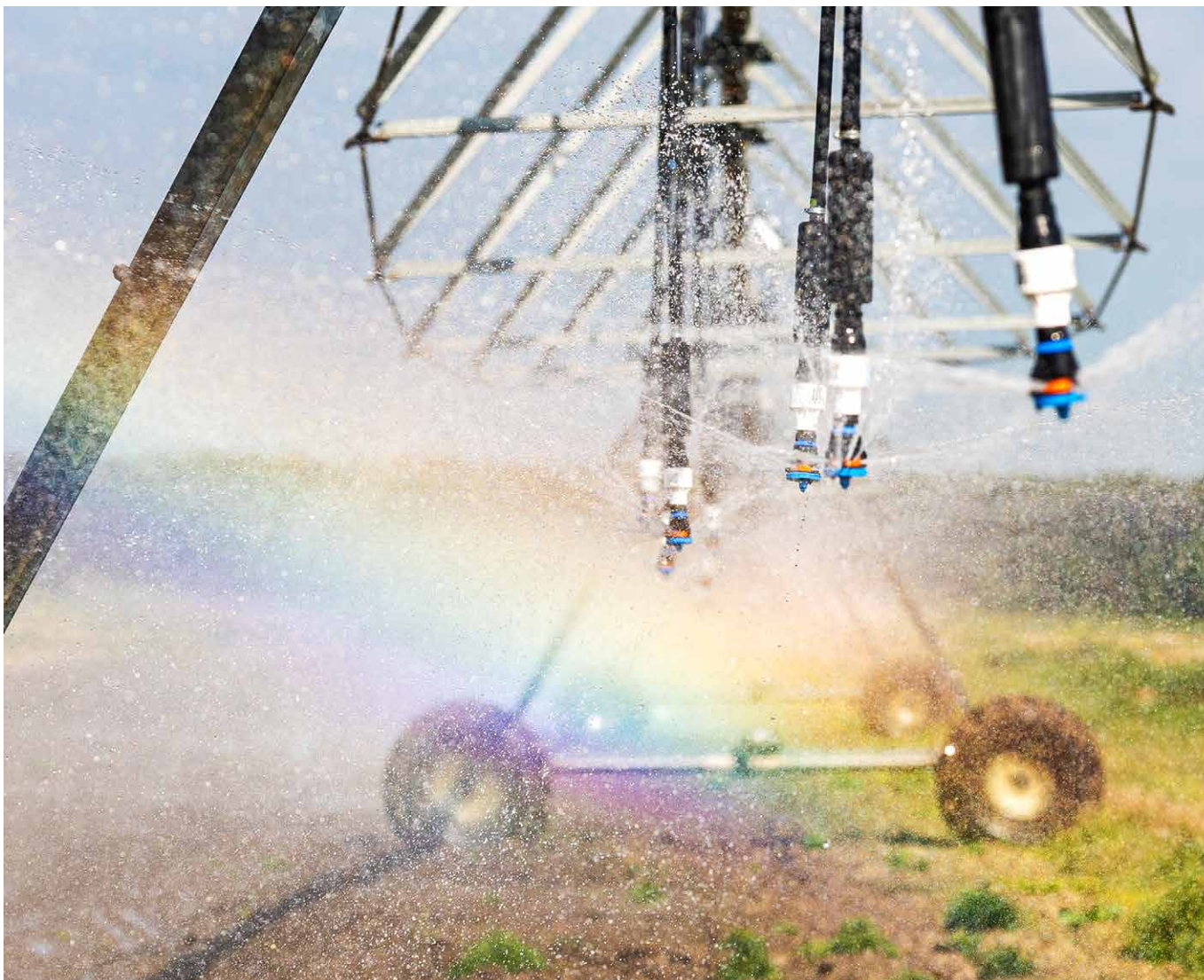
Glavne okosnice pristupa upravljanja vodom u prehrambenim i poljoprivrednim kompanijama:

- **očuvanje vodnih resursa upravljanjem količinom crpljene vode i kvalitetom ispuštene vode**
- **racionalno i efikasno korištenje vodom u poslovanju**
- **održivo upravljanje vodom s obzirom na ekosustave u kojima se koristimo vodom za poslovanje**
- **uključivanje prioriteta dionika u upravljanje vodom kao zajedničkim resursom**

Pristup upravljanju vodom u **poljoprivrednim kompanijama** dio je poslovne strategije u području upravljanja tehnologijama za poljoprivrednu proizvodnju i poljoprivredne prakse. Najznačajnija tehnologija sa značajnim utjecajem na potrošnju vode jest navodnjavanje. Pored optimizacije količine upotrijebljene vode za poljoprivredne djelatnosti, upravljanje kvalitetom vode u efluentu provodi se procesima usvajanja najboljih poljoprivrednih praksi. U sklopu neobaveznih standarda za upravljanje okolišnim aspektima, osam kompanija u Poslovnom području prehrane i Poslovnom području poljoprivrede procijenilo je značajnost utjecaja vode kao okolišnog resursa u kontekstu svojih aktivnosti, a osam¹¹ ih je postavilo ciljeve za upravljanje vodom na razini kompanije.

11 PIK Vinkovci, Vinka, Energija Gradec, Jamnica HR, Zvijezda HR, Mercator EMBA, PIK Vrbovec HR, Belje

¹² Energija Gradec, PIK Vrbovec HR, Jamnica HR, Dijamant, Sarajevski Kiseljak, Belje, PIK Vinkovci, MG Mivela

¹³ PIK Vrbovec HR, Jamnica HR, Dijamant, Agrolaguna, Zvijezda HR, Mercator EMBA, Belje

¹⁴ Belje, PIK Vrbovec HR, PIK Vinkovci, Agrolaguna i Vinka

Značajke sustava za upravljanje vodom

Vodopravne dozvole ishođene su za potrebe navodnjavanja u poljoprivrednim kompanijama i za crpljenje mineralne vode te su kompanije u sklopu korištenja koncesijama pod strogim nadzorom kvalitete i količine crpljenja i ispuštene vode. U svim prehrambenim kompanijama voda se zahvaća i dijelom integrira u trgovačke proizvode.

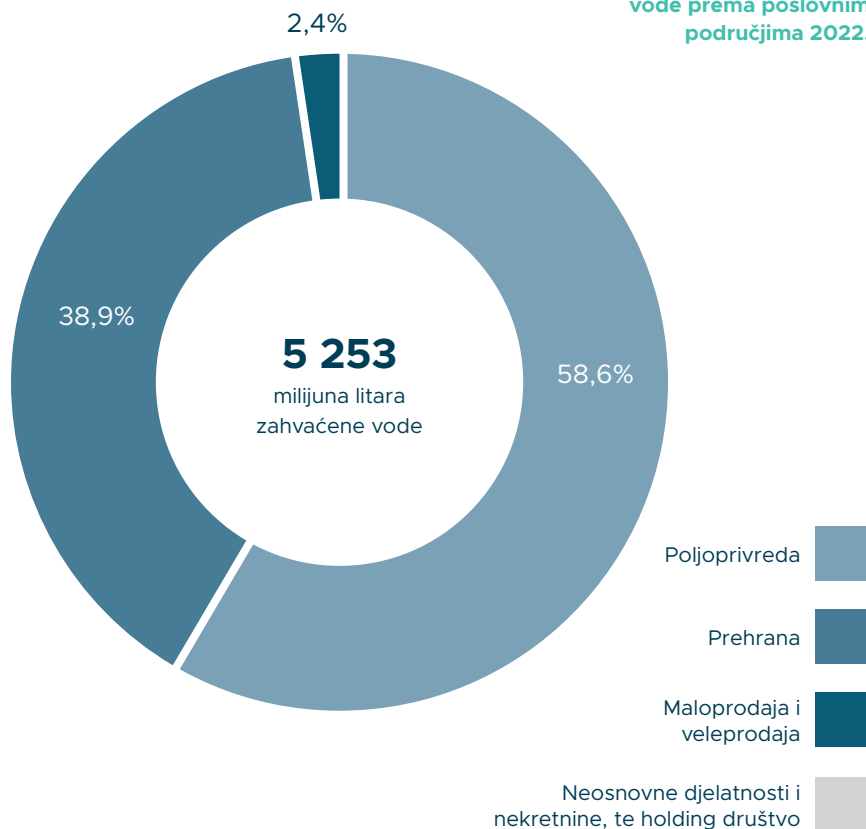
Prethodno obrađenu vodu osam kompanija¹² ispušta u površinske vodoprijemnike rijeka Begeja i Pajsaka u Srbiji, rijeke Lepenice u BiH, u slovenske vodoprijemnike istočnog dijela Ljubljanskog i Dravskog polja te preko potoka, indirektno u rijeke Kupu i Lonju u Hrvatskoj. Od ostalih upotreba, voda se rabi za pojenje stoke te za pripremu sredstava za zaštitu bilja te prehrambenih proizvoda u maloprodaji, za čišćenje pogona, opreme i ambalaže te za sanitarne potrebe. U gastro odjelima maloprodaje voda se rabi za pripremu hrane te za čišćenje poslovnih prostora i sanitarne potrebe.

Postrojenja za obradu otpadnih voda nalaze se u sedam kompanija¹³ kod kojih je u funkciji 20 takvih postrojenja. U maloprodajnim kompanijama prisutno je 179 jedinica za pročišćavanje otpadnih voda, poput mastolova u gastro odjelima i separatora na parkiralištima. Redovito se obavlja kontrola kvalitete otpadnih voda prije ispusta, a provodi se i periodična kontrola manjih jedinica na ispostima otpadne vode. Upravljanje vodom omogućeno je i pomoćnim kapacitetom za skladištenje 3,6 milijuna litara vode u pet kompanija¹⁴ Grupe, u poslovnim područjima poljoprivrede i prehrane.

Potrošnja vode

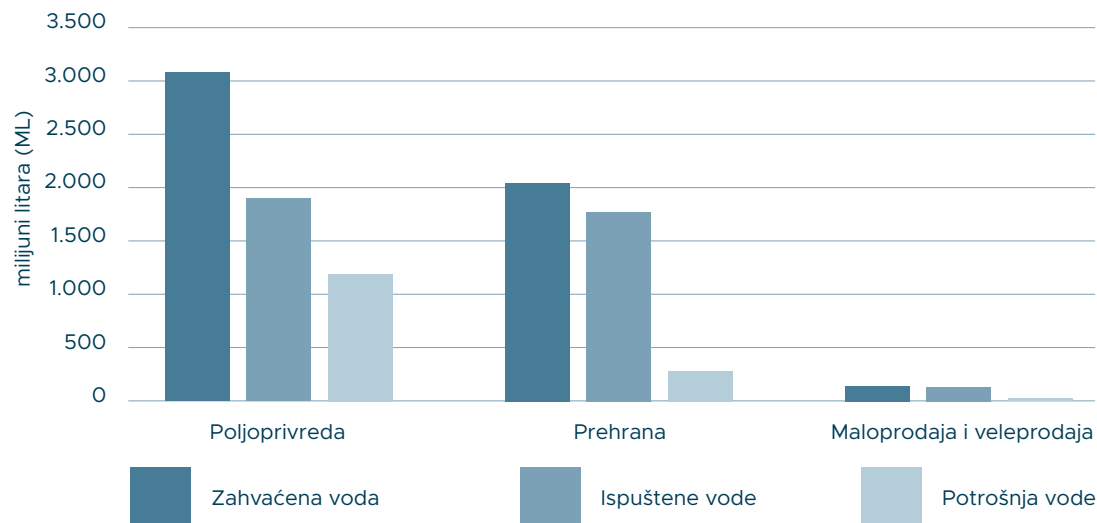
U 2022. zahvaćeno je 5 253 milijuna litara vode. Poslovno područje poljoprivrede najveći je potrošač vode, s udjelom od 59 % ukupno zahvaćene vode u Grupi. Poslovno područje prehrane, s udjelom od 39 %, drugo je poslovno područje prema količini zahvaćene vode. Od ukupno 510 milijuna litara vode koja je sastavni dio prehrambenih proizvoda, što čini 25% ukupno zahvaćene vode u Poslovnom području prehrane, Grupa pića rabi 502 milijuna litara za punjenje u izvornom obliku i za proizvodnju bezalkoholnih napitaka. Količina ispuštene voda iznosila je 3 792 milijuna litara, od čega je 123 milijuna litara iskorišteno za hlađenje proizvodnih pogona. Ukupna potrošnja vode u Fortenova grupi prema metodologiji Globalne inicijative za izvještavanje (GRI) 2018., objavi 303-5, iznosi 1 461 milijuna litara.

Distribucija zahvaćene vode prema poslovnim područjima 2022.

Distribucija potrošnje vode po poslovnim područjima 2022.

Zahvaćanje, ispuštanje i potrošnja vode

Onečišćenja

U 13 postrojenja za obradu otpadne vode redovitim analizama provjereno je da nisu zabilježena prekoračenja dozvoljenih vrijednosti niti incidenti onečišćenja vode. Preostalih sedam postrojenja zabilježilo je prekoračenja, većinom u povećanom sastavu masti i blago sniženoj pH vrijednosti. Takva prekoračenja nisu neuobičajena u proizvodnim procesima i ne dovode u pitanje usklađenost sa zakonskim propisima

već su indikator za interna poboljšanja procesa. Bilježi se jedan blaži incident u Belju povezan s vodom koja je onečišćena pri puknuću cijevi iz silosa u kojem se nalazila gnojovka. Organska tvar je iz vode u potpunosti sanirana u roku od jednog radnog dana. U izvještajnoj godini nadzorna regulatorna tijela nisu izdala nijedno rješenje kojim bi ocijenila da je kvaliteta ispusne vode nezadovoljavajuća.

Istaknute prakse u brizi o izvorištima vode u Jamnici

U skladu s pristupom upravljanju vodama u Grupi pića, Jamnica HR jedan je od predvodnika po stručnoj ekspertizi u upravljanju vodama u Grupi. Unutar proizvodnih pogona Jamnice kontinuirano se unaprjeđuju sustavi i tehnološka rješenja kojima se maksimizira iskorištavanje vode u svakom dijelu procesa - od upravljanja izvorišnim područjem preko proizvodnog procesa do ispusta vode. U 2022. ističe se očuvanje vodnih resursa putem upravljanja s 14 vrela, direktnim i indirektnim okolišnim utjecajima na vodoprijemnik za ispuštavanje vode te putem aktivnosti usmjerenih na efikasnu i racionalnu upotrebu vode.

Svake godine provodi se čišćenje i održavanje terena izvorišnog područja, a tjedno se mjeri razina vode u vrelima. S ciljem održavanja izdašnosti i kapaciteta vrela, planiraju se proizvodni procesi. Redovitim godišnjim čišćenjem samih vrela, poznatim pod nazivom *air-lifting*, i održivim praksama upotrebe mineralnih i tehnoloških vrela te održavanjem melioracijskog kanala otpadnih voda brine se o zdravlju i funkcionalnosti ekosustava u kojem se nalaze izvori.

Nadalje, poduzete su aktivnosti kojima se smanjuje eutrofikacija. Eutrofikacija je prirodan proces starenja vodenih ekosustava koji se intenzivira unošenjem organskih tvari u otpadne vode. Prelaskom na uporabu ekoloških sredstava za obradu otpadnih voda reducirana je količina dušika na najmanju moguću mjeru i uklonjen fosfor u otpadnim vodama Jamnice. Time je minimiziran utjecaj Jamnice na ubrzanje procesa eutrofikacije u rijeci Kupi.

U pogonima Jamnice već se dugi niz godina pronalaze sinergije u korištenju vodom između različitih procesa proizvodnje u kojima se voda više kvalitete nakon prvog korištenja upotrebljava za drugu svrhu, gdje se može rabiti voda niže kvalitete. Na primjer, voda od završnog pranja boca ponovno se upotrebljava za pretpranje povratne staklene ambalaže kao i za pranje povratnih plastičnih sanduka. Također, pročišćena otpadna voda iz uređaja za obradu otpadnih voda rabi se za sva pranja u tehnološkim procesima na samom uređaju čime se potpuno isključila uporaba ostale vode za potrebe pranja.

Procjenjuje se da je 2022. ovim postupcima uštedeno cca 25.000 m³ tehnološke vode

Za sljedeće razdoblje u planu je daljnje implementiranje suhog podmazivanja traka proizvodnih linija. U planu su i unaprjeđena proizvodnih linija novim tehnologijama tzv. suhe sterilizacije boca bez upotrebe vode, kojima bi se eliminirala upotreba vode u procesu sterilizacije boca, čime je moguća ušteda i do 50.000 m³ tehnološke vode. Dugogodišnji je cilj isključivo korištenje pročišćenom otpadnom vodom za sanitarne potrebe, zalijevanje zelenih površina i pranje kruga pogona.

Implementirane prakse održivog upravljanja vodom 2022.

- suho podmazivanje traka (Jamnica HR, Sarajevski Kiseljak, Mg Mivela)
- recirkulacija vode u proizvodnom procesu (PIK Vrbovec HR, Mercator Emba)
- ponovna upotreba vode za potrebe gdje su zahtjevi za kvalitetu vode niži npr. pranje podova mljekare i navodnjavanje (Belje), prvo ispiranje povratne ambalaže (Mg Mivela)
- reduciranje broja CIP pranja (eng. Cleaning in Place, Sarajevski Kiseljak, Mercator Emba)
- instalacije mjerača protoka vode i pare te štedljivih slavina (PIK Vinkovci, Jamnica HR)
- obnova opreme s višom efikasnošću i spremnika za kondenzat (Jamnica HR, Vinka, Mercator SLO, Agrolaguna)
- optimizacija potrošnje vode povećanim nadzorom i planiranjem proizvodnje (Vinka, Mercator EMBA)
- optimizacija u obradi otpadne vode (Vinka, PIK Vrbovec HR)
- prikupljanje i ponovna upotreba kišnice (Mercator Emba)
- redovito održavanje opreme koja upotrebljava vodu i edukacija zaposlenika (Konzum HR, Konzum BIH)

Ponovna upotreba kišnice i vodovodne vode u Mercatoru EMBA

Mercator Emba je u Grupi primjer kompanije u čijem se proizvodnom procesu rabe velike količine reciklirane vode

Riječ je o proizvođaču instant-proizvoda i desertnih preljeva od kaka, s tvornicom od 16.000 m² u Logatcu u Sloveniji. Godišnja potrošnja vodovodne vode je oko 17.000 m³, a u proizvodnom procesu upotrebljavaju se vodovodna voda i kišnica. Ideja o mogućnosti upotrebe oborinske vode u tehnologiji seže još u 2009., u fazu izgradnje postojećega objekta u Mercatoru EMBA. U bazenu oborinske vode, kapaciteta od 1.200 m³,

dnevno se reciklira vodovodna voda od koje se dio upotrebljava u tehnologiji proizvodnje. Udio reciklirane vode i potrošene oborinske vode tehnološkim se nadgradnjama iz godine u godinu povećava. Čak 30 posto ukupno potrošene vode u tehnologiji predstavlja oborinska voda. Kišnica se pročišćava kroz više stupnjeva obrade: filtracijom, dezinfekcijom, omekšavanjem vode te filtriranjem putem reverzne osoze. Tako pripremljena voda upotrebljava se kao voda za pripremu pare, za pripremu kondenzata te za dopunu rashladnih tornjeva.

U tehnologiji proizvodnje vodovodna se voda upotrebljava za ugradnju u proizvode, u pomoćnim procesima i za čišćenje tehnološke opreme. Posljednjih godina, zbog promijenjene strukture proizvodnje i posljedičnog povećanja broja procesa s većom potrošnjom vode, teži se optimizaciji pranja postupkom *cleaning in place* (CIP). Dio vode koji se upotrebljava za ispiranje zatvorenih krugova opreme reciklira se i upotrebljava pri sljedećem pranju. Mnogo pozornosti također je posvećeno optimalnom planiranju proizvodnje poput kombiniranja srodnih okusa.

Optimizacija radnih naloga s ciljem ušteda vode rezultirala je smanjenjem učestalosti pranja i posljedično smanjenjem potrebe za crpljenjem vode i obradom otpadne vode, čime se smanjuje pritisak na potrošnju vode kao resursa. Procjenjuje se da je kao rezultat navedenih aktivnosti 2022. uštedeno približno 7.000 litara vodovodne vode. Cilj je udio upotrijebljene oborinske vode u proizvodnim procesima dodatno povećati za najmanje 5 posto u narednim godinama.

Sljedeći koraci

Za 2023. u planu je aktivnostima radnih grupa sagledati mogućnosti uštede vode, postaviti ciljeve i definirati inicijative za njihovo postizanje. Među stavkama koje su važne za šire sagledavanje upravljanja vodom bit će razmatranje utjecaja sustava upravljanja vodom na ekosustav i uključivanje lokalne zajednice.

Materijali i sirovine

Prehrambeni proizvodi Fortenova grupe izrađuju se od sirovina životinjskog i biljnog podrijetla koje se stavljaju na tržište u izvornom i prerađenom obliku. Primarna je odgovornost Grupe gospodariti materijalima koje direktno naručuje i upotrebljava kao sirovine i ambalažu, kvantificirati i istražiti njihove karakteristike, kako bi osvijestila utjecaj tih materijala tijekom njihova cijelog životnog ciklusa. Sekundarna je odgovornost identificirati suradnje s dobavljačima s ciljem smanjenja sekundarne i tercijarne ambalaže. U Poslovnom području maloprodaje i veleprodaje upotreba materijala je relevantna kategorija kod proizvoda privatne marke, dok se u trgovinama kupuju pretežito ambalažni materijali kao pomoćna sredstva za distribuciju proizvoda u odjelima delicatesa. Specifičnost je industrije da je većina materijala koja je u opticaju u procesu pružanja usluga trgovine zapravo ambalaža trgovačkih proizvoda brojnih dobavljača.

U 2022. iskorišteno je 1.336.439 tona materijala, uključujući sirovine, ambalažu i pomoćne materijale. Obnovljivi materijali čine 82 posto sirovina i ambalaže u Grupi povezanih s primarnom i sekundarnom proizvodnjom hrane. S namjerom da se odrede materijali s najvećim udjelom u ukupnoj potrošnji, potrošnja materijala u Grupi svrstana je u 6 kategorija ambalaže i 11 kategorija sirovina. Ambalaža je klasificirana po tipu materijala kao papirnata ili kartonska, plastična, drvena, metalna, staklena i višeslojna. Sirovine su grupirane u sirovine specifične za poljoprivredu poput gnojiva, sjetvenog sjemena i stočne hrane te procesne sirovine industrije hrane poput voća, povrća, mesa, sjemena za proizvodnju ulja, šećera, soli i jestivog ulja. Od materijala za pružanje usluga prati se uredski papir i plastika kod poslovanja s karticama vjernosti. Ukupni podaci o korištenim materijalima nalaze se u priloženoj tablici.

1.336.439 tona materijala, uključujući sirovine, ambalažu i pomoćne materijale

Potrošnja materijala 2022. prema klasifikaciji sirovina u tonama

Kategorija materijala	Težina materijala u tonama	Postotni udio (%)
Prema vrsti materijala		
obnovljivi materijali	1.113.446	82
neobnovljivi materijali	237.269	18
Prema svrsi		
sirovine	1.198.111	90
materijali za pakiranje	85.737	6
aditivi i pomoćni materijali	52.592	4
Ukupno	1.336.439	100
Količina prodanog nusprodukta	738.059	55

PIK Vrbovec – skladište

Distribucija potrošenih materijala u tonama

Materijali za pakiranje	Težina u tonama	Postotni udio (%)
papir i karton	25.207	29,40
drvena ambalaža	3.775	4,40
metali	2.489	2,90
staklo	17.692	20,64
plastika	32.451	37,85
višeslojna kompozitna ambalaža	1.441	1,68
ostali materijali za pakiranje	2.681	3,13
Ukupno materijala za pakiranje	85.737	100
Količina recikliranog materijala korištenog za ambalažu	15.695	18,31
Materijali za sirovine		
poljoprivredni materijali (gnojivo, sjeme, stočna hrana) i hrana primarne proizvodnje (sjeme za ulje, voće, povrće, meso)	1.020.233	85,15
plastika	491	0,04
uredski papir	1.503	0,13
šećer	11.466	0,96
sol	1.468	0,12
soja	7.446	0,62
palmino ulje	7.013	0,59
ostali materijali za sirovine	148.492	0,00
Ukupno materijala za sirovine	1.198.111	100
Dodaci, aditivi i pomoćna sredstva	52.592	100
Potrošnja materijala	1.336.439	

Opetovana uporaba materijala

U Grupi su 2022. identificirani brojni primjeri opetovane uporabe i smanjenja količine korištenih materijala te inicijative kružnog gospodarstva. Kod opetovane uporabe materijala u velikoj su većini zastupljene povratna ambalaža i materijali za transport proizvoda. Jedanaest kompanija uvelo je sustave za povrat i opetovanu uporabu materijala za transport svojih

proizvoda za što su primjeri navedeni u donjoj tablici, a dodatnih jedanaest provodi aktivnosti u ovom području¹⁵. Time je 2022. preko 50 posto kompanija aktivno sudjelovalo u praksama opetovane uporabe materijala. Jamnica HR je vratila 95 posto povratne staklene ambalaže na tržište putem sustava kaucije, dok je Sarajevski kiseljak ostvario povrat od 89 posto.

Primjeri opetovane uporabe materijala

Kompanije	Primjeri dobre prakse u opetovanoj uporabi robusnijih materijala koji zamjenjuju jednokratne alternative	Zamjena za
Agrolaguna	povratna rešetka za transport vina	nepovratna ambalaža za transport vina
PIK Vrbovec HR	povratna transportna plastična ambalaža	jednokratna transportna kartonska ambalaža za meso
Tisak, Konzum HR	plastične sklopive kutije za prijenos robe, voća i povrća	kartonske kutije
Jamnica HR, Mg Mivela, Belje, Sarajevski Kiseljak	povratne palete	nove palete
Belje	tercijarna drvena ambalaža	nepovratna tercijarna ambalaža
Konzum BIH, Konzum HR, Mercator BIH, Mercator SLO, PIK Vrbovec HR	e-Log ambalaža za istaknute proizvode u maloprodaji	kartonska ambalaža

¹⁵ PIK Vinkovci, Konzum HR, Energija Gradec, Mercator BH, Jamnica HR, Sarajevski kiseljak, PIK Vrbovec HR, Mg Mivela, Mercator EMBA, Dijamant, Zvijezda HR, Mercator IP, LG Moslavina, M Energija, Konzum BH, Roto dinamic, Vinka, PIK BH Laktaši, MultiPlusCard, Super Kartica BIH

Smanjenje količine upotrijebljenih materijala

Pronalazak ušteda na materijalima kompleksan je proces, s obzirom da alternativa sa smanjenom količinom ili drugim tipom materijala treba pružiti jednaku funkciju kao i u prethodnoj verziji materijala, treba zadovoljiti niz zakonskih propisa i preferencija potrošača te može uključivati kompleksne promjene u proizvodnom procesu ili navikama potrošača. No, s druge strane, uspješno proveden proces zamjene ili smanjenja materijala pruža prilike za financijske uštede, dodatnu vrijednost proizvoda i benefite za društvo zaštitom dragocjenih resursa.

Ističemo nekoliko primjera dobre prakse u kompanijama Grupe.

Konzum BIH i Mercator BIH prijavili su uštede potrošnje ulja u gastro odjelu maloprodaje, a Mercator EMBA praksu većih pakirnih jedinica kojima se smanjuje ukupna količina potrošenog materijala za pakiranje. Konzum HR uvodi opciju pakiranja ambalažom sa smanjenom težinom, a uveden je i sustav maksimalnog sortiranja otpada pri kojem se izdvajaju frakcije korisnih materijala, što je 2022. rezultiralo uštedom od 9 posto komunalnog otpada u usporedbi s prethodnom godinom.

Jamnica HR, Sarajevski kiseljak i Dijamant stavljaju fokus na razvoj proizvoda sa smanjenom težinom ambalaže i povećanom uporabom reciklirane plastike (rPET). Vinka provodi aktivnosti kojima se potiče sve veća uporaba višekratne ambalaže, a PIK Vrbovec HR provodi optimizacije proizvodnog procesa s ciljem smanjenja škarta pri pakiranju.

Smanjenje uporabe uredskog papira provode Energija Gradec i PIK Vrbovec HR, a kod Energije Gradec smanjenje uporabe papira provodi se i prelaskom na izdavanje e-računa. Fortenova grupa d.d. potiče održivost upotrebe marketinških materijala odabiranjem nabave promotivnih materijala od recikliranih sirovina pa su tako u 2022. naručeni kišobrani proizvedeni od odbačenih plastičnih boca, naručeni su određeni tiskani materijali od recikliranog papira i sa smanjenom količinom boje i bez plastifikacije te se, gdje je moguće, priklanja digitalnim materijalima u zamjenu za fizičke. Digitalnim rješenjima priklanja se i MultiPlusCard motiviranjem članova da zamijene svoje plastične kartice inačicom u mobilnoj aplikaciji. Planiraju uvesti opciju dobrovoljnog izuzeća od posjedovanja plastične kartice u sljedećoj godini.

Sljedeći koraci

Po određivanju strateški važnih sirovina i ambalaže za održivi razvoj Grupe, u planu je, u opće kriterije nabave dodati i kriterije za nabavu materijala i proizvoda iz održive proizvodnje i izvora, posebice kod kategorija koje su i globalno ocijenjene ranjivima poput kaka, kave, palminog ulja i slično. Kompanija je u procesu definiranja pristupa ključnim proizvodima i sirovinama, dok istovremeno radi na certificiranju i oznakama kvalitete vlastitih proizvoda. Tema na koje su se fokusirale radne grupe 2022. povezane su sa smanjenjem uporabe plastike, odnosno uporabom reciklirane plastike, smanjenjem ambalažnog otpada i promišljanjem alternativnih pakiranja.

Otpad

Otpad predstavlja gubitak materijala kao prirodnog resursa, gubitak funkcije predmeta za društvo i financijski gubitak za poslovanje kroz troškove transporta i obrade. Povezivanjem potrebe za materijalima ili funkcijama u otpadu i nastalog otpada mijenja se status otpada iz bezvrijednog predmeta natrag u status prirodnog i ekonomskog resursa. U Fortenova grupi je 2022. generirano 87.545 tona otpada, uključujući plastiku, papir, karton, drvo, staklo, metale, tekstil, biomasu, mulj, otpad životinjskog podrijetla, ulja, masti iz mastolova, folije, električni i uredski otpad, IT opremu, fluorescentne cijevi, farmaceutski otpad itd. Količina otpada manja je 25 posto u usporedbi s 2021., a razlika u odnosu na prošlu godinu dijelom je proizašla iz dvostrukog zbrajanja u kojem je otpad stvoren u kompanijama Grupe prijavljen kod kompanija, ali i kod Energije Gradec, gdje je u bioplinskom postrojenju pretvoren u energent, što se 2022. izbjeglo.

Najveći udio količine otpada, točnije 68 posto ukupne količine generiranog otpada u Grupi, stvara se u **maloprodajnim i veleprodajnim kompanijama**, a najveći izazov predstavlja sekundarna i tercijarna ambalaža trgovačkih proizvoda čije materijale, mogućnosti recikliranja i količinu kontroliraju dobavljači. Iz tog razloga maloprodajne i veleprodajne kompanije fokusiraju se na onaj dio otpada nad kojim postoji veći stupanj kontrole poput komunalnog otpada i mogućnosti sprečavanja otpada od hrane na kraju lanca stvaranja vrijednosti. Kompanije ističu i mogućnosti za smanjenje stvaranja otpada pri preuređenju poslovnih prostora te u korištenju održivih, biorazgradivih materijala koji služe za transport trgovačke robe.

Na razini Grupe, doprinos poljoprivrednih kompanija u stvaranju otpada iznosi 12 posto, a proizvodnih kompanija 18 posto. Iako su ta dva poslovna područja slična po količini stvorenog otpada, izvori stvorenog otpada i mogućnosti smanjenja značajno se razlikuju.

Kod **proizvodnih kompanija** aktivnosti koje doprinose stvaranju otpada jesu zbrinjavanje proizvoda ili sirovina kojima je istekao rok trajanja, a tek potom otpad nastao u proizvodnim procesima. S obzirom na različitost prehrambenih proizvoda u Poslovnom području prehrane i shodno tome proizvodnih procesa, potrebno je detaljnije sistematizirati proizvodne procese za određivanje značajnosti ovog udjela otpada za Grup

u kontekstu smanjenja otpada. Odjeli za istraživanje i razvoj proizvodnih kompanija započeli su istraživanje potencijala za postupno preuzimanje proširene odgovornosti proizvođača i prenošenje pozitivnih okolišnih utjecaja potrošačima. Fokus je primarno na razvoju ambalaže, ali postoji i nekoliko kompanija koje su u ovaj aspekt uvrstile i etičnost i okolišnu održivost svojih proizvoda u prethodnim fazama lanca stvaranja vrijednosti.

Ovi projekti i aktivnosti opisani su u poglavlju Kvaliteta, sigurnost i održivost proizvoda. U kontekstu Europskog zelenog plana i najavljenog povećanja zakonskih obveza povezanih sa smanjenjem količine upotrijebljene plastike i povećanjem upotrebe reciklirane

plastike za ambalažu proizvoda, kompanije Grupe pića već su nekoliko godina prije uvođenja očekivanih zakonskih obaveza krenule u projekte modifikacije plastične ambalaže, poput neodvojivog čepa, koji je detaljnije opisan u sljedećem poglavlju.

Poljoprivredne i proizvodne kompanije navode stvaranje velike količine otpada od mulja pri obradi otpadne vode i otpadne plastične ambalaže pri manipulaciji robom, ali i od upotrebe agrofolije u govedarskoj proizvodnji. Nekoliko kompanija u uredskim prostorima primijetilo je veliku količinu otpada od plastike koji se stvara distribucijom flaširane vode u malim dozama.

PIK Vrbovec – linija za automatsko pakiranje narezaka

Pregled otpada prema metodama zbrinjavanja, tipu otpada i poslovnom području dana je u tabličnim prikazima u nastavku.

Težina materijala preusmjerena sa odlagališta i zbrinjavanje otpada

	Težina opasnog materijala (tone)	Težina neopasnog materijala (tone)	Težina obrađenog materijala na lokaciji kompanije (tone)	Ukupno
Ponovna uporaba	89	1.867	939	2.895

Težina materijala prema tipovima zbrinjavanja otpada

	Težina opasnog otpada (tone)	Težina neopasnog otpada (tone)	Težina obrađenog materijala na lokaciji kompanije (tone)	Ukupno
Recikliranje i kompostiranje	382	48.769	5.470	54.621
Spaljivanje	1.234	6.339	5	7.578
Energetska uporaba	25	4.353	33	4.411
Odlaganje	106	19.661	1.168	20.935
Ukupno	1.748	79.122	6.675	87.545

Količina otpada prema poslovnim područjima

Težina otpada iskazana je u tonama	Poljoprivreda	Prehrana	Maloprodaja i veleprodaja	Neosnovne djelatnosti i nekretnine, te holding društvo
Neopasni otpad	10.138	13.418	56.962	382
Opasni otpad	517	120	428	0
Obrađeni otpad na lokaciji	0	3.415	3.261	0
Ukupno	10.655	15.890	60.651	349
Postotni udio	12,0 %	17,9 %	68,4 %	0,4 %

Udruženim snagama smanjuje se komunalni otpad Grupe

Nekoliko kompanija Grupe ističe se primjerima aktivnosti koje su usmjerene prema smanjenju količine komunalnog otpada. To su PIK Vrbovec HR, Mercator SRB, Konzum HR te Belje, Vinka, PIK Vinkovci i Mg Mivela. Neke od navedenih kompanija ostvarile su kvantificirane ciljeve za smanjenje ukupnog otpada, Belje za 11%, Konzum HR za 9%, PIK Vrbovec za 3,5% i Mg Mivela za 9%. Ovdje su istaknuti primjeri smanjenja komunalnog otpada u kompanijama Mercator S i Belju.

Tijekom 2022. u Mercatoru-S pokrenut je pilot projekt koji uključuje aktivnosti izdvajanja voća i povrća iz komunalnog otpada, čime je prikupljena 21 tona organskog otpada koji je potom predan na kompostiranje. Također, razvrstavanjem artikala isteklog roka trajanja prikupljeno je dodatno 164,5 tona organskog otpada, a aktivnosti se nastavljaju i u 2023. Cilj je kompanije Mercator S 2023. izdvojiti 5 posto organskog otpada iz miješanog komunalnog otpada.

Belje već treću godinu zaredom smanjuje ukupnu količinu miješanog komunalnog otpada. Sustav gospodarenja otpadom uključuje radne upute, interni pravilnik za postupanje s otpadom, redovite edukacije i usavršavanje postojećih znanja djelatnika. Dodatno, Služba sustava upravljanja i laboratorijske kontrole svaki mjesec prikuplja podatke o nastalim količinama otpada, s ciljem postizanja optimalnih vrijednosti i izbjegavanja nepotrebnih troškova.

Projekt uvođenja neodvojivog čepa

Kompanije Grupe pića Fortenova grupe postepeno prelaze na spojeni čep i time se prije vremena usklađuju s Direktivom EU-a o smanjenju utjecaja određenih plastičnih proizvoda na okoliš, koja zahtijeva da čepovi i poklopci ostanu čvrsto pričvršćeni na boce sve dok su u upotrebi, s obzirom da oni najčešće izmiču sustavu za skupljanje otpada i završavaju u okolišu. Rok za usklađivanje s ovom odredbom je 2024. Projekt se po kompanijama provodi u nekoliko faza, a Sarajevski kiseljak je tijekom 2022. realizirao cjelokupnu pripremu te je s plasiranjem proizvoda s čepom s kojeg se ne lomi sigurnosni prsten, takozvanim *tethered* čepom, krenuo od početka 2023. Time je u svojoj kategoriji prva kompanija u Bosni i Hercegovini koja uvodi ovu inovaciju.

Mg Mivela bi spojeni čep trebala početi uvoditi od ljeta 2023., ali je njezin projekt implementacije spojenog čepa 2022. izabran kao

Pet okosnica odgovornog upravljanja otpadom u PIK-u Vrbovec

1. odabir ulaznih materijala koji se mogu reciklirati, na primjer upotreba reciklabilnih monomernih plitica umjesto višepolimerne plastične ambalaže za pakiranje svježeg mesa
2. upotreba povratne ambalaže za distribuciju dijela proizvoda
3. upotreba nusproizvoda životinjskog podrijetla kao sirovina u bioplinskom postrojenju.
4. sustavno poticanje sortiranja otpada radnim uputama, kontrole postupanja putem internih audita i edukacija na mjestima nesukladnog postupanja - količina miješanog komunalnog otpada smanjena za 3,5% u odnosu na 2021.
5. smanjenje količine mulja tehničkim preinakama na vlastitom uređaju za pročišćavanje otpadne vode

jedna od 10 najboljih ideja u okviru inicijative "Prihvati izazov", koju su pokrenuli Ministarstvo zaštite životne sredine Republike Srbije i UNDP s ciljem promoviranja mjera koje doprinose kružnom gospodarstvu i pokazivanja primjera dobre prakse koji postoje u Srbiji. Kompanije su pozvane da prijave mjere za uštedu resursa i energije koje će provoditi 2023., a dio su primjene koncepta održivog poslovanja. Mg Mivela je odlučila prijaviti svoj projekt implementacije spojenog čepa čime je pokazala kako se prije vremena stupanja na snagu usklađuje s Direktivom EU-a.

S obzirom da ima puno brendova i različitih pakiranja, Jamnica HR s uvođenjem spojenog čepa počinje na proljeće 2023. i provodit će ga u nekoliko faza tijekom iste godine.

PIK Vrbovec – pakiranje trajnih proizvoda, rezanje klipsi

Kružno gospodarstvo

Predvodnica kružnog gospodarstva u Fortenova grupi je kompanija Energija Gradec s pet bioplinskih postrojenja, od kojih se dva nalaze u poslovnom kompleksu Belja - Mitrovac i Popovac s lokacijom u Baranji. U kompleksu Mitrovac ostvarene su višestruke sinergije upotrebe energije, materijala, vode, nutrijenata i kvalitete tla, kao i koncept integracije stočarske, poljoprivredne i energetske proizvodnje. Kompleks se sastoji od farme mliječnih krava kapaciteta 2.000 krava, bioplinske elektrane od dva megavata, solarne elektrane i staklenika za hidroponsku proizvodnju rajčice grapolo površine 4,5 hektara. Primjer je kružnog procesa na toj farmi tok jednog dijela sirovina potrebnih za proizvodnju bioplina iz biološkog otpada staklenika, kojima se bioplinska elektrana koristi za proizvodnju električne i toplinske energije, a proizvedena toplinska energija upotrebljava se ponovo u stakleniku za cjelogodišnju proizvodnju rajčice. Jedna je od najvećih poslovnih prednosti ovakvog sustava stabilnost vlastitog energetskeg sustava i povećana neovisnost o kretanju tržišnih cijena energije. Osim tehničkim rješenjima koja podupiru održivi razvoj kružnim tokom prirodnih resursa, farma je usmjerena na maksimalnu dobrobit mliječnih krava jer im osigurava prozračnost, ventiliranje prostora, visoke stropove, slobodno kretanje životinja i općenito veliku brigu o životinjama.

Energija Gradec u osnovnom poslovnom modelu primjenjuje načelo kružnog gospodarstva, a posebnost je te kompanije da je njezino poslovanje unutar same Fortenova grupe kružno. Otpadni materijali poljoprivrednih aktivnosti ostalih kompanija Grupe vraćaju se istim kompanijama u obliku proizvedenog bioplina.

Na razini Grupe četiri kompanije, odnosno 10 posto kompanija Grupe, prodaju nusproizvode kojima se povećava iskoristivost upotrijebljenih materijala i održava njihova vrijednost u kružnom gospodarstvu. Količina prodanih nusproizvoda 2022. iznosila je 738 059 tona, a specifičan tip nusproizvoda prikazan je u tablici. Kao dio Grupe čije je ukupno poslovanje povezano s hranom, bilo da se radi o njezinoj proizvodnji ili prodaji, kompanije stalno razvijaju projekte kojima educiraju javnost svih uzrasta, osobito djecu,

Nusproizvodi 2022.

Kompanija	Tip nusproizvoda	Težina nusproizvoda u tonama
ZVIJEZDA HR	masna kiselina, otpadno filtracijsko sredstvo	375.633
Energija Gradec	digestat za poboljšavanje tla	349.237
PIK Vrbovec HR	nusproizvod životinjskog podrijetla	12.101
Belje	metali, plastika, nusproizvodi životinjskog podrijetla	1.088
Ukupno		738.059

o važnosti pravilne prehrane, a još više umjerenog i odgovornog kupovanja prehrambenih namirnica, kako bi se što više smanjile količine bačene hrane i time prevenirale količine otpada. Premda su kompanije iz Poslovnog područja maloprodaje i veleprodaje najaktivnije u doniranju hrane, u tome procesu sudjeluju i kompanije iz drugih područja Grupe.

Inicijativa doniranja hrane u Konzumu

Doniranje hrane humanitarna je aktivnost koja je utisnuta u DNK Konzuma HR, jer je kompanija od 2016., kad je projekt doniranja hrane pokrenut, prikupila i donirala više od 1 300 tona hrane u Hrvatskoj te je jedan od najvećih donatora u zemlji.

Količina donirane hrane kontinuirano raste, prvenstveno zahvaljujući poboljšanju internih procesa i pojednostavljenim procedurama, kao i predanosti zaposlenika koji zajedno s brojnim udrugama u Hrvatskoj svakodnevno vode brigu o tome da hrana dospije do onih u potrebi. Sustav uključuje registrirane posrednike, a interne procedure i procesi doniranja hrane u potpunosti su usklađeni s mjerodavnim propisima prema kojima u procesu sudjeluju tri strane – donator, posrednik i krajnji primatelj. Na listi namirnica koje se najčešće doniraju jesu svježe meso, mliječni proizvodi, kruh i peciva, voće i povrće, a najviše donirane hrane preuzeli su Udruga Reto centar – Prijatelji nade, Humanitarna udruga Rijeka ljubavi, Caritas Zagrebačke nadbiskupije, Hrvatski crveni križ – Gradsko društvo Crvenog križa Zagreb i Caritas Nadbiskupije Split. Ukupna vrijednost hrane donirane putem Konzuma HR 2021. premašila je sedam milijuna kuna (bez PDV-a) što je i najveća vrijednost takve donacije. Konzumu HR su Mreža hrane (platforma za zajedničke programske aktivnosti koju financira hrvatska Nacionalna zaklada za razvoj civilnog društva) i Biljana Borzan, zastupnica u Europskom parlamentu, 2022. peti puta zaredom dodijelile priznanje **Najdonator** (za 2021. godinu).

I Mercator Slovenija od 2013. sudjeluje u projektu "Donirana hrana", gdje volonteri iz partnerskih organizacija svake večeri preuzimaju hranu iz 38 trgovina Mercatora u Sloveniji. Mercatorovi su

1.300 t donirane hrane Konzum HR 5. put zaredom proglašen Najdonatorom

partneri u projektu Savez Lions klubova Slovenije, Institut Antona Trstenjaka, Slovenski Crveni križ, Caritas Slovenije, Društvo Krog, Zaklada Petra Pavla Glavara, Vincencijansko društvo dobrote te Slovenska filantropija. Vrijednost donirane hrane 2022. iznosila je skoro 900.000 EUR, a u proteklih 10 godina Mercator SLO je donirao gotovo 1.100 tona hrane.

Podrška potrošačima za sprečavanje nastanka otpada

Kao ekstenziju aktivnosti usmjerene na smanjenje bacanja hrane te s ciljem inspiriranja i motiviranja kupaca da odgovorno postupaju s hranom, Konzum HR je pokrenuo edukativnu platformu pod nazivom **Reciklopedija**. Riječ je o posebnoj internetskoj stranici s korisnim i praktičnim savjetima koje svi članovi obitelji mogu primijeniti te na taj jednostavan i zabavan način pozitivno utjecati i na zajednicu i na okoliš. Svima koji su na Reciklopediji dali obećanje sebi, budućim generacijama i prirodi da će se odgovornije ponašati prema hrani, Konzum HR je putem e-maila poslao poklon koji im pomaže održati obećanje. Također, poziva građane da i sami pokažu kako odbacuju loše navike, a ne hranu, dijeljenjem svojih iskustava na društvenim mrežama uz oznaku #reciklopedija, čime mogu motivirati i druge.

U Sloveniji se sukladno europskim direktivama priprema zakonska promjena koja se odnosi na prikupljanje PET i Al/Fe povratne ambalaže. Mercator je već u rujnu i listopadu 2022. proveo pilot-projekt prikupljanja ambalažnog otpada u svojim trgovinama u suradnji s Coca-Colom pod nazivom "Recikliraj me. Daj mi novi život". Projekt se provodio u 15 Mercatorovih hipermarketa u cijeloj Sloveniji, a kupci koji su vraćali praznu plastičnu i aluminijsku ambalažu nagrađivani su dodatnim bodovima na PIKA kartici vjernosti. Rezultati su premašili sva očekivanja – pozivu na odgovorno ponašanje odazvalo se gotovo 20.000 kupaca, a tijekom devet subota prikupljeno je 521.466 praznih plastičnih i aluminijskih ambalaža, što odgovara količini od ukupno 10 tona ambalažnog otpada. Temeljem toga Mercator je svojim kupcima dodijelio dva milijuna dodatnih bodova na kartici, a što je još važnije, rezultati pokazuju da je 28 posto kupaca otvorilo i pročitalo ciljane poruke usmjerene na podizanje svijesti o potrebi održivog postupanja s ambalažnim otpadom. To je ujedno potvrda da je Mercator ostvario i drugi cilj – uspješno je testirao odnos potrošača prema potencijalnim promjenama modela zbrinjavanja PET i Al/Fe otpada u Sloveniji.

Održive poljoprivredne prakse

Poljoprivredne kompanije Fortenova grupe bave se djelatnostima uzgoja žitarica, uljarica i krmnog bilja, proizvodnjom svinja, uzgojem junadi, uzgojem mliječnih krava i proizvodnjom mlijeka, proizvodnjom hrane za životinje, vinogradarstvom i proizvodnjom vina, voćarstvom i povrtlarstvom te proizvodnjom električne energije iz bioplina.

Provođenjem operativnih i održivih poljoprivrednih praksi stvara se održiva kružna poljoprivreda koja maksimalno iskorištava sirovine, ali i stvara nusprodukte poljoprivredne proizvodnje. Održive poljoprivredne prakse temelje se na sljedećem:

- **briga o tlu i vlastita proizvodnja sirovina za hranu za životinje**
- **organska gnojidba upotrebom nusproizvoda stočarske proizvodnje u cilju optimizacije omjera korištenja organskog i mineralnog gnojiva**
- **obnovljivi izvori energije – iskorištavanje stajskog gnojiva i drugih biosirovina za proizvodnju električne energije**
- **holistički pristup u primjeni pesticida – primjenom novih tehnologija smanjuje se količina upotrebe pesticida i ispod zakonskog ograničenja**
- **primjena rotirajućeg plodoreda i upotreba suvremene mehanizacije za preciznu poljoprivredu kojom se optimiziraju svi procesi i umanjuje utjecaj na tlo i okoliš**
- **navodnjavanje površina u skladu s potrebama pojedine kulture i optimalno korištenje vodnim resursima uz kontinuirano praćenje podataka na vlastitim meteorološkim stanicama**
- **primjena mjera dobrobiti životinja na farmama i poseban projekt očuvanja autohtone pasmine crne slavonske svinje**
- **ulaganje u obnovljive izvore električne energije postavljanjem solarnih elektrana.**

Ukupna površina obradivog poljoprivrednog zemljišta u poljoprivrednim kompanijama Fortenova grupe iznosi 34.000 hektara i uključuje vlastito zemljište i zemljište u zakupu. Na tim obradivim

površinama uzgajaju se sirovine za vlastitu proizvodnju stočne hrane prema potrebama 37 farmi, od kojih su većina svinjogojske farme na kojima se proizvede preko 50 posto ukupne godišnje

Navodnjavanje luka na Sopotu, PIK Vinkovci

proizvodnje tovljenika u Hrvatskoj. Grupa nije bila izložena konfliktima vezana uz prava na zemljište, a zemljištima koja su u zakupu od Republike Hrvatske pristupa se na način da dodatna vrijednost ostvaruje kroz zapošljavanje lokalnog stanovništva i prodaji robe na nacionalnom tržištu time potičući gospodarstvo.

Sve poljoprivredne kompanije rotiraju usjeve uz pridržavanje višegodišnjeg plodoreda, reduciraju obradu tla te primjenjuju zelenu i organsku gnojidbu, čime se osigurava kontinuitet rasta i razvoja biljaka smanjujući im stres. Uz to, primjenjuju preciznu poljoprivredu i koriste se suvremenom poljoprivrednom mehanizacijom kao što su sijačice širokog zahvata od maksimalno 24 reda s GPS sustavom koje velikom brzinom ispucavaju zrno u tlo, čime se postiže ujednačenost nicanja usjeva. Prilikom sjetve radi se i gnojidba pa se na taj način optimizira rad ljudi i upotreba mehanizacije, štedi vrijeme te smanjuje potrošnja goriva.

Zelena gnojidba mješavinom trava omogućuje brojne prednosti kao što su korištenje CO₂ iz zraka te osiguravanje rahlosti i poroznosti tla, čime se postiže bolja akumulacija vode u tlu. Za takvo humusno tlo koristi se manje pesticida uz ostvarenje boljih proizvodnih rezultata, s dugoročnim ciljem povećanja boniteta tla.

Primjenom holističkog pristupa u primjeni pesticida ukupno je smanjena upotreba svih vrsta pesticida na svim razinama. Pristup se temelji na kontinuiranim edukacijama zaposlenika, posebnim skladištima za pesticide kojima se smanjuje rizik onečišćenja okoliša te redovitim održavanjem opreme za aplikaciju pesticida.

U posljednjih deset godina sve poljoprivredne kompanije koriste se detaljnim analizama poljoprivrednih zemljišta za aplikaciju mineralnih gnojiva, s naglaskom na makroelemente fosfor (P₂O₅) i kalij (K₂O). Ovakav pristup aplikaciji gnojiva značajno smanjuje količinu upotrijebljenog gnojiva, što uz financijsku korist doprinosi i očuvanju okoliša od prekomjerne upotrebe mineralnih gnojiva. Uz fosfor i kalij, rade se analize i za izravno prinostni makroelement dušik (N) koji se aplicira i raspodjeljuje ovisno o potrebama na pojedinim područjima oranica.

Na pet bioplinskih postrojenja, koja su smještena neposredno uz najveće farme, iz stajskog gnojiva i drugih biosirovina proizvodi se toplinska i električna energija koja se pušta u nacionalnu električnu mrežu. Nusproizvod proizvodnje električne energije iz bioplina jest digestat - visokovrijedno organsko gnojivo koje je zamjena za mineralna gnojiva. Unošenjem digestata u zemlju značajno se povećava kvaliteta tla posebno pomoću programa za primjenu precizne gnojidbe (engl. *Spatial Management System*,

SMS) koji se provodi u svim poljoprivrednim kompanijama Fortenova grupe. Za održivo gospodarenje organskim gnojivima na oko 50 % obradivih površina apliciraju se gnojovka i stajnjak, nusproizvodi stočarske proizvodnje.

U proizvodnji povrća ističe se staklenik za hidroponsku proizvodnju rajčice u Mitrovcu, koji se prostire na površini od 4,5 hektara i ima godišnju proizvodnju od 2.700 tona rajčica. Staklenik je dio poljoprivrednog kompleksa Mitrovac, unutar kojeg se nalaze i farma mliječnih krava s 2.000 grla i bioplinsko postrojenje od 2MW, što zajedno predstavlja uspješnu sinergiju napredne stočarske proizvodnje, obnovljivih izvora energije i proizvodnje povrća. Za proizvodnju rajčice upotrebljava se isključivo biološka zaštita bez ikakve upotrebe pesticida, a za oprašivanje biljaka rabe se živi bumbari.

Poseban je projekt održive poljoprivrede farma na otvorenom za uzgoj crne slavonske svinje koja je smještena na prostoru JUPP-a Kopački rit. Uzgoj crnih svinja prilagođen je pravilima i zahtjevima poslovanja i zaštite okoliša na prostoru Parka prirode Kopački rit i značajan je zbog očuvanja ove autohtone vrste svinja.

Općenito uzevši, 2022. ostat će zabilježena kao klimatski iznimno izazovna godina u poljoprivrednoj proizvodnji zbog dugotrajne suše koja je utjecala na sve kulture. Kako bi se minimizirao utjecaj klimatskih promjena na poslovanje, u izvještajnoj godini pokrenut je proces identifikacije rizika od klimatskih promjena te je u planu izrada scenarija za adaptaciju i ublažavanje rizika u području voćarstva, vinogradarstva i ratarstva. Za najugroženije usjeve, ulaganje u navodnjavanje u planu je već u sljedećoj godini. S ciljem optimalnog navodnjavanja postavljene su meteorološke stanice na kojima se prate vremenske prognoze i u skladu s njima pripremaju se operativni planovi navodnjavanja za svaku pojedinu kulturu.

Strategija razvoja poljoprivrednih kompanija Fortenova grupe, koja se temelji na održivim poljoprivrednim praksama, posvećena je povećanju korištenja obnovljivim izvorima energije u proizvodnji, navodnjavanju ključnih obradivih površina, praćenju inovacija u segmentu poljoprivredne proizvodnje koje uključuje i investicije u mehanizaciju i nove tehnologije te daljnju optimizaciju upotrebe pesticida, gnojiva i vrste usjeva u skladu sa Zelenim planom EU-a.

Dobrobit životinja

Dio Poslovnog područja poljoprivrede Fortenova grupe jesu mljekarska proizvodnja te uzgoj stoke: goveda i tovljenika. Na 37 vlastitih farmi te putem mreže kooperanata, Poslovno područje poljoprivrede Fortenova grupe godišnje isporučuje preko 42 milijuna litara mlijeka, 20 tisuća junadi te 410 tisuća tovljenika. U Poslovnom području prehrane, odnosno u PIK-u Vrbovec, klaonički je obrađeno ukupno 355 tisuća grla stoke, od čega 94 posto svinja te 6 posto goveda.

Pod visokim standardom stočarske proizvodnje podrazumijeva se i kvaliteta dobrobiti životinja koja se provodi prema utvrđenim procedurama i smjernicama, a sveukupna skrb u Fortenova grupi temelji se na četirima glavnim stupovima: oslanjanju na vlastite sirovine i primarne namirnice za proizvodnju stočne hrane, veterinarskom i nutricionističkom znanju i fokusu na izvrsnost zaposlenika. Ovaj pristup upravljanju sagledava sveukupan lanac stvaranja vrijednosti "od polja do stola" omogućavajući sljedivost, ujednačenost i kvalitetu proizvoda. Sustav upravljanja dobrobiti životinja u mnogim je aspektima iznad zakonskih propisa Republike Hrvatske. Svjesna potražnje za transparentnošću pri uzgoju životinja i sve većeg broja kupaca koji žele potvrdu dobrobiti životinja pri odabiru mesnih proizvoda, Fortenova grupa nastavlja s komunikacijom u tom smjeru.

Grupa podržava pet prava (sloboda) životinja na farmi u skladu sa smjernicama EU-a i preporukama znanstvenih autoriteta. Prvo pravo odnosi se na slobodu od gladi i žeđi te loše hranidbe. Na farmama Grupe izravnim je pristupom svježoj hrani i vodi osiguran kontinuitet, sljedivost i ujednačenost hranidbe putem interne proizvodnje primarnih namirnica, poput kukuruza, ječma, soje i pšenice te uz nutricionističku podršku. Stočna hrana dobavlja se iz područja ratarstva Grupe, a zaposleno je četvero nutricionista.

Osigurano je i drugo pravo životinja - pravo na zaštitu od neudobnosti osiguravanjem odgovarajućeg okoliša, uključujući zaklon i udobno područje za odmaranje. Uvjeti za goveda i svinje detaljno su opisani u priloženim tablicama. Pod uvjetima držanja podrazumijeva se osiguravanje odgovarajućih objekata

Pet prava (sloboda) životinja

1. pravo na hranu i vodu
2. pravo na udobnost
3. pravo na život bez boli, ozljeda i bolesti
4. pravo na prirodno ponašanje
5. pravo na život bez straha i uznemirenosti

i opreme, smještaja životinja i mikroklimatskih uvjeta. Vodi se briga i o odgovarajućoj temperaturi i vlazi koje pozitivno utječu na ponašanje životinja, izbjegavanje stresa te umanjivanje pojavnosti bolesti.

Pravo na slobodu od bola, ozljeda i bolesti njihovim sprečavanjem ili brzo dijagnozom te liječenjem osigurava veterinarska služba Belje Agro-Vet, koja je u vlasništvu Grupe i odgovorna je za sve stočarske farme. Zaduženi su za provođenje dnevnih vizita te pregledavaju cijela stada radi preventivnog uočavanja potrebe za liječenjem te sprečavanja uočenih znakova stresa i straha. Samo u slučajevima krajnje nužde, poput obrade rana na papcima, primjenjuju se operativni postupci, i to uz obaveznu upotrebu anestetika, analgetika i protuupalnih lijekova. U slučajevima kada je potrebna terapija, kad god je moguće primjenjuje se metoda aplikacije bez igala, jer je manje bolna i stresna za životinje.

Sloboda izražavanja ponašanja svojstvenog vrsti omogućava se na farmama Grupe osiguravanjem dovoljnog prostora, odgovarajućih nastambi i društvenog kontakta sa životinjama iste vrste. Dodatna pažnja usmjerena je i na pravilno formiranje grupe životinja.

O slobodi od straha i stresa osiguravanjem uvjeta koji ne uzrokuju mentalnu patnju brinu djelatnici i veterinari kontinuiranom edukacijom i unaprjeđenjem praksi za dobrobit životinja. Izbjegavanjem stresa kod životinja dodatno se podiže kvaliteta mesa, ali i omogućavaju bolji uvjeti za zaposlenike. Provede se

Farma tovnje junadi Zvirinac, PIK Vinkovci

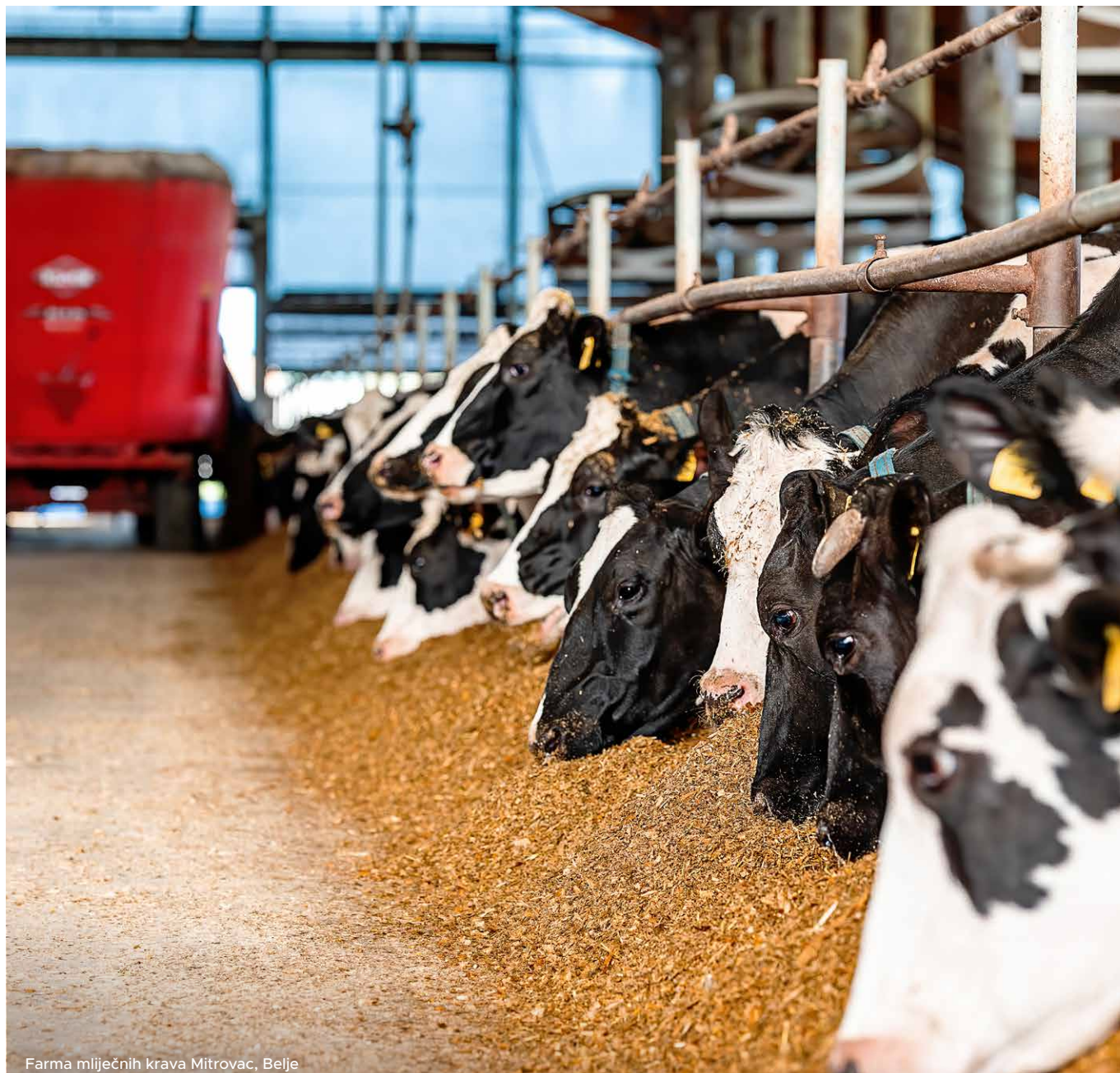
i kontrole dobrobiti životinja na farmama. Na primjer, dobrobit svinja na našim farmama promatra se putem četiriju glavnih domena, mora zadovoljiti minimalno pet sloboda, te se evaluira i prati s 81 kontrolne točke kao što je prikazano na grafici koja slijedi. Kod manipulacije životinjama kombiniraju se načela ponašanja životinja, načela dobrobiti životinja i načela zaštite na radu.

Transport životinja s farmi u vlasništvu Grupe obavlja se vanjskim transportom koji zbog kvantitete prijevoza prihvaća dodatne uvjete Grupe za dobrobit životinja. Od mnogih postavljenih uvjeta transportnih sredstava izdvaja se preliminarna provjera svakog vozila na visoke higijenske uvjete, prisutnost pojilica za vodu i ventilacije, praćenje kamiona GPS-uređajem i poštovanje propisane pauze za pripremu vozila između transportnih naloga.

S obzirom da se sve farme Grupe, kao i klaonica PIK Vrbovec nalaze u Hrvatskoj, transportni nalozi žive stoke odrađuju se u razdoblju od maksimalno šest sati. Od izazova na koje se nailazi u transportu, postoje slučajevi u kojima je upitno ostvarenje potrebne dužine pauze za pripremu vozila prema navedenim uvjetima, koja traje od 24 do 72 sata. Dodatno, voditelji logistike i voditelji farmi prema ugovorenim uvjetima provjeravaju vozila i imaju pravo odbiti vozilo koje ne zadovoljava tražene zahtjeve. No uz dodatni trud obaju poslovnih partnera, rješenje je u praksi uvijek moguće naći preslagivanjem rasporeda transportnih naloga za prijevoz stoke.

U 2022. revidirana je standardna operativna procedura za dobrobit životinja u PIK-u Vrbovec, prvotno uvedena 2008., čime je dodatno povećan standard ophođenja sa životinjama. U izgradnji je klaonica svinja u Vrbovcu s kapacitetom klaoničke obrade od 500 do 700 tisuća grla godišnje te s planiranim početkom rada u drugom kvartalu 2023. U novom pogonu bit će kraća udaljenost za premještanje životinja s istovara u pogon te nekoliko automatiziranih procesa kojima se dodatno smanjuje mogućnost ljudske pogreške.

U 2023. planira se izrada politike dobrobiti životinja na grupnoj razini kojom će se omogućiti razmjena dobrih praksi za dobrobit životinja u kompanijama Grupe te ujednačavanje standarda, ciljeva i izvještavanja o ovoj temi.

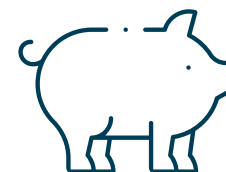
Farma mliječnih krava Mitrovac, Belje

Dostupnost hrane i vode	Dobri uvjeti držanja	Manipulacija životinjama	Zdravstvena zaštita životinja
Dobra praksa u dobrobiti životinja mora zadovoljiti minimalno pet tvrdnji			
1. Životinja je bez gladi, žeđi i pot-hranjenosti, jer ima pristup vodi za piće i prikladnoj hranidbi.	2. Životinja je slobodna od fizičke i toplinske nelagode, te ima pristup skloništu i udobnom prostoru za odmor.	3. Životinja je u stanju izraziti većinu svojih uobičajenih obrazaca ponašanja, jer ima dovoljno prostora u odgovarajućem smještaju zajedno s drugim životinja iste vrste i kategorije. 4. Životinja ne doživljava strah ili uznemirenost, jer su osigurani uvjeti potrebni za sprječavanje patnje.	5. Životinja ne trpi bol te nema ozljeda i bolesti, zahvaljujući prikladnoj prevenciji i/ili brzom dijagnozi i liječenju.
Kontrolne točke			
13	16	18	34

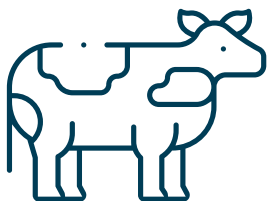
Sustav kojim se kontroliraju prakse za dobrobit svinja

Sloboda 1	Sloboda 2 i 4	Sloboda 3	Sloboda 4	Sloboda 5												
Životinja je bez gladi, žeđi i pothranjenosti	Sloboda od fizičke i toplinske nelagode, te pristup skloništu i udobnom prostoru za odmor	Životinja ne trpi bol, te nema ozljeda i bolesti	Životinja je u stanju izraziti većinu svojih uobičajenih obrazaca ponašanja	Životinja ne doživljava strah ili uznemirenost												
<p>Potrebe za hranom i vodom osnovne su potrebe svinja koje one instinktivno pokušavaju zadovoljiti.</p> <p>Svinje se mogu hraniti obročno ili po volji, a hrana koja se rabi mora biti pripremljena prema nutritivnim zahtjevima pojedine kategorije određene prema fazi života.</p> <p>Voda kojom se životinje napajaju i koja im se smije ponuditi mora biti organoleptički odgovarajuća - čista, bez boje, mirisa i okusa. Svinje vodu moraju imati stalno dostupnu i konzumiraju je po volji.</p>	<p>Odgovarajuće osvjetljenje podrazumijeva da su životinje izložene svjetlu 16h, a mraku 8h.</p> <p>Na farmama se prati 6 čimbenika: temperatura prostora, ujednačenost temperature u prostoru, postotak vlage, brzina strujanja zraka, prisutnost čestica prašine i prisutnost štetnih plinova u zraku.</p> <p>Veličina prostora osigurana na farmama iznad je minimalne zakonske norme, a podrazumijeva optimalne uvjete u kojima životinja može zadovoljiti sve svoje potrebe uključujući obrasce ponašanja osigurane slobodom 4. Ovisno o fazi života, osiguravaju se sljedeći uvjeti:</p> <table border="1"> <thead> <tr> <th>Tip životinje</th> <th>Pružena površina (m²)</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>toljenci do 50 kg žive vage</td> <td>0,44</td> </tr> <tr> <td>toljenci od 50kg do 110 kg žive vage</td> <td>0,6 - 0,71</td> </tr> <tr> <td>toljenci od 110 i više kg žive vage</td> <td>1,1</td> </tr> <tr> <td>krmače</td> <td>2,25</td> </tr> <tr> <td>nerasti</td> <td>3,0</td> </tr> </tbody> </table>	Tip životinje	Pružena površina (m ²)	toljenci do 50 kg žive vage	0,44	toljenci od 50kg do 110 kg žive vage	0,6 - 0,71	toljenci od 110 i više kg žive vage	1,1	krmače	2,25	nerasti	3,0	<p>Provodi se dnevna vizita.</p> <p>Veterinarska skrb omogućuje prevenciju ozljeda i boli, brzu dijagnozu i potrebno liječenje.</p> <p>Kirurški zahvati i zahvati u porodiljstvu se provode uz obveznu uporabu anestetika i analgetika.</p> <p>Pri svakom istovaru svinja u PIK-u Vrbovec prisutan je veterinar koji pregledava je li došlo do ozljeda životinja u transportu prema klaonici te na licu mjesta određuje potrebne mjere. Ozlijeđene životinje borave odvojeno u sanitarnom boksu te se o njima vodi posebna briga.</p>	<p>Svinje na farmama drže se u grupama, a posebno osjetljive kategorije pojedinačno - poput nerastova, krmača u prvih 28 dana graviditeta i tijekom laktacije te ozlijeđene životinje.</p> <p>Dotadna pažnja usmjerena je na pravilno formiranje grupe životinja.</p> <p>Omogućeno je dovoljno prostora u odgovarajućem smještaju zajedno s drugim životinja iste vrste i kategorije.</p>	<p>Oprema i tehnike koje se rabe u manipulaciji svinjama omogućavaju da se postupak provede brzo i efikasno, sa što manje stresa. Oprema koja se smije upotrebljavati posebno je napravljena za tu namjenu i sigurna je za djelatnika, te samo educirani djelatnici rukuju tom opremom na pravilan način koji neće uzrokovati povrede životinja.</p> <p>Od ukupno klaonički obrađenih svinja u PIK-u Vrbovec, 98 posto dolazi iz kompanija unutar Fortenova grupe. Istovar je u manjim skupinama, vodeći brigu o spajanju kompatibilnih skupina životinja te su svinje zaštićene od oborina zimi i ljeti, a u ljetnim mjesecima omogućeno im je tuširanje radi rashlađivanja. U oborima je osigurano dovoljno mjesta te hrana i piće. Svinje se na depou zadržavaju maksimalno 8 sati.</p>
Tip životinje	Pružena površina (m ²)															
toljenci do 50 kg žive vage	0,44															
toljenci od 50kg do 110 kg žive vage	0,6 - 0,71															
toljenci od 110 i više kg žive vage	1,1															
krmače	2,25															
nerasti	3,0															

Sustav kojim se kontroliraju prakse za dobrobit goveda

Sloboda 1	Sloboda 2 i 4	Sloboda 3	Sloboda 4	Sloboda 5
Životinja je bez gladi, žeđi i pothranjenosti	Uvjeti držanja goveda u skladu s njihovim prirodnim potrebama - s dovoljno prostora, odgovarajućom steljom i prirodnom razinom osvjetljenja, te ventilacijom	Životinja ne trpi bol, te nema ozljeda i bolesti	Životinja je u stanju izraziti većinu svojih uobičajenih obrazaca ponašanja	Životinja ne doživljava strah ili uznemirenost
<p>Goveda imaju pristup vodi i hrani 24 sata.</p> <p>Hranidba se planira godišnje, te kontrolira, osim na opću kvalitetu, i na mikotoksine, plijesni i kvasce.</p>	<p>Sva goveda drže se u slobodnom načinu, ne na vezu. Nemaju ograničenja za kretanje unutar svojih staja. Osigurano im je više prostora od onog propisanog zakonom, prema sljedećim odrednicama:</p> <p>Tip životinje Pružena površina i ostali uvjeti</p> <p>krave više od 6,6 m² s minimalno 3 kg slame za stelju ili primjena madraca za ležanje</p> <p>junad više od 2,75 m² s minimalno 3 kg slame ili minimalno 25 % površine s gumenim podom</p> <p>telad povećanje podne površine uz primjenu 1,5 kg slame za stelju ili postavljanje minimalno 25 % gumene podloge:</p> <p><i>telad do 150 kg žive vage</i> osigurana je podna površina od najmanje 1,65 m²</p> <p><i>telad od 150 do 220 kg žive vage</i> osigurana je podna površina od najmanje 1,87 m²</p> <p><i>telad od 220 i više kg žive vage</i> osigurana je podna površina od najmanje 1,98 m²</p>	<p>Propisane su interne procedure i protokoli za liječenje svake kategorije životinja.</p> <p>Upotreba antibiotika je smanjena na minimum.</p> <p>Primjenjuju se i nova rješenja u liječenju bolesti putem dodataka hrani na bazi ljekovitih biljaka i njihovih ekstrakata.</p>	<p>Svim govedima je osigurana sloboda da se ponašaju svojstveno vrsti i nijedna životinja nije sama, već je osiguran kontakt sa životinjama iste vrste i kategorije.</p> <p>Od rođenja se svaka životinja druži sa životinjama iste kategorije. Muzne krave tijekom dana 2-3 sata provode izvan svojih objekata tijekom kojih se odvija mužnja, liječenje, higijena i druge strukturalne aktivnosti. Preostalih 21 do 22 sata provode u slobodnim aktivnostima.</p>	<p>Provodi se dnevna vizita.</p> <p>U slučajevima liječenja poput obrade rana na papcima i operacija obavezno se primjenjuju anestetici, analgetici i protuupalni lijekovi.</p> <p>Od ukupno klaonički obrađenih goveda u PIK-u Vrbovec, 40 % dolazi iz kompanija unutar Fortenova grupe. Istovar se obavlja u manjim skupinama, uz brigu o spajanju kompatibilnih skupina životinja te su goveda zaštićena od oborina zimi i ljeti. U oborima je osigurano dovoljno mjesta te hrana i piće.</p> <p>Goveda se na depou zadržavaju maksimalno 12 sati.</p>

4. Socijalni pokazatelji

Dobrobit zaposlenika

Priznavanjem važnosti i uloge svakog pojedinca u velikoj zajednici koju čine ljudski potencijali Fortenova grupe, svima se nastoji pružiti uključivo, sigurno, poticajno i prijateljsko radno okruženje te prilike za postizanje profesionalnih i osobnih ciljeva. Fortenova grupa ima više od 45.000 zaposlenih, što je svrstava među najveće poslodavce u regiji. Privilegija je i odgovornost uspostaviti sustav u kojem se svakom zaposleniku pruža pomoć kad je potrebno, njeguje solidarnost, pripadnost timu te potiče osobni rast i razvoj.

Ljudskim potencijalima (engl. *Human Resources*, HR) Grupe upravlja se centralno, funkcijom na razini Grupe s odgovornošću za kreiranje, standardizaciju i kontrolu ključnih aspekata u upravljanju ljudskim potencijalima u svim operativnim društvima i Fortenova grupi d.d. Glavna su strateška područja ljudskih potencijala planiranje radne snage, zapošljavanje i zadržavanje zaposlenika, razvoj organizacijskih i operativnih modela upravljanja, razvoj politike i sustava plaća i nagrađivanja te unaprjeđivanje korporativne klime i kulture. Funkcija ljudskih potencijala objedinjuje znanja,

iskustva i najbolje prakse, jednom tjedno redovito se organiziraju *online* sastanci sa svim direktorima funkcija ljudskih potencijala u operativnim kompanijama te se kolektivno dogovaraju projekti, aktivnosti i razmjenjuju iskustva. Isto tako, kompanije unutar pojedinog poslovnog područja razmjenjuju specifična znanja ili rade na zajedničkim projektima.

Od osnivanja kompanije, Ljudski potencijali Grupe djeluju na području socijalne održivosti, a mnoge od tih aktivnosti odražavaju se u Etičkom kodeksu usvojenom 2021. U svim svojim djelovanjima Ljudski potencijali posvećeni su zaštiti ljudskih i socijalnih prava, a aktivnosti koje doprinose ovim područjima prezentirane su u sljedećim odlomcima.

Na temelju Povelje o raznolikosti potpisane 2021., u 2022. je pripremljena Politika raznolikosti, pravednosti i uključivosti koja bi se, po odobrenju tijekom 2023., trebala implementirati u svim kompanijama Fortenova grupe. Politika nadopunjuje i detaljnije definira načela utvrđena Etičkim kodeksom Grupe o toj temi, a oslanja se na tri stupa - jačanje rodne ravnopravnosti, inkluziju - posebice osoba s invaliditetom te dobrobit zaposlenika (engl. *wellbeing*). Ljudski potencijali Grupe odgovorni su za praćenje provedbe Politike u operativnim društvima na temelju procjene učinkovitosti i djelotvornosti planova aktivnosti.

Krajem 2022. pokrenut je i projekt "marka poslodavca" (engl. *employer branding*) s ciljem unaprjeđenja korporativne kulture i pozicioniranja Fortenova grupe kao još poželjnijeg mjesta za rad, kako bi se uspješno zadržali postojeći zaposlenici i privukli kvalitetni

kandidati za otvorene pozicije. Zaključno s 2022. napravljene su analize snaga i slabosti praksi upravljanja ljudskim resursima implementiranih u operativnim kompanijama Grupe te usporedba s drugim kompanijama, a razrada projekta nastavlja se 2023.

Sloboda udruživanja

Sloboda djelovanja sindikata i sindikalna organiziranost prisutna je u svim većim kompanijama Grupe, dok je ukupno 95 posto zaposlenika pokriveno kolektivnim ugovorima. S ciljem ostvarivanja uravnoteženog pristupa i ravnopravne raspodjele benefita zaposlenicima Grupe u odnosu na mogućnosti tržišta, redovito se sudjeluje u kolektivnim pregovorima sa sindikatima, a u kompanijama je zaključeno 19 kolektivnih ugovora.¹⁶ Uz to, kolektivni su ugovori važan proces za uključivanje dionika u socijalni dijalog i određivanje korektiva za kompaniju, ali i potvrda za politike Grupe prema zaposlenicima i uvjetima rada. Također, u svim kompanijama Grupe održavaju se redoviti sastanci s radničkim vijećima i predstavnicima zaposlenika. Tijekom 2022. održano je devet skupova¹⁷ radnika s izvršnim direktorima Grupe, a održana su i dva plenarna sastanka glavnog izvršnog direktora Fortenova grupe s predstavnicima sindikata potpisnika kolektivnih ugovora u Hrvatskoj. Na svakom od skupova zaposlenici i sindikati mogli su postavljati pitanja, a informirani su o ključnim temama za kompaniju.

Projekti kojima se podupiru strateška područja razvoja ljudskih potencijala

Razvoj politika plaća i nagrađivanje

- projekt **klasifikacije i strukture naknada**
- pripremljena **Politika raznolikosti, pravednosti i uključivosti**
- istraživanje percepcije **rodne ravnopravnosti i životnog standarda**

Napredovanje i upravljanje talentima

- intervju **Preskoči razinu**
- upravljanje karijerama ključnih zaposlenika
- napredovanje **programa DRIVE** za upravljanje talentima i napredovanjima

Unaprijeđenje iskustva zaposlenika

- uvođenje **sustava za upravljanje talentima HRNet** i pružanje povratne informacije zaposlenicima

Zapošljavanje i zadržavanje

- Zvijezda HR razvila je najbolju praksu temeljenu na **intervjuu za zadržavanje**.

Razvoj upravljačkih sustava

- uvođenje **sustava HRIS** za digitalizaciju podataka ljudskih resursa i bolji uvid u trendove

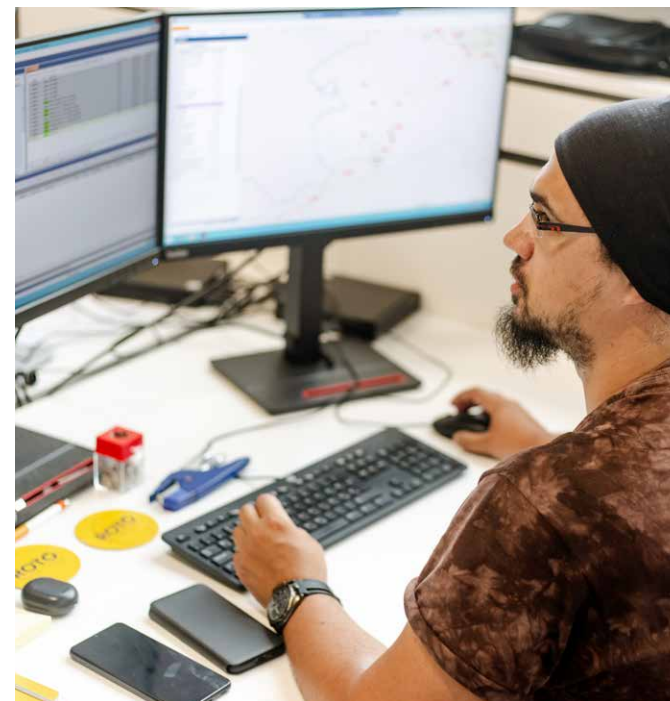
¹⁶ Agrolaguna, Belje, Eko Biograd, PIK Vinkovci, Vinka, Vupik, Konzum HR, Konzum BIH, Mercator SLO, Mercator BIH, Mercator SRB, Mercator EMBA, PIK Vrbovec HR, Zvijezda HR, Jamnica HR, Tisak, Sarajevski kiseljak, Dijamant, Mg Mivela
¹⁷ Mercator SRB, Sarajevski kiseljak, Mercator SLO, Roto dinamic, Fortenova grupa d.d., mStart HR, Jamnica HR, Konzum HR, Mg Mivela

Strategija zapošljavanja i zadržavanja zaposlenika

Potruga za najboljim praksama u upravljanju ljudskim resursima uključuje provođenje ne samo izlaznih intervjua kao dijela procesa prestanka ugovora o radu, nego i intervjua za zadržavanje ključnih zaposlenika (eng. *stay interview*) i poboljšanje uvjeta rada. Ističe se šira perspektiva Fortenova grupe na cjelokupni opseg karijernog puta (eng. *employee journey*), koji ne obuhvaća samo oglas s opisom pozicije i formalni godišnji razgovor, već je cilj da se sa zaposlenikom kontinuirano razgovara i dobije povratna informacija. Za zaposlenike koji su prepoznati kao najveći talenti, jednom godišnje se provodi intervju za zadržavanje. U želji da talentirani i različiti zaposlenici kompaniju prepoznaju kao izvršno mjesto za rad, provodi se praksa da se tražitelji posla mogu neposredno prijaviti za posao na internet stranicama i kad nema otvorenih pozicija, a sa svim primljenim životopisima postupa se

s pažnjom i kontaktira kandidate po potrebi. Sa svim molbama, životopisima i testovima postupa se s dužnom pažnjom, pazeći na zaštitu osobnih podataka, a kako je uvodno navedeno, proces će se u budućnosti digitalizirati i pojednostavniti.

U tom području značajan je iskorak napravila Zvijezda HR koja se sa svojom praksom intervjua za zadržavanje ključnih zaposlenika prijavila na najbolje HR prakse 2022. pod nazivom Putovanje zaposlenika od ulaznog razgovora do razgovora za zadržavanje (eng. *Employee journey from entry to stay interview*). Uvođenje u posao (eng. *onboarding*) upotpunjuje se proširenom perspektivom karijernog puta gdje se cijeni mišljenje zaposlenika te kontinuirano provode instant-razgovori kako bi tijekom karijernog puta zaposlenici bili upoznati s pravima i obvezama.

Zvijezdino putovanje duž karijernog puta

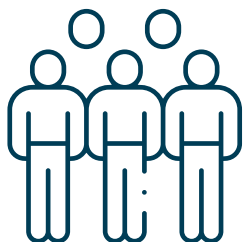
Prema istraživanjima na globalnoj razini, najveći broj zaposlenika odlazi u prve dvije godine od zapošljavanja. Svrha intervjua za zadržavanje jest da se nakon probnog roka provjeri jesu li ispunjena očekivanja kandidata koja su iznesena na razgovoru za posao te što poslodavac može učiniti da zadrži najbolje talente. Zvijezdin projekt sadržava upute za menadžere i za zaposlenike, prema stadijima prikazanim na grafici.

Ilustracija modela implementiranog u Zvijezdi HR:

Vizija i ciljevi retencije

Odgovornost je svih:

- poticanje odlične radne atmosfere
- prepoznavanje odgovornosti i integriteta svakog zaposlenika
- razvijanje osjećaja pripadnosti i suradnje
- otvorenost za nove ideje

Intervju za zadržavanje

- intervju za zadržavanje održava se između menadžera i zaposlenika
- ispunjavanje upitnika

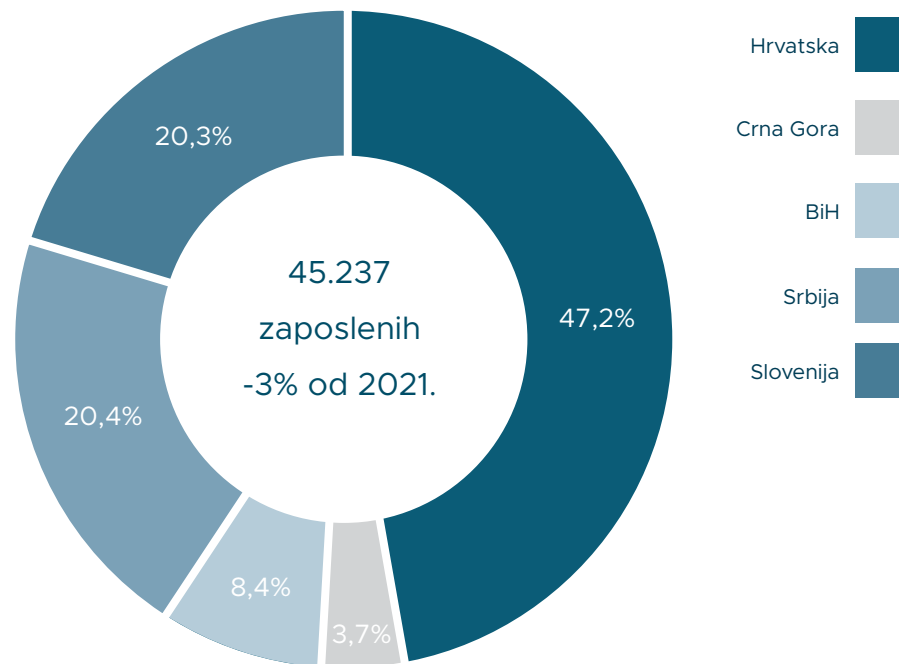
Plan za zadržavanje

- Analiza retencije i fluktuacije, odnosno kategorizacija zaposlenika u 3 kategorije prema riziku od napuštanja tvrtke:
- grupa 1.: vjerojatno će ostati više od godinu dana
 - grupa 2.: vjerojatno će ostati 6-12 mjeseci
 - grupa 3.: vjerojatno će otići za manje od 6 mjeseci
 - analiza upitnika (daje se prosječna ocjena zadovoljstva kompanijom/komunikacijom i očekivanjima zaposlenika)
 - radi se analiza razgovora menadžera i zaposlenika te bilježe smjernice koje je dao zaposlenik na razgovoru kako bi ih eventualno uključili u dobru praksu kompanije.

Provedba aktivnosti za zadržavanje

- godišnja provedba intervjua za zadržavanje najvećih talenata
 - 1. definiranje plana aktivnosti za povećanje zadovoljstva zaposlenika
 - 2. prikupljanje povratnih informacija zaposleniku o potencijalnim aktivnostima
- Na kvartalnoj razini radi se analiza upitnika, razgovora te povratnih informacija menadžera o tome koliki je rizik odlaska zaposlenika i na čemu kompanija treba raditi – analiza se temelji na različitim kriterijima od dobi do organizacijske jedinice i radnog mjesta.

Distribucija zaposlenika i sezonskih radnika po poslovnim područjima i državama poslovanja

Distribucija zaposlenika po tipovima ugovora o radu

	Ukupno zaposlenih prema tipu ugovora	Postotak zaposlenih prema tipu ugovora
Ugovor na neodređeno	37.450	85%
Ugovor na određeno	6.540	15%
S negarantiranim radnim vremenom	0	0%
Zaposlenici s punim radnim vremenom	42.853	97%
Zaposlenici s nepunim radnim vremenom	1.136	3%
Ukupno zaposlenika Grupe	43.989	100%
Sezonski radnici	1.248	+3%
Ostali djelatnici	13.523	+31%

Struktura zaposlenika i njihove karakteristike

Broj zaposlenih u Fortenova grupi na dan 31. prosinca 2022. iznosio je 43.989, odnosno 45.237 uključujući 1.248 sezonskih radnika koliko je iznosio prosjek za cijelo izvještajno razdoblje. Broj zaposlenih je 3,2 posto manji nego prethodne godine, djelomično zbog promjene načina izvještavanja¹⁸.

Većina zaposlenika ili njih 80 % radilo je u Poslovnom području maloprodaje i veleprodaje, dok ih je 12 % bilo zaposleno u Poslovnom području prehrane, 6 % u Poslovnom području poljoprivrede i 2 % u neosnovnim društvima. Najveći broj zaposlenika, njih 47 %, radilo je u Hrvatskoj, dok je u Srbiji i Sloveniji ukupno 20 % zaposlenika, a ostali zaposlenici zaposleni u Bosni i Hercegovini te Crnoj Gori s udjelima prikazanim u grafici.

Kako bi dodatno osigurala stabilnost radnih procesa i dobrobit zaposlenika, Fortenova grupa trajno zapošljava putem ugovora o radu, a zbog objektivnih potreba koje su vremenski ograničenog trajanja ili zbog povećanog opsega posla primjenjuje zapošljavanje putem ugovora o radu na određeno. Velika većina ugovora, njih 85 %, na neodređeno je vrijeme, a 97 % zaposlenika radi s punim radnim vremenom. U 2022. uvedeno je izvještavanje o ostalim radnicima, uključujući agencijske radnike, učeničku i studentsku praksu, i korištenje uslugama studentskog servisa te o ostalim vrstama ugovora, poput ugovora o djelu i ostalih tipova ugovora. Utvrđeno je da su u svim tim modelima za Grupnu radile 13.523 osobe, odnosno dodatnih 31 posto od ukupnog broja zaposlenih. Od toga je 310 agencijskih radnika, 9.047 korisnika studentskog servisa te 1.678 ostalih ugovora. Podaci o broju zaposlenika prema tipu ugovora o radu nalaze se u tablici, a daljnja specifikacija ostalih djelatnika u poglavlju Zaposlenici u brojevima.

¹⁸ Prosječan broj zaposlenih u 2021. bio je 46.738 zaposlenika.

Razvoj, napredovanje i obuka zaposlenika

Zaposlenici s potencijalom za preuzimanje složenijih poslova ili prelazak na neke druge pozicije unutar Fortenova grupe prepoznati su kao talenti. Svoj razvoj karijere mogu istaknuti kao jednu od tema na godišnjem razgovoru s menadžerima, a interes i potencijal zaposlenika dokumentira se individualnim razvojnim planom. Planom se definira spremnost zaposlenika za horizontalno i vertikalno napredovanje te vremenski okvir unutar kojega menadžeri smatraju da je napredovanje moguće. Kompanije prakticiraju i **intervju 'Preskoči razinu'** kako bi imale uvid u što više različitih mišljenja i procjena, a to podrazumijeva da zaposlenik razgovara s višerangiranim menadžerom od svog neposrednog rukovoditelja, primjerice s predsjednikom uprave. Takvu praksu razgovora imaju kompanije Grupe pića - Jamnica, Sarajevski kiseljak i Mg Mivela.

Osposobljavanje i obrazovanje bitne su okosnice kompetitivnosti kompanije, a u Fortenova grupi svi zaposlenici imaju priliku dodatno se usavršavati, ovisno o vlastitim i poslovnim potrebama. U 2022. ukupan je broj sati osposobljavanja, pogotovo u maloprodajnim i veleprodajnim kompanijama koje imaju organizirane interne akademije, povećan za pet posto u odnosu na godinu dana ranije te je ukupan broj sati osposobljavanja iznosio 385.908 sati, dok je prosječan broj sati osposobljavanja po zaposleniku unutar Grupe iznosio 8,8 sati. Od toga je 76 posto osposobljavanja provedeno interno. Najviše se – 35,35 posto – povećao prosječan broj sati osposobljavanja linijskom menadžmentu, dok je povećanje broja sati osposobljavanja za srednji menadžment bilo 10,57 posto. Smanjenje od 9,29 posto zabilježeno je kod prosječnog broja sati osposobljavanja za viši menadžment, dok su ostali zaposlenici imali za 1,94 posto manji broj sati osposobljavanja u odnosu na prethodno izvještajno razdoblje¹⁹.

Postoji i nekoliko projekata razmjene stručnih znanja unutar kompanija grupe, a ističe se projekt **Oil Twist** dviju kompanija iz Grupe ulja – Zvijezde HR i Dijamanta te konferencija **Insight Day**, koju je organizirao Konzum HR. Kompanije Jamnica, Sarajevski kiseljak i Mg Mivela iz Grupe pića objavljuju zajednički časopis i bilten pod nazivom **Izvor**. Grupa pića nastavila je s edukacijom u **ALPHA akademiji rukovođenja** kojoj je cilj razviti puni potencijal menadžera ulaganjem u njihova znanja i vještine vođenja ljudi, pa se 2022. akademiji priključilo 30 novih polaznika. U 2022.

održano je i 20 radionica i edukacija u sklopu interne **Wow akademije** – *Well of Wisdom* iz područja osobne učinkovitosti, stručnih kompetencija i poslovnih procesa.

Konzum HR je u okviru **Konzum akademije** kao centralnog mjesta za edukaciju i 2022. nastavio s poticanjem i dijeljenjem znanja među svojim zaposlenicima. Uz to, fokus je tijekom godine bio usmjeren na razvojne edukacije zaposlenika u područjima komunikacije, timskog rada, voditeljskih i prodajnih vještina, relevantnih funkcija upravljanja, prodaje i poslovne podrške te na interna osposobljavanja za specijalizirana radna mjesta. Edukacije na temu zaštite ljudskih prava obuhvaćale su zaštitu osobnih podataka (GDPR) te razumijevanje i utjecaj pojedinih sektora poslovanja na prava djece.

U Roto dinamiku pokrenuta je Prodajna akademija. Tijekom ove godine održane su edukacije te ulazno i izlazno testiranje na temelju kojih je izrađen 41 individualni izvještaj s planom razvoja za 2023. Definiran je standard za veleprodaju koji sadržava opis znanja, iskustva, kompetencije i ponašanja te služi za procjenu postojećih, ali i selekciju novih zaposlenika. Prodajna akademija je tako postala perjanica Roto akademije u kojoj se razvijaju standardi i razvojni planovi za maloprodaju i lanac opskrbe.

Tijekom 2022. ostvaren je napredak u upravljanju talentima unaprjeđenjem procesa za upravljanje učinkom i talentima unutar informacijskog sustava za upravljanje ljudskim potencijalima (HRIS), koji je nadogradnja postojećeg sustava i omogućuje mnoge nove module, uključujući procjenu i samoprocjenu menadžmenta, koji je obuhvatio 18 kompanija Grupe²⁰. Do kraja 2022. provedena je integracija sustava, a implementacija svih planiranih funkcija sustava očekuje se do kraja 2023. Analizom podataka iz novouspostavljenog sustava očekuje se bolji uvid u strukturu ljudskih potencijala, kao i unaprjeđenje u upravljanju plaćama, nagrađivanju, učinkom i talentima.

U sklopu **DRIVE programa**, 2022. započele su pripreme za uvođenje modula Digitalne transformacije, s fokusom na tehnologije, modele korporativne inovacije, stvaranje kulture korištenja podacima za donošenje informiranih odluka, razlike i specifičnosti poslovne, napredne i prediktivne analitike, te modele strojnog učenja.

¹⁹ Podaci o pruženom osposobljavanju nalaze se u poglavlju ESG podaci - Zaposlenici u brojevima: Osposobljavanje.

²⁰ Dijamant, Fortenova grupa d.d., Jamnica HR, Konzum HR, Konzum BH, Mercator BH, Mercator SLO, Mercator IP, Mercator CG, Mercator EMBA, Mercator SRB, Mg Mivela, PIK Vrbovec HR, Roto dinamic, Sarajevski Kiseljak, Tisak, Zvijezda HR, mStart HR, a očekuje se u 2023 uključivanje kompanija Belje, Agrolaguna, Energija Gradec, PIK Vinkovci, Vupik i Vinka

DRIVE Beyond Excellence

Unutar programa DRIVE Beyond Excellence, koji je započeo 2021., polaznici stječu uvid u područja financija, lanaca opskrbe, prodaje, izgradnje odnosa s kupcima ili sveobuhvatnog upravljanja projektima, s posebnim naglaskom na jačanju vještina u rukovođenju timovima, prepoznavanju posebnih osobina članova tima i poticanju njihove kreativnosti, spretnosti i sklonosti razmišljanju izvan okvira.

U prvoj generaciji polaznika bilježe se 34 napredovanja u karijeri, npr. promaknuće u članicu uprave u dvjema kompanijama – u Dijamantu u programu Navigate te u Roto dinamicu u programu Accelerate. U programu Discover, 47 posto napredovanja odnosilo se na sudionice, što odražava i pažnju pri selekciji jednakog broja žena i muškaraca u programe.

NAVIGATE Senior

program namijenjen višem menadžmentu s ciljem preuzimanja složenijih pozicija u vrlo kratkom vremenu

ACCELERATE Middle

program namijenjen srednjem menadžmentu s ciljem preuzimanja složenijih pozicija u narednih 1-2 godine

DISCOVER Junior

program namijenjen novim i budućim menadžerima koji su prvi put prepoznati kao potencijal za preuzimanje rukovodećih pozicija

	Navigate	Accelerate	Discover	Ukupno godišnje
Broj polaznika 2021.*	35	98	140	273
Napredovanje iz prve generacije	6	9	19	34
Postotak žena u ostvarenim napredovanjima	1.6%	44%	47%	14
Broj polaznika 2022.	22	71	91	184
Ukupno	57	169	231	457

* U svim programima podjednak je broj žena i muškaraca, a prati se uspješnost napredovanja i nakon programa

Politika plaća i nagrađivanje

Tijekom 2022. zaključeno je 19 kolektivnih ugovora prema redovitom tijeku te su u dogovoru sa socijalnim partnerima povišene osnovne plaće i druga materijalna prava zaposlenika.

Projekt klasifikacije i strukture naknada, pokrenut 2019., nastavljen je i 2022. s glavnim ciljem postizanja istog raspona plaća i nagrada za iste položaje. Za usklađivanje je identificirano 4.500 radnih mjesta, a uvažava se dosadašnja praksa operativnih kompanija i specifičnosti u procjeni početka implementacije novog modela. Prema dosadašnjim iskustvima kompanija koje su provele projekt 2021. – Agrolaguna, Belje, PIK Vinkovci, Vupik i Konzum HR, kao i kompanija koje su sustav uvele 2022. – Jamnica HR, Zvijezda HR i Roto dinamic, implementacijom novog modela povećale su se plaće zaposlenicima primjenom drugačijeg načina obračuna plaća. Ujedno su kompanije navele kako je novi sustav transparentniji i nudi razumljiviji obračun za radnike, a proces je vođen uz suradnju i razgovore s radničkim vijećima i sindikatom potpisnikom kolektivnog ugovora.

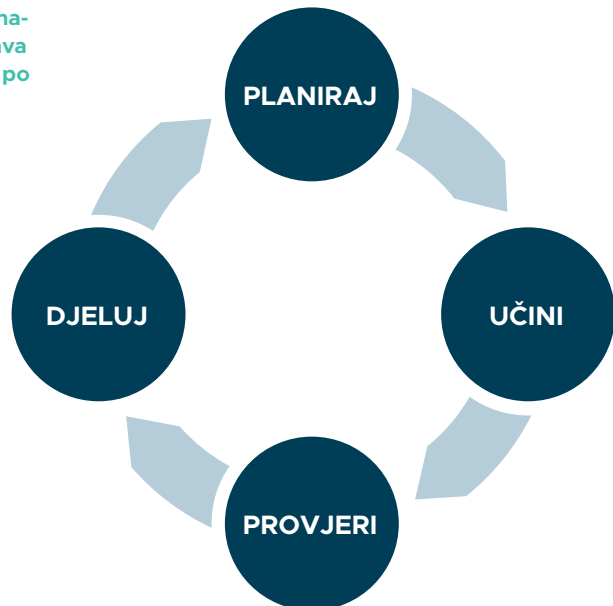
Zdravlje i sigurnost na radu

Sigurnost počinje s tobom – slogan je kojim se komunicira očekivanje da svi zaposlenici Fortenova grupe daju doprinos održavanju i unaprjeđivanju sigurnosnog standarda na radnom mjestu, kao i da preuzimaju odgovornost za smanjenje rizika i poduzimanje aktivnosti kojima se izbjegavaju nesreće na radnom mjestu. Sustavi upravljanja zdravljem i sigurnošću na radu temelje se na nacionalnim zakonima, a s obzirom na zakonske obaveze, 50 posto kompanija Grupe uspostavilo je vlastitu službu za zaštitu na radu, dok se uredska poslovanja oslanjaju na vanjske pružatelje usluga.²¹ Dijamant, PIK Vrbovec HR, Belje i PIK Vinkovci javno su objavili politike sigurnosti i zaštite te certificirali sustave upravljanja zaštitom na radu standardom ISO 45001.

Operativni postupci definirani su za identifikaciju opasnosti, izvještavanje o sigurnosti, kao i istragu i analizu incidenata, a sve kompanije uspostavile su procedure za hitne slučajeve i planove

evakuacije. Proces identifikacije i istrage ozljeda povezanih s radom provodi se u skladu s metodologijom Europske statistike o nesrećama na radu (engl. *European Statistics on Accidents at Work*, ESAW). Unutarnji nadzori provode se redovito u kompanijama koje imaju vlastite službe i stručnjake zaštite na radu. Procjena rizika i provođenje internih nadzora te ukazivanje na manjkavosti sustava definiranjem korektivnih mjera i njihovim praćenjem, okosnica su kontinuiranog unaprjeđenja sustava zaštite na radu po modelu *planiraj-učini-provjeri-djeluj* (engl. *Plan-Do-Check-Act*, PDCA). Temeljem 1.041 internog nadzora provedenog u izvještajnoj godini, naložene su 5.464 korektivne mjere, s omjerom korektivnih mjera u odnosu na nadzore od 5:1. Realizacija u svim glavnim poslovnim područjima i usporedba s prošlom godinom prikazane su u tablici br.21. Značajna povećanja zabilježena su u Poslovnom području maloprodaje i veleprodaje, a u potpunosti su uzrokovana uključivanjem kompanija Mercatora u sustav monitoringa.

Kontinuirano unaprjeđenje sustava zaštite na radu po modelu PDCA

Usporedba broja unutarnjih nadzora i korektivnih mjera provedenih 2022. u odnosu na 2021.

	Unutarnji nadzori	Promjena od 2021.	Korektivne mjere	Promjena od 2021.	Omjer nadzora prema korektivnim mjerama
Poljoprivreda	163	-10%	525	-11%	1:3
Prehrana	99	2%	178	123%	1:1
Maloprodajna i veleprodaja	779	128%	4.761	165%	1:6
Ukupno	1.041	68%	5.464	121%	1:5

²¹ Svi zaposlenici i ostali radnici pokriveni su sustavom zaštite na radu koji se sastoji od internih sustava i eksternih pružatelja usluga zaštite na radu.

Kvalitetu sustava zaštite na radu osiguravaju i održavaju angažirani stručnjaci zaštite na radu. Od njih ukupno 64,80 posto akademski je obrazovano. Osposobljavanja koja se odnose na sigurnost i zdravstvenu zaštitu na mjestima rada u kompanijama Grupe provode interni stručnjaci zaštite na radu ili vanjske stručne, za to ovlaštene osobe, ovisno o zakonodavstvu zemlje. U 2022., za početna osposobljavanja novozaposlenih, uključujući osposobljavanja u svrhu sigurnosti i zdravstvene zaštite na mjestu rada, zaštitu od požara na mjestu rada i postupke u izvanrednim situacijama, provedeno je 39.585 sati osposobljavanja. Tijekom tih obuka zaposlenicima se ukazuje i na njihovo pravo na odbijanje rada u slučaju povrede sigurnosnih uvjeta, odnosno u slučaju ugroženosti života ili zdravlja, kao i na načine prijave nedostataka na mjestu rada neposrednim rukovoditeljima. Upravo je osposobljavanje zaposlenika prepoznato kao glavni čimbenik u planu za poboljšanje i procesu unaprjeđivanja sigurnosti na radnom mjestu. Osim zakonom propisanog uključivanja predstavnika zaposlenika u proces izrade procjene rizika na mjestu rada, zaposlenici mogu izraziti svoju zabrinutost i istaknuti potencijalne opasnosti i internim komunikacijskim kanalima, uključujući intranet i poštu. Sudjelovanje u sustavu upravljanja zdravljem i sigurnošću na radu omogućeno je i putem *Odbora zaštite na radu* koji su

temeljem propisa formiran u 70 posto kompanija. U 2022. odbori su se sastali dva puta.

Ključni su pokazatelji sigurnosti na radu stopa učestalosti ozljeda na radu s gubitkom radnog vremena (engl. *Lost Time Incident Rate*, LTIR) i stopa gubitka radnih dana zbog ozljeda na radu kao pokazatelj gubitka produktivnosti (engl. *Lost Work Day Rate*, LWDR). Njihovo praćenje i usporedba ukazuju na to u kojem se dijelu uspjelo u postizanju i održavanju sigurnog radnog okruženja, odnosno u kojem je dijelu potreban dodatan angažman i resursi za postizanje zacrtanih ciljeva.

Glavne vrste ozljeda

Glavne vrste ozljeda na radu bile su pad radnika, ozljede radnika s uzrokovane ručnim alatima te nepredvidivim ponašanjem životinja, tim redosljedom u sektorima maloprodaje i veleprodaje, proizvodnje i poljoprivrede. U 2022. ukupno je zabilježena 1.061 ozljeda na mjestu rada s posljedicom gubitka radnog vremena, odnosno ukupno 67 ili 6,7 posto manje ozljeda u odnosu na 2021. U 2022. zabilježen je i jedan smrtni slučaj vozača koji je stradao u

prometnoj nesreći. Prosječno trajanje bolovanja, odnosno prosječan gubitak radnih dana po ozljedi iznosi 41 dan, a zbog ozljeda na radu izgubljeno je 43.927 radnih dana. Usporedba godišnjih stopa ozljeda na radu i gubitka radnog vremena u odnosu na 100 zaposlenih radnika, godišnjeg fonda odrađenih sati i gubitka radnih dana prikazana je u tablicama i grafovima.

7 % manje ozljeda nego prethodne godine

Ozljede nisu zabilježene kod ostalih radnika²². Naime, sva prava koja proizlaze iz radnog odnosa i osiguranja u svezi s ozljedom na radu ostvaruju se putem matičnog poslodavca.

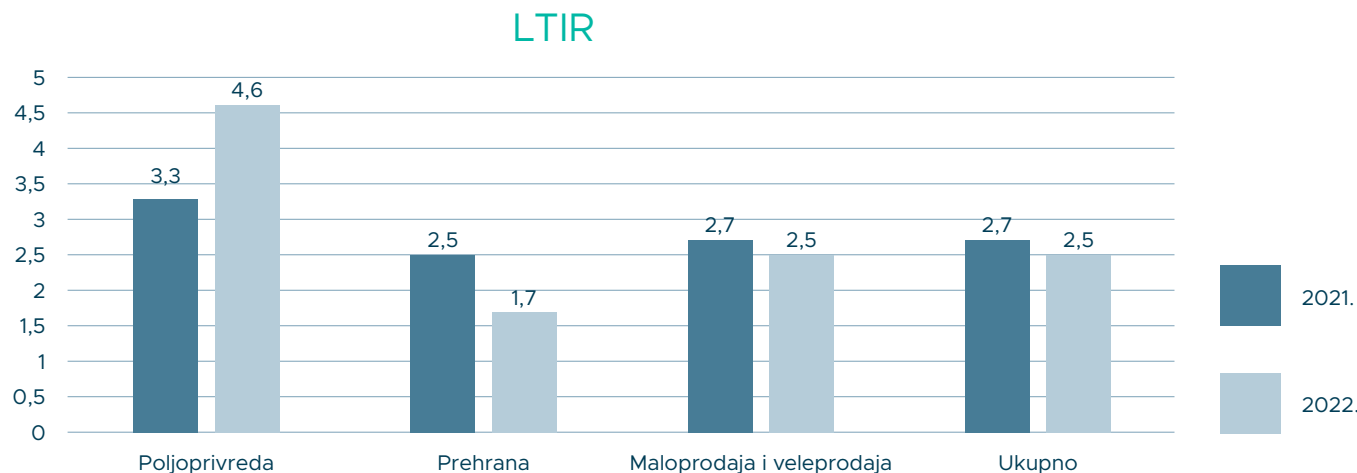
Pokazatelji uspješnosti sustava zaštite na radu 2022.

	Stopa zabilježenih ozljeda na radu s gubitkom radnog vremena na 100 zaposlenih radnika (LTIR)		Ukupni godišnji fond odrađenih sati rada, uključujući ostale djelatnike ²³		Stopa gubitka radnih dana zbog ozljeda na radu na 100 zaposlenih radnika (LWDR)		Ukupni gubitak radnih dana zbog ozljeda na radu (LWD)	
	2022.	Promjena od 2021.	2022.	Promjena od 2021.	2022.	Promjena od 2021.	2022.	Promjena od 2021.
Poljoprivreda	4,6	39 %	4.500.624	-7 %	196	56 %	4.415	+45 %
Prehrana	1,7	-32 %	9.954.884	+7 %	41	-49 %	2.042	-46 %
Maloprodajna i veleprodaja	2,5	-7 %	59.925.424	-2 %	125	-2 %	37.470	-4 %
Ukupno	2,5	-7 %	74.380.932	-1 %	118	-3 %	43.927	-4 %

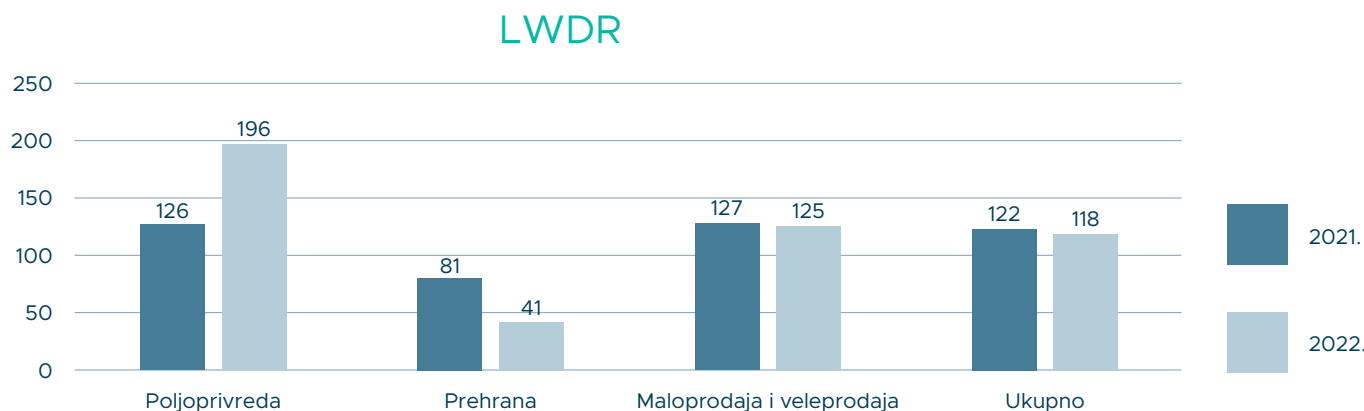
²² Pod ostalim radnicima podrazumijevaju se osobe koje nisu zaposlenici, ali čije radno mjesto je pod kontrolom organizacije, uključujući osobe s ugovorom o djelu, agencijske radnike i praktikante.

²³ Prema definiciji GRI 2-8, te opsegu uključenih kompanija prema objavama u odjeljku Metodologija prikupljanja podataka

Stopa zabilježenih ozljeda na radu s gubitkom radnog vremena na 100 zaposlenih radnika (LTIR)

Stopa gubitka radnih dana zbog ozljeda na radu na 100 zaposlenih radnika (LWDR)

Aktivnosti koje se odnose na zdravlje i sigurnost na radu

Na *izdvojenim mjestima rada*²⁴ radi 1.660 radnika. Za ta mjesta rada procijenjen je rizik s obzirom na opasnosti, štetnosti i napore na mjestu rada te su definirane i tehničke mjere i osobna zaštitna oprema. Međutim, osam kompanija ne provodi redovni nadzor na tim mjestima rada zbog smanjenog procijenjenog rizika.

Briga o zdravlju zaposlenika i zdravstvenoj zaštiti na mjestu rada provodi se i provjerom zdravstvene sposobnosti radnika prije upućivanja na mjesto rada s posebnim uvjetima²⁵. U kompanijama Grupe 5.569 radnika radi na poslovima s posebnim uvjetima rada. Ti su radnici pod liječničkim nadzorom, prati se njihovo psihofizičko zdravstveno stanje, a pregledi se obnavljaju u zakonom propisanim rokovima. Najveći broj tih radnika radi na poslovima vozača dostavnih vozila, samohodnih strojeva, traktora, viličara te na poslovima u nepovoljnim mikroklimatskim uvjetima. Uz pridržavanje GDPR-a, osigurava se povjerljivost informacija povezanih sa zdravstvenim stanjem radnika.

Mnoge su kompanije 2022. organizirale različite aktivnosti i promocije povezane sa zdravljem, što je uključivalo sportske događaje i zdravstvene preglede. Tisak je organizirao mobilni mamograf za sve zaposlenice u prostorima kompanije. U Poslovnom sistemu Mercator organizirana je škola promocije zdravlja i svijesti o cijepljenju protiv gripe, a u PIK-u Vrbovec Hrvatska liga za hipertenziju u krugu kompanije obavila je sistematske preglede zaposlenika. U Jamnici su kroz edukativne aktivnosti zaposlenicima predstavljeni projekti *Stres i kako s njim* i *Hranite li se i Vi zdravo?*. Deset kompanija²⁶ u Grupi omogućilo je svojim zaposlenicima povoljnije sklapanje polica dodatnog zdravstvenog osiguranja, uz koje radnici imaju osigurane godišnje sistematske preglede.

²⁴ Izdvojeno mjesto rada jest mjesto rada na kojemu radnik ugovoreni posao obavlja kod kuće ili u drugom prostoru koji nije prostor poslodavca.

²⁵ Pravilnik o poslovima s posebnim uvjetima rada ("N.N.br.05/1984).

²⁶ Belje (+Belje AgroVet), Dijamant, Mg Mivela, Roto dinamic, Zvijezda HR, Konzum HR, Mercator BH, Mercator H, Fortenova grupa d.d., mStart HR

Ravnopravnost i jednake prilike

Fortenova grupa podupire primjenu najviših standarda upravljanja raznolikošću, pravednošću, uključivošću i nediskriminacijom te očekuje provođenje tih etičkih vrijednosti od svih zaposlenika u skladu s Etičkim kodeksom Grupe. U skladu s **Politikom raznolikosti, pravednosti i uključivosti**, fokus je Grupe na trima stupovima: rodnoj ravnopravnosti, uključivosti i dobrobiti zaposlenika.

Ravnopravnost u dodjeljivanju beneficija

Beneficije ponuđene zaposlenicima variraju zavisno od poslovnog područja ili nacionalnih praksi, a za veće kompanije definirane su kolektivnim ugovorima²⁷, dok nijedna kompanija nije izostavila pogodnosti koje su definirane zakonskim obavezama. Preostale kompanije definiraju dodjeljivanje beneficija pravilnicima o radu vodeći se praksom kompanija Grupe sa sklopljenim kolektivnim ugovorom. Od materijalnih prava, većina kompanija nudi spektar koji se kreće od otpremnine veće od zakonske za odlazak u mirovinu ili u slučaju poslovno uvjetovanog otkaza ugovora o radu do naknade troškova prijevoza na posao, prigodne nagrade, dara djeci, božićnice, nagrade za radni rezultat, uskrsnice, regresa za godišnji odmor i solidarne pomoći, dok se od nematerijalnih prava izdvajaju plaćeni dopusti u slučaju selidbe ili dodatan slobodan dan za dobrovoljno davanje krvi, slobodni dani za rođenje djeteta, za njegu člana uže obitelji zbog bolesti, za sklapanje braka itd.²⁸ U 2022. nisu utvrđene značajne razlike u dodjeljivanju beneficija osim što je, iznimno, uočena razlika za policu dodatnog zdravstvenog osiguranja koja je proizašla iz pravila osiguravajućih kuća da se policu ugovara na razdoblje godine dana, pa se radnicima koji rade na određeno vrijeme policu za kraće razdoblje ne ugovara.

Rodna ravnopravnost

U Fortenova grupi žene čine 65 posto ukupnog broja zaposlenih, dok je njihov udio u višem menadžmentu 33 posto. Prema organizacijskoj strukturi, na razini Fortenova grupe u višem i srednjem menadžmentu muškarci su zastupljeniji sa 67 i 59 posto, dok su žene bile zastupljenije u linijskom menadžmentu s udjelom od 66 posto. Ukupno u svim trima kategorijama menadžmenta žene sudjeluju sa 61 posto.²⁹ U 2022. započelo je godišnje praćenje parametara rodne ravnopravnosti koje se odnosi i na dostupnost osposobljavanja te je utvrđeno da su žene 2022. imale tek tri posto manje osposobljavanja nego muškarci³⁰.

Preliminarni je cilj ujednačiti udio žena s udjelom muškaraca u

Tri stupa Politike raznolikosti, pravednosti i uključivosti

Rodna ravnopravnost

- **postizanje zastupljenosti žena i muškaraca 50-50 na svim rukovodećim funkcijama**
- **jednaka plaća za jednak rad na svim funkcijama**

Uključenost osoba s invaliditetom

- povećanje udjela kolegica i kolega s invaliditetom
- povećanje broja partnerstava s ustanovama i društvima koji zapošljavaju osobe s invaliditetom
- poboljšavanje uvjeta rada za kolegice i kolege s invaliditetom

Dobrobit zaposlenika

- praćenje i poboljšavanje relevantnih pogodnosti za sve zaposlenike
- stvaranje pogodnosti krojenih po mjeri i pokretanje inicijativa usmjerenih na dobrobit kao odgovor na različite okolnosti u privatnom životu zaposlenika

menadžmentu i poboljšati osjećaj ravnopravnosti spolova i kod žena i kod muškaraca. U posljednjem kvartalu 2022. provedena je interna anketa o percepciji ravnopravnosti spolova unutar Grupe. U anketi su sudjelovala 3.344 ispitanika, od čega su 1.093 osobe bile na rukovodećim položajima, a 53 posto ispitanika bile su žene. Ispitanici su na skali od 1 do 5 ocjenjivali 11 tvrdnji prikazanih u priloženoj tablici. Rezultati na razini cijele Grupe ne ukazuju na značajne nedostatke u ravnopravnosti spolova, a nešto veće ocjene davali su muškarci i osobe na rukovodećim pozicijama.

Najviše ocjene vidljive su kod tvrdnje o savezništvu prema ženama, kolegicama na poslu, dok se kao prostor za napredak najviše ističu karijere, odnosno jasniji kriteriji kod napredovanja. Većih razlika nema ni kada se promatraju podaci po tržištima ili po različitim poslovnim područjima Fortenova grupe.

**33 % žena
u višem menadžmentu**

Prosječna ocjena rodne ravnopravnosti prema spolu i kategorijama rukovodstva

Prosječna ocjena	nije rukovodeći	rukovodeći	ukupno	ženski	muški
U mojoj tvrtki potice se moj karijerni razvoj.	3,10	3,78	3,33	3,29	3,37
Unutar moje tvrtke kriteriji za napredovanje su jasni.	3,00	3,46	3,15	3,12	3,18
Moja tvrtka pruža jednake prilike za napredovanje muškarcima i ženama.	3,66	4,15	3,82	3,64	4,02
Zadovoljna/an sam svojom sadašnjom pozicijom na poslu.	3,49	4,02	3,66	3,64	3,68
Zadovoljna/an sam prilikama za napredovanje na poslu.	3,09	3,69	3,29	3,26	3,31
Zadovoljna/an sam ravnotežom mog poslovnog i privatnog života	3,52	3,62	3,55	3,56	3,54
Muški kolege u mojoj tvrtki podržavaju ravnopravnost žena u radnom kolektivu.	3,94	4,21	4,02	3,83	4,25
Rukovoditelji/ rukovoditeljice u mojoj tvrtki podrška su ženskim zaposlenicima.	3,90	4,16	3,99	3,83	4,16
Rukovoditelji/ rukovoditeljice u mojoj tvrtki podrška su ženama u jednakoj mjeri kao i muškarcima	3,89	4,19	3,99	3,83	4,17
Dobar sam saveznik/ saveznica ženskim kolegicama na poslu.	4,30	4,48	4,36	4,25	4,47
Muškarci u mojoj tvrtki dobri su saveznici ženskim kolegicama.	3,98	4,19	4,05	3,89	4,23

27 Agrolaguna, Belje, Dijamant, Eko Biograd, Konzum HR, Konzum BH, Mercator BH, Mercator SLO, Mercator SRB, Mercator Emba, Mg Mivela, Sarajevski kiseljak, Tisak, Vinka, Vupik, Zvijezda HR, Jamnica HR, PIK Vrbovec HR, PIK Vinkovci

28 Podaci o udjelu kompanija koje pružaju navedene pogodnosti, pomoć i plaćene dopuste nalaze se u poglavlju ESG Podaci - Udio kompanija koje pružaju pogodnosti, pomoć za specifične slučajeve te dodatni plaćeni dopusti

29 Podaci o udjelu žena u menadžmentu nalaze se u poglavlju ESG podaci - Distribucija ugovora o radu prema kategorijama zaposlenika

30 Podaci o pružanju obuke nalaze se u poglavlju ESG podaci - Osposobljavanje

Plaća u skladu s troškovima života

Socijalna uključenost podrazumijeva plaću dostatnu za pokriće troškova života. Fortenova grupa obvezala se sustavno podizati plaće kako bi najniža plaća u kompanijama dosegla razinu plaće koja je dostatna za dostojan život. U 2022. pokrenuta je procjena troškova života na pojedinim tržištima kako bi se dobio bolji uvid u trenutno stanje i planirale aktivnosti za unaprjeđenje standarda života zaposlenika i cjelokupne zajednice u kojoj Fortenova grupa posluje.

Analizom 4.500 radnih mjesta obuhvaćene su plaće žena i muškaraca po tipu radnih mjesta. Rezultati analize nisu doveli do finalnog zaključka o razlikama, jer nije utvrđeno proizlaze li uočene razlike iz objektivnih faktora poput godina staža, prometa, broja ljudi, broja smjena ili netipiziranih naziva radnih mjesta. U 2023. provodit će se daljnje istraživanje radi utvrđivanja ravnopravnosti za svako radno mjesto. No gledajući prema prosjeku plaće za muškarce i prosjeku plaće za žene, unutar Grupe utvrđeno je da je omjer plaća muškaraca i žena 50:50.

Uključenost osoba s invaliditetom

Na razini Grupe 2022. bile su zaposlene 1.333 osobe s invaliditetom. Mercator IP tvrtka je koja u Grupi ima najveći broj zaposlenih osoba s invaliditetom – 52 posto, dok PIK Vrbovec HR i Dijamant u svom radnom kolektivu imaju integriran dovoljan broj osoba s invaliditetom sukladno zakonskim propisima. U području uključenosti osoba s invaliditetom napravljena je analiza broja zaposlenih radnika s invaliditetom te su se odjeli ljudskih potencijala informirali o zakonskim mogućnostima uključivanja osoba s invaliditetom u radne kolektive, kao podloga za daljnje aktivnosti. Održani su i sastanci s udrugama koje štite interese osoba s invaliditetom i ponuđena im je suradnja. Grupa je posvećena cilju osiguranja uvjeta za veću uključenost osoba s invaliditetom u svoje kompanije pa su predložene inicijative za postizanje njihove veće uključenosti sukladno zakonskim propisima tržišta na kojima pojedine operativne kompanije posluju.

Neke od inicijativa dale su rezultate već krajem 2022. Konzum HR, Tisak, PIK Vinkovci, Vupik i Jamnica HR zaključili su

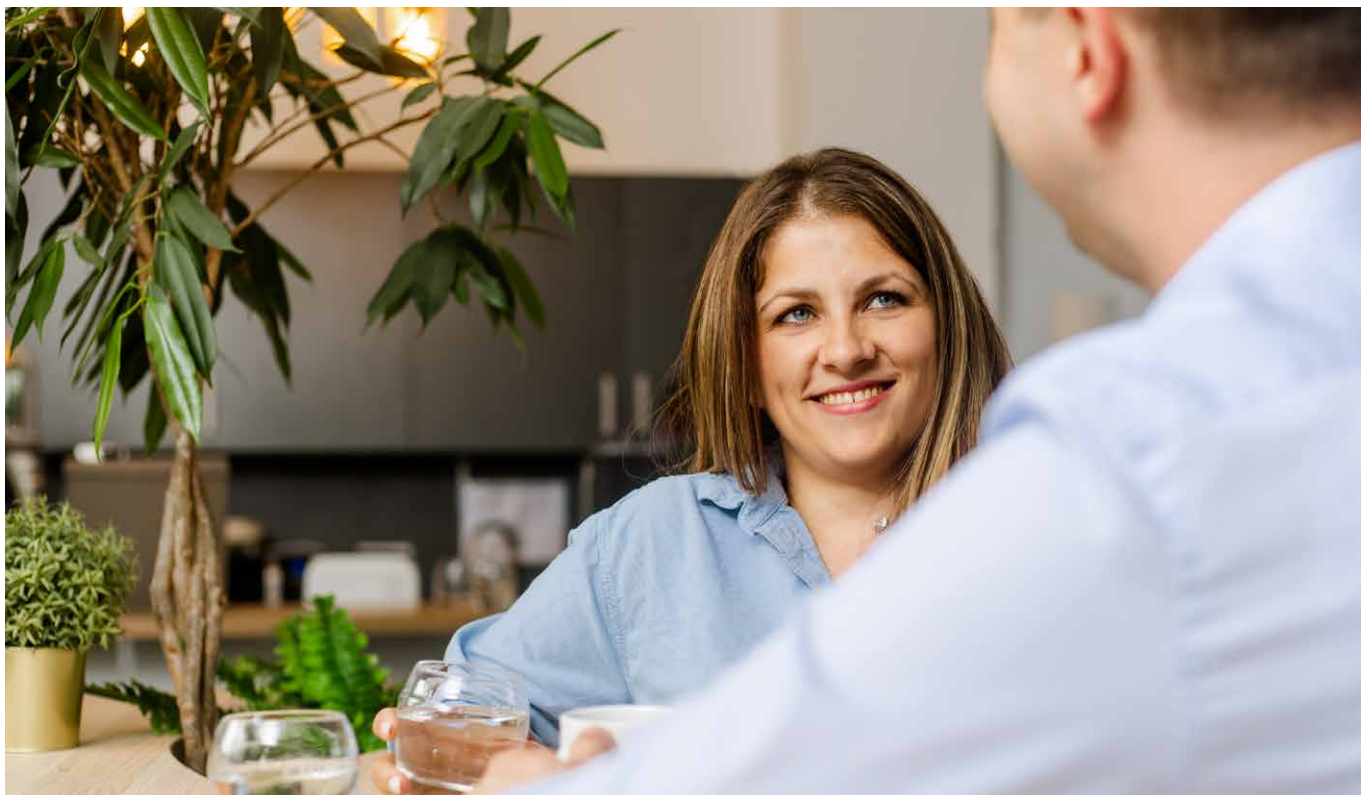
ugovore o nabavi roba i usluga s kompanijama koje pretežitom zapošljavaju osobe s invaliditetom i na taj način ostvarile pravo na oslobođenje ili smanjenje plaćanja zamjenske kvote. Zvijezda je nastavila njegovati tradiciju suradnje s Udrugom za promicanje inkluzije, putem koje zapošljava osobe s intelektualnim poteškoćama, a Dijamant i Zvijezda imaju tradiciju suradnje i s Udrugom za Down sindrom.

Ravnoteža privatnog i poslovnog života

U kompanijama Grupe organizacijom rada treba raspodijeliti radno opterećenje zaposlenika tako da se omogući ravnoteža poslovnog i privatnog života. Politiku organizacije rada i radnog vremena svaka kompanija definira prema specifičnim potrebama i praksama. Iz statistike i prakse mnogih kompanija u okruženju vidljivo je da velik broj zaposlenika bira opciju rada od kuće kao pogodnost koju očekuju od poslodavca. Poštujući trendove, provedena je anketa među direktorima ljudskih potencijala operativnih kompanija o preferencijama za odabir modela rada kojim se osigurava bolja ravnoteža između posla i slobodnog vremena kojom bi se postigao efekt zadovoljstva zaposlenika, ali i uvažile specifičnosti poslovnih proizvodnih procesa. U 2022. zadržan je model rada iz ureda, ali s individualnim pristupom pojedinim zaposlenicima koji imaju obiteljske ili osobne potrebe za radom od kuće. Prema rezultatima ankete, model fleksibilnog radnog vremena, koji je u 24 velike kompanije dobio ocjenu 3,83, primjenjiv je u najvećem broju kompanija, a visokom ocjenom 4,38 vrednovano je pitanje u kojoj bi mjeri fleksibilno radno vrijeme utjecalo na zadovoljstvo zaposlenika.

Pravo na roditeljski, roditeljski i očinski dopust

Svi zaposlenici Grupe, bez obzira na spol i državu poslovanja, imaju pravo na roditeljski dopust, roditeljski i očinski dopust sukladno pozitivnim zakonskim propisima. Tijekom 2022. provedena je analiza stanja povratka i zadržavanja žena i muškaraca na dopustima vezanima uz rađanje djeteta, koja je pokazala da pogodnosti ostvarene u kompaniji dosljedno pružaju poticaj stvaranju obitelji i omogućuju ostvarivanje prava u ovom području. U svim kompanijama očevi imaju pravo na određen broj dana plaćenog dopusta zbog rođenja djeteta.

Unaprjeđenje iskustva zaposlenika

Unaprjeđenje iskustva zaposlenika područje je koje odgovara na formalne i neformalne potrebe zaposlenika, a pristup unaprjeđenju forma formira se na razini kompanija. U 2022. kompanije su prepoznale da se iskustvo zaposlenika poboljšava posebnim fokusom na proaktivno usmjerenje temeljem povratnih informacija iz istraživanja korporativne klime i kulture, dodatnim ulaganjem u komunikacijske kanale među kolegama, u zdravlje i edukacije, pozivanjem na radionice novih načina razmišljanja te sudjelovanjem u programima dobrodošlice i programima za jačanje timskog duha.

Jamnica HR i Sarajevski kiseljak sa svojim su zaposlenicima sudjelovali u akcijama čišćenja obala rijeke i pošumljavanju. Konzum HR je prije par godina osnovao planinarsko društvo čiji broj članova sve više raste te redovito provode vikende s obiteljima u planinama, a izletima se mogu pridružiti i ostali zaposlenici Grupe. Kompanije podržavaju različite sportske klubove u kojima su aktivni njihovi zaposlenici, kao i sportske susrete koje organiziraju sindikati za svoje članove, zaposlenike kompanija.

Poboljšanjem iskustva zaposlenika pri dobrodošlici posebno se istaknuo mStart HR uvođenjem programa mentora (engl. *Buddy*) te kreativnim materijalima za dobrodošlicu pod imenom **mStart Kuharica dobrodošlice**. Velik broj kompanija i Fortenova grupa d.d. organizirale su poklon pakete za zaposlenike čija su djeca krenula u školu, omogućile su roditeljima i plaćen slobodan dan na prvi dan škole te božićnu predstavu za djecu zaposlenika s poklonima Djeda Mraza i slikom za uspomenu.

U svibnju 2022. Konzum HR je u organizaciji Sektora ljudskih potencijala proveo interne aktivnosti među zaposlenicima pod nazivom **Ti si meni NAJ!**. U sklopu aktivnosti zaposlenici su zamoljeni da predlože NAJ kolegicu ili kolegu za koje smatraju da žive kompanijske vrijednosti te svojim ponašanjem odgovaraju jednom od traženih profila: profesionalac, pokretač, pravednik, timski igrač. Profili odražavaju kompanijske vrijednosti profesionalnosti, odlučnosti, integriteta i timskog rada, a kolege su ih prepoznali u ukupno 235 posebnih pojedinaca. Od ukupno 465 zaprimljenih prijava izdvojeni su zaposlenici s najvećim brojem nominacija i najljepšim pričama koje su za njih napisane te su, prema izboru kolega, nagrađeni najznačajniji predstavnici.

Nastavilo se s provođenjem programa **Imam ideju**, koji je započeo u lipnju 2020. Do kraja 2022. u projektu je sudjelovalo 1.132 zaposlenika s 1.420 ideja povezanih s unaprjeđenjem i poboljšanjem svakodnevnih poslova i zadataka u radnim okolinama.

U 2022. predložena je 421 ideja i uključeno 342 zaposlenika. Od svih ideja svaka je kompanija u redovitim kvartalnim ciklusima izabrala najbolje, pa je na razini cijele Grupe nagrađeno 50 ideja zaposlenika. Od 50 nagrađenih ideja, 30 je uspješno implementirano. U planu je povećati broj implementiranih ideja, a akcijskim je planom predviđeno i dodatno poticati inovacije i podržavati razvojne planove kompanija.

Povratne informacije i ocjena radnog učinka

Dobivanje povratnih informacija važno je za pozitivno iskustvo zaposlenika, posebno u svjetlu iskazivanja jasnih očekivanja i postavljenih ciljeva. Ocjena radnog učinka jedan je od alata kojima se povratne informacije ažurno razmjenjuju i služi kao temelj za kontinuirano usavršavanje i motivaciju. Na razini Grupe 36 posto zaposlenika dobilo je ocjenu radnog učinka, pri čemu je ocjena dana većini višeg i srednjeg menadžmenta, s udjelima od 89 posto odnosno 73 posto, a kad je riječ o linijskom menadžmentu i ostalim zaposlenicima, ocjenu radnog učinka primila je otprilike trećina, s udjelima 44 posto odnosno 34 posto.³¹ Novi digitalni sustav, koji između ostalih funkcija omogućuje i upravljanje talentima, doprinit će kvaliteti ocjene radnog učinka 2023.

Rezultati ankete o korporativnoj kulturi i klimi

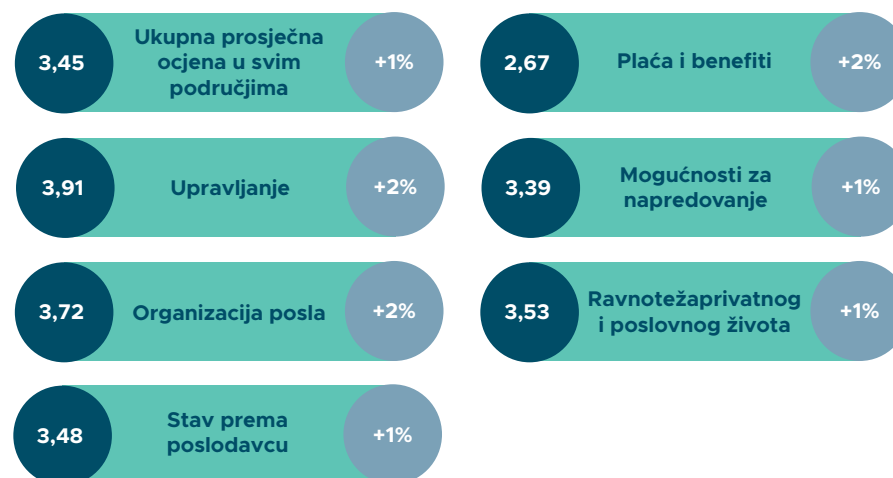

Angažiranost zaposlenika u anketi i vjerovanje u strategiju

Korporativna klima i kultura

Anketa za istraživanje korporativne kulture i klime provodi se jednom godišnje, četvrtu godinu za redom, a 2022. upitnik je ispunilo 30.189 zaposlenika iz svih kompanija Grupe. Rezultati upitnika daju uvid u stanje korporativne kulture i klime te stupanj razvijenosti zajedničkih vrijednosti u Grupi. U odnosu na ranije godine, značajno je narasla stopa povrata te je iznosila je 72,4 posto, a najveći je odaziv zabilježen u Tisku, Roto dinamicu, Konzumu BH, Vupiku i Zvijezdi. Prosječni rezultat po svim dimenzijama korporativne kulture i klime raste već četvrtu godinu zaredom pa je tako prosjek za 2022. bio 3,45 na skali od 1 do 5. Kao i prethodnih godina, zaposlenici Fortenova grupe najboljima ocjenjuju dimenzije rukovođenja i organizacije, dok su najmanje zadovoljni dimenzijom plaća i pogodnosti.

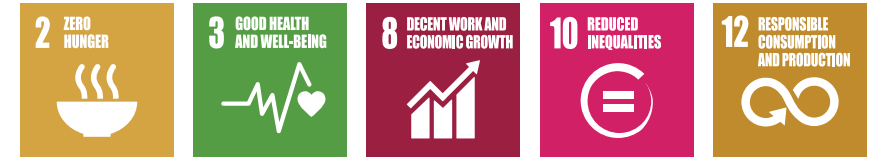
Operativne kompanije pripremile su inicijative prema dobivenim rezultatima kako bi se poboljšali uvjeti rada i radnog mjesta, koje su radnici ujedno i najniže ocijenili. Menadžmenti svih kompanija među zajedničkim ciljevima imaju održavanje odnosno poboljšanje rezultata kao cilj koji se prati i ocjenjuje. Rezultati ankete prikazani su u priloženoj tablici.

● 2022. ● Promjena od 2021.

³¹ Podaci o ocjeni radnog učinka nalazi se u poglavlju ESG podaci: Broj i udio zaposlenika koji je primio ocjenu radnog učinka.

Lokalna zajednica

Fortenova grupa prepoznaje i prihvaća svoju ulogu i odgovornost u lokalnim zajednicama u kojima posluje. Vidi priliku za kontinuirano unaprjeđivanje odnosa s lokalnim zajednicama, rad na poboljšanju kvalitete života u tim zajednicama te na doprinosu njihovom gospodarskom rastu. Predanost kompanija izgradnji odnosa s lokalnim zajednicama prije svega se ogleda u strogo poštovanju primjenjivih zakona i propisa te izgradnji svih odnosa na temelju uzajamnog povjerenja, transparentnosti i iskrenosti, kao i u uspostavi konstruktivnog i otvorenog dijaloga s predstavnicima svih skupina svojih dionika.

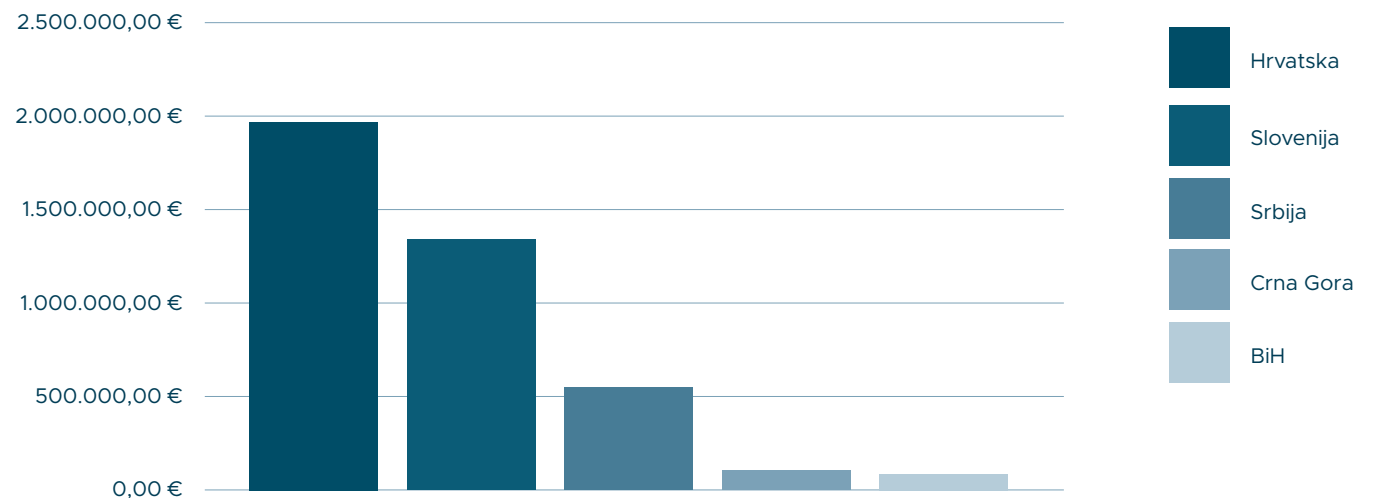
Osmišljavanjem i provedbom odgovarajućih društveno odgovornih programa i politika i sudjelovanjem u zajedničkim partnerskim projektima s lokalnim zajednicama, Grupa ulaže napore u poboljšanje različitih aspekata života lokalnih zajednica – od građanskih i socijalnih do ekoloških i kulturnih.

Doprinosi gospodarskom rastu i povećanju životnog standarda vidljiv je u osmišljavanju i održavanju pokroviteljskih i sponzorskih programa koji stimuliraju i jačaju civilno društvo u lokalnim zajednicama.

Projekti, donacije i sponzorstva

Tijekom 2022. Fortenova grupa uložila je **4,1 milijun eura** u donacije i sponzorstva (uključujući u naravi), što je povećanje od 10 posto u odnosu na 2021. Pritom je oko pet posto ukupnog budžeta bilo usmjereno u više od 90 projekata povezanih s lokalnom zajednicom. Od ukupnog iznosa, 3,6 milijuna eura uloženo je u sponzorstva, a 0,5 milijuna eura u donacije. Grupa je poduprla preko 40 humanitarnih aktivnosti, više od 50 projekata usmjerenih prema socijalno osjetljivim skupinama i više od 60 kulturnih projekata. Prema pojedinačnim tržištima na kojima posluje, najveći dio tih ulaganja, odnosno 48 posto, bilo je u Hrvatskoj.

Sponzorstva i donacije po državama poslovanja

Promicanje raznolikosti u društvu

Jedan od zanimljivih novih projekata promicanja ravnopravnosti, u koji su se u Hrvatskoj uključile Fortenova grupa d.d., Jamnica HR i Konzum HR, jest inicijativa TRGni se za ravnopravnost. Njome se javnost osvještava o problematici rodne neravnopravnosti u nazivima ulica, a brojnim aktivnostima traži povećanje broja ženskih imena u nazivima ulica i trgova u gradovima u Hrvatskoj.

Projekt je započeo na jednom od najpoznatijih i najprometnijih hrvatskih trgova, Trgu hrvatskih velikana u Zagrebu, koji i simbolički snažno naglašava rodnu (ne)zastupljenost. Početna inicijativa ide u smjeru podjele tog trga na dvije polovice od kojih će jedna ostati Trg hrvatskih velikana, a druga bi dobila naziv Trg hrvatskih velikanki, a važan je dio kampanje TRGni se za ravnopravnost i potpisivanje peticije koje se nastavilo i 2023.

Potporna ranjivim skupinama

U kontekstu promicanja raznolikosti i uključivosti unutar Grupe i u cijelom društvu, Grupa i njezine kompanije svojim aktivnostima podupiru najranjivije skupine u zajednicama.

U nastavku su primjeri na koje je Grupa najponosnija.

Suradnja s Hrvatskim paraolimpijskim odborom

Oko 15 posto svjetskog stanovništva živi s invaliditetom, što ih čini najvećom manjinom na svijetu. No kod rasprava o mjerama za poticanje raznolikosti i inkluzije na radnom mjestu ta se činjenica zanemaruje, a osobe s invaliditetom svakodnevno doživljavaju nejednakost u ostvarivanju osnovnih ljudskih prava. Jačanje uključenosti svih osoba, pa tako i osoba s invaliditetom, u sve segmente društvenog života pa tako i sport, bila je motivacija Fortenova grupe za suradnju s Hrvatskim paraolimpijskim odborom (HPO), čime je stekla status prijatelja (Amis) hrvatskih paraolimpijaca do Pariza 2024. Ujedno, zaposlenici Fortenova grupe bit će prvi sudionici HPO-ovog projekta "Rendezvous s paraolimpijcima", u okviru kojeg će imati mogućnost čuti paraolimpijke i paraolimpijce i sudjelovati na posebno kreiranoj qohubs online radionici na temu raznolikosti i inkluzije. Radionica je posebno osmišljena i potiče preispitivanje postojećih paradigmi, promjenu perspektive i promišljanje potencijala uključivanja osoba s invaliditetom u svakodnevne aktivnosti, čime se doprinosi međusobnom razumijevanju, ključnom za stvaranje ravnopravnijih organizacija i ravnopravnijeg društva. Dodatno, može poslužiti kao učenje o prevladavanju prepreka i fokusu na sposobnosti, a

ne manjkavosti što, ako se primijeni kao obrazac organizacijskog funkcioniranja, može doprinijeti stvaranju dodane vrijednosti za bilo koju kompaniju.

Projekti s udrugama za Down sindrom i potpora slijepim i slabovidnim osobama

Kompanije Zvijezda HR i Dijamant suradnjom s udrugama za Down sindrom u svojim su lokalnim zajednicama simbolično povezale svoju društvenu odgovornost sa suncokretom kao zajedničkim znakom identifikacije za kompanije čiji se proizvodi rade od srca suncokreta i za osobe s Down sindromom (djeca suncokreti). Ta je suradnja rezultirala razvojem niza projekata kojima se pomaže osvijestiti javnost i pruža konkretna pomoć osobama s Down sindromom.

Prije sedam godina Zvijezda HR započela je, u sklopu obilježavanja svoje stote obljetnice, ovu vrijednu suradnju s Hrvatskom zajednicom za Down sindrom kao krovnom organizacijom koja okuplja osam udruga za Down sindrom. Udruge svakodnevno vode brigu o više od 500 štićenika, nastojeći nizom aktivnosti poput tečajeva, predavanja, radionica, konzultacija, terapija i raznih projekata promicati integraciju, ravnopravnost i pravo izbora za osobe suncokrete. Donacijama poput Zvijezdine koriste se za financiranje aktivnosti kao što su likovne, glazbene i kulinarske radionice, plaćanje vježbi u bazenima za bebe s Down sindromom, sufinanciranje usluga logopeda, rehabilitacije i radne terapije te tiskanje edukativnih materijala.

Dodatno, Zvijezda je organizirala humanitarnu akciju te prikupljena sredstva donirala Udruzi za školovanje pasa vodiča i mobilitet za potrebe školovanja terapijskog psa. Psi koji prođu školovanje uključeni su u rehabilitacijske programe slijepih i drugih osoba s invaliditetom te za djecu s teškoćama u razvoju.

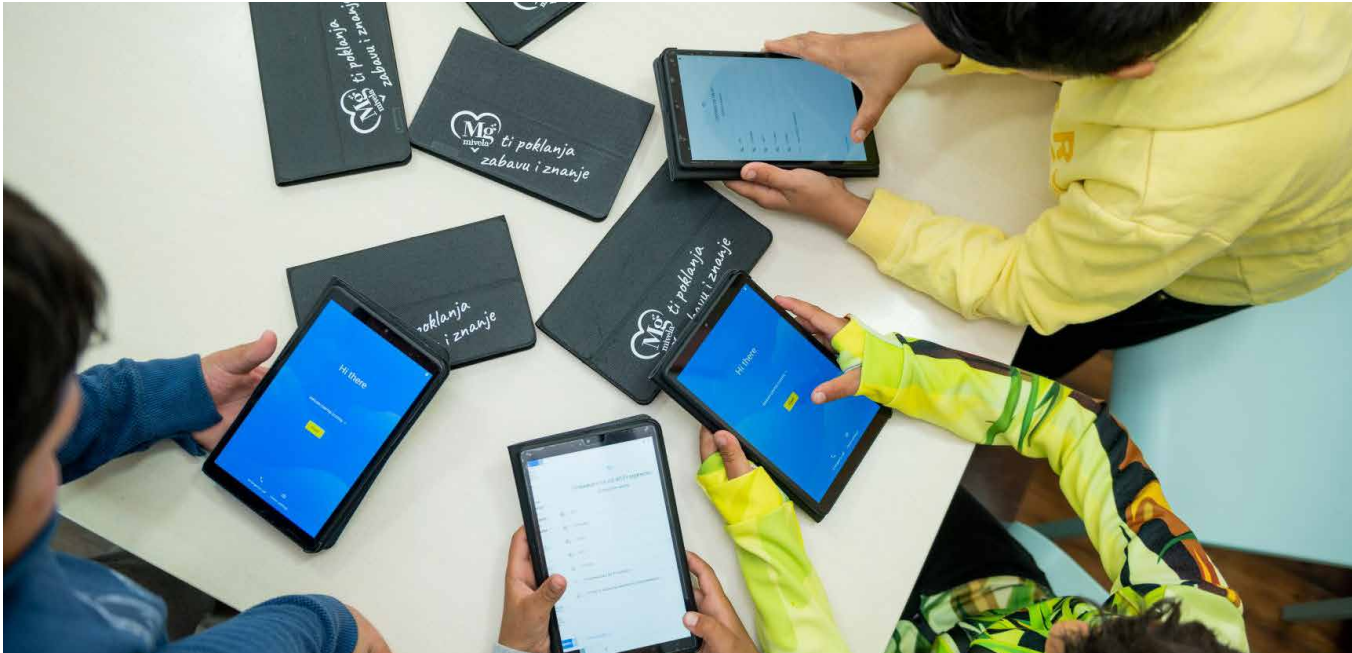
Slično kao Zvijezda HR, Dijamant je kampanjom "Prati suncokret" pokrenuo suradnju s udrugama osoba s Down sindromom u Srbiji, a u nastojanju da educira i senzibilizira javnost o toj temi, Dijamant je snimio video-spot kojim prenosi važnu poruku: "Sličniji smo nego što smo različiti". Dijamant je tu kampanju započeo 2021., a osim novčanih donacija organizirao je kreativne radionice za ljude s Down sindromom. Suradnju je nastavio drugu godinu zaredom.

Istovremeno svi digitalni komunikacijski kanali kompanije sadrže videa u kojima se predstavljaju ljudi s Down sindromom i kojima je svrha upoznavanje i prihvaćanje ranjivih skupina te senzibiliziranje zajednice da im pomaže.

Zvijezda HR pokazala je brigu za osjetljive skupine u lokalnoj zajednici i podrškom socijalnom poduzetništvu, gdje su njezine donacije rezultirale mjerljivim tržišnim učincima i novim zapošljavanjem. Naime, u okviru suradnje sa Zagrebačkom udrugom slijepih i njihovom tvrtkom Sfera Visia, koja zapošljava slijepice i slabovidne osobe, Zvijezda HR proizvodnom pogonu tvrtke Sfera Visia donira godišnju količinu sirovine potrebne za ručnu proizvodnju tvrdih i tekućih sapuna i taj projekt je nastavljen i 2022. Maslinovo i suncokretovo ulje te kokosova mast Zvijezde HR rabe se u ručnoj proizvodnji sapuna u okviru projekta "Sapuni s točkicama". Ovaj projekt socijalnog poduzetništva Zagrebačke udruge slijepih namijenjen slijepim i slabovidnim osobama prepoznala je i pokrenula Socijalno-uslužna zadruga Martinov plašt, a potpora koja se pruža projektu aktivan je doprinos zapošljavanju slijepih i slabovidnih osoba.

PIK Vinkovci nastavili su 2022. ugovor o suradnji s integrativnim radionicama u Hrvatskoj u kojima se zapošljavaju osobe s invaliditetom (najmanje 40 % ukupne radne snage). Te radionice proizvode različitu radnu odjeću i obuću ili pružaju usluge tiskanja, koje redovito kupuje PIK Vinkovci.

Projekti potpore osjetljivim skupinama društva – djeca i mladi

Kompanije Fortenova grupe različitim projektima podupiru osjetljive skupine društva, primjerice doniranjem sredstava za pomoć oboljelima te pomoću djeci i mladima bez odgovarajuće roditeljske skrbi. Također, brojnim projektima usmjerenima na djecu i mlade Grupa potiče razvoj kreativnosti mladih generacija, a pritom im prenosi nova saznanja povezana sa zaštitom okoliša te važnošću zdrave i uravnotežene prehrane i smanjenja otpada.

Izdvajamo neke od projekata koji su obilježili 2022.:

Mercator Slovenija ima dva projekta koja uključuju djecu, a ujedno ostvaruju višestruk koristan utjecaj u društvu te su oba realizirana u suradnji s dobavljačima. U jednom je projektu kompanija kroz Lumpi klub pozvala djecu od 4 do 10 godina da kroz veliko, maštovito natjecanje pomognu kompaniji u stvaranju nove generacije Lumpi likova. Naime, zajedno s dobavljačima koji su se za potrebe projekta odrekli svih prepoznatljivih elemenata svojih brandova, Mercator kreira bijelu ambalažu kao jedinstveno prazno platno za dječje stvaralaštvo, a mališani su izradili više od 1.000 crteža od kojih je stručna komisija odabrala pet originalnih prijedloga za pet likova koji su postali nova lica kluba Lumpi. Misija je novih likova iz dječje mašte na inovativan način potaknuli dječju kreativnost, ali i pozvati najmlađe kupce da s njima

stvaraju, grade i sklapaju, umjesto da ambalaže bacaju. Na taj način mališani i njihovi roditelji na inovativan način uče da recikliranje može biti i zabavno.

Projekt Mali šef Slovenije, pak, ruši sve rekorde gledanosti na jednoj od nacionalnih TV postaja. Riječ je o najpopularnijem dječjem kuharskom natjecanju, koje je 2023. krenulo petu godinu zaredom, a u kojem se u natjecalo preko 1 000 djece od 8 do 15 godina iz više od 400 osnovnih škola. Osim animacije cijelih obitelji (4. sezona dosegla je 685.000 obitelji), aktivacije kupaca i dobavljača – svake godine projektu se pridruži preko 50 brendova dobavljača koji su integrirani u kuhanje i u recepte, ali i povezani s glasanjem kupaca za svoje favorite – projekt je postigao ključni cilj podizanja svijesti o važnosti prehrane među mladima. Ujedno, u aktivnost je uključena šira zajednica i škole koje s Mercatorom sukreiraju priču koja je dobila nagrade međunarodnog žirija medijskih udruga, Slovenskog oglašivačkog festivala i Effie Slovenija.

U listopadu 2022. Fortenova grupa dodatno se aktivirala na davanju doprinosa povećanju standarda djece i mladih, započevši suradnju s Uredom UNICEF-a za Hrvatsku. Pružila je podršku programu Klub prijatelja djece za srednja i velika poduzeća pa je pedesetak predstavnika iz 16 kompanija Grupe prošlo edukaciju "Integracija i unapređenje poslovnih politika i praksi na dječja

prava", a održana je i serija edukativnih predavanja namijenjena zaposlenim roditeljima za osnaživanje roditeljskih praksi.

Grupa s ponosom ističe kako je interno istraživanje korporativne kulture i klime povezala s društvenom odgovornošću prema najpotrebitijima u zajednici. Naime, u sklopu provođenja internog istraživanja o zadovoljstvu zaposlenika korporativnom kulturom i klimom, Fortenova grupa četvrtu godinu zaredom donira SOS Dječjim selima u Hrvatskoj, Srbiji i BiH te već dvije godine i drugim odabranim udrugama koje brinu o djeci bez odgovarajuće roditeljske skrbi u Sloveniji i Crnoj Gori. U 2022. na ukupno pet tržišta donirano je više od 30.000 EUR.

Stoga su, kao i u prethodnim istraživanjima, zaposlenici 2022. ispunjavanjem upitnika sudjelovali u prikupljanju sredstava za donaciju djeci u SOS Dječjim selima u Hrvatskoj, Bosni i Hercegovini i Srbiji, Udruzi prijatelja mladih u Sloveniji i projektu "Djeca ulice" u Crnoj Gori.

Jamnica HR je 2022. pokrenula suradnju s Otvorenom medijskom grupacijom, udrugom koja pomaže mladima bez odgovarajuće roditeljske skrbi pri pronalasku prvog posla nakon boravka u ustanovama za socijalnu skrb. Udruga je organizirala poslovni *speed date* za zapošljavanje mladih, na kojem je sudjelovala i Jamnica HR. Kompanija provodi i projekt doniranja sredstava za izradu murala za potrebe društva "Naša djeca" Jastrebarsko.

Mg Mivela pokrenula je 2021. akciju "Od srca za Tiršovu" u kojoj se od svake prodane boce donirao po dinar za Službu kardiologije i kardiokirurgije Univerzitetske dječje klinike Tiršova. Osim toga, kompanija je donirala tablet uređaje za učenje za djecu iz Svrtišta Beograd. Svrtište pomaže djeci od 5 do 15 godina koja su zbog načina života izložena višestrukim rizicima i žive ili rade na ulici te im omogućava da dan, umjesto na ulici, provedu u sigurnom i poticajnom okruženju.

Konzum HR je drugu godinu zaredom u suradnji s MultiPlusCardom proveo akciju "Najljepši je Božić kad darujemo zajedno", u kojoj je prikupljeno ukupno 72.958,07 eura. Od toga je Konzum HR donirao više od 26.500 eura za čak deset organizacija i udruga koje pomažu djeci, potrebitim obiteljima, starijima i nemoćnima te nezbrinutim životinjama. Tom su iznosu pridružene i dodatne donacije članova MultiPlusCard programa, koji su prikupili više od 46.000 eura.

Mercator Crna Gora kontinuirano pomaže socijalno ugroženim obiteljima putem humanitarne emisije Dnevnica, u sklopu koje je u proteklih osam godina preko 200 obitelji primilo odgovarajuću pomoć.

Projekti potpore edukaciji i profesionalnoj afirmaciji mladih

Različiti su projekti putem kojih kompanije Fortenova grupe daju potporu obrazovanju mladih – od stipendiranja učenika preko opremanja posebnih učionica do nabave opreme za izvođenje nastave.

U Belju se provodi specifični program mentorstva i praktične nastave kroz koji je do sada prošlo šezdesetak učenika i stipendista, a nastavljen je i 2022. potpisivanjem četiriju novih stipendijskih ugovora za učenike koji su prilikom upisa u škole odabrali odraditi stručnu praksu na farmama Belja.

Ujedno, na temelju suradnje kompanije sa srednjim poljoprivrednim školama iz Belog Manastira i Osijeka te stipendiranja pojedinih deficitarnih zanimanja, ali i prvotnog napora da se u školi u Belom Manastiru otvore deficitarni smjerovi, Belje plus dobitnik je druge nagrade za najbolje regionalne prakse na 10. HR konferenciji, za praksu pod nazivom “*Be agri future*”.

Mercator Slovenija i Mercator Crna Gora kontinuirano otvaraju učionice-trgovine, odnosno pomažu u njihovu opremanju, gdje učenici stječu praktična znanja iz trgovačkog poslovanja, a ujedno od stručnjaka i instruktora iz Mercatora imaju priliku doznati više o prodajnim vještinama i upoznati način rada trgovačkih lanaca. Mercator je tako pomogao u opremanju 11 trgovina u cijeloj Sloveniji, a uz novu opremu za stručnu nastavu u Srednjoj ekonomsko-ugostiteljskoj školi u Baru, Mercator-CG pomogao je u opremanju kabineta praktične nastave nikšičkoj Srednjoj ekonomsko-ugostiteljskoj školi.

Mg Mivela je, pak, tijekom 2022. pomogla u obnovi informatičkog kabineta u Osnovnoj školi J.J.Zmaj te je osigurala 21 tablet-uređaj za djecu iz škola u Tobolcu i Veluču, koji će učiteljima olakšati svakodnevni rad, a djeci učenje. Dijamant, pak, ima posebnu kampanju pod nazivom “*Mladi poslastičar*” kojoj je cilj edukacija i motiviranje budućih slastičara za bavljenje slastičarstvom, kao i promocija slastičarstva kao zanata.

U zanimljivom projektu Sarajevskog kiseljaka za mlade sudjelovali su studenti likovnih akademija Sarajevo i Banja Luka, čiji je zadatak bio dizajnirati nove limitirane edicije etiketa Sarajevskog kiseljaka. Cilj projekta bio je pružiti studentima priliku da iskuse kako je to raditi na dizajnu za proizvod koji je prisutan na tržištu i pokažu svoje umijeće te im otvoriti priliku za afirmaciju u poslovnom svijetu, a da pritom rezultate svoga rada prikažu široj zajednici koja proizvod svakodnevno konzumira.

Projekti poticanja zaštite okoliša

Postavljanjem pametnih uređaja za recikliranje, Sarajevski kiseljak i Mercator-S tijekom 2022. proveli su projekte usmjerene na zaštitu okoliša i smanjenje otpada u lokalnim zajednicama. Tako je Sarajevski kiseljak u suradnji s lokalnim prodajnim lancem te pružateljem usluga za upravljanje ambalažom i ambalažnim otpadom postavljanjem reciklomata pokrenuo pilot projekt pod nazivom “*Recikliraj i doniraj*”. Tehnologija reciklomata omogućava da aparat prepozna tip otpada, prihvati ga i skladišti te vrednuje iznos ubačenog otpada, koji se preusmjerava kao novčana donacija za udruženje “*RUKE*” i organizaciju “*Pomozi.ba*”. Slične uređaje, pametne preše, Mercator-S je u suradnji s partnerima postavio na 10 lokacija u Beogradu i Zrenjaninu. Preše se putem aplikacije mogu povezati s drugim pametnim uređajima pa tako korisnici recikliranjem sakupljaju bodove koje mogu zamijeniti za kupone za popust na proizvod po izboru. Ovisno o broju bodova raste i visina popusta.

Ciljevi strategije korporativnih davanja

Putem strategije korporativnih davanja Grupa planira dodatno usmjeriti resurse prema aktivnostima i projektima koji rezultiraju ostvarivanjem najvećeg pozitivnog utjecaja i donose najviše zajedničkih koristi i doprinosa i zajednicama i kompanijama. Grupa smatra da jedino takav pristup doprinosi stvaranju povjerenja, pozitivnoj reputaciji, otvorenosti novih dionika za suradnju te preventivnom rješavanju potencijalnih nesporazuma i negativnih utjecaja na društvo i okoliš.

Na taj se način dodatno ojačava utjecaj kompanija u ostvarivanju zajedničkih ciljeva socijalne i okolišne održivosti, posebice u kontekstu globalnih ciljeva održivosti (engl. *Sustainable Development Goals*, SDG).

Kvaliteta, sigurnost i održivost proizvoda

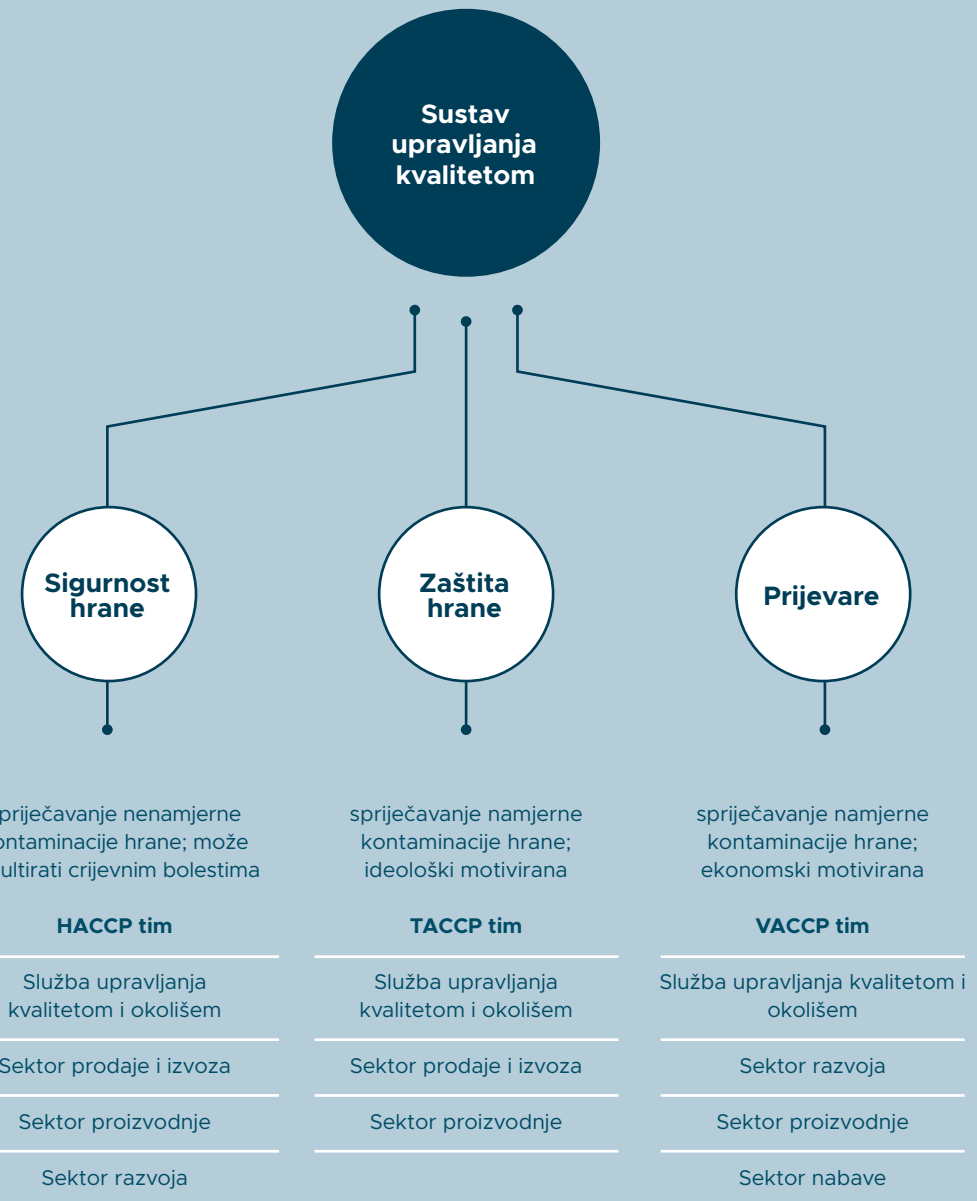
Fortenova grupa ima velik raspon kategorija proizvoda koje proizvodi odnosno stavlja u promet na tržište putem svoje maloprodaje – od proizvoda primarne proizvodnje i prerađenih sirovina do ponude gotovih proizvoda potrošačima unutar maloprodaje. Visoka razina kvalitete i sigurnost proizvoda najviši su prioritet, a od iznimne je važnosti ostvariti i zadovoljstvo i dobrobit potrošača ulaganjem u poslovni odnos s potrošačima te istraživanjem njihovih stavova i preferencija. Krilatica je Fortenova grupe postupati sa svakim potrošačem uz dužnu pažnju, ljubazno, promptno i sveobuhvatno kako bi se odnos s njima temeljio na međusobnom povjerenju uz najvišu razinu kvalitete i sigurnosti proizvoda.

Stoga je uspostavljen strog okvir osiguranja kvalitete i sigurnosti sirovina i proizvoda. Grupe te su u cijelom opsegu poslovanja primijenjene standardizirane politike i procedure. U prehrambenim i maloprodajnim kompanijama utjecaj proizvoda i usluga Grupe na zdravlje i sigurnost kupaca procjenjuje se u svakom stadiju proizvodnje – od razvoja do plasiranja proizvoda na tržište.

Kontrola kvalitete u kompanijama Grupe organizirana je unutar sustava upravljanja kvalitetom, čije su okosnice strogo pridržavanje zakonodavnog okvira i zdravstvene ispravnosti, stalno praćenje procesa proizvodnje, ulaganje u istraživanje i razvoj te kontinuirano unaprjeđivanje upravljačkih aspekata. Sustav upravljanja kvalitetom provodi se u tri područja: sigurnost hrane, zaštita hrane i prijevare povezane s hranom.

Grafika prikazuje glavne aktivnosti, odjele i timove u sva tri područja:

Kultura sigurnosti hrane

Unutar Grupe kultura sigurnosti hrane provodi se edukacijama i svakodnevnom angažmanom zaposlenika. Kultura sigurnosti hrane temelji se na zajedničkim vrijednostima, uvjerenjima i normama koje utječu na način razmišljanja i ponašanja prema sigurnosti hrane u organizaciji. Taj bihevioralni pristup ima mnogo elemenata, od sustava kojima se zaposlenici potiču na snažno preuzimanje odgovornosti u procesima, osiguravanja relevantnih kompetencija, redovitih edukacija zaposlenika do analize rizika i usmjerenja na dostupnost alata i informacija za visokokvalitetnu i konzistentnu provedbu procesa povezanih sa sigurnošću hrane. U 2022. unutar ovog sustava distribuiran je upitnik kojim su se analizirale povratne informacije o kulturi sigurnosti hrane. Ishod tog angažmana novi je model bodovanja kulture sigurnosti hrane u područjima strategije, edukacije, komunikacije, učinkovitosti i svijesti o rizicima. Model je praćen komunikacijskim i edukacijskim planom za poticanje željenih praksi te usklađivanjem kulture sigurnosti hrane s cjelokupnom kulturom tvrtke.

Edukacije

Intenzivno se radi na edukaciji djelatnika i menadžmenta po pitanju sigurnosti i zdravlja kupaca i interno i eksterno. Posebnu pažnju pridaje se evidenciji nesukladnosti proizvoda i procesa za koje se detaljno istražuju uzroci te na temelju saznanja donose mjere za ublažavanje i prevenciju rizika.

Interna revizija za sigurnost hrane Fortenova grupe tijekom 2022. održala je edukacije i treninge za djelatnike operativnih kompanija u segmentu kvalitete i sigurnosti hrane na sljedeće teme:

- važnost i metodologija procjene rizika proizvoda i dobavljača
- procjene prijevara povezanih s hranom
- važnost audita (revizije) dobavljača
- covid-19: provedba audita (revizije) na daljinu
- Codex Alimentarius - opća načela higijene hrane 2020.
- kultura sigurnosti hrane u organizaciji
- upravljanje alergenima
- novosti u zakonodavstvu EU-a:
- Zakon o zaštiti potrošača
- upravljanje alergenima
- Zakon o materijalima koji dolaze u dodir s hranom
- voda za ljudsku potrošnju

Analize zdravstvene ispravnosti i inspeksijski nadzori

Svi proizvodi i sirovine Fortenova grupe, osim u internim proizvodnim laboratorijima, analiziraju se i u ovlaštenim akreditiranim laboratorijima. U internim laboratorijima kontroliraju se proizvodnja, sirovine te higijena procesa i djelatnika mikrobiološkim, kemijskim i fizikalnim analizama. Provode se analize u području organoleptičkih svojstava hrane za provjeru izgleda, kvalitete, okusa, mirisa te ostalih zadanih parametara u skladu s proizvođačkom specifikacijom proizvoda. Maloprodajni lanci Konzum i Mercator provode analize unutar vlastitih organoleptičkih laboratorija. Pregled analiza i testiranja provedenih 2022. na razini Fortenova grupe prema namjenama testiranja nalazi se u niže navedenom tabličnom prikazu. Ističe se Mercator SLO, koji je pri zadovoljavanju specifikacija certifikata **Izbrana Kakovost!** unutar svog internog laboratorija za kontrolu kakvoće voća i povrća obavio 1.235 analiza, potvrdivši time kvalitetu i ispravnost svojih proizvoda.

Osim unutarnjim analizama, sigurnost i zdravlje kupaca štiti se i provođenjem inspeksijskih nadzora iz područja sigurnosti

hrane, kvalitete i zaštite potrošača. U 2022. kompanije Grupe bile su subjektom 4.282 nadzora Državnog inspektorata. Kao posljedica nadzora, u manje od 2 posto slučajeva otkrivene su nepravilnosti koje su rezultirale kaznom ili upozorenjem. Ukupno je zabilježeno 120 slučajeva nepridržavanja propisa, od čega je 79 slučajeva rezultiralo upozorenjem, a 41 slučaj novčanom kaznom ili sankcijom. Za svaku otkrivenu nesukladnost poduzete su korektivne i preventivne mjere u cilju sprječavanja ponavljanja nesukladnosti.

1.090.501
analiza zdravstvene ispravnosti
i kvalitete proizvoda u internim
laboratorijima

Analize i testiranja	2022.
Broj analiza zdravstvene ispravnosti i kvalitete proizvoda provedenih u internim laboratorijima Fortenova Grupe	1.090.501
Broj analiza zdravstvene ispravnosti provedenih u eksternim akreditiranim laboratorijima	162.978
Broj organoleptičkih internih testiranja proizvoda prehrane i neprehrane	70.209

Označavanje proizvoda i usluga

Fortenova grupa svake godine lansira nove proizvode i provodi brojna poboljšanja postojećih. Proizvodi Grupe koji nose obilježja održivog razvoja nalaze se unutar kategorije *Better for you*, koja uključuje proizvode koji su bolji od svog tradicionalnog ekvivalenta, s ciljem doprinosa zdravlju potrošača i promicanju sirovina iz održivih izvora. Grupa sustavno ulaže u razvoj i širenje portfelja proizvoda *Better for you*, a u nastavku se navodi pregled značajnijih doprinosa održivosti u kategorijama deklaracija, poboljšanja proizvoda te novih lansiranja proizvoda koji daju doprinos ciljevnima održivog razvoja i zdravlja potrošača.

Svi prehrambeni proizvodi Fortenova grupe popraćeni su i označeni adekvatnim informacijama i u skladu s Uredbom (EU) br. 1169/2011 i ostalim mjerodavnim nacionalnim propisima. Unutar Fortenova grupe interni su stručnjaci, uz pomoć usluga renomiranih ovlaštenih ispitnih kuća za izradu i usklađenost deklaracija, zaduženi za izradu i usklađenost deklaracija na svim tržištima na kojima Grupa posluje.

Na deklaracijama i ambalaži proizvoda Grupe, pored osnovnih informacija, nalaze se vrijedne informacije za potrošače i okoliš³². Osnovne informacije pokazuju subjektu u poslovanju hranom ili potrošaču kako se proizvod priprema, izlaže, pohranjuje i upotrebljava na siguran i pravilan način, ali i pružaju informacije o dodatnim vrijednostima kao što je prikazano u tabličnom popisu.

Nastoje se provoditi najbolje prakse u označavanju proizvoda s ciljem transparentnosti i funkcionalnosti proizvoda, koje komunikacijom s potrošačima pridonose zdravijim navikama populacije, ali i kvaliteti života ljudima s restrikcijama u prehrani. Za sve proizvode navodi se uputa za upotrebu, a za mnoge i preporučeni unos odnosno udio nutritivnih tvari. Nekoliko se kompanija istaknulo u svojim praksama u deklariranju. U industriji prerade hrane, PIK Vrbovec HR na mesnim prerađevinama pruža informacije o odsutnosti pojačivača okusa, umjetnih bojila, glutena i soje. Zvijezda HR naglašava odsutnost određenih aditiva, poput konzervansa, emulgatora, dodanih boja i hidrogeniranih masti, dok Dijamant ističe da određeni proizvodi ne sadrže konzervanse, gluten ili pojačivače okusa, a ujedno navode tvrdnje o preporučenom dnevnom unosu vitamina i druge tvrdnje o određenom zdravstvenom benefitu proizvoda. Mercator SRB zdravstvenim tvrdnjama na prednjoj strani ambalaže integralnih krekeri ističe odsutnost šećera i bogatstvo vlaknima.

Osnovne informacije za označavanje proizvoda	Informacije o dodatnoj vrijednosti proizvoda
<ul style="list-style-type: none"> · uvjeti skladištenja · nutritivna vrijednost · alergeni · rok uporabe · karakteristike proizvoda, uključujući specifikaciju proizvoda i njegove sastojke · piktogrami opasnosti · informacije o podrijetlu, proizvođaču i uvoznici 	<ul style="list-style-type: none"> · svojstva funkcionalnih i zdravstvenih tvrdnji proizvoda <i>Better for you</i> · certifikati ili relevantni robni žigovi · materijali ambalaže i informacije o mogućnostima za recikliranje

Kod izlaganja proizvoda unutar maloprodajnih trgovina Grupe, posebna pažnja posvećuje se ispravnom, jasnom i čitkom deklariranju proizvoda koji se prodaju u rasutom stanju ili na odjelima s gastro i pekarskom ponudom, koje doprinosi tome da kupci s restrikcijama u prehrani pronađu odgovarajuće sastojke. U Poslovnom području maloprodaje nekoliko kompanija naglasilo je zdravstvene tvrdnje poput toga da je proizvod izvor vitamina, izvor proteina ili bez dodanog šećera. Mercator SRB i Konzum BiH kod deklariranja proizvoda privatne robne marke primjenjuju više standarde od onih propisanim zakonom i, osim u slučajevima kolizije sa zakonodavstvom Republike Srpske, prate zakonodavstvo Europske unije³³.

Dodatno, nekoliko kompanija ističe se **ponudom proizvoda sa svojstvima koja doprinose održivom razvoju** za svoje potrošače. Dijamant i Zvijezda nosioci su certifikata RSPO-a³⁴ za nabavu održivog palminog ulja, a Mercator SLO i Mercator Emba na svojim su proizvodima dobili certifikat *Rainforest Alliance*, kojim se doprinosi održivoj poljoprivredi u lancu vrijednosti uključujući očuvanje bioraznolikosti i prirodnih resursa, ali i društveno održive prakse kojom se provjerava da na farmama nije prisutan dječji rad, da su osigurani etični uvjeti rada te da se poštuju prava domorodaca. PIK Vrbovec HR pruža dobrovoljne oznake vrsta

ambalažnog materijala te piktogramske upute o odlaganju i recikliranju ambalažnog materijala.

U maloprodajnim kompanijama sprječava se bacanje hrane isticanjem informacija o kratkom roku proizvoda i sniženjem cijene takvih proizvoda. Također, za određene proizvode privatne marke navode se svojstva ambalaže sa smanjenim utjecajem na okoliš - primjerice popis materijala za primarno pakiranje, ambalaža proizvedena od recikliranog materijala, 100% od papira ili od šećerne trske.

U izvještajnom razdoblju zabilježena su 43 slučaja nepridržavanja propisa povezanih s podacima o proizvodu i usluzi te označavanjem za koje su izdane novčane kazne i 154 slučaja koja su rezultirala opomenama. Slučajevi su se najčešće odnosili na nedostatak podatka na deklaraciji proizvoda ili čistoću nekog dijela prodavaonice, npr. police ili poda. Dio prekršaja odnosi se na rokove trajanja, promjene organoleptičkih svojstava proizvoda ili nesukladnosti s određenim pravilnicima povezanim s hranom i ostalom robom. Određene mjere bile su rezultat pregleda objekta koji je obavio nadležni inspektor prilikom kontrole pridržavanja propisanih protuepidemijskih mjera te sanitarno tehničkih i higijenskih uvjeta pa su rezultirale potrebom za sanacijama različitih vrsta oštećenja provedbama odgovarajućih edukacija zaposlenika.

³² Kompanije PIK Vinkovci i Vinka, kao proizvođači primarnih poljoprivrednih proizvoda i povrća, izuzete su od obveze detaljnog označavanja.

³³ Dodatne prednosti i Europski standard za deklaracije primjenjuju se u većini slučajeva u Mercatoru SRB i Konzumu BiH, osim u slučajevima kolizije sa zakonodavstvom Republike Srpske.

³⁴ Roundtable on Sustainable Palm Oil.

Lansiranje novih proizvoda i poboljšanje postojećeg asortimana

Tijekom izvještajne godine procijenjene su mogućnosti za sustavno uvođenje zahtjeva za nabavu sirovina iz održivih izvora, a daljnji rad na postavljanju novih zahtjeva dobavljačkom lancu za sirovine i ambalažu nastavlja se u 2023. godini.

Godinu je obilježilo lansiranje mnogobrojnih novih proizvoda iz linije zdrave hrane odnosno proizvoda *Better for you* te nekoliko proizvoda čiji se utjecaj na okoliš smanjio karakteristikama odabrane ili promijenjene ambalaže. Certifikat *Rainforest Alliance* imaju dva novolansirana proizvoda, a 2022. uveden je i jedan novi proizvod s *Carbon Trust™* certificiranom ambalažom.

Mercator Emba eliminirao je ječmeni slad s određenom prirodnom aromom iz proizvoda za kupca McDonalds kako bi se dobio proizvod koji ne sadrži gluten. Lansiran je i novi proizvod **BenQuick ekstra tamna vruća čokolada** 10X25g za pripremu gustog vrućeg napitka sa smanjenim sadržajem šećera i visokim udjelom kakaa (45%). Proizvod prema Uredbi 1924/2006 nosi dvije prehranske tvrdnje: *30% manje šećera u usporedbi s BenQuick tamnom vrućom čokoladom i bogat vlaknima*. Proizvod je izbor za potrošače koji su svjesni važnosti zdrave prehrane i izbjegavaju odnosno ograničavaju unos šećera. Na proizvodu **BQ selection instant kakao s kokosovim šećerom** rabi se i navodi kakao s certifikatom *Rainforest Alliance*. Kod proizvoda **BenQuick stick pack** promijenjena je vrsta ambalažnog materijala za proizvode koji se pakiraju porcijski. Nova ambalaža smanjena je težine i lakše se reciklira.

Mercator SRB ima certifikat za promet svježeg **organskog voća i povrća** koji je izdao TMS CEE.

Mercator IP lansirao je 24 nova proizvoda robne marke **Minute** iz kategorije *Better for you*. Proizvodi su iz kategorija gotovih jela, sendviča i salata te sadrže visok sadržaj bjelanjčevina i vlakana, a u ponudi su i veganski proizvodi. Kako bi kupci prepoznali koristi, na pojedinim se proizvodima komunicira semafor energetske vrijednosti proizvoda.

Mercator SLO lansirao je u svojoj robnoj marci **Bio Zone** novi proizvod **Napitak zob** koji je bez šećera, a pakiran je u tetrapak ambalažu s čepom od šećerne trske, čime je ugljični otisak ambalaže smanjen za 20 posto. Postojećih pet proizvoda iste marke napitaka poboljšano je novom ambalažom također s čepom od šećerne trske, a sva ambalaža nosi certifikat *Carbon Trust™*. Na ostalim napitcima iz robne marke **Bio Zone od badema, riže i soje** poboljšana ambalaža izrađena je od 69 posto biljnog materijala.

Svi novi proizvodi privatne marke za koje je 2022. promijenjena ambalaža ili je tiskana nova, sadrže informaciju o podrijetlu glavnog sastojka proizvoda. U 2022. napravljeno je sedam proizvoda s certifikatom *Rainforest Alliance*, a pet je proizvoda lansirano. Svi proizvodi u liniji **Active Zone** imaju proširenu energetska tablicu. Kod većine proizvoda linije **Garden Good u kategoriji suhog i orašastog voća** uveden je takozvani semafor na pakiranju kao dodatna informacija za potrošače o nutritivnoj kvaliteti proizvoda.

Jamnica HR nastavila je raditi na funkcionalnim pićima, gdje se kombinacijom nutritivnih i tehnoloških rješenja dobivaju svojstva korisna za zdravlje. U 2022. lansirala je tri proizvoda iz kategorije *Better for you*: **Toco multivitamin, Toco naranča nektarina mrkva i Toco crvena naranča avokado cikla**, dok je na svim proizvodima navedena informacija o preporučenom dnevnom unosu vitamina i minerala.

Mg Mivela lansirala je novi proizvod **Mg Mivela Imuno**.

Sarajevski kiseljak pionir je na tržištu s dodatnom, zakonski neobveznom oznakom piktograma, na zatvaraču i etiketi, za neodvojivi (engl. *tethered*) zatvarač na proizvodima **Sarajevski kiseljak**

i Sensation. Također, poboljšana je receptura na proizvodu **Sensation limeta kiwano**.

PIK Vrbovec HR lansirao je 14 novih proizvoda *Better for you* kategorije: **Planet of Plants mljeveno, Planet of Plants okruglice, Planet of Plants hot dog, PIK&GO mesni štapići pikant, PIK&GO čips čvarci, mediteranska pureća šunka vak., mediteranska pureća šunka narezak, Galanta salama, Galanta salama narezak, Bella salama, Bella salama narezak, Pikola kobasica, Slavona kobasica, kobasica za varivo**. Osim toga, 2022. je druga godina projekta *Clean Label*, započetog 2020., koji se odvija s ciljem razvoja linije mesnih prerađevina bez aditiva, a u suradnji s Hrvatskim zavodom za javno zdravstvo, te uz sufinanciranje sredstvima Europske unije.

Fortenova rupa priprema se za novu generaciju potrošača kojima je važno svojim prehranbenim navikama doprinijeti ublažavanju klimatskih promjena ili koji traže alternativu mesnim proizvodima, nastavkom razvoja prepoznatljive linije **Planet of Plants** koja je 100 % biljnog podrijetla. Zvijezda HR i PIK Vrbovec HR u okviru ove linije razvili su proizvode koji ne sadrže ni gluten ni soju, a na proizvodima se nalaze i oznake koje upućuju na ispravan način postupanja s otpadom.

Certifikati kvalitete uspostavljenih sustava

Sve kompanije Grupe u certifikacijskim auditima redovito postižu visoke rezultate, a ponosne su vlasnice certifikata iz mnogih područja: sustava kvalitete (ISO 9000/9001³⁵, ISO 22000, FSSC 22000³⁶, HACCP³⁷, IFS³⁸ ili SQMS^{T39}), dobre proizvođačke prakse (GMP+⁴⁰), zdravlja i sigurnosti na radu (ISO45001⁴¹), informatičke sigurnosti (ISO 27000⁴²), upravljanja okolišem ISO14001 i energijom (ISO 50001⁴³).

Od etičkih revizija i certifikata kompanije imaju *Sedex Members Ethical Trade Audit* (SMETA) i *GLOBAL G.A.P. Risk Assessment on Social Practice* (GASP). U 2022. Zvijezda HR prvi je puta sudjelovala u SMETA 4 auditu, kojim su potvrđeni visoki standardi za rad, zdravlje i sigurnost te poslovnu etiku, čime se dodatno istaknuo taj aspekt društvene odgovornosti kompanije. Ujedno su dokazali nultu toleranciju prema kršenju ljudskih prava kao što su dječji i prisilni rad te usklađenost sa zakonskim standardima o radu, uključujući ograničavanje prekomjernog rada i diskriminacije.

Već treću godinu tvrtka PIK Vinkovci ima GRASP certifikat za odgovorne društvene prakse u proizvodnji voća i povrća, čime se eksterno potvrđuje zdravlje, sigurnost i dobrobit radnika, a u procjenu je uključeno dosljedno poštovanje nacionalnih

zakona te smjernica Međunarodne organizacije rada (engl. *International Labour Organisation*). Specifično se procjenjuje glas radnika, informacije o ljudskim i radnim pravima, pokazatelji ljudskih i radnih prava te zaštita djece i mladih radnika.

Belje, PIK Vinkovci, Vinka i Vupik također nude GLOBAL G.A.P. standard te *Integrated Farm Assurance* (IFA), primjenjiv za voće i povrće, akvakulturu, cvjećarstvo, stočarstvo itd. Ovaj standard čini i osnovu za oznaku GGN, potrošačku oznaku za certificiranu, odgovornu poljoprivredu i transparentnost.

Mercator CG, koji posluje pod brandom Idea, prvi je trgovački lanac u Crnoj Gori nositelj certifikata **Fer s potrošačem**. Certifikat izdaje Centar za zaštitu potrošača s ciljem da istakne dodatnu vrijednost u području zaštite potrošača, uključujući sigurnost proizvoda, oglašavanja kojim se ne zavarava potrošača i zaštite osobnih podataka, te dobrobiti potrošača u području sporazumnog rješavanja potrošačkih prigovora. Mercator CG tim certifikatom dokazuje da postoji povjerenje u tvrtku u području upravljanja etičkim pitanjima zaposlenika, društvene odgovornosti pri pružanju usluge IDEA Super Kartice i u marketinškoj komunikaciji te upravljanja okolišnim aspektima.

35 Belje, PIK Vinkovci, Vinka, Vupik, Agrolaguna, Dijamant, Jamnica HR, PIK Vrbovec HR, Zvijezda HR, Mg Mivela, Mercator SRB, mStart HR, Energija Gradec

36 Vinka, Konzum HR

37 PIK Vinkovci, Dijamant, Jamnica HR, PIK Vrbovec HR, Zvijezda HR, Mg Mivela, LG Moslavina, Konzum HR, Mercator CG, Mercator IP, Mercator SRB

38 PIK Vrbovec HR, Konzum HR, Belje

39 Mercator EMBA je nosilac ovog certifikata s kojim potvrđuje visoke standarde kompanije McDonalds s kojom suraduje dugi niz godina

40 Dijamant

41 Belje, PIK Vinkovci, Dijamant, PIK Vrbovec HR

42 Zvijezda HR, Konzum HR

43 Belje, PIK Vinkovci, Jamnica HR, PIK Vrbovec HR, Zvijezda HR, Konzum HR, Mg Mivela

Lanac opskrbe

Lanac opskrbe Fortenova grupe ima dalekosežni utjecaj na dionike i na okoliš, a svojim praksama s poslovnim partnerima Grupa namjerava ostvariti pozitivan utjecaj na cjelokupni lanac stvaranja vrijednosti. Procijenjeno je da Grupa posluje s više od 29.000 dobavljača – od malih poljoprivrednih proizvođača, preko proizvođača sirovina, ambalaže i energije do dobavljača gotovih proizvoda koji se prodaju putem maloprodajne mreže Grupe te dobavljača usluga i informatičkih rješenja.

Upravljanje aspektima nabave u Fortenova Grupi odvija se u dva područja: nabava trgovačke robe za maloprodaju i nabava ostale robe i usluga, pri čemu se potonja provodi prema Proceduri nabave. Kompanije određuju pravila nabave sirovina u poslovnom području prehrane za sirovine koje su subjekt procjene kvalitete po zakonskim odredbama, ali i od izuzetne važnosti za kompetitivnost proizvoda tog poslovnog segmenta.

Procedura nabave kaskadno je prenesena na operativna društva i sadrži smjernice za poslovanje u nabavnom procesu, uključujući obvezu pridržavanja zakonskih propisa, načela postupanja u nabavnom procesu, postupak odobrenja dobavljača te obvezu prijave značajnijih kršenja. Od zaposlenika koji sudjeluju u nabavnim procesima očekuje se primjena

načela transparentnosti, etičkih pravila definiranih Kodeksom Grupe i pristup potencijalnim dobavljačima na pravedan i nepristran način tijekom procesa procjene dobavljača. Postupak odobrenja prije početka nabave uključuje obvezne elemente odluka kao što su kriteriji za odabir dobavljača te planirani rokovi. Kod ključnih dobavljača operativne su kompanije dužne ocjenjivati učinak najmanje jednom godišnje, a odjelu nabave holding društva obvezne su prijaviti kršenja etičkih pravila, pravila povezanih sa zdravljem i sigurnošću zaposlenika, opetovano kršenje ugovornih obaveza ili druge načine na koje je nanosena šteta Fortenova grupi. U 2022. nije bilo prijava kršenja navedenih pravila povezanih s nabavom.

Stvaranje preduvjeta za poticanje održivog razvoja putem lanca opskrbe

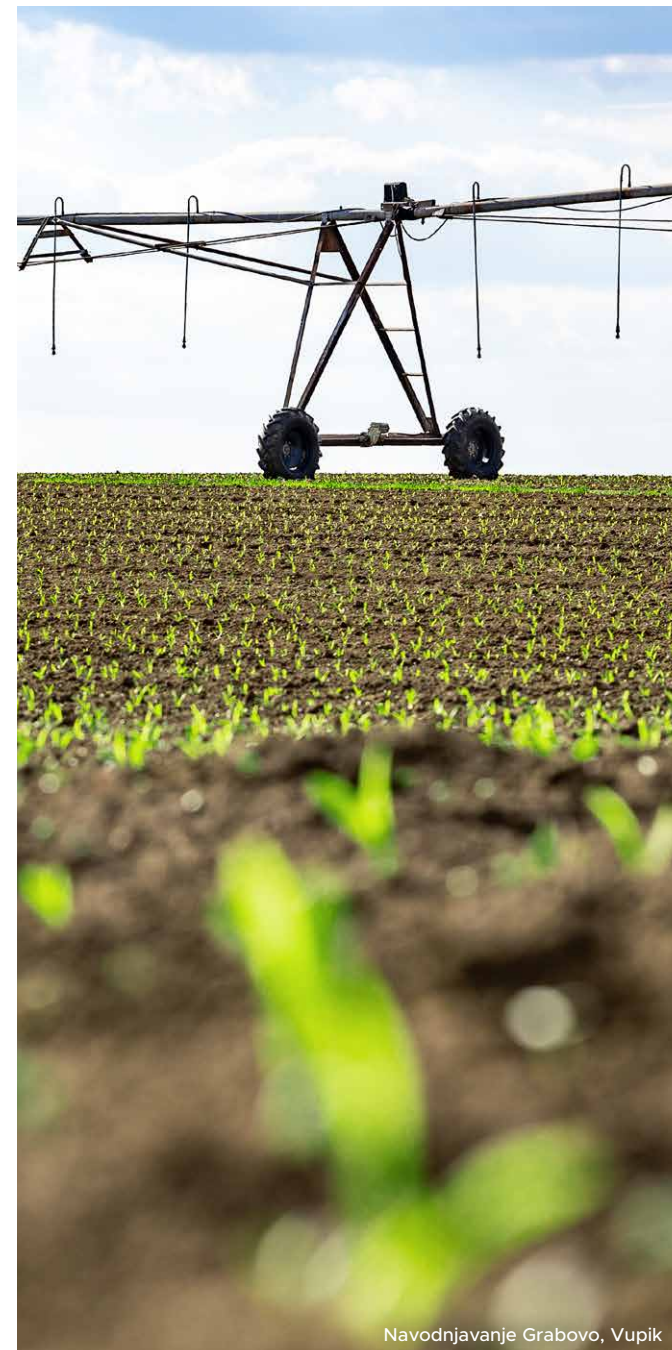
Tijekom posljednje analize značajnosti, područje nabave kao faktor za održivi razvoj Grupe prepoznato je kao srednje značajna tema, no očekuje se da će mu značaj rasti s novim saznanjima o utjecaju Grupe na socioekonomske aspekte regije. S obzirom na početke putovanja prema održivosti Fortenova grupe, fokus je unutar nabavnog procesa na stvaranju jasnih očekivanja i strukture procjene dobavljača. Tijekom godine, započete su pripreme aktivnosti za postavljanje internih procedura i sustava procjene dobavljača po kriterijima ESG-a, kao i projekt identifikacije područja s najznačajnijim utjecajem na poslovanje i lanac vrijednosti te relevantnih kriterija ESG-a kojima bi se putem procesa nabave poticali indirektni pozitivni i smanjili potencijalni negativni utjecaji.

Iako se na grupnoj razini tek uspostavlja sustav za procjenu dobavljača po

standardiziranim kriterijima održive prakse, u Grupi se ističe osam kompanija⁴⁴ koje već provode takve prakse. Te su kompanije prepoznale 581 dobavljača Grupe kao relevantne za procjenu po okolišnim kriterijima, od kojih su u 99,3 posto slučajeva izvršene određene provjere, ali nijedna nije rezultirala utvrđenim negativnim utjecajima na okoliš niti je bila uzrokom raskida ugovora. Posebno se ističu sustavne provjere kojima se ocjenjuju dobavljači u PIK-u Vrbovec temeljem inicijativa za nabavu ambalaže sa smanjenim utjecajem na okoliš po pitanju smanjenja količine plastike, kartona i višeslojne ambalaže te optimizacije broja isporuka i otiska u Opsegu 3.

Lokalna nabava ostvaruje pogodnosti za cijeli lanac opskrbe

Procijenjeno je da u prosjeku više od 80 posto budžeta Grupe otpada na nabavu od dobavljača iz lokalne regije. Kompanije Grupe takvim usmjerenjem, osim povjerenja svojih suradnika, stječu i brojne pogodnosti kratkog dobavljačkog lanca koji omogućava veću kvalitetu prehrambenih proizvoda i smanjuje utjecaj na stvaranje emisija stakleničkih plinova u Opsegu 3. Lokalna praksa u maloprodajnim i veleprodajnim kompanijama dio je strateškog pristupa tržištu u kojemu su ostvareni brojni snažni savezi i partnerski odnosi te se aktivno povećava broj lokalnih dobavljača. Tom praksom mali dobavljači dobivaju pristup policama najvećih trgovačkih lanaca u regiji, a maloprodajne i veleprodajne kompanije Grupe šire lokalnu ponudu za svoje kupce.

Navodnjavanje Grabovo, Vupik

44 PIK Vrbovec HR, Vupik, Zvijezda HR, Energija Gradec, Jamnica HR, Mg Mivela, M Energija i Sarajevski kiselsjak

Potpura lokalnim proizvođačima

Uloga Fortenova grupe kao proizvođača hrane i trgovca na malo obuhvaća i promicanje i jačanje gospodarstava lokalnih zajednica i brigu o potrebama potrošača kad je riječ o zdravijoj prehrani i svježim proizvodima. Imajući to na umu, Poslovno područje maloprodaje i veleprodaje ulaže napore kako bi podržavalo lokalne proizvođače i svojim potrošačima ponudilo najbolje lokalne vrijednosti.

U nastavku su iskazani pomaci u projektu suradnje s lokalnim dobavljačima tijekom 2022.

Svojim projektom **Najbolje iz Hrvatske Konzum HR** tijekom 2022. povećao je broj trgovina u kojima kupci mogu naći asortiman proizvoda malih lokalnih proizvođača i obiteljskih gospodarstava sa 68 trgovina krajem 2021. na 80 trgovina krajem 2022. – što uključuje 57 prodavaonica najvećeg formata Konzuma HR, Super Konzum, 12 Maxi Konzuma i 11 malih Konzuma. U usporedbi s godinom ranije, ukupni je promet u toj kategoriji narastao za čak 31 posto. Krajem 2022. asortiman je obuhvaćao čak 330 različitih proizvoda 62 proizvođača, čija se ponuda promovira atraktivnim oznakama na policama i vitrinama te putem svih kanala – 2022. bila je prisutna

Najbolje iz Hrvatske Konzum HR
– rast prihoda 31 %
u odnosu na 2021

Radi imamo domaće Mercator SLO – glavni maloprodajni kanal za 20 zadruga i 160 lokalnih dobavljača

u 20 redovnih kataloga na tematskim stranicama OPG – Najbolje iz Hrvatske.

Putem brenda **Radi imamo domaće** Mercator SLO povezao je lokalne proizvođače i prerađivačke kompanije u cijeloj zemlji, pri čemu se domaćim proizvodima na policama trgovina pridaje posebna pažnja. Od prve inicijative da se kupcima ponudi što je moguće svježije proizvode domaćeg podrijetla s obližnjih polja, voćnjaka, vinograda i vrtova, projekt je s vremenom postigao nacionalnu važnost za razvoj domaće poljoprivrede, diverzificirao se i proširio te stekao naklonost među kupcima i u struci.

Koncept je predstavljen još 2016. godine pod nazivom “Lokalno”, kao jedan od Mercatorovih jedinstvenih prodajnih prijedloga. Brend je ne samo surađivao s lokalnim proizvođačima, već je podržavao slovenske sportaše i različite lokalne udruge. U vrijeme objave Izvješća asortiman “Radi imamo domaće” broji ukupno 1.500 lokalnih proizvoda i prisutan je u 264 trgovine. Od 1.500 proizvoda, njih 96 autohtoni su proizvodi, a više od 100 ih pripada skupini *co-brandinga*. Istodobno je u drugoj polovini 2020. godine pokrenut *co-brand* **Radi imamo domaće – privatna marka**, koji je počeo s 56 proizvoda. Početkom 2023. *co-brand* je obuhvaćao ukupno više od 100 proizvoda. Prodaja *Radi imamo domaće* početkom 2023. činila je tri posto ukupne vrijednosti prodaje, dok je *Radi imamo domaće – privatna marka* imala udio od 16 posto u prodaji brenda *Radi imamo domaće*. *Radi imamo*

domaće omogućio je Mercatoru SLO da bude glavni maloprodajni kanal za 20 zadruga i 160 lokalnih dobavljača.

Projektom **Ukusi moga kraja** Mercator SRB pružio je malim proizvođačima mogućnost predstavljanja proizvoda na policama velikih maloprodajnih trgovina. Projekt je pokrenut 2015. i otada promovira autentične srbijanske proizvode proizvedene prema tradicionalnim domaćim recepturama. Ta je linija proizvoda 2022. obuhvaćala 188 proizvoda, a od 2021. linija nosi oznaku Čuvarkuća 2021., koju u okviru projekta “Stvarano u Srbiji” dodjeljuje Srbijanska gospodarska komora i koja je prvenstveno namijenjena pružanju potpore domaćim proizvodima i proizvođačima, ali i tome da potrošače educira o važnosti kupnje takvih proizvoda te o njihovoj visokoj kvaliteti i domaćem podrijetlu. Oznaka se dodjeljuje onim proizvodima koji obuhvaćaju najmanje 80 posto domaćih srbijanskih resursa, što uključuje sirovine, preradu, radnu snagu, ambalažu itd. Udio prodaje navedenog asortimana kontinuirano raste i 2022. je iznosio 2,3 posto u ukupnoj maloprodajnoj vrijednosti.

Procjena dobavljača u svrhu osiguravanja kvalitete sirovina

U sustavu globalne trgovine vrednovanje i odabir dobavljača imaju iznimnu važnost u izgradnji portfelja dobavljača s najboljom, niskorizičnom ponudom. Na maloprodajnom tržištu Fortenova grupa zauzima poziciju kupca i poziciju dobavljača roba i usluga. U interakciji s poslovnim partnerima važnima za maloprodajnu mrežu Grupa se vodi načelima nepristranosti, zadovoljstva potrošača i transparentnih kriterija pod kojima ulazi u odnose s poslovnim partnerima s ciljem ostvarivanja razmjene dobara najviše kvalitete.

U ulogu kupca, Grupa ispituje kapacitete dobavljača, tehnološke resurse, strategije isporuke te mnoge druge aspekte poslovne prakse, uključujući kontrolu patvorina. Prilikom pregovora usklađuju se prioriteti i benefiti za Grupu i njezine partnere, ali se djeluje i u korist potrošača i održivog razvoja. Interna metodologija za procjenu rizika proizvoda, sirovina i dobavljača prehrambenih proizvoda primjenjuje se u svim prehrambenim kompanijama i maloprodaji. Takvim procesom rizici se svode na minimum, a nadzor se ostvaruje u svakoj fazi poslovanja.

Unutar regionalne maloprodajne mreže, za kriterije kvalitete uspostavljen je centraliziran sustav procjene dobavljača. Dobavljači privatne marke procjenjuju se i podložni su auditima na lokalnom tržištu te trebaju zadovoljiti sve propisane zakonske zahtjeve zdravstvene ispravnosti i kvalitete proizvoda. Broj

audita 2022. prikazan je u priloženoj tablici. Osim zdravstvene ispravnosti sirovina i proizvoda, posebna pažnja posvećuje se i analizama kakvoće proizvoda, ambalaže i materijala koji dolaze u dodir s hranom. To zahtjeva intenzivnu međusektorsku suradnju unutar svih kompanija Fortenova grupe, no ujedno doprinosi boljoj sinergiji i efikasnosti u odabiru dobavljača i plasiranja proizvoda na tržište.

Sadržaj zahtijevanih parametara i provjere dobavljačkim auditima unutar Grupe standardiziran je u proizvođačkim specifikacijama i temelji se na zakonskim odredbama, smjernicama standarda IFS-a te specifičnim zahtjevima Grupe. Proizvođači proizvoda privatne marke obavezni su dokazati implementirane standarde ISO 9000/9001, ISO 22000, HACCP ili IFS ili BRC te sve ostale certifikate primjerene za posebne vrste proizvodnje, poput bioproizvoda ili proizvoda bez glutena. Dobavljači su također dužni dostaviti opsežnu dokumentaciju kao potvrdu ispravnosti proizvoda prilikom isporuke naručene sirovine ili proizvoda, a sva dokumentacija se potom pregledava prije stavljanja na tržište.

Sve više kompanija Grupe priklanja se certifikatima kojima se dokazuju etičke i održive prakse u lancu nabave od kojih ističemo sljedeće: Belje, PIK Vinkovci i Vupik članovi su organizacije Donau Soja, čiji je cilj ojačati lanac održive nabave soje bez GMO-a u regijama koje leže uz rijeku Dunav. Također, Belje, PIK Vinkovci i Vinka certificirali su svoje proizvode certifikatom **GLOBAL G.A.P.**, s ciljem unaprjeđenja kvalitete hrane na način koji je održiv i odgovoran prema okolišu i lokalnim zajednicama u kojima posluju⁴⁵. Dodatno, Belje, PIK Vinkovci, Vupik i Zvijezda HR posjeduju certifikate održive nabave *EU International Sustainability and Carbon Certification*.

Interni auditi i auditi dobavljača i kupaca 2022.

	Maloprodaja	Prehrana	Poljoprivreda	Ukupno
Broj internih audita	1.503	132	140	1.775
Auditi novih dobavljača	40	1	16	57
Auditi postojećih dobavljača	283	8	609	900
Broj audita kupaca	2	28	7	37

⁴⁵ Lista proizvoda s certifikatom Global G.A.P.: višnja, malina i jabuka – Vinka, pšenica, ječam, suncokret, soja, šećerna repa, kukuruz, rajčica – Belje, ječam, pšenica, kukuruz, soja, suncokret, kupus, kelj, poriluk, luk, dinja, lubenica, grašak, krumpir, šećerna repa i kukuruz šećerac – PIK Vinkovci.

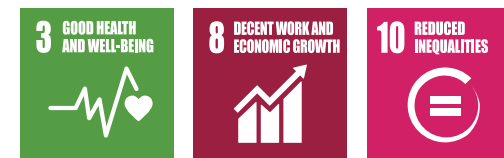
5. Korporativno upravljanje

Fortenova grupa sastoji se od matičnog (holding) društva Fortenova grupe d.d. (“Društvo“) i operativnih društava. Upravljanje Fortenova grupom d.d. i njezinim ovisnim društvima (“Grupa“) temelji se na zakonskim propisima, zdravoj poslovnoj praksi i općim načelima korporativnog upravljanja.

Pet načela Kodeksa korporativnog upravljanja Fortenova grupe

Svrha	omogućava postizanje svrhe i ciljeva poslovanja
Odgovornost	jasno definirane uloge i nadležnosti/odgovornosti
	transparentnost informacija o svim važnim pitanjima
Integritet, poštenje, transparentnost i stabilnost	omogućava neovisni doprinos u donošenju odluka i raznolikost perspektiva
	temeljeno na etičkoj poslovnoj praksi i poštenju prema vlasnicima kapitala i dionicima
Strateška ujednačenost	olakšava djelotvorno formuliranje i provedbu strategije
Organizacijska djelotvornost	poduprta odgovarajućom organizacijskom strukturom, s provjerama i ravnotežom između kontrola i efikasnosti

Skupština Društva

Glavna skupština jedino je upravljačko tijelo Društva čiji je rad otvoren za sudjelovanje svih imatelja vlasničkih udjela (dioničara). Osnovna funkcija Glavne skupštine jest osigurati izražavanje volje imatelja vlasničkih udjela. Za razliku od Upravnog odbora, Glavna skupština nije trajno upravljačko tijelo i saziva se *ad hoc*, ali najmanje jednom godišnje. Glavna skupština izravnog dioničara Društva, Fortenova Group HoldCo B.V., saziva se pisanom obavijesti (pozivom) koja se objavljuje u zakonskom roku prije dana održavanja Glavne skupštine. Skupština imatelja depozitarnih potvrda Fortenova Group STAK Sticking u Amsterdamu, krajnjeg vlasnika Društva, održava se u Nizozemskoj uživo ili elektronskim putem, a saziva se putem obavijesti e-poštom koja sadrži podatke o mjestu, datumu i točnom vremenu održavanja skupštine, koja se šaljem imateljima depozitarnih potvrda najkasnije 8 dana prije održavanja.

Ključne odluke koje imaju značajan ili važan učinak na imovinu, financijsku poziciju, poslovni rezultat, vlasničku strukturu i upravljanje Društvom donose se isključivo na Glavnoj skupštini utvrđenom većinom.

Imateljima vlasničkih udjela dopušteno je sudjelovati te osobito glasati na sjednici Glavne skupštine upotrebom modernih komunikacijskih tehnologija (npr. elektroničkim putem). Pravo glasa obuhvaća sve imatelje vlasničkih udjela Društva osim onih koji zbog sankcija ne mogu pristupiti

glasovanju, a broj glasova koji pripadaju imateljima vlasničkih udjela na Glavnoj skupštini jednak je broju dionica/vlasničkih udjela koje imaju, bez obzira na vrstu tih dionica/vlasničkih udjela.

Nadležnost Glavne skupštine

Glavna skupština odlučuje, između ostalog, o izmjenama i dopunama Statuta; promjeni sjedišta Društva ili države osnivanja i svakoj promjeni oblika društva; pripajanju, podjeli, spajanju ili prestanku Društva; imenovanju i/ili opozivu članova Upravnog odbora Društva, naknadi za njihov rad i svim drugim povlasticama (npr. osiguranje) na temelju njihove funkcije; imenovanju revizora; povećanju ili smanjenju temeljnog kapitala Društva; inicijalnoj javnoj ponudi Društva; utvrđivanju godišnjih financijskih izvještaja Društva na konsolidiranoj i pojedinačnoj osnovi; davanju odobrenja o pitanjima za koja je, sukladno važećim propisima ili ovom Statutu, potrebno odobrenje Glavne skupštine; izvršava druge dužnosti koje potpadaju pod nadležnost Glavne skupštine u skladu sa zakonom ili Statutom.

Upravni odbor

Društvo vodi Upravni odbor.

Upravni odbor, djelujući skupno na potpuno informiranoj osnovi, u dobroj vjeri, uz primjenu dužne pažnje te u najboljem interesu Društva i imatelja vlasničkih udjela, snosi krajnju odgovornost za uspjeh Društva i isporuku održive vrijednosti za imatelje vlasničkih udjela. Upravni odbor primjenjuje visoke etičke standarde, a tamo gdje odluke Upravnog odbora mogu različito utjecati na različite grupe imatelja vlasničkih udjela, Upravni odbor sve imatelje vlasničkih udjela tretira na pošten način.

U Upravnom odboru predviđeno je 9 (devet) članova, od kojih je 1 (jedan) član Upravnog odbora izvršni direktor, koji se imenuje glavnim izvršnim direktorom (engl. *Chief Executive Officer, CEO*). Preostali članovi Upravnog odbora neizrvršni su direktori od kojih je 1 (jedan) član Upravnog odbora predstavnik zaposlenika Društva, u skladu s obvezujućim odredbama propisa o radu.

Članovi Upravnog odbora među sobom biraju predsjednika i najmanje jednog zamjenika predsjednika Upravnog odbora. Osoba koja je istovremeno izvršni direktor ne može biti izabrana ni za predsjednika ni za prvog zamjenika predsjednika Upravnog odbora.

Članovi Upravnog odbora

Na dan 31.12.2022. Upravni odbor djelovao je u sljedećem sastavu:

- predsjednik Upravnog odbora i neizrvršni direktor Maksim Poletaev
 - izabran odlukom Glavne skupštine od 24.12.2021.
 - rođen 06.04.1971.
 - ostale značajne pozicije: član Upravnog odbora "National Bank for Foreign Economic Activity of the Republic of Uzbekistan",
- zamjenik predsjednika Upravnog odbora i neizrvršni direktor: Damir Spudić
 - izabran odlukom Glavne Skupštine od 17.3.2021.
 - rođen 09.04.1982.
 - ostale značajne pozicije: član Uprave društva ENERGIJA NATURALIS d.o.o., zamjenik predsjednika Nadzornog odbora Pevexa d.d., član Nadzornog odbora LUKE PLOČE d.d.
- član Upravnog odbora i neizrvršni direktor: Vsevolod Rozanov
 - izabran odlukom Glavne skupštine od 10.12.2019.
 - rođen 30.07.1971.
 - ostale značajne pozicije: član Upravnog odbora u društvima Softline JSC; Whoosh Holding PJSC, Magnit PJSC

- član Upravnog odbora i neizrvršni direktor: Pavao Vujnovac
 - izabran odlukom Glavne Skupštine od 13.7.2022.
 - rođen 20.12.1974.
 - ostale značajne pozicije: predsjednik Uprave PRVOG PLINARSKOG DRUŠTVA d.o.o. i društva ENERGIJA NATURALIS d.o.o., predsjednik Nadzornog odbora LUKE PLOČE d.d.
- član Upravnog odbora, neizrvršni direktor i predstavnik radnika: Ivica Mudrinić
 - imenovan odlukom Radničkog vijeća od 31.8.2022.
 - rođen 28.10.1955.
 - ostale značajne pozicije: osnivač i direktor društva MUDRINIC MANAGEMENT CONSULTING d.o.o., suosnivač društva HUB385, član Upravnog odbora Rochester Institute of Technology
- član Upravnog odbora i glavni izvršni direktor: Fabris Peruško
 - izabran odlukom Glavne skupštine od 2.4.2019.
 - rođen 19.09.1973.

Načela odabira članova Upravnog odbora

Osnovni kriteriji za odabir novog člana Upravnog odbora osiguravaju da:

- struktura članova Upravnog odbora predstavlja kombinaciju različitih tipova znanja te profesionalnog i praktičnog iskustva, koja odražava ravnotežu kvalifikacija usklađenu sa strukturom i glavnim operativnim poslovanjem Društva
- članovi Upravnog odbora budu osobe koje posjeduju odgovarajuće osobne kvalitete koje odražavaju visoke moralne standarde i spremnost sudjelovanja u aktivnostima i procesu donošenja odluka u Društvu na aktivan i nepristran način
- članovi Upravnog odbora budu osobe koje imaju specijalna stručna znanja potrebna za upravljanje Društvom
- između članova Upravnog odbora i Društva ne nastaje sukob interesa.

Barem jednom godišnje Upravni odbor razmatra vlastiti rad u prethodnom razdoblju, kao i rad svakog od pododbora. Upravni odbor podnosi izvještaj o ocjeni svoga rada Glavnoj skupštini. Ocjena i izvještaj moraju uključivati doprinose i nadležnost pojedinačnih članova, skupne aktivnosti Upravnog odbora, rad pododbora, ciljeve koje je Društvo ostvarilo u usporedbi s postavljenim ciljevima te ostale mjerodavne nalaze, vodeći računa o opredjeljenju vlasnika za postizanje najviših standarda djelovanja Grupe u skladu s njezinom prisutnošću u lokalnoj zajednici.

Nadležnost Upravnog odbora

Upravni odbor postavlja strateške ciljeve Društva, vodi brigu o tome da postoje nužni financijski i ljudski resursi za ostvarivanje ciljeva Društva te nadzire i kontrolira upravljanje Društvom. Upravni je odbor također odgovoran za djelotvornost prakse korporativnog upravljanja, naknade direktorima i planiranje sljedećih godina, transparentan proces nominiranja i imenovanja (postavljanja) članova Upravnog odbora i izvršnih direktora, upravljanje potencijalnim sukobima interesa, integritet sustava računovodstva i financija te proces otkrivanja informacija i komunikacije.

Pod nadležnost Upravnog odbora, između ostalog, potpadaju:

- utvrđivanje dugoročne poslovne strategije i ciljeva Društva te praćenje implementacije strategije i postizanja tih ciljeva
- uspostavljanje kulture, vrijednosti i standarda Društva i Grupe te briga o tome da se razumiju i ispunjavaju obveze prema imateljima vlasničkih udjela
- nadziranje menadžmenta u pogledu njihova učinka u ostvarivanju dogovorenih kratkoročnih i dugoročnih ciljeva te usklađenosti s mjerodavnim zakonima, pravilima i propisima
- postavljanje financijskih ciljeva i odobravanje proračuna i financijskog planiranja te potrebnih sredstava za ostvarivanje tih ciljeva
- pregledavanje i odobravanje godišnjeg poslovnog plana Društva, Grupe i minimalno svakog od ključnih operativnih ovisnih društava Društva
- odlučivanje o tome hoće li Društvo i Grupa ući u značajna nova poslovna područja ili izaći iz nekog od postojećih poslovnih područja
- odlučivanje o velikim preuzimanjima, spajanjima, prodajama ili kapitalnim investicijama
- odobravanje grupnih politika te usvajanje Poslovnika o radu Upravnog odbora i Poslovnika o radu izvršnih direktora
- imenovanje izvršnih direktora Društva
- odobravanje zapošljavanja ili otpuštanja zaposlenika na ključnim pozicijama po preporuci izvršnih direktora te
- odobravanje svih pitanja i poslovnih odluka gdje takve odluke premašuju ovlasti koje je Upravni odbor delegirao pododborima ili glavnom izvršnom direktoru i izvršnim direktorima Društva u skladu s korporativnim dokumentima.

Upravni odbor djeluje sukladno Statutu, Korporativnom kodeksu upravljanja, Pravilniku o radu Upravnog odbora i Etičkom kodeksu Grupe.

Nagrađivanje članova Upravnog odbora

Upravni odbor ima pravo na fiksnu naknadu i druga materijalna prava/beneficije u skladu s pravilima Politike nagrađivanja i putovanja za neizrvršne direktore Fortenova grupe d.d., koju usvaja Glavna skupština.

Pododbori Upravnog odbora

Upravni odbor određene odgovornosti i ovlasti delegira svojim pododborima. Rad pododбора od bitne je važnosti za efektivno poslovanje Upravnog odbora. Pododbori u ime Upravnog odbora dubinski i detaljno razmatraju pitanja mjerodavna za svoj Opis poslova/nadležnosti te nakon svake sjednice podnose izvještaj Upravnom odboru. Pododbori pripremaju izvješća, materijale, preporuke ili nacрте odluka za Upravni odbor (savjetodavna uloga), ali ne odlučuju o pitanjima u nadležnosti Upravnog odbora.

Upravni odbor u radu podupiru četiri ključna pododbori:

a. Odbor za reviziju i rizik

Osnovan za potrebe uspostave efikasnog i kvalitetnog sustava interne kontrole u Društvu.

b. Odbor za financije

Osnovan za potrebe detaljnog analiziranja financijskih izvješća i pružanje podrške odjelu računovodstva Društva.

c. Odbor za imenovanja, nagrađivanje i korporativno upravljanje

Svrha je ovog Odbora voditi računa o općeprihvaćenim načelima dobrog upravljanja te:

- osigurati da postoji formalna, rigorozna i transparentna procedura imenovanja novih članova Upravnog odbora i izvršnih direktora
- asistirati Upravnom odboru vodeći brigu o tome da se njegov sastav redovito pregledava i osvježava, tako da bude djelotvoran i sposoban raditi u najboljem interesu imatelja vlasničkih udjela

- asistirati Upravnom odboru u ispunjavanju njegove nadzorne funkcije, vodeći brigu o tome da se politika i praksa nagrađivanja provode na pošten i odgovoran način i da nagrađivanje bude povezano s korporativnim i individualnim rezultatima
- ocjenjivati i preporučivati korporativnu strukturu Društva na način da ono evoluiraju
- savjetovati o imenovanjima drugog ključnog osoblja, uključujući novostvorene pozicije.

d. Odbor za strategiju i transformaciju

Svrha je Odbora za strategiju i transformaciju nadgledanje strateškog smjera i portfelja transformacije Grupe (uključujući financijske i nefinancijske utjecaje i koristi, opseg, potencijalne rizike, određivanje redoslijeda i vremenski raspored projekata sadržanih u njemu). Primarna odgovornost za provedbu strategije i projekata transformacije dodijeljena je izvršnim direktorima, a nadgleda je Upravni odbor. Ovaj Odbor podržava Upravni odbor u ispunjavanju njegovih odgovornosti nadgledanja koje se odnose na strategiju Društva.

Izvršni direktori

Upravni odbor imenuje izvršne direktore. Društvo može imati od 3 (tri) do 7 (sedam) izvršnih direktora, od kojih se barem 1 (jedan) izvršni direktor imenuje među članovima Upravnog odbora. Glavnim izvršnim direktorom imenuje se jedan od izvršnih direktora koji je ujedno i član Upravnog odbora. Izvršni direktori upravljaju operativnim poslovanjem Društva kao kolektivno tijelo.

Izvršni direktori

Na dan 31.12.2022. izvršni su direktori Društva:

- glavni izvršni direktor: Fabris Peruško, prvi puta imenovan u travnju 2019.; specifična znanja: restrukturiranje, korporativno upravljanje; iskustvo: član uprave Tiska za financije, direktor operacija društva Lamoda.ru, konzultant McKinsey & Co.
- izvršni direktor, Poslovno područje financija: James Pearson, prvi puta imenovan u ožujku 2020.; specifična znanja: kontroling, riznica, revizija područja maloprodaje, FMCG i poljoprivrede; iskustvo: direktor za financije društva British American Tobacco
- izvršni direktor, Poslovno područje maloprodaje: Siegfried Alfons Ganshorn, prvi puta imenovan u srpnju 2019.; specifična znanja: distribucija, logistika; iskustvo: glavni direktor prodaje i predsjednik Uprave Kauflanda
- izvršni direktor, Poslovno područje prehrane: Sotirios Yannopoulos, prvi puta imenovan u studenom 2019.; specifična znanja: strategija, tržišni kanali i rast prihoda; iskustvo: voditelj u društvu Procter i Gamble, generalni regionalni direktor društva Coca Cola Hellenic.

Načela odabira izvršnih direktora

Upravni odbor bira izvršne direktore Fortenova grupe d.d. u skladu s istim načelima, vodeći računa o prethodnom radu kandidata, kompetencijama i stručnosti, kako je propisano Kodeksom korporativnog upravljanja. U postupak odabira uključene su i neovisne specijalizirane agencije s relevantnim iskustvom u području zapošljavanja strateškog menadžmenta, prema ulaznim parametrima koje daje Upravni odbor. Procesom selekcije rukovode Ljudski potencijali Grupe. Prilikom procesa odabira između prijavljenih kandidata vodi se računa o tome da se kandidati u svom prethodnom radnom iskustvu ili životnom djelovanju posebno ističu u vrijednostima koje Grupa podržava i proklamira u svojim propisanim aktima u skladu s gore navedenim načelima Kodeksa korporativnog upravljanja.

Nadležnost izvršnih direktora

Izvršni direktori vode poslove društva.

Izvršni direktori u skladu sa svojim nadležnostima prema Statutu obavljaju sljedeće dužnosti i imaju sljedeće nadležnosti:

- zastupaju Društvo
- upravljaju operativnim poslovanjem Društva
- sazivaju Glavnu skupštinu Društva u situacijama propisanim mjerodavnim zakonom
- izvršavaju odluke koje usvoje Glavna skupština i Upravni odbor u okviru svojih nadležnosti
- u ime Društva ostvaruju dioničarska prava u izravnim ovisnim društvima Društva, uz odobrenje Upravnog odbora i Glavne skupštine, već prema tome što je primjenjivo
- podastiru izvještaje Upravnom odboru u skladu sa zakonom
- obavljaju dužnosti koje su prema zakonu ili Statutu u njihovoj nadležnosti.

Izvršni su direktori ovlašteni zastupati Društvo u svakodnevnom poslovanju. Za određena pitanja povezana s Društvom izvršnim je direktorima potrebna prethodna suglasnost Upravnog odbora i/ili Glavne skupštine. Za određena pitanja koja se odnose na izravna ili neizravna ovisna društva izvršnim je direktorima potrebno prethodno odobrenje Upravnog odbora ili Glavne skupštine. Naime, izvršni direktori zastupaju Društvo pri ostvarivanju prava glasa na glavnoj skupštini izravnih ili neizravnih ovisnih društava.

Izvršni direktori djeluju sukladno Statutu, Korporativnom kodeksu upravljanja, Pravilniku o radu izvršnih direktora i Etičkom kodeksu Grupe.

Nagrađivanje izvršnih direktora i najviših tijela upravljanja ključnih operativnih društava

Kriterije i iznose nagrada za izvršne direktore određuje Upravni odbor. Nagradu izvršnih direktora čine

- *fiksna nagrada (tj. osnovna plaća, materijalna prava/beneficije i mirovina)*
- *nepromjenjiva naknada koja ne ovisi o rezultatima Društva*
- *godišnji bonus*
- *varijabilna nagrada koja je povezana s poslovnim uspjehom i individualnim učinkom i doprinosom u određenoj poslovnoj godini*
- *naknada putnih i ostalih troškova.*

Na razini Grupe donesen je *Pravilnik o uvjetima za ostvarivanje prava na bonus za menadžment*, a zasebnom odlukom Upravnog odbora definiraju se ključni pokazatelji uspješnosti za izvršne direktore, s posebnim naglaskom na rezultatima istraživanja korporativne klime i kulture.

Godišnji ključni pokazatelji uspješnosti članova najviših tijela upravljanja definiraju se odlukom Upravnog odbora Fortenova grupe d.d. te se kaskadno spuštaju s Upravnog odbora Grupe preko izvršnih direktora na uprave kompanija. U ključnim pokazateljima uspješnosti članova najvišeg tijela upravljanja pojedine kompanije poseban je naglasak i udio u ciljevima na kriteriju zaštite na radu i zdravlja zaposlenika te na rezultatima organizacijske klime i kulture.

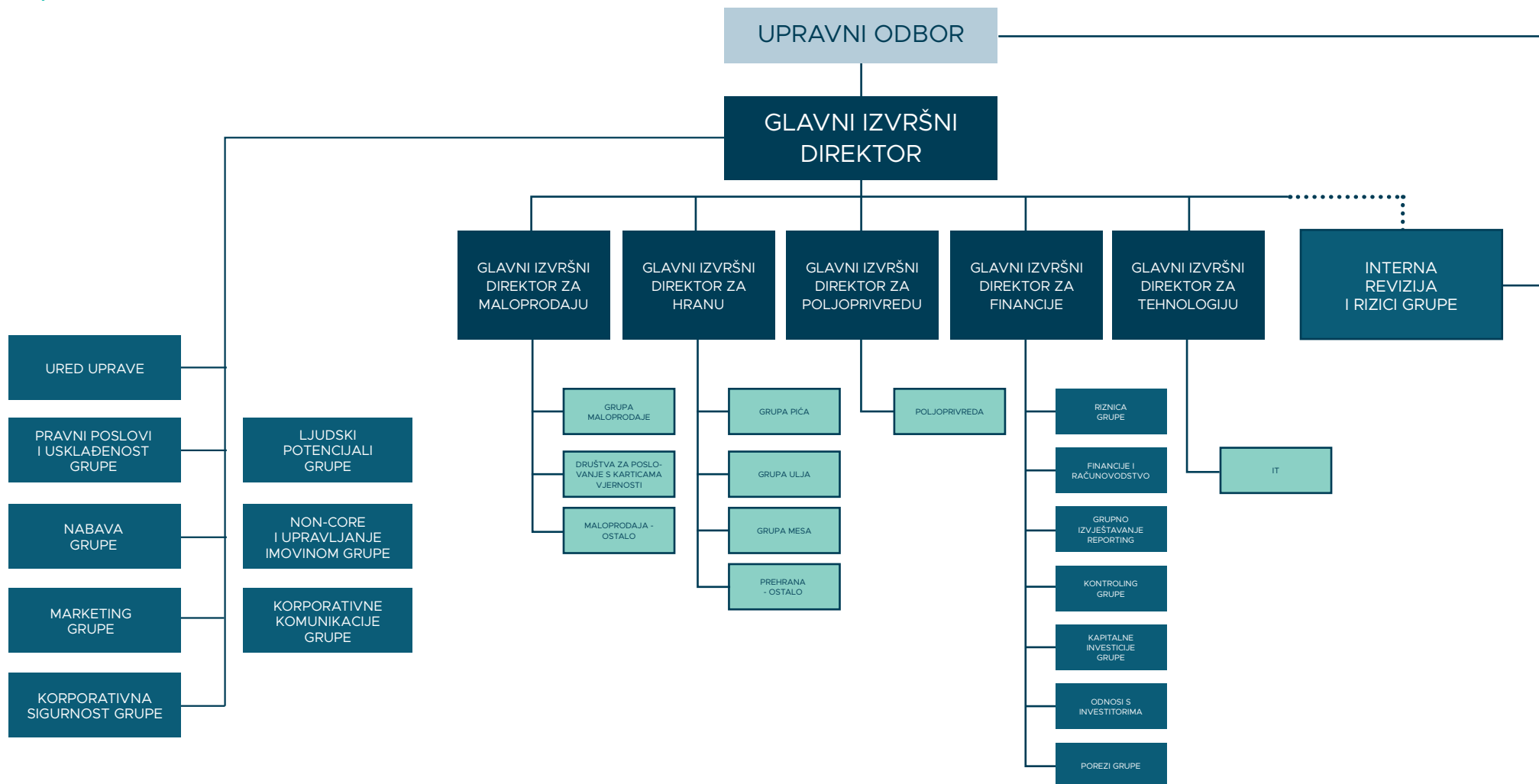
Upravni odbor provodi procjenjivanje rada izvršnih direktora prema ključnim pokazateljima uspješnosti, koristeći se metodama samoprocjene i procjene. Izvršni direktori provode isti takav postupak procjene učinka uprava operativnih društava. Dosadašnje procjene pokazale su zadovoljavajuće rezultate članova najviših tijela upravljanja. U pratećim se razgovorima dogovara te se eventualno daju sugestije o poboljšanjima u odnosu na prethodno promatrano razdoblje.

Vrednovanje učinka najvišega tijela upravljanja u ključnim kompanijama⁴⁶ provodi se temeljem *Pravilnika o uvjetima i kriterijima za ostvarivanje prava na bonus za menadžment*, pri čemu su točno određeni kriteriji za vrednovanje učinka. Načela vrednovanja primjenjuju se u ključnim kompanijama Grupe, a kriteriji za

ostvarivanje prava na bonus u pravilu uključuju ostvareni EBIT, novčani tok, tržišni udio, korporativnu kulturu i osobni doprinos, s time da se iznos godišnjeg bonusa za isplatu utvrđuje ovisno o razini uspjeha društva, razini individualnog uspjeha, razdoblju aktivno provedenom na poziciji koja daje pravo na godišnji bonus

i faktoru solidarnosti. Za svakog se sudionika utvrđuje i potpisuje (ugovara) individualni godišnji plan bonusa koji se sastoji od ciljeva koje treba postići, a koji uključuju zajedničke ciljeve koje je definirala Glavna skupština društva te osobne ciljeve.

Korporativna struktura

Komunikacija o ključnim pitanjima

Statutom Fortenova grupe d.d propisuje se da dioničari mogu zatražiti održavanje Glavne skupštine u bilo kojem trenutku slanjem pisane obavijesti izvršnim direktorima. Glavna skupština održava se najmanje jednom godišnje i uvijek kada to zahtijevaju interesi Društva.

Proces priopćavanja u Društvu se odvija putem predlaganja odluka i održavanja redovitih te izvanrednih sjednica Upravnog odbora i sjednica izvršnih direktora Fortenova grupe d.d.

Upravni odbor kao najviše upravljačko tijelo 2022. je održao ukupno 17 sastanka na kojima su članovi Upravnog odbora bili prisutni osobno odnosno putem odgovarajućeg sredstva komunikacije. Na sjednicama je usvojena 81 odluka o ključnim pitanjima za Gruppu. Upravni odbor usvojio je 40 odluka korespondentnim glasanjem.

Izvršni direktori održali su 49 redovnih i 26 izvanrednih sjednica, na kojima su usvojene 404 odluke redovnom procedurom i 39 izvanrednom procedurom. Od ukupnog broja donesenih odluka 300 se odnosilo na odluke operativnih društava (250 redovnom procedurom i 50 izvanrednom).

Izvršni direktori odgovorni su za kontinuirano praćenje i procjenu:

- učinka / poslovnih rezultata Društva i Grupe,
- relevantnih tržišnih okolnosti i izgleda
- ostalih događaja i okolnosti (političkih, regulatornih itd.) koji mogu bitno utjecati na poslovanje ili položaj Društva, Grupe ili bilo koje od njezinih članica.

Izvršni direktori obvezni su izvijestiti Upravni odbor o svim značajnim događajima, okolnostima ili izgledima koji mogu imati znatan nepovoljan učinak na poslovanje ili položaj Društva, Grupe ili bilo koje od njezinih članica. Ta se izvješća pripremaju u pisanom obliku s primjerenom argumentacijom i podacima, osim u slučaju izvanrednih okolnosti koje zahtijevaju da ih se odmah priopći najbržim načinom komunikacije. Kad to od njih zatraži Upravni odbor, izvršni direktori imaju obvezu pravovremeno pripremiti objašnjenja i izvještaje o svim pitanjima koja su u njihovoj nadležnosti.

U operativnim društvima komunikacija o ključnim pitanjima odvija se na sjednicama uprava te u komunikaciji uprava s izvršnim direktorima Fortenova grupe d.d., usmeno i neposredno na sastancima te pismeno e-poštom, biltenom u obliku odluka, uputa, politika, pravilnika, preporuka i sl., a sistematizacijom radnih mjesta koja predstavlja opise poslova te internim odlukama jasno su propisane obveze i odgovornosti menadžera i drugih zaposlenika za ekonomske, okolišne i društvene teme.

Nadzorni odbori društava podnose skupštinama društava izvješća o obavljenom nadzoru nad upravom.

Komunikacija o ključnim pitanjima odvija se i putem propisanih godišnjih izvještaja o radu kao što su godišnji financijski izvještaji i ostala propisana izvješća.

Usklađenost poslovanja i korporativne politike

Sustav usklađenosti poslovanja Fortenova grupe kontinuirano se unaprjeđuje kako bi se osigurala usklađenost sa zakonima i usvojila najbolja praksa, pri čemu je cilj osigurati da zakonske promjene budu uzete u obzir što je moguće brže. Usklađenost je definirana Politikom usklađenosti poslovanja, prema kojoj se definira odgovornost zaposlenika i menadžmenta, a ona se provodi pomoću četiriju osnovnih načela usklađenosti i službene funkcije usklađenosti poslovanja.

Politikom usklađenosti poslovanja utvrđuju se osnovni zahtjevi u pogledu okvira usklađenosti u cijeloj Grupi te minimalne zaštite i standarde koje je potrebno primjenjivati. Glavna su načela usklađenosti:

- integritet
- načelo “ton s vrha” (engl. tone from the top)
- Usklađenost poslovanja u vlasništvu je menadžmenta.
- Usklađenost poslovanja odgovornost je svakog zaposlenika.

Od svih kompanija Grupe zahtijeva se dobro razumijevanje svih mjerodavnih zakona, propisa i standarda na tržištima i u zakonodavstvima u kojima posluju te postupanje u skladu s njima. Dodatno, u 40 posto kompanija⁴⁷ Fortenova grupe postoji nositelj funkcije usklađenosti poslovanja. Nositelji funkcije usklađenosti poslovanja educirani su u pogledu politika usklađenosti poslovanja putem individualnih i grupnih sastanaka i obrazovnih materijala te putem svakodnevne komunikacije u slučaju pitanja koja se odnose na implementaciju. I kompanije Grupe koje nemaju nositelje funkcije usklađenosti poslovanja dužne su uspostaviti okvir usklađenosti poslovanja usvajanjem grupnih politika i drugih

internih akata, provođenjem implementacijskih aktivnosti i drugih aktivnosti koje koordinira Fortenova grupa.

U 2022. na razini Fortenova grupe zabilježena su 133 slučaja u kojima je izrečena novčana kazna u ukupnoj vrijednosti od 179.257 EUR. U 63 slučaja u kojima je izrečena nemonetarna mjera radilo se u pravilu o opomenama. Najčešći slučajevi odnose se na standardne inspekcijske postupke iz domene radnog prava, sigurnosti hrane i zaštite okoliša. Najznačajniji slučaj, proveden zbog povrede osobnih podataka, jest slučaj u kojem je sadržaj videonadzora obrađen bez zakonski određenih privola. Taj je slučaj opisan u odjeljku o [informacijskoj sigurnosti](#) i [zaštiti podataka](#).

Korporativne politike

Tijekom 2021. godine počeo je razvoj vlastitih politika usklađenosti poslovanja – opće Politike usklađenosti poslovanja, Politike sprječavanja podmićivanja i korupcije – darovi i nagrade, Politike sprječavanja pranja novca i Politike sprječavanja sukoba interesa. Tijekom 2022. godine provodile su se implementacijske aktivnosti u pogledu usvojenih politika te je usvojena nova politika – Politika zaštite tržišnog natjecanja.

Sve najvažnije politike usklađenosti poslovanja usvojene su kao grupe politike te ih se moraju pridržavati sva društva unutar Grupe.

Ugrađivanje obveza korporativnih politika

Grupa promiče odgovarajuću kulturu usklađenosti poslovanja, svijesti o standardima, procedurama i smjernicama usklađenosti poslovanja te razumijevanja relevantnih problema povezanih s usklađenošću poslovanja. Stoga svaki proces unutar društava Grupe mora biti pokriven odgovarajućom internom procedurom, a ako je potrebno detaljnije objasniti korake interne procedure, izrađuje se uputa za rad i to posebno za svaki sektor/odjel koji sudjeluje u procesu.

Iznimno je važno da u svim internim procedurama budu predviđene interne kontrole tj. da se za svaki ključni korak definira osoba i način na koji će se prekontrolirati pravilnost provedenih radnji i prateće dokumentacije. Procedurom je potrebno predvidjeti i način na koji će osoba zadužena za kontrolu potvrditi da je obavila suštinsku, a ne formalnu kontrolu pravilnosti obavljenih radnji.

Društva Grupe redovno pružaju primjeren trening i edukaciju o temama koje se odnose na usklađenost poslovanja utvrđenima Etičkim kodeksom i povezanim politikama, omogućavaju dostupnost svih internih akata i primjenjuju politiku otvorenih vrata za sve probleme.

47 Konzum HR, Konzum BIH, Mercator SLO, Mercator SRB, Tisak, Jamnica HR, Mg Mivela, Sarajevski kiseljak, Zvijezda HR, Dijamant, PIK Vrbovec HR, Belje, Agrolaguna, PIK Vinkovci, Vupik, mStart HR, Roto dinamic.

Etički kodeks

Etička pitanja i smjernice za odluke zaposlenika Fortenova grupe nalaze se u Etičkom kodeksu. Temeljna načela koja je potrebno štiti i poštovati prema tom Kodeksu jesu:

- zaštita dostojanstva i uvažavanje ljudskih prava
- raznolikost i uključenost.

Od ostalih temeljnih načela ističu se:

- sloboda rada i zabrana rada djece i prisilnog rada
- profesionalni i osobni razvoj zaposlenika
- zaštita okoliša, zdravlja i sigurnosti
- poštovanje i povjerenje
- zaštita djece i obiteljskog života
- dobrobit zaposlenika
- minimiziranje nepovoljnog učinka poslovanja
- nulta tolerancija prema svim oblicima rada djece
- optimalna ravnoteža poslovnog i privatnog života
- smanjenje ugljičnog otiska
- nulta tolerancija prema svim oblicima prisilnog rada
- obrazovanje i usavršavanje
- zdravlje i sigurnost svakog čovjeka.

Etički kodeks primarno je namijenjen zaposlenicima Fortenova grupe, ali je za sve dionike i zainteresirane strane i javno dostupan na mrežnoj stranici. Isto tako, vrijednosti poput imovine, intelektualnog prava vlasništva te povjerljivih i povlaštenih informacija primjenom Etičkog kodeksa uživaju posebnu zaštitu.

Prihvatanje i primjenu tih načela Fortenova grupa očekuje od svih svojih dionika.

Prijavlivanje nepravilnosti i neetičnog ponašanja u Fortenova grupi

U svim kompanijama Grupe mehanizam prijavljivanja nepravilnosti propisan je **Etičkim kodeksom** Grupe, a postupak ispitivanja zaprimljenih prijava provodi se na temelju Etičkog kodeksa i

Poslovnika o radu Etičkog povjerenstva.

Proces obrade pritužbi Etičkom povjerenstvu

Pritužba	Svi dionici imaju pravo podnijeti pritužbu protiv neetičnog ponašanja koje se odnosi na poslovanje Grupe.
	Pritužba se podnosi e-mailom, poštom ili telefonom.
	Prijava može biti anonimna.
Preliminarna obrada pritužbe	Pritužbu zaprima predsjednik Etičkog povjerenstva.
	Rok za obradu pritužbe jest maksimalno 60 dana od datuma primitka pritužbe.
Osnovana pritužba	Prijedlog odgovarajuće mjere i/ili sankcija razmjerni je neetičnom ponašanju.
Odluka o mjerama	Izvršni direktori Fortenova grupe d.d odlučuju o mjerama ako se ustanovi da je bilo povrede.
	Mjere zbog povrede mogu se odrediti prema težini: pisano upozorenje; naredba da se ispravi povreda Etičkog kodeksa; pisano upozorenje kojim se naglašava mogućnost otkaza ugovora o radu; otkaz ugovora o radu; novčana kazna; mogući kazneni progon protiv počinitelja neetičnog postupanja, u skladu s primjenjivim propisima.

Broj etičkih pritužbi u kompanijama Fortenova grupe 2022.

Ukupan broj zaprimljenih pritužbi	24
Ukupan broj prijava u obradi	2
Ukupan broj obrađenih pritužbi	22

Izvršni direktori obavještavaju se o pitanjima koja daju povoda za posebnu zabrinutost tako da se broj ukupnih prijava i njihov status redovito prezentiraju na sjednicama.

Fortenova grupa d.d. prepoznaje da se integritet i reputacija temelje na povjerenju njezinih zaposlenika i poslovnih partnera te stoga Društvo primjenjuje i promiče etička načela i vrijednosti, proaktivno težeći poštovanju najviših mogućih poslovnih standarda prema primjenjivom pravu i propisima s ciljem reguliranja i jasnog komuniciranja korporativne odgovornosti svih dionika Grupe, regulatorne usklađenosti te zaštite onih osoba koje “progovore” protiv sumnje na nepravilnost ili počinjenja nepravilnosti.

Stoga je Fortenova grupa d.d. donijela i **Pravilnik o postupku internog prijavljivanja i rješavanja nepravilnosti**, kojim se uređuje postupak unutarnjeg prijavljivanja nepravilnosti u Društvu, određuje proceduru na slučaju da zaposlenik Društva ili druga osoba prijavi sumnju u nepravilnost ili počinjenje nepravilnosti u radnom okruženju, te uređuje postupak imenovanja povjerljive osobe i njezina zamjenika. Cilj je Pravilnika osigurati primjereno prijavljivanje nepravilnosti i zaštitu prijavitelja nepravilnosti od osвете povezane s prijavljivanjem.

Na temelju tog pravilnika svaki dionik može podnijeti pritužbu povjerljivoj osobi Fortenova grupe d.d. te joj pružiti sve potrebne informacije povezane s prijavom kojima raspolaže. Povjerljiva osoba provodi postupak provjere osnovanosti prijave i, ako je osnovana, prosljeđuje je istražnom tijelu. Istražno tijelo za postupak je Etičko povjerenstvo koje djeluje sukladno Poslovniku o radu Etičkog povjerenstva. Ako se istragom utvrdi da je prijava nepravilnosti osnovana, pisani izvještaj s predloženim mjerama i/ili sankcijama dostavlja se izvršnim direktorima. Izvršni direktori Fortenova grupe d.d. dužni su u roku od sljedećih osam dana razmotriti izvještaj povjerljive osobe i potvrditi prijedlog odluke povjerljive osobe ili donijeti drugačiju odluku. Moguće su sankcije za nepravilno ponašanje opomena, opomena pred otkaz ugovora o radu, novčana kazna i otkaz ugovora o radu.

Druga društva Grupe u Hrvatskoj, koja su to bila obvezna učiniti sukladno Zakonu o zaštiti prijavitelja nepravilnosti iz 2022., također su uspostavila ili ažurirala već postojeći mehanizam unutarnjeg prijavljivanja nepravilnosti Povjerljivoj osobi.

Uz to, **Pravilnik o radu** pojedinog društva Grupe propisuje postupak i mjere zaštite dostojanstva radnika na radu i zabranjuje svaku izravnu ili neizravnu diskriminaciju povezanu s radom i uvjetima na radu, uključujući kriterije i uvjete za zapošljavanje, napredovanje u karijeri, profesionalno usmjeravanje, stručnu kvalifikaciju i obuku te prekvalifikaciju, u skladu s posebnim zakonodavstvom. Fortenova grupa d.d. i njezina operativna društva imenovali su ovlaštenog predstavnika za zaprimanje i rješavanje pritužbi koje se odnose na zaštitu dostojanstva radnika.

Komunikacija pitanja koja daju povoda za posebnu zabrinutost

Upravni odbor i izvršni direktori redovito se obavještavaju, na sjednicama, redovitim i izvanrednim izvješćima, o pitanjima koja daju povoda za posebnu zabrinutost. Dodatno, ukoliko je Interna revizija provela pregled ili izvanrednu reviziju na temelju pristigle prijave, rezultati se isto tako redovito prezentiraju izvršnim direktorima u formi izvještaja.

Sustavi prijavljivanja pitanja koja daju povoda za posebnu zabrinutost

Dvije vrste sustava prijavljivanja

Interni sustav prijavljivanja definiran je internim pravilnicima, a povjerljiva osoba/zamjenik povjerljive osobe za prijavu nepravilnosti jest osoba imenovana radi zaprimanja i rješavanja unutarnjih prijava nepravilnosti. Povjerljiva osoba dužna je zaprimiti prijavu nepravilnosti, poduzeti radnje radi ispitivanja nepravilnosti i dostaviti prijavitelju povratnu informaciju o prijavi u pravilu u roku od 30 dana, ali ne dulje od 90 dana od dana potvrde o primitku prijave, čuvati identitet prijavitelja nepravilnosti i podatke zaprimljene u prijavi od neovlaštenog otkrivanja, odnosno objave drugim osobama. Sva prava, ovlasti i obveze povjerljive osobe primjenjuju se i na zamjenika povjerljive osobe.

Prijavlivanje Etičkom povjerenstvu – istražnom tijelu uspostavljenom na temelju Etičkog kodeksa. Zadaća je Etičkog povjerenstva zaprimanje izvješća o bilo kakvom ponašanju koje nije etično i/ili koje je na bilo koji način neusklađeno s Etičkim kodeksom i postupanje po njima, uključujući predlaganje odgovarajućih korektivnih mjera te osiguranje zaštite zaposlenika koji prijave bilo kakvo neetično postupanje.

Procesi ublažavanja i sprječavanja negativnih utjecaja

Procesi ublažavanja i sprječavanja negativnih utjecaja uključuju razradu i implementaciju mjera ublažavanja rizika ili pružanje savjeta i pomoći u pogledu tih mjera, uključujući jasne standarde, procedure i smjernice kako bi se važni rizici usklađenosti poslovanja spriječili, ublažili ili sveli na najmanju mjeru te kako bi se utvrdila i prijavila kršenja usklađenosti poslovanja i kako bi se na njih reagiralo.

Remedijacija kod prijava radnika povezana sa zaštitom ljudskih prava, kao i drugim socijalnim i kadrovskim pitanjima sukladno Pravilniku o prijavljivanju unutarnjih nepravilnosti provodi se tako da se prijavitelja nepravilnosti obavještava o njegovim/njezinim pravima predviđenim nacionalnim propisima. Mehanizmi djelovanja organizacije propisani su Pravilnikom o postupku unutarnjeg prijavljivanja nepravilnosti u Fortenova grupi, a oslanjaju se Etički kodeks, Poslovnik o radu Etičkog povjerenstva, Politiku o zaštiti osobnih podataka, Politiku sprječavanja pranja novca i Politiku tržišnog natjecanja te Pravilnik o radu. U operativnim kompanijama kolektivnim je ugovorom predviđen postupak

zaštite dostojanstva radnika i mjere zbog eventualne povrede. Zaposlenici su uključeni putem svojih predstavnika poput radničkih vijeća ili vijeća zaposlenika ili sindikata, ovisno o zakonskim propisima države. Svaka osoba koja je bila uključena u postupak prijavljivanja nepravilnosti ima pravo na povratnu informaciju, a prijavitelj ima pravo i na odluku s uputom o pravnom lijeku. Grupa provodi revizije, ankete i analize temeljem kojih se stvaraju politike i procesi s ciljem ublažavanja postojećih i sprječavanja budućih negativnih utjecaja.

Upravljanje sukobom interesa

Budući da Fortenova grupa obuhvaća operativna društva koja posluju na nekoliko tržišta i bave se brojnim aktivnostima, povećana je mogućnost pojave situacija sukoba interesa. Fortenova grupa stoga je donijela **Politiku sprječavanja sukoba interesa** i prateću **Proceduru utvrđivanja krajnjih stvarnih vlasnika**. Njima su definirani primjeri potencijalnog sukoba interesa, ključne osobe, uloge i odgovornosti, postupak prijavljivanja, postupak rješavanja prijava i mjere ublažavanja. Svaki prijavljeni sukob interesa i svaka opravdana sumnja u postojanje sukoba interesa adekvatno se dokumentiraju u Registru sukoba interesa.

U skladu s navedenom Politikom, svi zaposlenici i ključne osobe⁴⁸ dužni su izbjegavati svaki sukob interesa koji bi mogao utjecati na obavljanje njihove dužnosti. Kad se identificira sukob interesa, moraju se bez oklijevanja poduzeti razumni koraci za njegovo rješavanje kako bi se zaštitili interesi Grupe i operativnih društava. Ključne osobe dužne su pružiti informacije o vlastitim vezama te vezama svojih supružnika i krvnih srodnika u izravnoj liniji, srodnika u pobočnoj liniji do četvrtog stupnja ili srodnika po tazbini (ženidbenoj liniji) do drugog stupnja o vlasništvu nad poslovnim subjektima (više od 5 posto), menadžerskim pozicijama u pravnim subjektima ili pak zaposlenju u bilo kojem drugom poslovnom subjektu. **Izjava o sukobu interesa** podnosi se jednom godišnje, a potencijalne sukobe interesa provjerava i Interna revizija. Osim toga, Procedurom utvrđivanja krajnjih stvarnih vlasnika regulira se i potencijalni sukob interesa u odnosu na treće strane. Procedurom je predviđeno i formiranje baze podataka o krajnjim stvarnim vlasnicima na razini cijele Grupe, koja je tijekom 2022. i uspostavljena. Riječ je o živom bazi u koju se redovno unose podaci o novim partnerima i isto tako periodički ažuriraju podaci o postojećim partnerima. Politika sprječavanja sukoba interesa i prateći interni akti usvojeni su ili je u tijeku njihovo usvajanje u svim operativnim kompanijama Fortenova grupe.

⁴⁸ Prema Politici sprječavanja sukoba interesa ključne osobe uključuju izvršne direktore i direktore/menadžere razine B-1 u Fortenova grupi d.d. te članove uprava, direktore/menadžere razine B-1 i članove nadzornih odbora operativnih društava

Suzbijanje korupcije

Fortenova grupa ne tolerira zlorabu moći i ne sudjeluje ni u kakvom obliku korupcije ili podmičivanja kako bi postigla nepoštenu prednost ili dobitak. Svaki oblik nedopuštene upotrebe utjecaja radi pribavljanja osobne koristi ili koristi za bilo koju drugu osobu ili Grupu zabranjen je, što uključuje, ali nije ograničeno na sljedeće: aktivno, pasivno i neizravno podmičivanje te nepotizam. Sukladno načelima definiranim u Etičkom kodeksu Grupe o nultoj toleranciji prema bilo kakvom obliku korupcije te obavezama zaposlenika da budu upoznati, prepoznaju i spriječe svaki doticaj sa situacijama u kojima postoji sumnja na korupciju, provode se preventivna priopćenja o antikorupcijskoj politici Grupe i edukacije o dosljednom provođenju te politike.

U 2022. u pet kompanija koje čine 12 posto poslovnih aktivnosti izvršena je procjena izloženosti riziku od korupcije. Rizik je povezan s izbjegavanjem podmičivanja i korupcijskih praksi, s posebnim naglaskom na darovima i nagradama, specifično u pogledu uspostavljanja novog poslovnog odnosa ili nastavka postojećeg poslovnog odnosa te tekućeg ili nedavno završenog projekta. U izvještajnom razdoblju 35 posto zaposlenika izravno je informirano o antikorupcijskoj politici Grupe, a 17 posto zaposlenika pohađalo je edukaciju na tu temu. Izravne zamolbe za informiranje o antikorupcijskoj politici upućene su na 50 posto viših i srednjih menadžera, dok je kod linijskog menadžmenta i ostalih zaposlenika zastupljenost oko trećine. Najveći udio, 57 % ukupnog broja molba za informiranje o antikorupcijskoj politici, te 99 % ukupno provedene obuke o antikorupcijskoj politici primili su, odnosno prošli zaposlenici u Sloveniji⁴⁹. Osposobljavanje se 2022. nije provodilo u Srbiji, Bosni i Hercegovini te Crnoj Gori, ali su kompanije u tim državama prijavile 19 posto svih priopćenja o antikorupcijskoj politici u Fortenova grupi. Ovo je i prva godina u kojoj Grupa izvještava o ovoj temi te se razmatra pojačano praćenje i povećanje dosljednosti u priopćenjima nadolazećih godina, objedinjujući saznanja o postojećim praksama u svim kompanijama zbog velike važnosti ove teme za vanjske dionike Grupe.

Poslovanje u skladu s pravilima tržišnog natjecanja

U 2022. nije bilo prijavljenih incidenata ni sudskih postupaka povezanih s tržišnim natjecanjem ni protiv jednog od društava Grupe.

Ljudska prava

Poštovanje ljudskih prava i zaštita dostojanstva dio su osnovnih etičkih načela definiranih Etičkim kodeksom Grupe. U 2022. provedena je procjena izloženosti riziku od kršenja ljudskih prava u 10 posto kompanija Grupe, a 45 posto zaposlenika prošlo je obuku o nekom od aspekata ljudskih prava.⁵⁰ Kompanija Mercator Srbija postala je član mreže kompanija **Ponosno na poslu**, koja se zalaže za potpunu, pravnu i društvenu inkluziju svih zaposlenih, bez obzira na njihovu raznolikost. Za iduću je godinu, u suradnji s udrugom civilnog društva Labris, dogovorena realizacija četiriju tematskih radionica: Stereotipi i predrasude, Položaj žena na tržištu rada, Osobe s invaliditetom i Položaj LGBT osoba. U idućoj godini planira se primijeniti strukturirani pristup upravljanju ljudskim pravima.

Glavna područja djelovanja Grupe u sklopu ljudskih prava:

- zaštita dostojanstva i bezuvjetno poštovanje ljudskih prava
- sloboda pojedinca da radi i bira radno mjesto i zabrana rada djeteta ili prisilnog rada
- profesionalni i osobni razvoj zaposlenika
- zaštita privatnosti
- nulta stopa tolerancije na diskriminaciju, uznemiravanje i mobbing, te u skladu s time stroga zabrana svake diskriminacije, uznemiravanja i mobbinga protiv bilo koje osobe
- raznolikost i uključivost
- zdravlje i sigurnost svakog čovjeka

⁴⁹ Podaci o priopćenjima i edukaciji o antikorupcijskoj politici nalaze se u poglavlju ESG podaci – Suzbijanje korupcije.

⁵⁰ Podaci o broju zaposlenika koji su prošli obuku o ljudskim pravima prema državama poslovanja nalaze se u poglavlju ESG podaci: Upravljanje.

Informacijska sigurnost i zaštita osobnih podataka

Uza sve veće globalne operativne, financijske i reputacijske rizike povezane s informacijskom sigurnošću i zaštitom osobnih podataka, ovo je područje prepoznato kao dio održivosti Grupe u dva aspekta – tehničkoj i socijalnoj izvrsnosti u upravljanju informacijskim sustavima, ali i pravu na privatnost kao područje temeljnih ljudskih prava u kojem Fortenova grupa ima utjecaj na mnogobrojne dionike - od zaposlenika, preko poslovnih partnera pa sve do potrošača i kupaca.

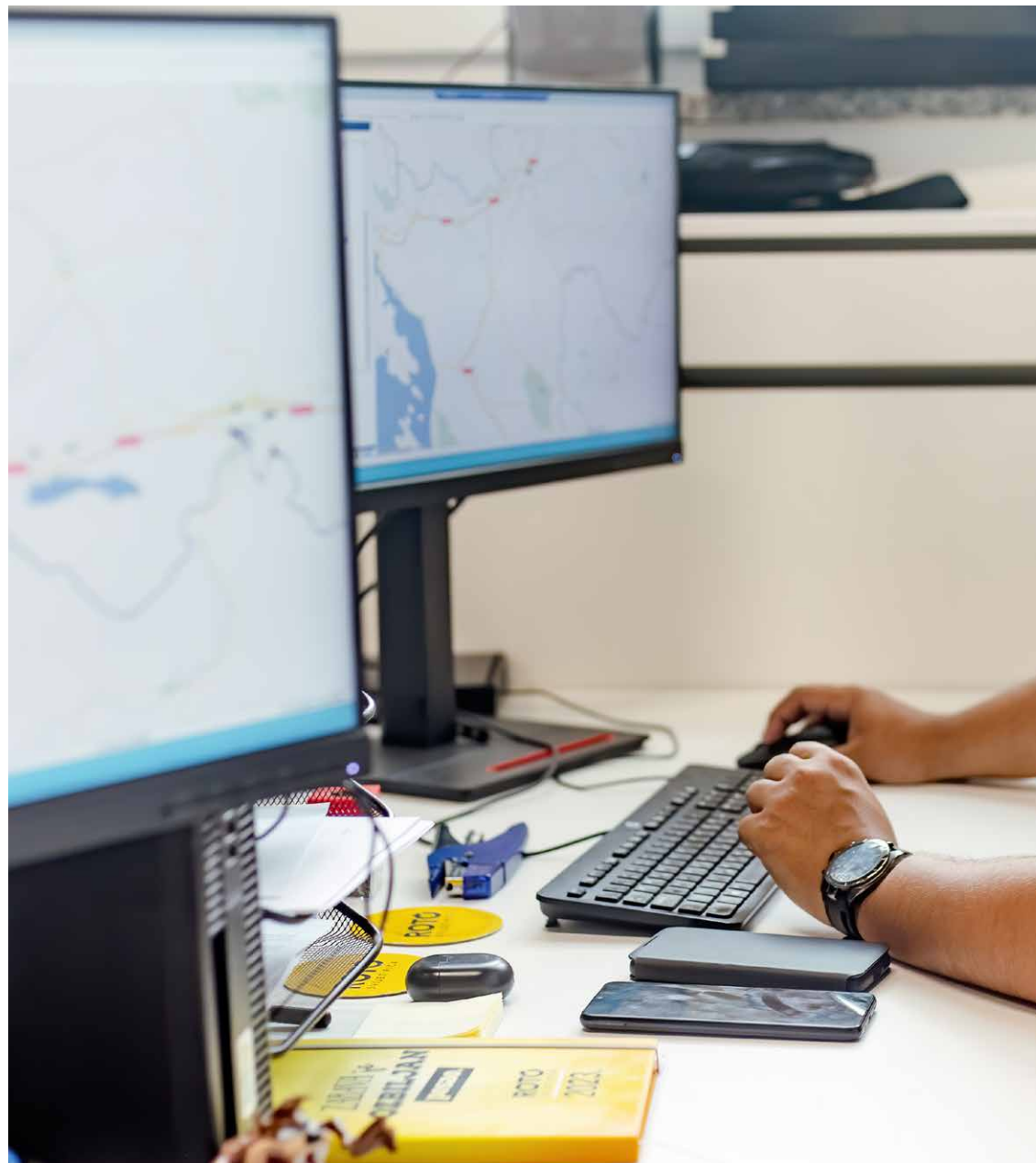
Sustav upravljanja informacijskom sigurnošću u Grupi temelji se na kontinuiranoj procjeni sigurnosnih prijetnji i rizika kojima je Grupa izložena, primjeni najboljih industrijskih praksi u zaštiti povjerljivosti, integriteta i dostupnosti podataka i IT sustava, kontinuiranom nadzoru i izvještavanju o učinkovitosti ključnih IT sigurnosnih kontrola i edukaciji zaposlenika.

Svaki zaposlenik Grupe koji koristi IT sustave, osim blagajni u maloprodaji i veleprodaji, obvezan je netom nakon zapošljavanja pohađati online osposobljavanje o informacijskoj sigurnosti, gdje prima priopćenja o praksama objavljenim u pravilnicima, kao i upute za prijavu sigurnosnih incidenata. Dodatno, sustav informacijske sigurnosti certificiran je standardom ISO 27001 te primjenjuje CIS *Critical Security Controls* i PCI DSS (engl. *Payment Card Industry Data Security Standard*). U 2022. nije zabilježen nijedan sigurnosni incident.

Pri upotrebi osobnih podataka za poslovne svrhe Fortenova grupa uspostavlja zaštitu i promociju prava na privatnost

te procedure za prijavljivanje, praćenje i sprečavanje povreda prava na privatnost. Pravilnikom o klasifikaciji podataka Grupe osobni podaci definirani su kao povjerljiva informacija. Upravljanje zaštitom podataka provodi se prema Zakonu o provedbi Opće uredbe o zaštiti podataka (GDPR), a europski standard zaštite podataka provodi se i u državama poslovanja izvan EU-a.

Najznačajniji je slučaj povrede osobnih podataka 2022. slučaj u kojem je sadržaj videonadzora obrađen bez zakonski određenih privola. Utvrđeno je da je uzrokovan time što zaposlenik nije poštovao operativne procedure. Kompanija je prethodno provela mjere informiranja zaposlenika o njihovim obavezama poštovanja procedura, uključujući online edukaciju. Poduzete su disciplinske mjere prema zaposleniku i dodatne mjere označavanja mjesta videonadzora oznakama kojima se sprečava ponavljanje ovakvih slučajeva. Rješenjem Agencije za zaštitu osobnih podataka u siječnju 2022. izrečena je upravno-novčana kazna u iznosu od 89.588 EUR.

6. Financijski pokazatelji

Određivanje financijskih pokazatelja kojima se mjeri napredak prema održivom razvoju jedan je od ključnih alata kojima privatna poduzeća prate svoj put prema održivosti. U 2022. unutar Fortenova grupe nastavili smo s praćenjem relevantnih pokazatelja, a radimo i na uvođenju novih. Tako ćemo 2023. u odluke o investicijama ugraditi i ESG kriterije kako bismo mogli procijeniti buduće utjecaje projekata i njihov doprinos zelenoj tranziciji Grupe.

Smatra se da stvaranje ekonomske vrijednosti unutar Grupe pozitivno utječe na gospodarski razvoj zajednica u kojima posluje, posebice putem uplata u državni proračun od 531 milijuna eura, te strateški odabranim sponzorstvima i donacijama kojima se potiču projekti povezani s dobrobiti lokalne zajednice i zaštitom okoliša.

Stvaranje ekonomske vrijednosti

Podaci o stvaranju i distribuciji ekonomske vrijednosti daju osnovnu naznaku o načinu na koji je organizacija stvorila vrijednosti za dionike. U 2022. ostvareno je 5.280 milijuna eura neto prodaje, što je povećanje od 31 % u usporedbi s 2021., dok je izravno stvorena ekonomska vrijednost porasla 30 %. Distribuirana ekonomska vrijednost rezultat je operativnih troškova, plaća zaposlenika, plaćanja davateljima kapitala, plaćanja u državne proračune i ulaganja u zajednicu. Plaćeni porezi i ostala davanja prikazani su na razini država u tablici 33. Prikaz financijskih rezultata u kontekstu doprinosa stvaranju i distribuiranju ekonomske vrijednosti za dionike dan je u priloženoj tablici.

Izravno stvorena i distribuirana ekonomska vrijednost

Parametar	Ukupno (Milijuna EUR)
Izravno stvorena ekonomska vrijednost - prihodi od prodaje proizvoda, roba, usluga, imovine, najma, kamata, dividendi i ostali poslovni prihodi	5.419,0
Distribuirana ekonomska vrijednost	-5.296,5
Operativni troškovi: troškovi materijala i trgovačke robe, usluga, bankovne usluge i provizije, materijalnih prava zaposlenih, premije osiguranja, provizije prema izdavateljima kreditnih kartica i ostali troškovi.	-4.287,9
Plaće zaposlenika	-407,7
Plaćanja davateljima kapitala (plaćene kamate)	-67,0
Uplate u državni proračun (porezi i ostala davanja)	-531,4
Ulaganja u zajednicu	-2,6
Zadržana ekonomska vrijednost	122,5

Upravljanje porezima i poreznim rizicima

Poreznu politiku Fortenova grupe, uvedenu 2020., odobrio je Upravni odbor Fortenova grupe d.d. te se ažurira kada to zahtijevaju okolnosti. Politikom se utvrđuje porezna strategija Grupe, koja uključuje sljedeće okosnice:

- usklađenost s poslovnom strategijom i mjerodavnim zakonima ispunjavanjem obveza porezne usklađenosti i izvještavanja u svim zemljama u kojima Grupa posluje
- optimizaciju poreza i ocjenjivanje prilika za planiranje u skladu sa zakonom i unutar jasnih parametara rizika te održavanje okvira porezne kontrole koji omogućava proaktivno upravljanje poreznim rizikom
- iskazivanje poreza u skladu s mjerodavnim nacionalnim propisima i zahtjevima za izvještavanje te standardima poput MSFI-ja
- podržavanje poslovanja u stvaranju, izgradnji i zaštiti vrijednosti za dioničare.

Porezna funkcija organizirana u okviru područja Financija Grupe odgovorna je za strateška porezna pitanja i ona koja su relevantna za Grupu, dok su odjeli i mjerodavne osobe u operativnim društvima odgovorni za svakodnevna i specifična porezna pitanja. Interna revizija može se obavljati godišnje s ciljem provjere jesu li operativna društva postupala u skladu s načelima Porezne politike, te u skladu s poreznim strategijama definiranim na razini operativnih društava.

Komunikacija o poreznim pitanjima s poreznim tijelima odvija se otvoreno i transparentno. Operativna društva upravljaju svakodnevnom operativnom komunikacijom s poreznim tijelima po pitanjima kao što su podnošenje poreznih prijava i tehnička pitanja, dok je porezna funkcija Grupe uključena u pitanja relevantna za cijelu Grupu te u specifičnim okolnostima u kojima je njezina uključenost relevantna, poput javnih savjetovanja u slučaju novih poreznih propisa.

Porezni rizici s kojima se Grupa suočava povezani su s njezinom veličinom i složenošću te uključuju rizike neusklađenosti, pravne, transakcijske, operativne i reputacijske rizike. Prije ulaganja u značajne transakcije, porezne implikacije i rizici preventivno se analiziraju. Porezna funkcija uključena je u analize i odluke kod značajnih transakcija. Centralno upravljanje poreznim rizicima na razini Grupe odgovornost je porezne funkcije Grupe, koja se za potrebe analize poreznih rizika povezuje s operativnim kompanijama i ostalim organizacijskim jedinicama.

Podaci o porezima povezanim s ekonomskom vrijednošću razmijenjenom s lokalnim stanovništvom putem obveza određenih lokalnim zakonima, uključujući porezne izdatke, objavljeni su u

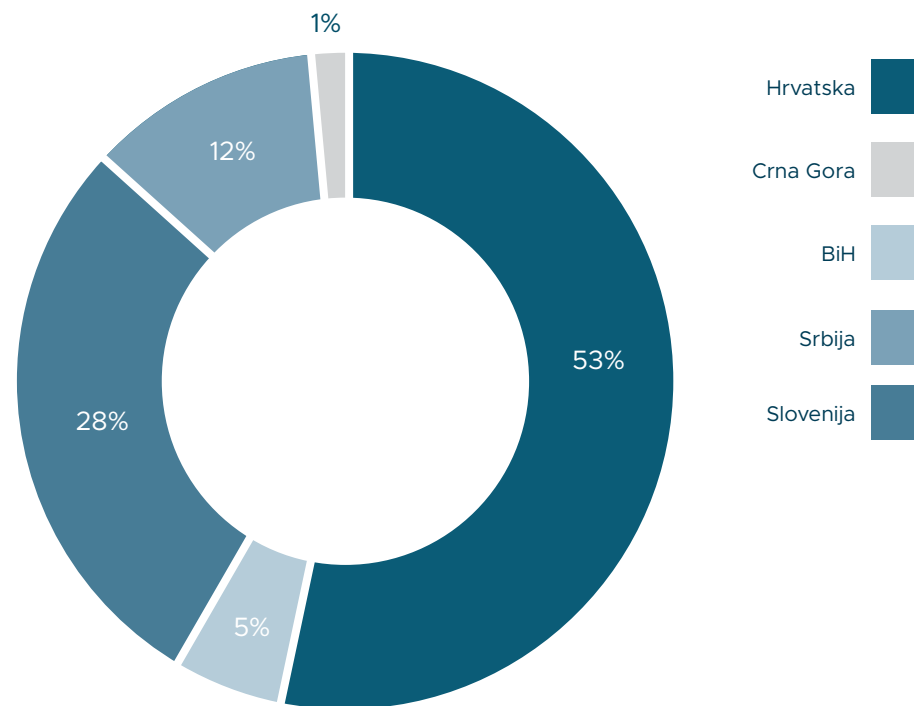
ovom izvješću, dok su preostali parametri dostupni u financijskim izvještajima Fortenova grupe i operativnih kompanija.

Najznačajnija su davanja u Fortenova grupi porez i priraz na dohodak te doprinosi, porez na dodanu vrijednost i porez na dobit, koji čine 89 % ukupno plaćenih poreza. U ukupno plaćenim porezima najveći udio, odnosno 47 %, odnosi se na davanja povezana s plaćama, uključujući porez na dohodak, priraz i doprinose. Od ukupnih je davanja 53 % plaćeno u Republici Hrvatskoj, što je direktno povezano s brojnošću i veličinom kompanija Grupe u Hrvatskoj.

Dodatno, u konsolidiranom financijskom izvještaju Grupe mogu se naći općenite informacije o porezima na dobit, kao što su informacije o tekućem porezu na dobit, odgođenim porezima, prenesenim poreznim gubicima itd.

Europski zeleni plan predviđa ažuriranje porezne politike Europske unije kao jednog od financijskih instrumenata kojima se želi postići usmjeravanje poslovanja prema održivom razvoju. Preliminarnom identifikacijom regulatornih promjena povezanih s europskim zelenim planom Fortenova grupa uzima u obzir mogućnost povećanja zelenih poreza, te će shodno očekivanim promjenama u sljedećoj godini procijeniti relevantne utjecaje na poslovanje u budućnosti.

Uplate u državni proračun – porezi i ostala davanja

Uplate u državni proračun – porezi i ostala davanja

Parametar	Hrvatska	BiH	Slovenija	Srbija	Crna Gora	Ukupno (Mio EUR)
Uplate u državni proračun (ostali porezi i plaćanja državi):	-283,5	-26,4	-150,9	-62,6	-7,9	-531,3
Porez na dodanu vrijednost	-127,7	-10,4	-43,3	-22,5	-3,2	-207,1
Porez na dobit	-13,7	-0,3	-2,8	-0,2	0,0	-17,0
Porez i priraz na dohodak, doprinosi	-108,2	-12,1	-92,9	-34,7	-3,1	-251,0
Ostali porezi i davanja (trošarine, članarine, komunalne naknade, carine, koncesije, ostalo)	-33,9	-3,6	-11,9	-5,2	-1,6	-56,2

Financijske potpore primljene od vlade

Državne potpore u Fortenova grupi ostvaruju se većinom u Poslovnom području poljoprivrede, posebice u stočarstvu. Temeljem registriranih djelatnosti poljoprivrede i uzgoja stoke, pravo na isplate izravne potpore ostvaruje se prema Pravilniku o provedbi izravne potpore i IAKS mjera ruralnog razvoja sa svrhom očuvanja aktivnosti kompanija s poljoprivrednom djelatnosti. Potpore se dodjeljuju za proizvodnju, uzgoj ili sadnju poljoprivrednih proizvoda, za uzgoj ili držanje stoke, kao i za održavanje poljoprivredne površine u stanju pogodnom za pašu ili uzgoj.

Da bi korisnici ostvarili pravo na izravnu potporu, moraju poštovati uvjete propisane navedenim Pravilnikom kao i Pravilnikom o višestrukoj sukladnosti, koji propisuju uvjete i standarde kojih se poljoprivrednici moraju pridržavati u proizvodnji. Isto tako, sve proizvodne površine moraju biti upisane u ARKOD sustav, a sva grla stoke u Jedinstveni registar domaćih životinja (JRDŽ).

Društva u zadanom roku podnose zahtjev Agenciji za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju za svaku proizvodnu godinu, prema sjetvenom planu i broju grla stoke.

Financijska pomoć primljena od vlade

Parametar	Hrvatska	BIH	Slovenija	Srbija	Crna Gora	Ukupno (mil. EUR)
Ukupna novčana vrijednost financijskih potpora koju je organizacija primila od vlada tijekom izvještajnog razdoblja	21,3	0,5	3,2	1,7	0,0	26,7
Oslobođenje od plaćanja poreza i porezni krediti	0,0	0,5	0,0	0,0	0,0	0,5
Potpore, darovnice za ulaganja, istraživanje i razvoj te druge značajne vrste darovnica, financijski poticaji i nagrade	21,3	0,0	2,6	1,7	0,0	25,6
Odgode plaćanja naknada	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Financijska pomoć od izvoznih kreditnih agencija (ECA)	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Ostale financijske koristi koje su primljene ili mogu biti primljene od bilo koje vlade za bilo koju djelatnost	0,0	0,0	0,6	0,0	0,0	0,6
Udio u kojem je vlada prisutna u dioničkoj strukturi (%)⁵¹	14,14	0,00	0,00	0,00	0,00	14,14

⁵¹ Agrolaguna (HZMO 14,14%)

Taksonomija EU-a

Opći metodološki pristup

Prvi je korak u procjeni primjene taksonomije EU-a test prihvatljivosti, tijekom kojeg se zauzima pristup odozgo prema dolje (engl. *top-down*). Na temelju prošlogodišnjeg izvješća o taksonomiji EU-a i dodatnog pregleda aktivnosti koji su provele operativne kompanije neke su aktivnosti već u ranoj fazi prepoznate kao one koje imaju potencijal za primjenu taksonomije. Kako bi se utvrdilo koje su aktivnosti doista prihvatljive u okviru taksonomije, provedena je detaljna procjena u odnosu na ekonomske aktivnosti na razini svih operativnih kompanija i Fortenova grupe d.d. pregledavanjem opisa aktivnosti i oznaka NACE navedenih u okviru taksonomije EU-a i njezina delegiranog akta o klimi⁵². Procjene su napravljene na pojedinačnoj razini svake od uključenih operativnih kompanija, a rezultati su potom konsolidirani na razini Grupe. Upotrijebljene su oznake NACE koje su navedene kao indikativan alat, ali se Grupa nije oslanjala isključivo na njih, posebno zato što mnoge njezine kompanije posluju na tržištima izvan EU-a koja nisu nužno u potpunosti usklađena s klasifikacijom NACE. Za potrebe stvarne procjene svaka je operativna kompanija napravila vlastitu analizu registriranih djelatnosti, kao i onih koje se provode u praksi i bilježe prihod, operativne troškove ili kapitalna ulaganja. Na temelju tih analiza operativne su kompanije identificirale ekonomske aktivnosti koje potpadaju pod djelokrug primjene taksonomije EU-a. U procjeni prihvatljivosti promatrala su se aktivnosti općenito, a ne u smislu triju ključnih pokazatelja uspješnosti (engl. *Key Performance Indicators*, KPI) definiranih obvezom objavljivanja izvedenom iz Uredbe o taksonomiji te je stoga moguće da određena prihvatljiva ili čak usklađena djelatnost ne doprinosi svim trima KPI-jevima. Rezultat procjene, odnosno popis aktivnosti koje su prepoznate kao prihvatljive za primjenu taksonomije, nalazi se u nastavku na Slici 1: Popis prihvatljivih aktivnosti.

Nakon što je popis aktivnosti prihvatljivih za primjenu taksonomije zaključen, u drugom je koraku nakon procjene prihvatljivosti provedena procjena usklađenosti, tijekom koje su aktivnosti prihvatljive za primjenu taksonomije analizirane prema kriterijima koji su za njih primjenjivi. Procjena usklađenosti provedena je u tri

glavna dijela. Prvo je napravljena procjena ispunjava li svaka od prihvatljivih aktivnosti Grupe relevantne kriterije tehničke provjere u okviru taksonomije EU-a za znatan doprinos jednome od dvaju okolišnih ciljeva (ublažavanje klimatskih promjena i prilagodba klimatskim promjenama). Usklađenost s kriterijima tehničke provjere u pravilu je procijenjena i dokumentirana pojedinačno za svaku ekonomsku aktivnosti na razini operativnih kompanija, na decentraliziran način. Druga se procjena odnosila na to ispunjava li svaka od prihvatljivih aktivnosti Grupe relevantne kriterije taksonomije EU-a za izbjegavanje nanošenja bitne štete ostalim četirima okolišnim ciljevima (engl. *do no significant harm* – DNSH, ne nanosi bitnu štetu). Kriteriji DNSH-a uglavnom uključuju okolišne aspekte. Većina tih aspekata realizira se usklađenošću s uredbama EU-a koje se navode u taksonomiji, ali često i domaća regulativa i zakonodavstvo isto tako zahtijevaju njihovo ispunjavanje. Ti su kriteriji u pravilu ispitani na razini aktivnosti. Treći je dio bio namijenjen dokazivanju da kompanije članice ispunjavaju zahtjeve minimalnih zaštitnih mjera (engl. *minimum safeguards*, MSs) po četirima temama (ljudska prava, uključujući prava radnika, korupcija i mito, oporezivanje, pošteno tržišno natjecanje). To je provedeno identificiranjem dokumenata na razini Grupe koji se odnose na zahtjeve u politikama i zakonodavstvu utvrđene Uredbom o taksonomiji te provjerom prepoznatih dokumenata usredotočenom na ključna tematska područja minimalnih zaštitnih mjera. Međutim, procjena po kriterijima minimalnih zaštitnih mjera provedena je i na razini kompanija identifikacijom relevantnih dokumenata i provjerom po ključnim tematskim područjima.

U trećem je koraku, nakon što su unutar Fortenova grupe prepoznate ekonomske aktivnosti koje su prihvatljive za primjenu taksonomije i one usklađene s njome, provedeno prikupljanje financijskih podataka i analiza KPI-jeva (promet, operativni troškovi i kapitalna ulaganja) u odnosu na pojedine aktivnosti. Odgovarajući KPI-jevi prema taksonomiji EU-a izvode se iz konsolidiranih financijskih pokazatelja te stoga uključuju samo operativne kompanije koje su potpuno obuhvaćene konsolidacijom. Takva je analiza provedena za fiskalnu godinu 2022. na razini

svake kompanije koja je prepoznala najmanje jednu aktivnosti prihvatljivu po taksonomiji. Kompanije obuhvaćene ovom analizom prikupile su i analizirale vlastite financijske podatke u kontekstu ekonomskih aktivnosti uključenih u taksonomiju EU-a, tj. nazivnik i brojnik za svaki KPI. Nazivnik za KPI-jeve za prepoznate prihvatljive i usklađene aktivnosti uključuje stavke definirane Uredbom o taksonomiji, dok se brojnik može pripisati aktivnostima koje su prepoznate kao prihvatljive ili usklađene tijekom mjerodavne procjene. Kao što je ranije spomenuto, rezultati su potom konsolidirani za potrebe izvješća. Pristup izračunu triju KPI-jeva pobliže je objašnjen u odjeljku Računovodstvene politike i ključni pokazatelji uspješnosti. S obzirom na trenutnu računovodstvenu politiku Grupe, prilikom izračuna OpEx pokazatelja gdje se različite vrste troškova povezanih s jednom aktivnošću knjiže na zajednički konto, nije uvijek bilo moguće odvojiti relevantne troškove za EU taksonomiju od onih troškova koje je potrebno isključiti. Tijekom nadolazećeg razdoblja Fortenova Grupa će nabaviti softverski program za praćenje računovodstvenih stavki sukladno zahtjevima EU taksonomije, a što će omogućiti točnost i konzistentnost u objavljivanju budućih KPI-eva povezanih s EU taksonomijom.

Završni je korak nakon izračuna KPI-jeva bila objava relevantnih informacija i KPI-jeva kao sastavnog dijela nefinancijskog izvješća. Prema Uredbi o taksonomiji Fortenova grupa dužna je objaviti kako su i u kojoj mjeri njezine ekonomske aktivnosti povezane s održivim aktivnostima koje su navedene u Uredbi. Objava u skladu s taksonomijom EU-a omogućava Fortenova grupi stvoriti transparentnost u pogledu održivih aktivnosti i prikazati napredak koji postiže u održivosti.

⁵² Delegirana uredba Komisije (EU) br. 2021/2139 od 4. lipnja 2021. o dopuni Uredbe (EU) br. 2020/852 Europskog parlamenta i Vijeća uspostavljanjem kriterija tehničke provjere za utvrđivanje uvjeta pod kojima se neka ekonomska aktivnost kvalificira kao aktivnost koja znatno doprinosi ublažavanju klimatskih promjena ili prilagodbi klimatskim promjenama te za određivanje ne uzrokuje li ta ekonomska aktivnost znatnu štetu bilo kojem od ostalih okolišnih ciljeva

Taksonomski usklađene djelatnosti u 2022. na razini Grupe

5. Opskrba vodom; uklanjanje otpadnih voda, gospodarenje otpadom i sanacija okoliša

5.3. Izgradnja, proširenje i rad sustava za skupljanje i pročišćavanje otpadnih voda

5.5. Prikupljanje i prijevoz neopasnog otpada u frakcijama koje se odvajaju na izvoru

6. Prijevoz

6.4. Poslovanje uređajima za osobnu mobilnost, biciklistička logistika

6.5. Prijevoz motociklima, osobnim automobilima i lakim gospodarskim vozilima

7. Građevinske djelatnosti i poslovanje nekretninama

7.1. Gradnja novih zgrada

7.2. Obnova postojećih zgrada

7.3. Postavljanje, održavanje i popravak opreme za energetska učinkovitost

7.4. Postavljanje, održavanje i popravak stanica za punjenje električnih vozila u zgradama (i na parkirnim mjestima uz zgrade)

7.5. Postavljanje, održavanje i popravak instrumenata i uređaja za mjerenje, regulaciju i kontrolu energetske učinkovitosti zgrada

7.6. Postavljanje, održavanje i popravak instrumenata i uređaja za mjerenje, regulaciju i kontrolu energetske učinkovitosti zgrada

7.7. Kupnja i vlasništvo nad zgradama

Obrazac: Udio prometa od proizvoda ili usluga povezanih s taksonomski prihvatljivim gospodarskim aktivnostima – objava za 2022. godinu

Gospodarske aktivnosti (1)	Apsolutni OpEx (3)	Udio OpExa (4)	Kriteriji značajnog doprinosa							DNSH kriteriji (Ne šteti značajno*)						
			Ublažavanje klimatskih promjena (5)	Prilagodba klimatskim promjenama (6)	Voda i morski resursi (7)	Kružno gospodarstvo (8)	Onečišćenje (9)	Bioraznolikost i ekosustav (10)	Ublažavanje klimatskih promjena (11)	Prilagodba klimatskim promjenama (12)	Voda i morski resursi (13)	Kružno gospodarstvo (14)	Onečišćenje (15)	Bioraznolikost i ekosustav (16)	Minimalne zaštitne mjere (17)	Udio OpExa usklađen s taksonomijom, godina N (18)
	000 EUR	%	%	%	%	%	%	%	Y/N	Y/N	Y/N	Y/N	Y/N	Y/N	Y/N	Percent
A. TAKSONOMSKI PRIHVATLJIVE AKTIVNOSTI																
A.1. Ekološki održive aktivnosti (usklađene s taksonomijom)																
5.5. Prikupljanje i prijevoz neopasnog otpada u frakcijama koje se odvajaju na izvoru	595,0	0,0%	100	-	-	-	-	-	-	Y	Y	Y	Y	Y	Y	0,0%
7.4. Postavljanje, održavanje i popravak stanica za punjenje električnih vozila u zgradama (i na parkirnim mjestima uz zgrade)	8,9	0,0%	100	-	-	-	-	-	-	Y	Y	Y	Y	Y	Y	0,0%
Promet ekološki održivih aktivnosti (taksonomski usklađen) (A.1)	603,9	0,0%														0,0%
A.2 Taksonomski prihvatljive, ali ne i ekološki održive aktivnosti (nisu taksonomski usklađene aktivnosti)																
4.20. Kogeneracija energije za grijanje/hlađenje i električne energije iz bioenergije	14.123,8	0,3%														
5.5. Prikupljanje i prijevoz neopasnog otpada u frakcijama koje se odvajaju na izvoru	103,2	0,0%														
5.9 Oporaba materijala iz neopasnog otpada	1.215,2	0,0%														
6.5. Prijevoz motociklima, osobnim automobilima i lakim gospodarskim vozilima	1.454,9	0,0%														
6.6. Usluge cestovnog prijevoza robe	1.152,0	0,0%														
7.7. Kupnja i vlasništvo nad zgradama	12.195,2	0,2%														
8.1 Obrada podataka, usluge poslužitelja i djelatnosti povezane s njima	1.165,0	0,0%														
8.2. Računalno programiranje, savjetovanje i djelatnosti povezane s njima	6.732,2	0,1%														
Prihod taksonomski prihvatljivih, ali ekološki neodrživih aktivnosti (ne taksonomski usklađenih aktivnosti) (A.2)	38.141,6	0,6%														
Ukupno (A.1 + A.2)	38.745,5	0,6%														
B. TAKSONOMSKI NEPRIHVATLJIVE AKTIVNOSTI																
Prihod taksonomski neprihvatljivih aktivnosti (B)	5.299.063,2	99,3%														
Ukupno (A + B)	5.337.808,6	99,9%														

(1) Aktivnost 1 je Taksonomija prihvatljiva u cijelosti. Međutim, samo je dio toga usklađen s taksonomijom. Stoga se aktivnost 1 može prijaviti i pod A1 i pod A2. Međutim, samo udio prijavljen pod A1 može se računati kao taksonomski usklađen u KPI-ju prometa nefinancijskog poduzeća.

Obrazac: Udio kapitalnih ulaganja od proizvoda i usluga povezanih s taksonomski prihvatljivim gospodarskim aktivnostima - objava za 2022. godinu - 1/2

Gospodarske aktivnosti (1)	Apsolutni OpEx (3)	Udio OpExa (4)	Kriteriji značajnog doprinosa							DNSH kriteriji (Ne šteti značajno')						
			Ublažavanje klimatskih promjena (5)	Prilagodba klimatskim promjenama (6)	Voda i morski resursi (7)	Kružno gospodarstvo (8)	Onečišćenje (9)	Bioraznolikost i ekosustav (10)	Ublažavanje klimatskih promjena (11)	Prilagodba klimatskim promjenama (12)	Voda i morski resursi (13)	Kružno gospodarstvo (14)	Onečišćenje (15)	Bioraznolikost i ekosustav (16)	Minimalne zaštitne mjere (17)	Udio OpExa usklađen s taksonomijom, godina N (18)
	000 EUR	%	%	%	%	%	%	%	Y/N	Y/N	Y/N	Y/N	Y/N	Y/N	Y/N	Percent
A. TAKSONOMSKI PRIHVATLJIVE AKTIVNOSTI																
A.1. Ekološki održive aktivnosti (usklađene s taksonomijom)																
5.3. Izgradnja, proširenje i rad sustava za skupljanje i pročišćavanje otpadnih voda	146,0	0,1%	100	-	-	-	-	-	-	Y	Y	Y	Y	Y	Y	0%
5.5. Prikupljanje i prijevoz neopasnog otpada u frakcijama koje se odvajaju na izvoru	20,9	0,0%	100	-	-	-	-	-	-	Y	Y	Y	Y	Y	Y	0%
6.4. Poslovanje uređajima za osobnu mobilnost, biciklistička logistika	13,6	0,0%	100	-	-	-	-	-	-	Y	Y	Y	Y	Y	Y	0%
6.5. Prijevoz motociklima, osobnim automobilima i lakim gospodarskim vozilima	261,5	0,2%	100	-	-	-	-	-	-	Y	Y	Y	Y	Y	Y	0%
7.3. Postavljanje, održavanje i popravak opreme za energetske učinkovitost	2.105,0	1,3%	100	-	-	-	-	-	-	Y	Y	Y	Y	Y	Y	1%
"7.4. Postavljanje, održavanje i popravak stanica za punjenje električnih vozila u zgradama (i na parkirnim mjestima uz zgrade) "	74,3	0,0%	100	-	-	-	-	-	-	Y	Y	Y	Y	Y	Y	0%
7.5. Postavljanje, održavanje i popravak instrumenata i uređaja za mjerenje, regulaciju i kontrolu energetske učinkovitosti zgrada	188,4	0,1%	100	-	-	-	-	-	-	Y	Y	Y	Y	Y	Y	0%
7.6. Postavljanje, održavanje i popravak tehnologija za proizvodnju energije iz obnovljivih izvora	20,4	0,0%	100	-	-	-	-	-	-	Y	Y	Y	Y	Y	Y	0%
CapEx ekološki održivih aktivnosti (usklađeno s taksonomijom) (A.1)	2.830,3	1,8%														2%
A.2 Taxonomy-Eligible but not environmentally sustainable activities (not Taxonomy-aligned activities)																
4.9. Prijenos i distribucija električne energije	87,6	0,1%														
4.15. Distribucija centraliziranoga grijanja/hlađenja	6,5	0,0%														
4.16. Postavljanje i rad električnih toplinskih pumpi	203,8	0,1%														
4.20. Kogeneracija energije za grijanje/hlađenje i električne energije iz bioenergije	137,3	0,1%														
4.24. Proizvodnja energije za grijanje/hlađenje iz bioenergije	356,5	0,2%														
5.2. Obnova sustava za skupljanje, pročišćavanje i opskrbu vodom	67,9	0,0%														
5.4. Obnova sustava za skupljanje i pročišćavanje otpadnih voda	110,8	0,1%														

(1) Aktivnost 1 je Taksonomija prihvatljiva u cijelosti. Međutim, samo je dio toga usklađen s taksonomijom. Stoga se aktivnost 1 može prijaviti i pod A1 i pod A2. Međutim, samo udio prijavljen pod A1 može se računati kao taksonomski usklađen u KPI-ju prometa nefinancijskog poduzeća.

Obrazac: Udio kapitalnih ulaganja od proizvoda i usluga povezanih s taksonomski prihvatljivim gospodarskim aktivnostima - objava za 2022. godinu - 2/2

Gospodarske aktivnosti (1)	Apsolutni OpEx (3)	Udio OpeXa (4)	Kriteriji značajnog doprinosa							DNSH kriteriji (Ne šteti značajno')						
			Ublažavanje klimatskih promjena (5)	Prilagodba klimatskim promjenama (6)	Voda i morski resursi (7)	Kružno gospodarstvo (8)	Onečišćenje (9)	Bioraznolikost i ekosustav (10)	Ublažavanje klimatskih promjena (11)	Prilagodba klimatskim promjenama (12)	Voda i morski resursi (13)	Kružno gospodarstvo (14)	Onečišćenje (15)	Bioraznolikost i ekosustav (16)	Minimalne zaštitne mjere (17)	Udio OpeXa usklađen s taksonomijom, godina N (18)
	000 EUR	%	%	%	%	%	%	%	Y/N	Y/N	Y/N	Y/N	Y/N	Y/N	Y/N	Percent
5.5. Prikupljanje i prijevoz neopasnog otpada u frakcijama koje se odvajaju na izvoru	170,8	0,1%														
6.5. Prijevoz motociklima, osobnim automobilima i lakim gospodarskim vozilima	2.053,3	1,3%														
6.6. Usluge cestovnog prijevoza robe	1.467,1	0,9%														
7.1. Gradnja novih zgrada	4.375,8	2,7%														
7.2. Obnova postojećih zgrada	13.589,2	8,4%														
7.6. Postavljanje, održavanje i popravak tehnologija za proizvodnju energije iz obnovljivih izvora	196,4	0,1%														
8.1 Obrada podataka, usluge poslužitelja i djelatnosti povezane s njima	469,6	0,3%														
8.2. Računalno programiranje, savjetovanje i djelatnosti povezane s njima	760,7	0,5%														
9.1. Istraživanje, razvoj i inovacije s tržišnim potencijalom	4,8	0,0%														
CapEx taksonomski prihvatljivih, ali ne i ekološki održivih aktivnosti (ne taksonomski usklađenih aktivnosti) (A.2)	24.058,2	15,0%														
Ukupno (A.1 + A.2)	26.888,5	16,7%														
B. TAKSONOMSKI NEPRIHVATLJIVE AKTIVNOSTI																
Prihod taksonomski - neprihvatljivih aktivnosti (B)	134.028,7	83,3%														
Ukupno (A + B)	160.917,2	100,0%														

(1) Aktivnost 1 je Taksonomija prihvatljiva u cijelosti. Međutim, samo je dio toga usklađen s taksonomijom. Stoga se aktivnost 1 može prijaviti i pod A1 i pod A2. Međutim, samo udio prijavljen pod A1 može se računati kao taksonomski usklađen u KPI-ju prometa nefinancijskog poduzeća.

Obrazac: Udio operativnih troškova od proizvoda ili usluga povezanih s taksonomski prihvatljivim gospodarskim aktivnostima - objava za 2022. godinu - 1/2

Gospodarske aktivnosti (1)	Apsolutni OpEx (3)	Udio OpeXa (4)	Kriteriji značajnog doprinosa							DNSH kriteriji (Ne šteti značajno')						
			Ublažavanje klimatskih promjena (5)	Prilagodba klimatskim promjenama (6)	Voda i morski resursi (7)	Kružno gospodarstvo (8)	Onečišćenje (9)	Bioraznolikost i ekosustav (10)	Ublažavanje klimatskih promjena (11)	Prilagodba klimatskim promjenama (12)	Voda i morski resursi (13)	Kružno gospodarstvo (14)	Onečišćenje (15)	Bioraznolikost i ekosustav (16)	Minimalne zaštitne mjere (17)	Udio OpeXa usklađen s taksonomijom, godina N (18)
	000 EUR	%	%	%	%	%	%	%	Y/N	Y/N	Y/N	Y/N	Y/N	Y/N	Y/N	Percent
A. TAKSONOMSKI PRIHVATLJIVE AKTIVNOSTI																
A.1. Ekološki održive aktivnosti (usklađene s taksonomijom)																
5.3. Izgradnja, proširenje i rad sustava za skupljanje i pročišćavanje otpadnih voda	56,0	0,0%	100	-	-	-	-	-	-	Y	Y	Y	Y	Y	Y	0%
5.5. Prikupljanje i prijevoz neopasnog otpada u frakcijama koje se odvajaju na izvoru	2.711,5	0,3%	100	-	-	-	-	-	-	Y	Y	Y	Y	Y	Y	0%
6.5. Prijevoz motociklima, osobnim automobilima i lakim gospodarskim vozilima	18,9	0,0%	100	-	-	-	-	-	-	Y	Y	Y	Y	Y	Y	0%
7.3. Postavljanje, održavanje i popravak opreme za energetske učinkovitost	1.504,3	0,2%	100	-	-	-	-	-	-	Y	Y	Y	Y	Y	Y	0%
OpEx ekološki održivih aktivnosti (usklađeno s taksonomijom) (A.1)	4.290,8	0,5%														0%
A.2 Taksonomski prihvatljive, ali ne i ekološki održive aktivnosti (nisu taksonomski usklađene aktivnosti)																
4.15. Distribucija centraliziranoga grijanja/hlađenja	7,1	0,0%														
4.20. Kogeneracija energije za grijanje/hlađenje i električne energije iz bioenergije	1.480,9	0,2%														
4.24. Proizvodnja energije za grijanje/hlađenje iz bioenergije	0,7	0,0%														
4.9. Prijenos i distribucija električne energije	0,5	0,0%														
5.2. Obnova sustava za skupljanje, pročišćavanje i opskrbu vodom	323,4	0,0%														
5.3. Izgradnja, proširenje i rad sustava za skupljanje i pročišćavanje otpadnih voda	1,1	0,0%														
5.4. Obnova sustava za skupljanje i pročišćavanje otpadnih voda	237,4	0,0%														
5.5. Prikupljanje i prijevoz neopasnog otpada u frakcijama koje se odvajaju na izvoru	128,9	0,0%														
6.2. Željeznički prijevoz robe	12,5	0,0%														
6.5. Prijevoz motociklima, osobnim automobilima i lakim gospodarskim vozilima	2.419,6	0,3%														
6.6. Usluge cestovnog prijevoza robe	2.959,2	0,3%														
7.2. Obnova postojećih zgrada	19.626,2	2,1%														
7.7. Kupnja i vlasništvo nad zgradama	31,5	0,0%														

Obrazac: Udio operativnih troškova od proizvoda ili usluga povezanih s taksonomski prihvatljivim gospodarskim aktivnostima - objava za 2022. godinu - 2/2

Gospodarske aktivnosti (1)	Apsolutni OpEx (3)	Udio OpExa (4)	Kriteriji značajnog doprinosa							DNSH kriteriji (Ne šteti značajno')						
			Ublažavanje klimatskih promjena (5)	Prilagodba klimatskim promjenama (6)	Voda i morski resursi (7)	Kružno gospodarstvo (8)	Onečišćenje (9)	Bioraznolikost i ekosustav (10)	Ublažavanje klimatskih promjena (11)	Prilagodba klimatskim promjenama (12)	Voda i morski resursi (13)	Kružno gospodarstvo (14)	Onečišćenje (15)	Bioraznolikost i ekosustav (16)	Minimalne zaštitne mjere (17)	Udio OpExa usklađen s taksonomijom, godina N (18)
	000 EUR	%	%	%	%	%	%	%	Y/N	Y/N	Y/N	Y/N	Y/N	Y/N	Y/N	Percent
8.1 Obrada podataka, usluge poslužitelja i djelatnosti povezane s njima	2.220,3	0,2%														
8.2. Računalno programiranje, savjetovanje i djelatnosti povezane s njima	13.325,2	1,4%														
9.1. Istraživanje, razvoj i inovacije s tržišnim potencijalom	51,8	0,0%														
OpEx aktivnosti prihvatljivih za taksonomiju, ali ne i ekološki održivih (aktivnosti koje nisu usklađene s taksonomijom) (A.2)	42.826,2	4,6%														
Ukupno (A.1 + A.2)	47.116,9	5,1%														
B. TAKSONOMSKI NEPRIHVATLJIVE AKTIVNOSTI																
Prihod taksonomski neprihvatljivih aktivnosti (B)	881.851,2	94,9%														
Ukupno (A + B)	928.968,1	100,0%														

(1) Aktivnost 1 je Taksonomija prihvatljiva u cijelosti. Međutim, samo je dio toga usklađen s taksonomijom. Stoga se aktivnost 1 može prijaviti i pod A1 i pod A2. Međutim, samo udio prijavljen pod A1 može se računati kao taksonomski usklađen u KPI-ju prometa nefinancijskog poduzeća.

7. Ključni pokazatelji 2022.

E

Količina emisija stakleničkih plinova u Opsegu 1 i 2 2022. (tone CO ₂ e)	600.365
Količina emisija stakleničkih plinova u Opsegu 1 i 2 2021. (tone CO ₂ e)	620.778
% smanjenja emisija stakleničkih plinova u Opsegu 1 i 2	-3,9
Intenzitet emisija stakleničkih plinova u Opsegu 1 i 2 2022. (tone CO ₂ e /EUR neto prodaje)	0,11
Količina biogenih emisija (iz biomase) 2022. koje ne ulaze u Opsege 1 i 2 (tone CO ₂ e)	73.867
Potrošnja energije 2022. (GJ)	6.002.212
Potrošnja energije 2021. (GJ)	5.981.558
% povećanja utrošene energije	0,25
% energenata iz obnovljivih izvora	36
Energetski intenzitet 2022. (MJ / EUR neto prodaje)	1,14
Lokacije poslovanja u vlasništvu, zakupu, pod upravom ili u neposrednoj blizini zaštićenih područja te područja visoke vrijednosti u pogledu biološke raznolikosti izvan zaštićenih područja (% i broj kompanija) ⁵³	12% (5 kompanija)
Zahvaćena pitka voda	2.784
Zahvaćena voda (ML)	5.253
Potrošena voda	1.461
% fluktuacije potrošnje vode	Nije usporedivo
Zahvaćena voda iz područja s nestašicom vode (ML)	0
Količina potrošenog materijala	1.336.439
% fluktuacije potrošnje materijala	Nije usporedivo
Broj onečišćenja u ispustu vode	1
Količina otpada 2022. (t)	87.545
% smanjenja količine otpada	25
Onečišćenja povezana s otpadom	0
% kompanija s certifikatom ISO14001	30

S

Broj zaposlenika	45.237
Fluktuacija zaposlenika (% prestanka ugovora o radu)	24
Stopa zabilježenih ozljeda na radu s gubitkom radnog vremena na 100 zaposlenih radnika (LTIR)	2,5
Stopa gubitka radnih dana zbog ozljeda na radu na 100 zaposlenih radnika (LWDR)	118
Udio žena u višem menadžmentu (%)	33
Udio žena u menadžmentu (% uključujući viši, srednji i linijski)	61
Omjer plaća muškaraca prema ženama	50:50
Broj nacionalnosti zaposlenika	27+
Prosječni broj sati osposobljavanja zaposlenika	8,8
Obuhvaćenost zaposlenika kolektivnim ugovorima (%)	95
Udio zaposlenika koji su primili ocjenu radnog učinka	36
Udio zaposlenika koji su dobili direktnu zamolbu za informiranje o antikorupcijskoj politici	17
Udio zaposlenika koji su prošli osposobljavanje o ljudskim pravima	45
Udio kompanija s projektima lokalne zajednice	21

G

Odvojena funkcija izvršnog direktora i predsjednika Upravnog odbora	Da
ESG kriterij za ocjenu radnog učinka članova tima izvršnih direktora	Da
Udio kompanija u kojima je izvršena procjena izloženosti riziku od korupcije (%)	12
Broj osnovanih slučajeva korupcije	0
Broj osnovanih slučajeva protivnih tržišnom natjecanju	0
Udio kompanija u kojima je izvršena procjena izloženosti riziku od kršenja ljudskih prava (%)	11
Broj prijava Etičkom povjerenstvu	4
Broj prijava Etičkom povjerenstvu povezanih s kršenjem prava djece	0
Broj osnovanih slučajeva kršenja Etičkog kodeksa	1
Broj osnovanih slučajeva diskriminacije	1 ⁵⁴
Ukupni broj prijava zabrinutosti o etičkim pitanjima u kompanijama Grupe uključujući prijave Etičkom povjerenstvu	28
Broj značajnih incidenata informacijske sigurnosti	0
Broj slučajeva povrede zaštite osobnih podataka	1

53 PIK Vinkovci (proizvodna djelatnost koja graniči sa zaštićenim područjima u Hrvatskoj br. 930 i 892), Belje (poljoprivredna djelatnost unutar Kopačkog rita), Jamnica HR (proizvodna djelatnost unutar Pokupskog bazena, Natura 2000 POP HR1000001), Mercator CG (manja trgovina unutar Nacionalnog parka Skradarsko jezero, WDPA ID 16385), Mercator SRB (srednje velika trgovina unutar Nacionalnog parka Kopaonik u Srbiji)

54 Slučaj je detaljno istražen, te je pronađeno rješenje koje je prihvaćeno od svih sudionika. Jednom zaposleniku iskazana je verbalna opomena.

8. O izradi ovog izvješća i prilozi

Ovo je drugo izvješće o održivosti Fortenova grupe, objavljeno sredinom 2023. godine, koje pokriva razdoblje od 1. siječnja do 31. prosinca 2022. Pripremljeno je uzimajući u obzir standarde Globalne inicijative za izvješćivanje (engl. Global Reporting Initiative, GRI), verzija 2021.

Prilozi u nastavku ovoga izvješća obuhvaćaju metodologiju i opseg kompanija koje su uključene u izvješće, kao i popis skraćenih

imena kompanija i njihovih punih pravnih imena. U prilogima se nalaze liste članstava, udruženja, priznanja i nagrada, ocjena stručnog odbora HR PSOR-a, lista tablica i grafika koje se nalaze u izvješću, te GRI sadržaj.

Za sva dodatna pitanja o ovom izvješću kontaktirajte: sustainability@fortenovagrupa.hr.

Metodologija prikupljanja podataka i ispravljene objave

Prikupljanje i kvaliteta podataka

Podaci o zaposlenicima, osposobljavanju, plaćama, zdravlju i sigurnosti na radu, te dobavljačima i lokalnoj zajednici prikupljeni su centralnim sakupljanjem podataka na godišnjoj razini putem standardiziranih obrazaca. Dostupni su za reviziju za svaku pojedinu kompaniju obuhvaćenu ovim izvješćem. Sve 42 kompanije i Fortenova grupa d.d., obuhvaćene ovim izvješćem, dostavile su obrasce s prihvatljivom razinom izostavljenih odgovora. Neke kompanije ostavile su prazna polja kao oznaku da određeni aspekti nisu prisutni ili relevantni, za što se pretpostavlja da je u pitanju negativan odgovor, posebice kod manjih kompanija kojima je zbog uredskog tipa aktivnosti obrazac bio dijelom nerelevantan. Kako su relevantne cjeline bile popunjene, obrazac je prihvaćen kao valjan. S obzirom da je riječ o velikoj količini prikupljenih podataka te da su 2021. prikupljeni i analizirani ručno bez standardiziranih kategorija, a 2022. još uvijek nisu u potpunosti automatizirani pa je proces provjere ponovno obavljen ručno, moguće su pogreške, odnosno kvaliteta podatka po pojedinim je parametrima ograničena. Podaci za 2021. i 2022. usporedivi su za ispravljene objave emisija i energije, ali nisu potpuno usporedivi za materijale, otpad i vodu zbog većeg broja i promjene kategorija pod kojima se o ovim aspektima izvještava, a razlikuju se i između zakonodavstava.

Opseg uključenih kompanija

Izveštavanje uključuje 42 kompanije i Fortenova grupu d.d. prema popisu kompanija u prilogu [Skraćeni nazivi kompanija](#). Izveštava se prema podjeli na četiri poslovna područja:

poljoprivreda, prehrana, maloprodajne i veleprodajne kompanije, te neosnovna društva. Kategorija neosnovnih društva u ovoj podjeli se u određenim slučajevima grupira sa holding društvom i uključuje mStart. Iako mStart nije dio neosnovnih društava, ovakva grupacija je pogodna s aspekta niskog utjecaja na okoliš društava s uredskim poslovanjem, te sličnosti po mnogim drugim socijalnim parametrima. O svim značajnim temama izvještava se za sve 43 kompanije Grupe, izuzev u području zaštite i sigurnosti na radu. Izveštavanje o zaštiti na radu ograničeno je na kompanije iz poslovnih područja poljoprivrede, prehrane i maloprodajnih i veleprodajnih djelatnosti. Razlog isključivanja neosnovne djelatnosti i Fortenova grupe d.d. u izvještavanju o zaštiti na radu leži u tome što su njihove aktivnosti vrlo ograničene na administrativne djelatnosti ili poslove niskog rizika, te zapošljavaju prosječno 14 ljudi⁵⁵. Kod iskazivanja udjela kompanija u parametrima navedenima u izvješću ukupan broj kompanija je također 43. Agregirani podaci o temama ESG a prikazani su u tablicama koje se nalaze u prilogima ovoga izvješća, a na koje se referira tekst u prethodnom člancima. Značajna područja poslovanja definirana su kao države u kojima Grupa posluje, a lokalno zapošljavanje uključuje zaposlenike i nabavu robe iz država jugoistočne Europe.

Izveštaj ne uključuje ukupno 13 kompanija koje su obuhvaćene konsolidiranim financijskim izvještajem. Jamnica Waters LLC nije obuhvaćena zbog zatvaranja kompanije u Mađarskoj. Ostale izuzete kompanije nisu imale prihod ili su zapošljavale manje od 2 zaposlenika, te se primarno bave aktivnostima koje nemaju značajan utjecaj na aspekte ESG-a.

Okolišni parametri

Energija

Potrošnja energije izračunava se kao razlika sume kupljene i proizvedene energije unutar organizacije i sume prodane energije. U mješavini energetskih izvora, energija hlađenja i električna energija iz obnovljivih izvora nisu prisutne, te nisu uvrštene u popis komponenata energetske potrošnje. Za potrebe izračuna energetske potrošnje sakupljeni su podaci o potrošnji fosilnih goriva i obnovljivih izvora energije u nepokretnim (npr. kotlovi na lokaciji) i pokretnim (npr. službena vozila) energetskim izvorima. Podaci o kupljenim neobnovljivim i obnovljivim gorivima prikupljeni su temeljem računa, proizvodnja bioplina u 5 bioplinskih postrojenja tvrtke Energija Gradec određena je mjerenjem, dok su kupljena i prodana električna energija i toplota određeni temeljem plaćenih računa i mjerenja. Faktori konverzije iz goriva u energiju su donje ogrjevne vrijednosti i gustoće pojedinih goriva, preuzeti iz dokumenta Energija u Hrvatskoj (lit. Energetski institut Hrvoje Požar. Energija u Hrvatskoj, 2021. godina, Godišnji energetski pregled. Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja, 2022.). Energetski intenzitet uključuje sve tipove potrošene energije unutar organizacije prema popisu u GRI 2016 objavi 302-1.

Također, ponovno je izračunana potrošena energija za 2021. koja iznosi 5.198.487 GJ, što je 30% manje nego što je objavljeno 2021. Od ispravljenih pogrešaka navodimo sljedeće. Prethodno objavljen uzrok nekonzistentno primijenjenih faktora konverzije energenata u količine energije, te grube procjene energetske potrošnje, u kojima je u većini slučajeva precijenjena količina energenata koja se troši u poslovanju koje se odvija u unajmljenim prostorima gdje se prostor dijeli s drugim unajmljivačima, s obzirom na udio u površini tog prostora. U jednom slučaju ispravljeno je duplo zbrajanje. Dodatno, nije bilo moguće usporediti podatke s prethodnom godinom u kojoj nije bilo izvještavanja.

Emisije stakleničkih plinova

Izravne bruto emisije Fortenova grupe izračunane su po principu operativnog nadzora za 43 tvrtke za Opsega 1 i 2, te za 5 kompanija za Opseg 3 Fortenova grupe u tonama ekvivalenta CO₂, uključujući sve relevantne tipove stakleničkih plinova (CO₂, CH₄, N₂O i PFC-ovi). Emisije PFC-ova relevantne su samo za Opseg 1. Primijenjeni su standardi ISO 14064-1, ISO/TR 14069, te dvije metodologije: Protokol o stakleničkim plinovima za poslovne subjekte (GHG Protocol Corporate - A Corporate Accounting and Reporting Standard) i metodologija IPCC-a. Nacionalni faktori za emisije uzeti su iz baze podataka Europske agencije

za okoliš (EEA), te iznose 138, 222, 739, 678 i 471 gCO₂e/kWh za Hrvatsku, Sloveniju, Bosnu i Hercegovinu, Srbiju, odnosno Crnu Goru. Intenzitet emisija stakleničkih plinova iskazan je kao zbroj Opsega 1 i 2 po prihodu, a uključuje sve relevantne tipove emisija.

U 2021. još nije postojalo implementirano i gotovo rješenje za praćenje, prikupljanje i izračun emisija stakleničkih plinova, a kompanije nisu imale pristup nužnoj edukaciji za izračun, stoga su se koristile javno dostupnim kalkulatorima. Nastavno na to, preliminarni izračun za emisije GHG-a 2021. nije uključivao emisije ukupno 13 kompanija, a kod onih koje su dostavile podatke utvrđeno je nekoliko nedostataka koji su otklonjeni. Napravljen je ponovni izračun emisija GHG-a i energije za 2021. u kojemu je utvrđen princip potpunosti podataka prema GHG-protokolu za sve tipove emisija. Za izvještajnu godinu 2021. ponovno izračunane ukupne emisije u Opsegu 1 i 2 Fortenova grupu iznose 620.778 tCO₂e što je 60% manje nego emisije objavljene u prošlom izvještajnom razdoblju.

U usporedbi s prethodnim preliminarnim izračunom, koji je objavljen indikativno, ispostavilo se da su za emisije Opsega 2 unesene najveće pogreške jer su u poljoprivredi i maloprodaji emisije bile značajno precijenjene zbog neusklađenosti metodologije izračuna i manjka sustava za provjeru podataka. Zbog manjka osviještenosti, fugalne emisije u maloprodaji i poljoprivredi u Opsegu 2 većinom su bile izostavljene. Najveći izvori emisija koji su naknadno dodani bile su izravne fugalne emisije poljoprivrednog sektora.

Voda

Potrošnja vode izračunava se oduzimanjem ispuštene vode od zahvaćene. Dio zahvaćene vode ugrađen je u trgovačke proizvode, a nekoliko kompanija prijavilo je i značajno isparavanje vode u procesima kondenzacije vode. Zahvaćena mineralna voda koja ima preko 1.000 ML otopljenih tvari, a svrstana je u GRI kategoriju pitke vode jer otopljene tvari ne utječu na zdravstvenu ispravnost vode za piće.

Materijali

Izračun opetovano upotrijebljenih materijala, točnije povratnih staklenih boca u Jamnici i Sarajevskom kiseljaku, odnosi se na broj komada staklenih boca stavljenih na tržište u obrađenoj povratnoj ambalaži podijeljen s brojem staklenih boca stavljenih na tržište uključujući novonabavljene staklene boce.

Ljudski potencijali

Menadžment

Za potrebe ovog dijela izvješća *viši menadžment* definiran je kao osobe koje su ili članovi najvišeg upravljačkog tijela u društvu ili su direktori *na razini B-1*, dok su *srednji i linijski menadžment* definirani u svakoj kompaniji prema njihovim internim organizacijskim shemama i sistematizacijama radnih mjesta.

Ostali radnici

Prema metodologiji Globalne inicijative za izvještavanje, Standardu GRI 2, Objavi 2-8, pod kategorijom "ostali djelatnici koji nisu zaposlenici, a čiji rad kontrolira organizacija" definirani su za potrebe izvještavanja djelatnici s ugovorom o djelu, *voucher* djelatnici, konzultanti, djelatnici za povremene i privremene poslove, usluge skladištenja i rukovanja robom i sve ostale fizičke osobe koje rade prema drugim vrstama ugovora.

Izjašnjavanje o rodnoj pripadnosti

Unutar zakonodavnih okvira država u kojima kompanije posluju zaposlenicima nije omogućeno izjašnjavanje o rodu izvan opcija "muško" i "žensko", niti opcija odbijanja izjašnjavanja o rodu, stoga ova kategorija nije uvrštena u podatke o zaposlenicima.

Prilozi - ESG podaci

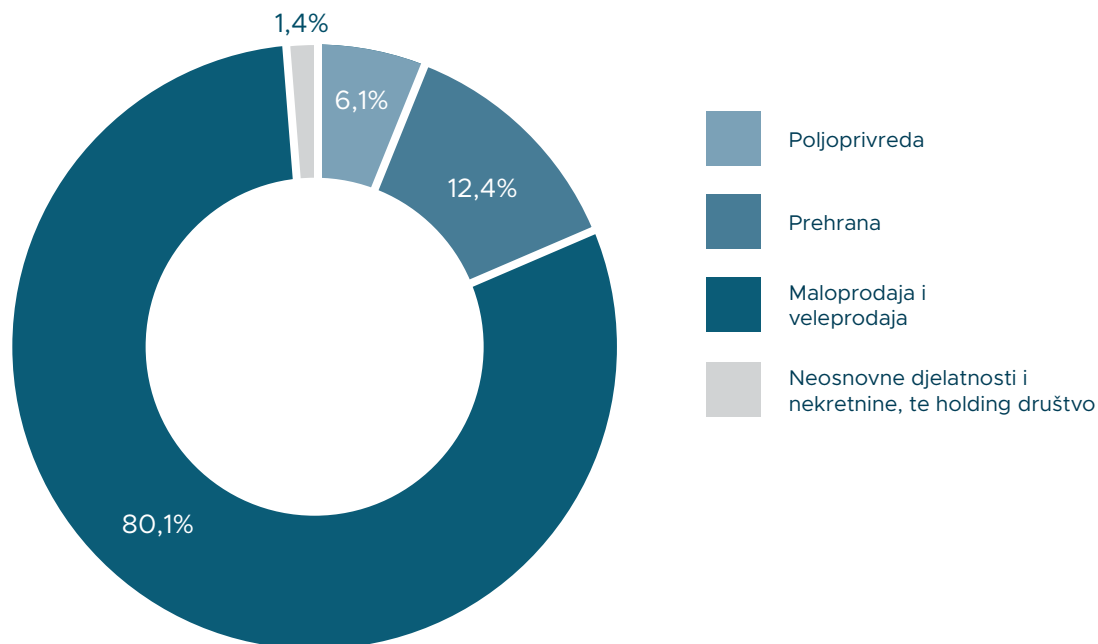
Zaposlenici u brojevima

Distribucija zaposlenika prema spolu u odnosu na ugovore o radu

	Stalni zaposlenici	Privremeni zaposlenici	Zaposlenici s punim radnim vremenom	Zaposlenici s nepunim radnim vremenom	S negarantiranim radnim vremenom	Hrvatska	Slovenija	Srbija	BIH	Crna Gora	Poljoprivreda	Prehrana	Maloprodajne i veleprodajne kompanije	Neosnovne djelatnosti i holding društvo
Muški	13.082	2.304	15.225	161	0	8.567	2.175	3.231	1.022	391	1.929	3.664	9.454	339
	35 %	35 %	36 %	14 %	0 %	41 %	24 %	36 %	28 %	24 %	72 %	67 %	27 %	57 %
Ženski	24.368	4.236	27.628	975	0	12.206	6.755	5.730	2.687	1.225	752	1.806	25.786	259
	65 %	65 %	64 %	86 %	0 %	59 %	76 %	64 %	72 %	76 %	28 %	33 %	73 %	43 %

Napomena: Izostavljanje kategorije *Ostali* kao treće opcije izjašnjenja o spolu objašnjeno je u poglavlju Metodologija.

Distribucija zaposlenika po poslovnim područjima uključujući sezonske radnike

Distribucija zaposlenika po tipu radnog ugovora, državi i području poslovanja

	Hrvatska	Slovenija	Srbija	BIH	Crna Gora	Ukupno zaposlenih prema tipu ugovora	Postotak zaposlenih prema tipu ugovora
Stalni zaposlenici	17.621	8.635	7.325	2.628	1.241	37.450	85 %
Privremeni zaposlenici	3.153	295	1.636	1.081	375	6.540	15 %
S negarantiranim radnim vremenom	0	0	0	0	0	0	0 %
Zaposlenici s punim radnim vremenom	20.613	8.205	8.860	3.561	1.614	42.853	97 %
Zaposlenici s nepunim radnim vremenom	160	725	101	148	2	1.136	3 %

Distribucija ugovora o radu prema kategorijama zaposlenika

	<30	30 - 50	>50	Muški	Ženski
Viši menadžment	1	197	90	193	95
%	0	68	31	67	33
Srednji menadžment	9	418	174	349	252
%	1	70	29	58	42
Linijski menadžment	238	2.436	1.047	1.275	2.446
%	6	65	28	34	66
Ostali zaposlenici	6.146	20.490	12.746	13.578	25.807
%	16	52	32	34	66
Ukupno	6.394	23.541	14.057	15.395	28.600
%	15	54	32	35	65

Udio višeg menadžmenta iz lokalne zajednice iznosio je 89 %

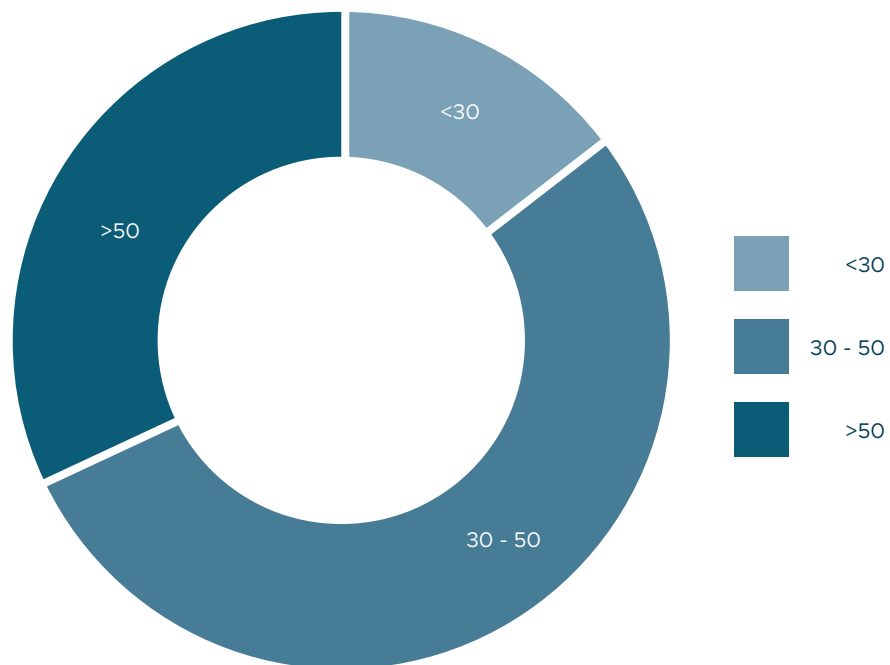
	Broj osoba	Udio radnika ili djelatnika u ukupnom broju zaposlenih u Fortenova grupi
Sezonski radnici	1.248	3 %
Ukupan broj djelatnika koji nisu zaposlenici, a čiji rad kontrolira organizacija*		
Rad učenika	1.395	3 %
Učenička praksa	1.018	2 %
Studentska praksa	74	0 %
Student-servis	9.047	21 %
Agencijski radnici	310	1 %
Volonteri	1	0 %
Ostali djelatnici	1.678	4 %
Ukupno	13.523	31 %

* Uključuje djelatnike prema metodologiji Globalne inicijative za izvještavanje, Standardu GRI 2, Objavi 2-8. Odnosi se na radnike koji nisu zaposlenici, a čiji rad kontrolira organizacija. Kategorija "ostali djelatnici" podrazumijeva djelatnike s ugovorom o djelu, voucher djelatnike, konzultante, djelatnike za povremene, privremene poslove, usluge skladištenja i rukovanja robom i sve ostale fizičke osobe koje rade prema drugim vrstama ugovora.

Dobna struktura zaposlenika po tipu radnog ugovora, državi i području poslovanja

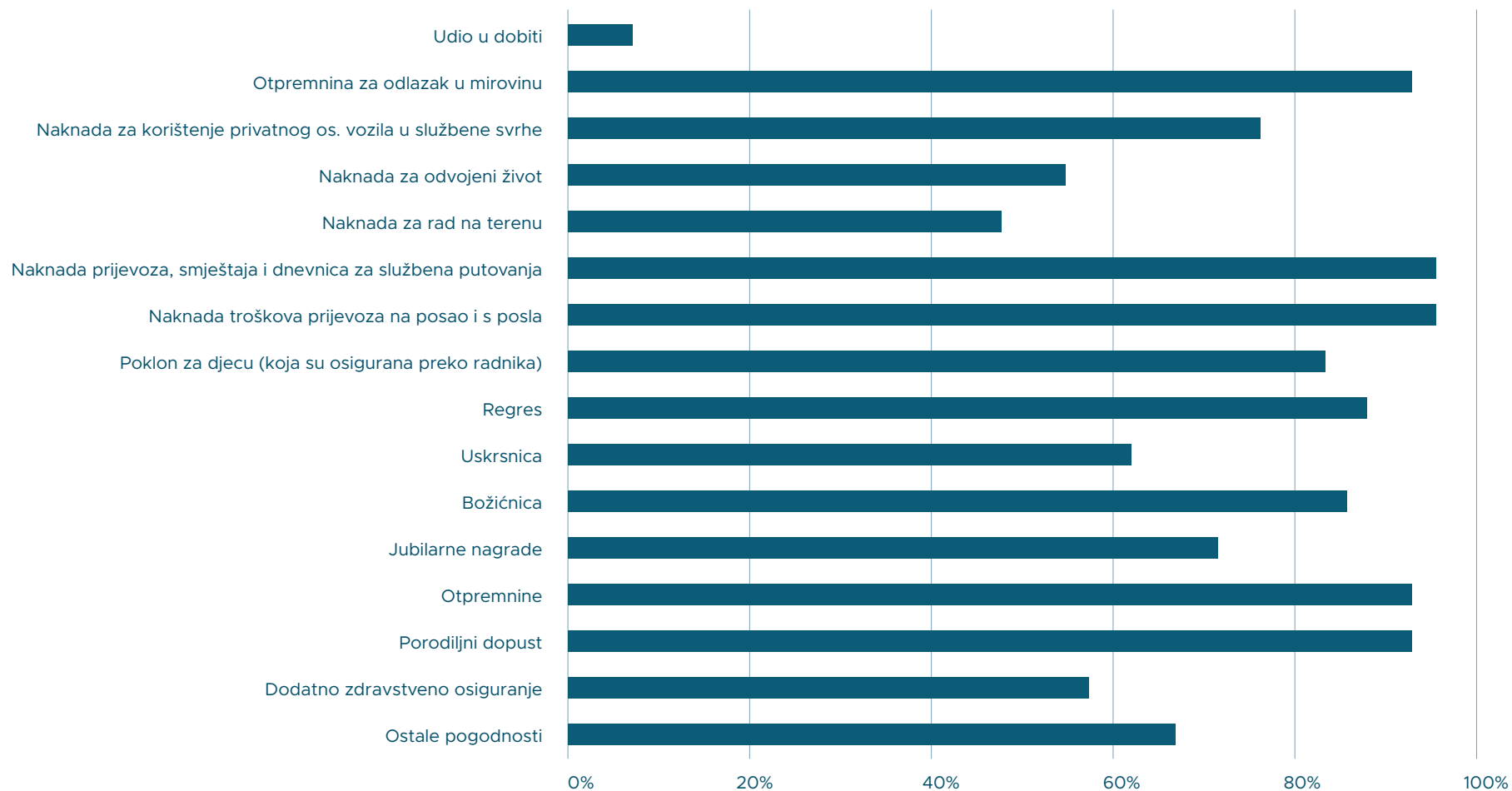
	Viši menadžment	Srednji menadžment	Linijski menadžment	Ostali zaposlenici	Hrvatska	Slovenija	Srbija	BIH	Crna Gora	Ukupno
<30	1	9	238	6.146	2.864	1.327	1.345	572	286	6.394
%	0	1	6	16	14	15	15	15	18	15
30 - 50	197	418	2.436	20.490	10.879	4.392	5.075	2.174	1.021	23.541
%	68	70	65	52	52	49	57	59	63	54
>50	90	174	1.047	12.746	7.031	3.215	2.541	964	306	14.057
%	31	29	28	32	34	36	28	26	19	32

Distribucija zaposlenika po dobi

Udio kompanija koje pružaju pogodnosti, pomoć za specifične slučajeve te dodatne plaćene dopuste

Udio kompanija koje pružaju navedene pogodnosti

Udio kompanija koje pružaju pogodnosti, pomoć za specifične slučajeve te dodatne plaćene dopuste

Udio kompanija koje pružaju pomoć

Osposobljavanje

Prosječni broj sati osposobljavanja zaposlenika

Muški	9,0
Ženski	8,7
Ukupno	8,8
Viši menadžment	22,3
Srednji menadžment	21,3
Linijski menadžment	11,7
Ostali zaposlenici	7,8

Udio zaposlenika koji su primili osposobljavanje za specifične teme

Suzbijanje korupcije (%)	35
Ljudska prava (%)	45

Udio kompanija u kojima su dostupni programi osposobljavanja i pomoći

Programi osposobljavanja	
interni tečajevi za osposobljavanje	76 %
financijska potpora za vanjsko osposobljavanje ili obrazovanje	69 %
omogućavanje studijskih razdoblja sa zajamčenim povratkom na radno mjesto	19 %
Programi pomoći	
planiranje umirovljenja za osobe koje namjeravaju ići u mirovinu	48 %
prekvalifikacija zaposlenika koji namjeravaju nastaviti raditi	33 %
otpremina	81 %
uzimanje u obzir dobi i godina službe zaposlenika pri isplati otpremnine	79 %
službe za raspoređivanje zaposlenika	29 %
pomoć (primjerice osposobljavanje, savjetovanje) u vezi s okončanjem radnog vijeka	31 %

Broj i udio zaposlenika koji su primili ocjenu radnog učinka

	Broj zaposlenika	Udio zaposlenika (%)
Viši menadžment	257	89
Srednji menadžment	438	73
Linijski menadžment	1.649	44
Ostali zaposlenici	13.277	34
Ukupno	15.621	36

Fluktuacija po dobnim skupinama, spolu i državama poslovanja. Ukupan broj novozaposlenih i osoba kojima je prestao radni odnos

	<30	30 - 50	>50	Muški	Ženski	Hrvatska	Crna gora	BIH	Srbija	Slovenija
Broj novozaposlenih	4.320	4.182	1.331	3.859	5.974	4.122	559	1.228	2.543	1.381
Stopa fluktuacije (%)	61	17	9	24	20	19	28	33	28	15
Broj osoba kojima je prestao radni odnos	3.566	4.639	2.235	4.131	6.308	4.205	548	1.234	2.664	1.788
Stopa fluktuacije(5)	50	19	16	26	22	20	28	33	29	20

Pravo na dopust u slučaju rođenja djeteta

	Muški	Ženski
Stopa povratka	140	86
Stopa zadržavanja	115	83
Broj zaposlenika koji su se vratili s rodiljnog dopusta u prethodnom izvještajnom razdoblju	166	1.156
Broj zaposlenika koji se trebaju vratiti na posao nakon rodiljnog dopusta	177	1.249
Broj zaposlenika koji su se vratili na posao nakon završetka rodiljnog dopusta	247	1.074
Broj zaposlenika koji su se vratili na posao nakon završetka rodiljnog dopusta, a koji su ostali zaposleni i 12 mjeseci po povratku na posao	191	959

Upravljanje

Suzbijanje korupcije: Priopćenje i osposobljavanje koje se odnosi na antikorupcijsku politiku

205-2 Suzbijanje korupcije										
	Hrvatska	Slovenija	Srbija	BIH	Crna Gora	Viši menadžment	Srednji menadžment	Linijski menadžment	Ostali zaposlenici	Ukupno
Broj zaposlenika koji su primili priopćenje o antikorupcijskoj politici i postupcima:	3.659	8.856	98	1.202	1.616	160	297	1.506	13.468	15.431
Udio (%)	24	57	1	8	10	56	49	40	34	35
Broj zaposlenika koji su prošli antikorupcijsku obuku	95	7.252	0	0	0	33	92	894	6.328	7.347
Udio (%)	1	99	0	0	0	11	15	24	16	17

Ljudska prava: Procjena rizika i osposobljavanje na temu ljudskih prava

Udio kompanija u kojima je izvršena procjena izloženosti riziku od kršenja ljudskih prava	11 %
Postotak zaposlenika koji su obučeni o politikama ili postupcima zaštite ljudskih prava značajnima za djelatnost	45 %

	Hrvatska	Crna Gora	BIH	Srbija	Slovenija	Ukupno
Ukupan broj sati osposobljavanja posvećenih politikama ili postupcima zaštite ljudskih prava značajnima za djelatnost	9.332	2	2	1.871	8.732	69.963
Udio (%)	13	0	0	3	12	100

Slučajevi nepridržavanja zakona i propisa iz socioekonomskog i okolišnog područja

	Okoliš	Radni odnos	Ostali slučajevi (financijski, ekonomski, administrativni itd.)	Zdravlje i sigurnost kupaca	Povreda privatnosti ili gubitak podataka	Podaci o proizvodima i uslugama	Marketinška komunikacija	Ukupno
Broj novčanih kazni	3	6	124	41	1	43	3	221
Broj nenovčanih sankcija ili drugih mjera	7	46	10	79	0	154	2	298

Broj otkaza ugovora o radu povezanih s gore navedenim slučajevima	60
Raskinuti ili neobnovljeni ugovori s poslovnim partnerima	44

Struktura pododbora Upravnog odbora

Odbor za reviziju i rizike	
Predsjednik	Maksim Poletaev
Broj članova Odbora	3
Odbor za financije	
Predsjednik	Vsevolod Rozanov
Broj članova Odbora	2
Odbor za strategiju i transformaciju	
Predsjednik	Ivica Mudrić
Broj članova Odbora	3
Odbor za imenovanja, nagrađivanje i korporativno upravljanje	
Predsjednik	Ivica Mudrić
Broj članova Odbora	4

Okolišni podaci

Distribucija potrošnje vode prema poslovnim područjima 2022.

Voda iskazana u ML	Poljoprivreda	Prehrana	Maloprodaja i veleprodaja	Neosnovne djelatnosti i nekretnine, te holding društvo	Ukupno
Zahvaćene vode	3.079	2.046	127	1	5.253
Ispuštene vode	1.902	1.763	127	0	3.792
Potrošnja vode ⁵⁶	1.177	282	0	1	1.461
Voda ugrađena u prehrambene proizvode i poljoprivredu	1.477	510	0	0	1.987

⁵⁶ Potrošnja vode izračunata je prema GRI objavi 303-5 kao razlika između zahvaćene vode i ispuštene vode. Voda ugrađena u prehrambene proizvode i navodnjavanje iskazana je zasebno.

Članstva i udruženja

U svjetlu svoje predanosti održivom razvoju i učinkovitom upravljanju te naslanjajući se na odluku da se u listopadu 2021. formalno pridruži **UN Global Compactu**, najvećoj inicijativi za održivi razvoj i korporativnu održivost na svijetu, Fortenova grupa nastavila je i 2022. s aktivnostima na pridruživanju asocijacijama koje zastupaju i promoviraju načela UN Global Compacta. Time je u praksi provodila radnje na koje se obvezala – da će podupirati društvo u kojem posluje i biti angažirana na svim tržištima na kojima je prisutna te svake godine izvještavati o trajnim naporima koje ulaže u održivost.

Stoga se, nakon što je krajem 2021. postala i članicom Hrvatskog poslovnog savjeta za održivi razvoj (HR PSOR), organizacije čija je misija podizati svijest o održivom razvoju kao temeljnom razvoju Republike Hrvatske (HR PSOR je lokalni ogranak Svjetskog poslovnog savjeta za održivi razvoj (WBCSD), Fortenova grupa u Hrvatskoj se 2022. pridružila **Međunarodnom institutu za klimatske aktivnosti (Institut IICA)**, udruzi stručnjaka iz područja klimatskih promjena i politike.

Riječ je o sljedniku Hrvatske udruge za smanjenje ugljičnog otiska, a svrha je Instituta pomoći poslovnoj zajednici u borbi protiv klimatskih promjena, smanjenju emisija CO₂, uvođenju Strategije niskougljičnog razvoja i europskog zelenog plana u njihove poslovne planove i procese te time poduprijeti i njihov održivi – zeleni gospodarski razvoj i rast i u Republici Hrvatskoj i u EU-u. Institut je uključen u međunarodnu zajednicu IASE (*International Association for Sustainable Economy*) koja educira i certificira stručnjake iz područja ESG-a.

U 2022. Fortenova grupa postala je član Udruge prerađivačke industrije i djelatnosti u tehnologiji u RH. Isto tako, aktivno je kao član sudjelovala u radu Vijeća za zaštitu okoliša i održivost

Hrvatske gospodarske komore. Razmjena dobrih praksi te sudjelovanje u kreiranju tema i inicijativa koje utječu na održivost i poslovanje općenito nastavili su se 2022. i u drugim udruženjima na različitim tržištima čiji je Fortenova grupa član od ranije.

Tijekom izvještajnog razdoblja Fortenova grupa d.d., zajedno sa svojim kompanijama Mercator d.o.o. i Mercator Emba, realizirala je i sve pripreme aktivnosti za učlanjenje u slovenski **Institut za razvoj društvene odgovornosti – IRDO**, a formalno je učlanjenje uslijedilo sredinom siječnja 2023. Institut je vodeća slovenska organizacija koja provođenjem istraživanja, edukacijama i savjetovanjem daje konkretan doprinos razvoju društvene odgovornosti u Sloveniji i na globalnoj razini. Pritom surađuje s domaćim i inozemnim stručnjacima, institucijama, organizacijama, vladama i kompanijama, promovirajući ih i povezujući razmjenom znanja, dobrih praksi i iskustava o društvenoj odgovornosti.

Članstvom u navedenim organizacijama Fortenova grupa postala je aktivni sudionik relevantnih inicijativa razvoja održivosti, uz

pristup svim informacijama i znanjima važnim za to područje društvenog djelovanja, čime je dodatno potvrdila vlastitu društvenu odgovornost. Ujedno, na taj način i vlastitim primjerom potiče snažnije uključivanje poslovnog sektora u aktivnosti namijenjene napredovanju prema ciljevima održivog razvoja i postizanju korporativne održivosti.

Temeljem važećih zakonskih propisa koji poslodavce u Hrvatskoj, Srbiji, Bosni i Hercegovini, Crnoj Gori i Sloveniji obvezuju na članstvo u samostalnim stručno-poslovnim organizacijama, Fortenova grupa i njezine operativne kompanije članice su Hrvatske gospodarske komore te Privrednih komora Srbije, Bosne i Hercegovine i Crne Gore odnosno Gospodarske zbornice Slovenije.

Istodobno su, na principu dobrovoljnosti, Grupa i operativne kompanije članice brojnih nacionalnih i širih interesnih grupacija i udruženja kojima je svrha zaštita, zastupanje, usklađivanje i promicanje interesa članica, poslodavaca/menadžera odnosno djelatnosti u kojima kompanije posluju.

Lista pojedinačnih članstava koje su izdvojile kompanije:

<p>UDRUGA TRGOVINE I LOGISTIKE</p> <p>UDRUGA TRGOVINE I LOGISTIKE</p>	<p>ROUNDTABLE SUSTAINABLE PALM OIL</p> 	<p>INTERESNO UDRUŽENJE HRVATSKO SJEME</p> 	<p>GOSPODARSKO INTERESNO UDRUŽENJE ZA PROIZVODNJU, PRERADU I PROMET STOKE, STOČNIH PROIZVODA I STOČNE HRANE CROATIASTOČAR</p>	<p>NACIONALNA ALIJANSA ZA EKONOMSKI RAZVOJ</p>
<p>Konzum plus d.o.o.</p> <hr/> <p>Roto dinamic d.o.o.</p>	<p>Zvijezda plus d.o.o.</p> <hr/> <p>Dijamant</p>	<p>Belje</p> <hr/> <p>PIK Vinkovci</p> <hr/> <p>Eko Biograd</p>	<p>Belje</p> <hr/> <p>PIK Vrbovec plus d.o.o. HR</p>	<p>Dijamant</p> <hr/> <p>Mercator-S d.o.o. Beograd</p>
<p>UDRUŽENJE POSLODAVACA FBiH</p> <p>UDRUŽENJE POSLODAVACA</p>	<p>UDRUGA PRERAĐIVAČKE INDUSTRIJE I DJELATNOSTI U TEHNOLOGIJI</p> <p>Udruga prerađivačke industrije i djelatnosti u tehnologiji</p>	<p>HRVATSKI POSLOVNI KLUB</p> 	<p>HRVATSKA UDRUGA ZA NAVODNJAVANJE</p> <hr/> <p>PIK Vinkovci plus d.o.o.</p> <hr/> <p>Eko Biograd</p> <hr/> <p>Vinka plus d.o.o.</p> <hr/> <p>Vupik plus d.o.o.</p>	<p>UDRUGA HRVATSKIH PROIZVOĐAČA SVINJA</p> <hr/> <p>PIK Vinkovci plus d.o.o.</p> <hr/> <p>Eko Biograd</p>
<p>Konzum BH d.o.o. Sarajevo</p> <hr/> <p>Mercator BH d.o.o. Sarajevo</p>	<p>PIK Vrbovec plus d.o.o. HR</p> <hr/> <p>Zvijezda plus d.o.o.</p>	<p>Sarajevski Kiseljak d.o.o.</p> <hr/> <p>Mercator BH d.o.o. Sarajevo</p>		

Nagrade i priznanja

Kompanije koje su osvojile nagrade

- Agrolaguna d.d.
- Belje plus d.o.o.
(+Belje Agro-vet plus d.o.o.)
- Dijamant d.o.o.
- JAMNICA plus d.o.o.
- Fortenova grupa d.d.
- Konzum Sarajevo d.o.o.
- Konzum plus d.o.o.
- MERCATOR-CG d.o.o. Podgorica
- Mercator EMBA d.o.o.
- Mercator IP d.o.o.
- MERCATOR-S D.O.O. Beograd
- mStart plus d.o.o.
- PIK Vinkovci plus d.o.o.
- PIK VRBOVEC plus d.o.o.
- Poslovni sistemi Mercator d.d.
- Roto dinamic plus d.o.o.
- VUPIK plus d.o.o.
- ZVIJEZDA plus d.o.o.

Skraćeni nazivi kompanija Fortenova grupe za potrebe izvještaja

Poslovno područje		Država poslovanja	Puni naziv kompanije	Skraćeni naziv kompanije
Poljoprivreda		Hrvatska	1 Belje Agro-vet plus d.o.o.	Belje Agro-vet
			2 Belje plus d.o.o.	Belje
			3 Eko Biograd plus d.o.o.	Eko Biograd
			4 Energija Gradec d.o.o.	Energija Gradec
			5 PIK-Vinkovci plus d.o.o.	PIK Vinkovci
			6 VINKA plus d.o.o.	Vinka
			7 VUPIK plus d.o.o.	Vupik
			8 Felix plus d.o.o.	Felix ⁵⁷
Prehrana	Grupa pića	Bosna i Hercegovina	9 Sarajevski kiseljak d.o.o.	Sarajevski Kiseljak
		Slovenija	10 Jamnica mineralna voda d.o.o.	Jamnica SLO
		Hrvatska	11 JAMNICA plus d.o.o.	Jamnica HR
		Srbija	12 Mg Mivela d.o.o. Trstenik	Mg Mivela
		Hrvatska	13 Agrolaguna d.d.	Agrolaguna
		Hrvatska	14 Vinarija Novigrad d.o.o.	Vinarija Novigrad
	Grupa mesa	Bosna i Hercegovina	15 PIK BH d.o.o. Laktaši	PIK BIH
		Hrvatska	16 PIK VRBOVEC plus d.o.o.	PIK Vrbovec HR
		Srbija	17 Pik Vrbovec S d.o.o. Beograd	PIK Vrbovec SRB
	Grupa ulja	Slovenija	18 Zvijezda d.o.o. Ljubljana	Zvijezda SLO
		Hrvatska	19 ZVIJEZDA plus d.o.o.	Zvijezda HR
		Srbija	20 Dijamant d.o.o. Zrenjanin	Dijamant
		Slovenija	21 Mercator-EMBA d.o.o.	Mercator Emba
	Prehrana - ostalo	Hrvatska	22 ROTO DINAMIC d.o.o.	Roto dinamic
Maloprodaja i veleprodaja	Maloprodaja	Bosna i Hercegovina	23 Konzum d.o.o. Sarajevo	Konzum BIH
		Hrvatska	24 Konzum plus d.o.o.	Konzum HR
		Bosna i Hercegovina	25 Mercator-BH d.o.o. Sarajevo	Mercator BIH
		Slovenija	26 Mercator IP d.o.o.	Mercator IP
		Crna Gora	27 MERCATOR-CG d.o.o. Podgorica	Mercator CG
		Srbija	28 MERCATOR-S D.O.O. Beograd	Mercator SRB
		Slovenija	29 Poslovni sistem Mercator d.d.	Mercator SLO
		Slovenija	30 M- Energija d.o.o.	M-Energija
		Društva za poslovanje s karticama vjernosti	Hrvatska	31 MultiPlusCard d.o.o.
	Srbija		32 Super Kartica d.o.o. Beograd	Super kartica SRB
	Crna Gora		33 Super Kartica d.o.o. Podgorica	Super kartica CG
	Bosna i Hercegovina		34 Super Kartica d.o.o. Sarajevo	Super kartica BIH
	Maloprodaja - ostalo	Hrvatska	35 Mercator-H d.o.o.	Mercator HR
			36 AO07 plus d.o.o.	AO07
37 TISAK plus d.o.o.			Tisak	
38 ŽITNJAK D.D.			Žitnjak	
Holding društvo	Hrvatska	39 Fortenova grupa d.d.	Fortenova grupa d.d.	
Neosnovno poslovanje i nekretnine	Hrvatska	40 Kor Broker d.o.o.	Kor Broker	
		41 LG Moslavina plus d.o.o.	LG Moslavina	
		42 mStart plus d.o.o.	mStart HR	
		Srbija	43 mStart Business Solutions d.o.o.	mStart SRB

Mišljenje komisije HR PSOR-a o izvještaju o održivosti Fortenova grupe za 2022. godinu

Procjenom drugog uzastopnog Izvještaja o održivosti Fortenova grupe, koje sadrži informacije o utjecajima na održivost Grupe u 2022. godini, potvrđujemo da je izvještaj sukladan zahtjevima Smjernica za izvještavanje o održivosti Globalne inicijative za izvještavanje (GRI) najnovije generacije (2021) uključujući relevantan Sektorski standard, GRI 13 – Standard za sektore poljoprivrede, akvakulture i ribarstva 2022.

Izvještaj sadrži informacije o materijalnim utjecajima Fortenova grupe, u svim važnim sektorima proizvodnje što je s obzirom na veličinu i različite djelatnosti sadržane u izvještaju bio izniman izazov. Stoga pohvaljujemo kvalitetno strukturiran izvještaj koji je usprkos kompleksnosti informacija, razumljiv te sadrži sve ključne informacije koje bi čitatelja mogle zanimati o utjecajima Grupe. Izvještaj dosljedno prati zahtjeve za objavama Smjernica, a adekvatno su primijenjena i načela izvještavanja kao što su relevantnost podataka, jasnoća te ravnoteža iznesenih informacija.

Već na samom početku smo uočili kvalitetu u pristupu izvještavanju vidljivu u izjavi izvršnog direktora koja predstavlja jedan od boljih primjera izvještavanja prema ovom zahtjevu za objavom. Pismo je iznimno detaljno i posvećeno svim najvažnijim utjecajima Grupe na važna područja održivosti te predstavlja vrlo informativan sažetak najvažnijih aktivnosti kompanije kao i strateških odrednica kada je održivost u pitanju.

Iako se kompanija nalazi u procesu transformacije vidljiva je iznimna predanost klimatskom izazovu i strateška opredijeljenost postizanju klimatske neutralnosti. Od 2022. godine u strateške rizike uključen je tranzicijski klimatski rizik koji proizlazi iz ekonomske,

okolišne i društvene tranzicije prema niskougljičnom i klimatski prihvatljivom gospodarstvu. Kratkoročni i dugoročni ciljevi smanjenja emisija stakleničkih plinova uključeni su u izradu strategije i akcijskog plana za smanjenje ugljičnog otiska. Dodatno, provode se projekti energetske učinkovitosti dok se emisije stakleničkih plinova opsega 1 i 2 detaljno prate, a nadamo se da ćemo u narednim izvještajima vidjeti i postepeni pristup mjerenju i izvještavanju emisija opsega 3 u sve većem broju kompanija u sastavu Grupe.

Kompanija nas informira o mnogim projektima koji za cilj imaju smanjenje negativnih utjecaja u raznim područjima održivosti. Radi se na projektima smanjenja otpada od plastike, na smanjenju gramaže plastične ambalaže te se povećava udio reciklirane plastike, a uvodi se i neodvojivi čep čime će se dodatno pojednostaviti proces gospodarenja otpadom. Tu je i razvoj proizvoda temeljenih na biljnim proteinima koji je rezultirao lansiranjem linije proizvoda pod trgovačkim nazivom Planet of Plants.

U području upravljanja okolišem uz prikaz emisija stakleničkih plinova, prikazani su i drugi utjecaji kao što je potrošnja i obrada vode, potrošnja materijala, gospodarenje otpadom kao i doniranje hrane s ciljem smanjenja otpada od hrane.

Posebna je pažnja poklonjena izvještavanju prema Sektorskom standardu za poljoprivredu, GRI 13. Ističe se posvećenost brizi o životinjama o kojoj izvještaj detaljno govori. Dostupne su informacije o brizi za tlo, a odgovornost za prilagodbu klimatskim promjenama očituje se u planovima za uvođenje navodnjavanja za 4000 hektara zemljišta, što će povećati sigurnost dobave hrane i kontrolu cijena.

I društvene teme su kvalitetno obrađene, posebna je pažnja posvećena izvještavanju o zaposlenicima, njihovoj dobrobiti, ulaganju u obrazovanje. Vidljivo je da se ulaže u zdravlje i sigurnost na radnom mjestu te je u izvještajnom razdoblju zabilježeno 7 % nesreća manje nego godinu ranije. Usprkos tome, Grupa se suočava s nedostatkom radne snage i visokim stopama fluktuacije te je jasno da će u ovom području trebati ulagati više pažnje i napora kako bi se zaustavio odljev kadrova i osigurala optimalna zaposlenost.

Ulaže se u skraćivanje dobavljačkih lanaca što je prepoznato kao jačanje sigurnosti dobave, ali i doprinos borbi protiv klimatskih promjena. Dodatno, veći broj lokalnih dobavljača povećava pozitivan ekonomski utjecaj kompanije na lokalnu zajednicu. Također u pripremi je uvođenje sustava procjene dobavljača prema kriterijima održivosti. U zajednicu se ulaže i doniranjem koje je detaljno prikazano te je podržan veliki broj društvenih projekata na svim tržištima poslovanja Fortenova grupe.

Osim zajednice, Fortenova grupa pruža dužnu pažnju zainteresiranim dionicima te je u proteklom periodu održan niz okruglih stolova na svih pet tržišta poslovanja Grupe, gdje je pružena prilika dionicima da izraze svoje mišljenje i bojazni te skrenu pozornost na važne teme.

Za budući izvještajni period, predlažemo Fortenova grupi da jasnije prikaže utjecaje odnosno pokazatelje Sektorskog standarda jer ih je u tekstu teže pratiti. Posebnu pozornost treba obratiti na činjenicu da su prema GRI-u, svi sektorski pokazatelji materijalni za kompaniju.

Također bismo voljeli pročitati detaljniji prikaz politike nagrađivanja menadžera s obzirom na ciljeve povezane s temama održivosti.

Na kraju, treba reći da je Fortenova grupa pripremila jedan zaista zanimljiv i informativan Izvještaj o održivosti u kojem mnogi elementi imaju karakter primjera najbolje prakse, no to ne znači da ne postoji prostor za poboljšanjem koji očekujemo vidjeti u izvještaju iduće godine.

Vidljiv je aktivan angažman i podjela odgovornosti za utjecaje na održivost šireg menadžerskog kadra osnivanjem Odbora za održivost, što pruža dokaz da je ova tema zaista strateški integrirana u proces poslovnog odlučivanja.

GRI indeks sadržaj

Izjava o korištenju	Fortenova grupa, d.d. je izvjestila sukladno GRI Standardima za period od 1. siječnja 2022. do 31. prosinca 2022.
Naziv GRI 1 koji je primijenjen	GRI 1: Osnove 2021
Primijenjen GRI sektorski standard	GRI 13: Poljoprivreda, akvakultura i ribarstvo 2022.
Značajne teme	
E	Dekarbonizacija / Rizici i prilike uslijed klimatskih promjena (GRI 305 Emisije), Upravljanje otpadom (GRI 306 Otpad), Energija i učinkovitost (GRI 302 Energija), Voda (GRI 303 Voda i otpadne vode), Dobrobit životinja (GRI 13)
S	Dobrobit zaposlenika (GRI 202 Prisutnost na tržištu , GRI 401 Zapošljavanje , GRI 402 Odnos zaposlenika i menadžmenta , GRI 403 Zdravlje i sigurnost na radnom mjestu , GRI 404 Obuka i obrazovanje , GRI 406 Sprečavanje diskriminacije , GRI 407 Sloboda udruživanja i pregovaranja) Raznolikost i uključivost (GRI 405 Raznolikost i jednake mogućnosti)
G	Etička pitanja i antikorupcija (GRI 205 Antikorupcija)
Važne teme srednje razine značaja	
GRI 304: Biološka raznolikost 2016	
GRI 308: Procjena dobavljača u pogledu utjecaja na okoliš 2016	
GRI 413: Lokalne zajednice 2016	
GRI 417: Marketing i označavanje 2016	

GRI standard	Objava	Referenca	Izostavljene objave			Referentni broj GRI sektorski standarda
			Izostavljene objave	Razlog	Objašnjenje	
Opće objave (međunaslov)						
Organizacija i njene prakse izvještavanja (međunaslov)						
	2-1 Informacije o organizaciji	1 Opće informacije i strateški pokazatelji				
	2-2 Subjekti uključeni u izvještaj o održivosti organizacije	Korporativna struktura Skraćeni nazivi kompanija Fortenova grupe za potrebe izvještaja Opseg uključenih kompanija				
	2-3 Izvještajno razdoblje, učestalost izvještavanja i kontakt	8 O izradi ovog izvješća i prilozi				
	2-4 Ponovne objave informacija	Metodologija prikupljanja podataka i ispravljene objave				
	2-5 Vanjska potvrda	Ocjena stručne komisije HR PSOR-a o izvješću				
Aktivnosti i radnici						
GRI 2: Opće objave 2021	2-6 Aktivnosti, lanac vrijednosti i drugi poslovni odnosi	1 Opće informacije i strateški pokazatelji Lanac opskrbe				13.23.1
	2-7 Zaposlenici	Struktura zaposlenika i njihove karakteristike Zaposlenici u brojevima: Tablica 37. Distribucija zaposlenika prema spolu u odnosu na ugovore o radu Tablica 38. Distribucija zaposlenika po tipu radnog ugovora, državi i području poslovanja Metodologija prikupljanja podataka i ispravljene objave: Ljudski potencijali				
	2-8 Radnici koji nisu zaposlenici	Struktura zaposlenika i njihove karakteristike Zaposlenici u brojevima: Tablica 39. Distribucija ugovora o radu prema kategorijama zaposlenika Metodologija prikupljanja podataka i ispravljene objave: Ljudski potencijali	c	Nije primjenjivo	Objave o fluktuaciji ostalih zaposlenika nisu moguće zato što je ovo prva godina izvještavanja o ostalim radnicima.	

GRI standard	Objava	Referenca	Izostavljene objave			Referentni broj GRI sektorski standarda
			Izostavljene objave	Razlog	Objašnjenje	
GRI 2: Opće objave 2021	Upravljanje					
	2-9 Struktura upravljanja i sastav	2 Strategija, upravljanje i analiza značajnosti 5 Korporativno upravljanje	c - ii, vi, viii	Informacije nepotpune	Podaci se trenutno ne vode na takav način	
	2-10 Imenovanje i izbor najvišeg tijela upravljanja	Načela odabira članova Upravnog odbora Načela odabira Izvršnih direktora	b - ii, iii	Informacije nepotpune	Podaci se trenutno ne vode na takav način	
	2-11 Predsjednik najvišeg tijela upravljanja	Članovi Upravnog odbora Izvršni direktori				
	2-12 Uloga najvišeg tijela upravljanja u nadgledanju upravljanja	2 Strategija, upravljanje i analiza značajnosti				
	2-13 Delegiranje odgovornosti za upravljanje utjecajima	2 Strategija, upravljanje i analiza značajnosti				
	2-14 Uloga najvišeg tijela upravljanja u izvještavanju o održivosti	2 Strategija, upravljanje i analiza značajnosti				
	2-15 Sukob interesa	Upravljanje sukobom interesa				
	2-16 Komunikacija pitanja od posebne zabrinutosti	Komunikacija pitanja od posebne zabrinutosti Prijavljivanje nepravilnosti i neetičnog ponašanja u Fortenova grupi				
	2-17 Kolektivno znanje najvišeg tijela upravljanja	2 Strategija, upravljanje i analiza značajnosti				
	2-18 Procjena učinka najvišeg tijela upravljanja	2 Strategija, upravljanje i analiza značajnosti Načela odabira članova Upravnog odbora Nagrađivanje Izvršnih direktora i najviših tijela upravljanja ključnih operativnih društava				
	2-19 Politike nagrađivanja	Nagrađivanje Izvršnih direktora i najviših tijela upravljanja ključnih operativnih društava Nagrađivanje članova Upravnog odbora 7 Ključni pokazatelji 2022.				
	2-20 Proces određivanja naknada	Nagrađivanje Izvršnih direktora i najviših tijela upravljanja ključnih operativnih društava Nagrađivanje članova Upravnog odbora	a - iii	Informacije nepotpune	U 2022. godini konzultanti za nagrađivanje nisu bili uključeni u određivanje nagrada. Radničko vijeće je ovlašteno izabrati predstavnika radnika u Upravni odbor.	
2-21 Ukupni godišnji omjer naknada	Dobrobit zaposlenika	a, b, c	Informacije nepotpune	Informacije o plaći po kategorijama zaposlenika nisu usporedive zbog razloga opisanog u poglavlju o Rodnoj ravnopravnosti, uključujući razlike zbog objektivnih kriterija.		

GRI standard	Objava	Referenca	Izostavljene objave			Referentni broj GRI sektorski standarda
			Izostavljene objave	Razlog	Objašnjenje	
GRI 2: Opće objave 2021	Strategija, politike i prakse					
	2-22 Izjava o strategiji održivog razvoja	Pismo glavnog izvršnog direktora i člana Upravnog odbora				
	2-23 Obveze korporativne politike	2 Strategija, upravljanje i analiza značajnosti Usklađenost poslovanja i korporativne politike Ljudska prava Ugrađivanje obveza korporativnih politika	c	Nije primjenjivo / Informacije nepotpune	Interne politike nisu javno dostupne, odnosno dostupne su internim dionicima. Ljudska prava definirana su Etičkim kodeksom Grupe, dok je u tijeku izrada Politike vezane za ljudska prava koja bi trebala uključivati i proces dubinske provjere.	
	2-24 Ugrađivanje obveza korporativne politike	Ugrađivanje obveza korporativnih politika	a - iii			
	2-25 Procesi remedijacije negativnih utjecaja	Procesi ublažavanja i sprječavanja negativnih utjecaja	e	Informacije nepotpune	Nije uspostavljen mehanizam prikupljanja, obrade i izvještavanja o učinkovitosti žalbenih mehanizama.	
	2-26 Mehanizmi za traženje savjeta i izražavanje zabrinutosti	Prijavljivanje nepravilnosti i neetičnog ponašanja u Fortenova grupi				
	2-27 Usklađenost sa zakonima i propisima	Usklađenost poslovanja i korporativne politike Tablica 49 Slučajevi nepridržavanja zakona i propisa iz socioekonomsko i okolišnih područja	b - ii	Nije primjenjivo	Ovo je prva godina izvještavanja o slučajevima nepoštivanja zakona i propisa.	
	2-28 Članstvo u udruženjima	Članstva i udruženja		Informacije nepotpune	Značajnost pojedinih članstava nije bilo moguće odrediti temeljem liste dostavljenih članstava, stoga je proširena lista uključena u izvještaj.	
	Uključivanje dionika					
	2-29 Pristup uključivanju dionika	Uključivanje dionika i procjena značajnosti				
2-30 Kolektivni ugovori	Sloboda udruživanja Ravnopravnost u dodjeljivanju beneficija					

GRI standard	Objava	Referenca	Izostavljene objave			Referentni broj GRI sektorski standarda
			Izostavljene objave	Razlog	Objašnjenje	
Materijalne teme						
GRI 3: Materijalne teme 2021	3-1 Proces određivanja materijalnih tema	Uključivanje dionika i procjena značajnosti				
	3-2 Popis materijalnih tema	Uključivanje dionika i procjena značajnosti				
Ekonomski učinak						
GRI 201: Ekonomski učinak 2016	201-1 Izravna stvorena i distribuirana ekonomska vrijednost	Stvaranje ekonomske vrijednosti za dionike				13.22.2
	201-2 Financijske posljedice i drugi rizici i prilike vezani uz klimatske promjene	Rizici i prilike povezani s okolišnim, društvenim i upravljačkim aspektima Klimatske promjene	iii, iv, v	Informacije nepotpune	Analiza o klimatskim rizicima i prilikama je u tijeku, a izostavljene objave o rezultatima analize klimatskih rizika i prilika očekuju se u sljedećem izvještajnom razdoblju.	13.2.2
	201-4 Financijska pomoć primljena od vlade	Stvaranje ekonomske vrijednosti za dionike				
Prisutnost na tržištu						
GRI 3: Materijalne teme 2021	3-3 Upravljanje materijalnim temama	Dobrobit zaposlenika				
GRI 202: Prisutnost na tržištu	202-2 Udio višeg menadžmenta zaposlenog iz lokalne zajednice	Tablica 39. Distribucija ugovora o radu prema kategorijama zaposlenika Metodologija prikupljanja podataka i ispravljene objave: Opseg uključenih kompanija, Ljudski potencijali				
Praksa nabave						
GRI 3: Materijalne teme 2021	3-3 Upravljanje materijalnim temama	Lanac opskrbe				
GRI 204: Praksa nabave 2016	204-1 Udio izdataka na lokalne dobavljače	Lokalna nabava ostvaruje pogodnosti za cijeli lanac nabave Metodologija prikupljanja podataka i ispravljene objave: Opseg uključenih kompanija				

GRI standard	Objava	Referenca	Izostavljene objave			Referentni broj GRI sektorski standarda
			Izostavljene objave	Razlog	Objašnjenje	
Anti-korupcija						
GRI 3: Materijalne teme 2021	3-3 Upravljanje materijalnim temama	Usklađenost poslovanja i korporativne politike				13.25.1, 13.26.1
	205-1 Poslovne djelatnosti za koje je izvršena procjena izloženosti riziku od korupcije	Usklađenost poslovanja i korporativne politike: Anti korupcija				13.26.2
GRI 205: Anti-korupcija 2016	205-2 Komunikacija i obuka o anti-korupcijskim politikama i postupcima	ESG podaci, Upravljanje: Tablica 47. Anti korupcija: Priopćenje i obuka o antikorupcijskoj politici	a, c, d	Informacije nedostupne	Upravni odbor kompanije odobrio je 2021. godine antikorupcijsku politiku, te je 2022. prva godina izvještavanja i provođenja edukacija o ovoj temi.	13.26.3
	205-3 Potvrđeni slučajevi korupcije i poduzete mjere	7 Ključni pokazatelji 2022.				13.26.4
Ponašanje protivno načelu slobodnog tržišnog natjecanja						
GRI 3: Materijalne teme 2021	3-3 Upravljanje materijalnim temama	ESG podaci, Upravljanje: Tablica 47. Anti korupcija: Priopćenje i obuka o antikorupcijskoj politici				
GRI 206: Ponašanje protivno načelu slobodnog tržišnog natjecanja 2016	206-1 Ukupan broj pravnih postupaka pokrenutih zbog ponašanja u suprotnosti s načelom slobode tržišnog natjecanja, antitrustovske i monopolističke prakse	7 Ključni pokazatelji 2022.				13.25.2

GRI standard	Objava	Referenca	Izostavljene objave			Referentni broj GRI sektorski standarda
			Izostavljene objave	Razlog	Objašnjenje	
Porezi						
GRI 207: Porezi 2019	207-1 Pristup porezima	Upravljanje porezima i poreznim rizicima	a - i, iv	Informacije nepotpune	Porezna politika nije javno dostupna. Ne postoji objava o povezanosti strategije održivog razvoja sa poreznom politikom jer strategija održivog razvoja nije bila usvojena do kraja 2022. godine.	
	207-2 Upravljanje porezima, kontrola i upravljanje rizicima	Upravljanje porezima i poreznim rizicima Etički kodeks	c	Informacije nepotpune	Određeni porezni podaci dostupni su u sklopu financijskog izvještavanja, a temeljem zakonske regulative. Financijski izvještaj dostupan je na stranicama FINA-e.	
	207-3 Uključivanje dionika i upravljanje pitanjima koja se odnose na poreze	Upravljanje porezima i poreznim rizicima Etički kodeks				
Materijali						
GRI 3: Materijalne teme 2021	3-3 Upravljanje materijalnim temama	2 Strategija, upravljanje i analiza značajnosti Materijali i sirovine				
GRI 301: Materijali 2016	301-1 Upotrijebljeni materijali prema težini ili obujmu	Materijali i sirovine				
	301-2 Reciklirani materijali koji spadaju u reciklirane ulazne materijale	Materijali i sirovine: Tablica 11. Distribucija potrošenih materijala				
	301-3 Preuzeti prodani proizvodi i njihovi ambalažni materijali	Opetovano korištenje materijala Metodologija prikupljanja podataka i ispravljene objave: Materijali				
Energija						
GRI 3: Materijalne teme 2021	3-3 Upravljanje materijalnim temama	2 Strategija, upravljanje i analiza značajnost Energija i emisije				
GRI 302: Energija 2016	302-1 Potrošnja energije unutar organizacije	Potrošnja energije: Tablica 3. Ukupna potrošnja energenata i energije u Fortenova grupi Metodologija prikupljanja podataka i ispravljene objave: Energija	c - iv	Informacije nepotpune	Potrošnja pare je uključena u potrošnju toplinske energije, no potrošnja pare nije iskazana zasebno zbog tehničke greške u prikupljanju podataka.	
	302-3 Energetski intenzitet	Potrošnja energije				

GRI standard	Objava	Referenca	Izostavljene objave			Referentni broj GRI sektorski standarda
			Izostavljene objave	Razlog	Objašnjenje	
Voda i otpadne vode						
GRI 3: Materijalne teme 2021	3-3 Upravljanje materijalnim temama	2 Strategija, upravljanje i analiza značajnosti Voda				13.7.1
GRI 303: Voda i otpadne vode 2018	303-1 Interakcije s vodom kao zajedničkim resursom	Voda Metodologija prikupljanja podataka i ispravljene objave: Voda 2 Strategija, upravljanje i analiza značajnosti	d	Informacije nepotpune	Pristup s javno definiranim ciljevima u upravljanju vodom je u izradi, nakon čega u narednim godinama biti raspisana i politika Grupe koja se odnosi na ovu temu.	13.7.2
	303-2 Upravljanje utjecajima nastalim ispuštanjem vode	Voda	a - i, ii, iii	Informacije nepotpune		13.7.3
	303-3 Crpljenje vode	Voda Metodologija prikupljanja podataka i ispravljene objave: Voda	a, b	Informacije nepotpune	Ukupna količina crpljene, ispuštene i potrošene vode, te količine pitke vode i vode zahvaćene iz područja s nestašicom vode je objavljena. Podjela vode prema izvorima crpljenja i primateljima vode u 2022 biti će ponovno objavljena u sljedećem izvještajnom razdoblju. Također, broj incidenata povezan sa ispuštanjem vode je objavljen.	13.7.4
	303-5 Potrošnja vode		a, b, c, d			13.7.6
Biološka raznolikost						
GRI 304: Biološka raznolikost 2016	304-1 Lokacije poslovanja u vlasništvu, zakupu, pod upravom ili u neposrednoj blizini zaštićenih područja te područja visoke vrijednosti u pogledu biološke raznolikosti izvan zaštićenih područja	7 Ključni pokazatelji 2022.	a - vi, viii	Informacije nepotpune	Kompanija postupi u skladu s zakonskim propisima kada je riječ o trgovinama lociranim u nacionalnim parkovima te u skladu sa danim koncesijama za proizvodne djelatnosti.	13.3.2

GRI standard	Objava	Referenca	Izostavljene objave			Referentni broj GRI sektorski standarda
			Izostavljene objave	Razlog	Objašnjenje	
Emisije						
GRI 3: Materijalne teme 2021	3-3 Upravljanje materijalnim temama	2 Strategija, upravljanje i analiza značajnosti Klimatske promjene				13.1.1, 13.2.1
GRI 305: Emisije 2016	305-1 Izravne emisije stakleničkih plinova (GHG) (Područje 1)	Emisije stakleničkih plinova 7 Ključni pokazatelji 2022. Metodologija prikupljanja podataka i ispravljene objave: Emisije stakleničkih plinova	d	Informacije nepotpune	Početna godina nije odabrana.	13.1.2
	305-2 Neizravne energetske emisije stakleničkih plinova (GHG) (Područje 2)			Informacije nepotpune		13.1.3
	305-3 Ostale neizravne emisije stakleničkih plinova (GHG) (Područje 3)	e	Informacije nepotpune	13.1.4		
	305-4 Intenzitet emisija stakleničkih plinova (GHG)	Ključni pokazatelji 2022. Metodologija prikupljanja podataka i ispravljene objave: Emisije stakleničkih plinova				13.1.5
Otpad						
GRI 3: Materijalne teme 2021	3-3 Upravljanje materijalnim temama	2 Strategija, upravljanje i analiza značajnosti Otpad				13.8.1
GRI 306: Otpad 2020	306-1 Stvaranje otpada i značajni utjecaji vezani uz otpad	Otpad				13.8.2
	306-2 Upravljanje značajnim utjecajima vezanim uz otpad		b	Informacije nepotpune	Ne provodi se postupak kojim se utvrđuje upravlja li otpadom treća strana.	13.8.3
	306-3 Nastali otpad	Otpad 7 Ključni pokazatelji 2022.	b	Nije primjenjivo	Nije bilo incidenata povezanih sa otpadom, odnosno ne postoje troškovi onečišćenja objavljeni u financijskom izvješću.	13.8.4
	306-4 Otpad preusmjeren sa zbrinjavanja	Otpad				13.8.5
	306-5 Otpad usmjeren na zbrinjavanje					13.8.6

GRI standard	Objava	Referenca	Izostavljene objave			Referentni broj GRI sektorski standarda
			Izostavljene objave	Razlog	Objašnjenje	
Procjena dobavljača u pogledu utjecaja na okoliš						
GRI 3: Materijalne teme 2021	3-3 Upravljanje materijalnim temama	Lanac opskrbe				
GRI 308: Procjena dobavljača u pogledu utjecaja na okoliš	308-2 Negativni utjecaj dobavljačkog lanca na okoliš i poduzete mjere	Stvaranje preduvjeta za poticanje održivog razvoja putem lanca opskrbe				
Zapošljavanje						
GRI 3: Materijalne teme 2021	3-3 Upravljanje materijalnim temama	2 Strategija, upravljanje i analiza značajnosti Dobrobit zaposlenika				13.20.1
GRI 401: Zapošljavanje 2016	401-1 Stope novog zapošljavanja i fluktuacije zaposlenika	Struktura zaposlenika i njihove karakteristike Zaposlenici u brojevima: Tablica 45. Fluktuacija po dobnim skupinama, spolu i državama poslovanja. Ukupan broj novozaposlenih i osoba kojima je prestao radni odnos				
	401-2 Povlastice osigurane zaposlenicima koji rade na puno radno vrijeme, a koje nisu osigurane zaposlenicima zaposlenima privremeno ili na nepuno radno vrijeme	Ravnopravnost u dodjeljivanju beneficija Zaposlenici u brojevima: Tablica 41. Udio kompanija koje pružaju pogodnosti, pomoć za specifične slučajeve te dodatne plaćene dopuste Metodologija prikupljanja podataka i ispravljene objave: Opseg uključenih kompanija				
	401-3 Roditeljski dopust	Pravo na roditeljski, roditeljski i očinski dopust Zaposlenici u brojevima: Tablica 46. Pravo na dopust u slučaju rođenja djeteta				

GRI standard	Objava	Referenca	Izostavljene objave			Referentni broj GRI sektorski standarda
			Izostavljene objave	Razlog	Objašnjenje	
Zdravlje i sigurnost na radnom mjestu						
GRI 3: Materijalne teme 2021	3-3 Upravljanje materijalnim temama	2 Strategija, upravljanje i analiza značajnosti Zdravlje i sigurnost na radu Metodologija prikupljanja podataka i ispravljene objave: Opseg uključenih kompanija				13.19.1
GRI 403: Zdravlje i sigurnost na radnom mjestu 2018	403-1 Sustav upravljanja zdravljem i sigurnošću na radnom mjestu					13.19.2
	403-2 Identifikacija opasnosti, procjena rizika i istraživanje nesreća		b	Informacije nepotpune	Ovlasti menadžmenta i radnika opisni su lokalni parametar koj se ne može agregirati na način koji doprinosi razumijevanju sustava upravljanja na grupnoj razini.	13.19.3
	403-3 Zdravstvene usluge na radnom mjestu					13.19.4
	403-4 Sudjelovanje radnika, savjetovanje i komunikacija o zdravlju i sigurnosti na radnom mjestu					13.19.5
	403-5 Obuka radnika o zdravlju i sigurnosti na radnom mjestu					13.19.6
	403-6 Promocija zdravlja radnika		Glavne vrste ozljeda Aktivnosti za zdravlje i sigurnost na radu	b	Informacije nepotpune	Informacije su dostupne, najveći broj usluga i programa je objavljen. Objavljeni popis je nepotpun zbog količine podataka i broja kompanija. Podaci se ne mogu detaljnije agregirati na način koji bi kvalitetno doprinio informiranju o opsegu promocije zdravlja pa su stoga dani važni primjeri.

GRI standard	Objava	Referenca	Izostavljene objave			Referentni broj GRI sektorski standarda
			Izostavljene objave	Razlog	Objašnjenje	
	403-7 Sprečavanje i ublažavanje utjecaja zdravlja i sigurnosti na radnom mjestu direktno povezanih s poslovnim odnosima	Zdravlje i sigurnost na radu				13.19.8
	403-8 Radnici obuhvaćeni sustavom upravljanja zdravljem i sigurnošću na radnom mjestu	Metodologija prikupljanja podataka i ispravljene objave: Opseg uključenih kompanija, Ljudski potencijali				13.19.9
	403-9 Ozljede na radu	Glavne vrste ozljeda Metodologija prikupljanja podataka i ispravljene objave: Opseg uključenih kompanija, Ljudski potencijali				13.19.10
Obuka i obrazovanje						
GRI 3: Materijalne teme 2021	3-3 Upravljanje materijalnim temama	2 Strategija, upravljanje i analiza značajnosti Dobrobit zaposlenika				
GRI 404: Obuka i obrazovanje 2016	404-1 Prosječan godišnji broj sati obuke po zaposleniku	Razvoj, napredovanje i osposobljavanje zaposlenika				
	404-2 Programi za stjecanje vještina i programi koji podupiru stalnu mogućnost zapošljavanja zaposlenika	ESG podaci - Zaposlenici u brojevima: Osposobljavanje Metodologija prikupljanja podataka i ispravljene objave: Ljudski potencijali	b	Informacije nepotpune	Programi za pomoć radi olakšanja mogućnosti trajnog zapošljavanja te upravljanja uspješnim okončanjem radnog vijeka kao posljedice umirovljenja ili prekida radnog odnosa trenutno ne prate na sustavan način.	
	404-3 Postotak zaposlenika koji dobivaju redovitu ocjenu radnog učinka i individualnog razvoja	Povratne informacije i ocjena radnog učinka ESG podaci: Tablica 44. Broj i udio zaposlenika koji je primio ocjenu radnog učinka Metodologija prikupljanja podataka i ispravljene objave: Ljudski potencijali				

GRI standard	Objava	Referenca	Izostavljene objave			Referentni broj GRI sektorski standarda
			Izostavljene objave	Razlog	Objašnjenje	
Raznolikost i jednake mogućnosti						
GRI 3: Materijalne teme 2021	3-3 Upravljanje materijalnim temama	2 Strategija, upravljanje i analiza značajnosti Dobrobit zaposlenika				13.15.1
GRI 405: Raznolikost i jednake mogućnosti 2016	405-1 Raznolikost upravnih tijela i zaposlenika	5 Korporativno upravljanje Ravnopravnost i jednake prilike ESG podaci: Tablica 40. Dobna struktura zaposlenika po tipu radnog ugovora, državi i području poslovanja Metodologija prikupljanja podataka i ispravljene objave: Ljudski potencijali	a - iii	Informacije nepotpune	Ostali se pokazatelji raznolikosti upravnih tijela organizacije ne prate.	13.15.2
	405-2 Omjer osnovne plaće i naknade za žene i muškarce	7 Ključni pokazatelji 2022. Metodologija prikupljanja podataka i ispravljene objave: Ljudski potencijali	a	Informacije nepotpune	Informacije o plaći po kategorijama zaposlenika nisu usporedive zbog razloga opisanog u poglavlju o rodnoj ravnopravnosti, uključujući razlike zbog objektivnih kriterija.	13.15.3
Sprečavanje diskriminacije						
GRI 3: Materijalne teme 2021	3-3 Upravljanje materijalnim temama	2 Strategija, upravljanje i analiza značajnosti Dobrobit zaposlenika				
GRI 406: Sprečavanje diskriminacije 2016	406-1 Slučajevi diskriminacije i poduzete korektivne mjere	Ljudska prava 7 Metodologija prikupljanja podataka i ispravljene objave: Ljudski potencijali				13.15.4
Sloboda udruživanja i kolektivnog pregovaranja						
GRI 3: Materijalne teme 2021	3-3 Upravljanje materijalnim temama	2 Strategija, upravljanje i analiza značajnosti Dobrobit zaposlenika				13.18.1, 13.21.1
GRI 407: Sloboda udruživanja i kolektivnog pregovaranja 2016	407-1 Djelatnosti i dobavljači prepoznati kao oni kod kojih bi ostvarivanje prava na slobodu udruživanja i kolektivnog pregovaranja moglo biti ugroženo	Sloboda udruživanja	b	Nije primjenjivo	Sloboda udruživanja i pregovaranja osigurana je u potpunosti i ovo je pravo iskorišteno u 95% slučajeva, stoga nisu navedene mjere za njegovo osiguravanje.	13.18.2, 13.21.2

GRI standard	Objava	Referenca	Izostavljene objave			Referentni broj GRI sektorski standarda
			Izostavljene objave	Razlog	Objašnjenje	
Lokalne zajednice						
GRI 413: Lokalne zajednice 2016	413-1 Djelatnosti u kojima su provedeni uključivanje lokalne zajednice, procjene utjecaja i razvojni programi	Lokalna zajednica 7 Ključni pokazatelji 2022.	a	Informacije nepotpune	Sustavno praćenje utjecaja na društvo i okoliš još nije uspostavljeno na razini Grupe, odnosno trenutno je uspostavljen samo dio tog segmenta Politikom korporativnog davanja.	13.12.2
Zdravlje i sigurnost kupaca						
GRI 3: Materijalne teme 2021	3-3 Upravljanje materijalnim temama	2 Strategija, upravljanje i analiza značajnosti Kvaliteta, sigurnost i održivost proizvoda				13.10.1
GRI 416: Zdravlje i sigurnost kupaca 2016	416-1 Procjena utjecaja na zdravlje i sigurnost značajnih kategorija proizvoda i usluga	Lansiranje novih proizvoda i poboljšanje postojećeg asortimana	a	Nije primjenjivo	Postotak poboljšanih proizvoda nije moguće iskazati jer ne postoji centralni sustav za ukupan zbroj svih proizvoda. Navedeni su poboljšani proizvodi.	13.10.2
	416-2 Slučajevi nepridržavanja propisa u vezi s utjecajima proizvoda i usluga na zdravlje i sigurnost	Analize zdravstvene ispravnosti i inspekcijski nadzori	a - iii	Informacije nepotpune	Podaci će se prikupljati od 2023.	13.10.3
Marketing i označavanje						
GRI 3: Materijalne teme 2021	3-3 Upravljanje materijalnim temama	Kvaliteta, sigurnost i održivost proizvoda				
GRI 417: Marketing i označavanje 2016	417-1 Vrsta podataka o proizvodu i usluzi i označavanje	Označavanje proizvoda i usluga	b	Nije primjenjivo	Podaci se trenutno ne vode po kriterijima Objave 417-1 a	
	417-2 Slučajevi nepridržavanja propisa i dobrovoljnih kodeksa u vezi s podacima o proizvodu i usluzi te označavanju		b	Nije primjenjivo	Podaci će se prikupljati od 2023.	

GRI standard	Objava	Referenca	Izostavljene objave			Referentni broj GRI sektorski standarda
			Izostavljene objave	Razlog	Objašnjenje	
Održiva poljoprivreda						
GRI 13.4: Zdravlje tla	3-3 Upravljanje materijalnim temama	Održive poljoprivredne prakse				13.5.1
GRI 13.6: Upotreba pesticida	3-3 Upravljanje materijalnim temama	Održive poljoprivredne prakse				13.6.1
	13.6.2. Upotreba pesticida prema razinama toksičnosti	Održive poljoprivredne prakse	13.6.2	Informacije nepotpune	Analiza na razini Grupe o upotrebi pesticida je u tijeku.	13.6.2
GRI 13.9: Sigurnost proizvodnje hrane	3-3 Upravljanje materijalnim temama	Održive poljoprivredne prakse Otpad	13.9.1.	Informacije nepotpune	Kompanije prate podatke o otpadu i sprječavanju otpada od hrane, te je u izradi sustavni pristup iskazivanja podataka.	13.9.1
	13.9 Težina nastalog otpada od hrane	Otpad	13.9.2.	Informacije nepotpune	U tijeku je izrada metodologije za ovaj parametar.	13.9.2
GRI 13.22: Ekonomska inkluzija	3-3 Upravljanje materijalnim temama	Potpora lokalnim proizvođačima Stvaranje ekonomske vrijednosti za dionike				
Zdravlje i dobrobit životinja na farmama						
GRI 13.11: Zdravlje i dobrobit životinja na farmama	3-3 Upravljanje materijalnim temama	Dobrobit životinja na farmama				13.11.1

GRI standard	Objava	Referenca	Izostavljene objave			Referentni broj GRI sektorski standarda
			Izostavljene objave	Razlog	Objašnjenje	
Teme GRI sektorskih standarda koje nisu prepoznate kao značajne						
GRI 13: Poljoprivreda, akvakultura i ribarstvo 2022		Objašnjenje				
13.4 Konverzija ekosistema	Aktivnosti u poljoprivrednim kompanijama se dugi niz godina odvijaju u kopnenim ekosustavima u kojima u izvještajnom razdoblju nisu zabilježene značajne konverzije. Budući da je u narednim godinama u poljoprivrednim kompanijama u planu proširiti površine pod navodnjavanjem, ta će tema tom prilikom biti ponovo razmotrena.					
13.13 Prava korištenja zemljišta i resursa	U izvještajnom razdoblju nisu zabilježeni konflikti vezani uz prava korištenja zemljišta.					
13.14 Prava autohtonog stanovništva	U području djelovanja Grupe autohtono stanovništvo je ujedno i većinsko, a u poslovnom području poljoprivreda se u određene aktivnosti potiče uključivanje i manjinskih skupina.					
13.24 Javna politika	Predstavници operativnih kompanija i Grupe članovi su stručnih udruženja putem kojih aktivno sudjeluju u davanju prijedloga za razvoj zakonodavnog okvira. Detaljni pregled aktivnosti nije dostupan, jer ne postoji centralno praćenje tih aktivnosti. Dodatno, prema politici Korporativnog davanja, Fortenova grupa ne sponzorira, ne daje donacije niti organizira volonterske aktivnosti za političke stranke, političke programe i događaje te organizacije s političkim interesima.					

Impresum

Izdavač: Fortenova grupa d.d.
Dizajn: Saatchi & Saatchi Croatia
© 2023. Fortenova grupa d.d.

**FORTENOVA
GRUPA**